MAXIMILIANI STOLL

S. C.R. A.M. CONS. NOSOCOMII

S.S. TRINIT. PHYSICI ORDINARII,

ET PROF. PRAX. MEDICAE P.O.

PARS TERTIA

RATIONIS MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI.

VIENNAE AUSTRIAE

SUMTIBUS RUD. GRAEFFER

M. DCC. LXXX.

Jacob. Adam. fecit Viennae.

ILLUSTRISSIMO L. B.

ANTONIO DE STÖRK

DOMINO IN JETELSEE,

AUGUSTISSIMIS, IMPERATORI ET IMPERATRICI A CONSILIIS, ARCHIATRORUM COMITI, STUDII MEDICI ATQUE INCLYTÆ FACULTATIS MEDICÆ VINDOBONENSIS PRÆSIDI, AC DIRECTORI PERPETUO, PER UNIVERSAS AUSTRIÆ PROVINCIAS PROTO-MEDICO, NOSOCOMII CIVICI PAZMANIANI PHYSICO, SOCIETATIS EDINBURG., BOTAN. FLORENT., ACAD. SCIENT. SIEN., ACAD. PRINCIP. HASS., INSTIT. BONON., ET ACAD. NAT. CURIOS, DEGLI AGIATI DI ROVOREDO MEMBRO &c. &c.

ILLUSTRISSIME VIR!

Viris de medicina bene meritis tanto major, atque illuſtrior honor debetur, quanto id bonum, quod Ipſorum induſtria multo ſecurius, & optabilius redditur, reliqua omnia bonorum humanorum genera antecedit.

Atque hæc ipſa, præter alias complures, potior mihi ratio fuit, cur etiam hunc tertium tomulum TUO *illuſtri Nomine voluerim condecorare.*

Profecto omnis Medicina, atque ea præprimis, quæ apud Nostra-

tes viget, tantopere TIBI *tenetur, ut artis progressus quosvis, atque incrementa* TIBI *libeuter & merito referat in acceptis.*

Ut enim nosocomii mei utriusque ea conditio sit, quæ possit & artem observationibus ditare, & discere Cupientibus cum laborum, & temporis, & pecuniarum insigne compendio ad Asclepiadeæ scientiæ adyta brevissimam viam monstrare; TUA *est industria effectum,* TUO*que consilio stabilitum.*

Quam

Quam ob rem, atque ob plurima alia præclare a Te *ſalubriterque conſtituta, Coætaneorum* Tuorum *gratitudinem mereris, quam certe a Poſteris (æquioribus plerumque, minus invidioſis rerum æſtimatoribus) obtinebis. Sunt etiam privata quædam officia, quæ me dulci quadam obligatione obſtringunt, ut hos meos labores, & artis promovendæ molimina (utut exiguæ fortaſſe frugis, ſed optimæ voluntatis pleniſſima)* Tibi *præ quovis Alio velim conſecrata.*

Tibi *enim*, & Tibi *quidem* Soli *id debeo*, & *debere me multum gaudeo*, *quod desiderio meo*, *artis medicæ uberius exercendæ*, *atque etiam (ni ingenii mei tenuitate prohibear) ampliandæ*, *satisfacere nunc plenius queam.*

Faciam, *ut* Tui *in me animi*, Vir Illustrissime, *concreditæque mihi provinciæ* Te *nunquam possit pœnitere.*

PRÆ-

PRÆFATIO.

Cum viderem laborem meum Eruditis non displicuiſſe, hunc quoque tertium tomulum, qui res in utroque meo noſocomio geſtas (eo nempe, quod a SS. Trinitate nomen habet, atque altero praxi clinicæ deſtinato), & binorum annorum conſtitutionem complectitur, publici juris facere ſtatuebam.

Non habeo, quæ meos Lectores moneam, præterquam, ne in hac quoque tertia obſervationum mearum ſylloge, inaudita prorſus, & nunquam, & nullibi, & a nemine viſa exſpectent; cum hunc mih ſcopum non propoſuerim, neque exiſtimaverim proponendum.

Multa quippe in medicina repeCriuntur, quæ, priusquam in canonem abire & ſtabilem ſanandi legem poſſint, iterum iterumque & ſæpiſſime viſa & obſervata ſint, oportet. Atque ita ex datis cognitisque, inter ſeſe comparatis, novæ demum exſurgent atque antea nondum cognitæ veritates.

Aliæ

Aliæ quoque rationes ſuperſunt, cur operam navaſſe prorſus perditam, & nemini proficuam non putem.

Nempe, quemadmodum a morum Magiſtris non expetimus, ut nova vivendi præcepta, novaque της καλ οκαγαθιας officia promant, ſed eos ſuo munere præclare functos arbitramur, ſi vel tritiſſimas præceptiones perſuadibili quodam modo explanent, & antiqua novis rationum momentis ſuffulciant, ut, quæ cognita quidem ſunt atque intellecta, verum nondum, quantum optarent, exercitata, plus frugis ferant; ita ſatisfactum a me meo ipſius

ſius propoſito puto, neque plane in inutili labore verſatum, ſi vetuſtis quibusdam, & dudum fortaſſe cognitis, quamdam addidero novitatis gratiam, novisque obſervationibus illustraro.

Id velim ſolummodo, Lectores intelligant, me ſolum quædam *fragmenta* dediſſe, non integros tractatus, earum rerum, de quibus diſſerere inſtitueram; ut ne ſorte plus exigatur, quam, quantum animus fuerat proferre.

In Ephemeridibus binorum annorum 1778. & 1779. promiſcue multa occurrunt, ſolum leviter perſtricta,

ſtricta, prout ſors dedit, & ordo temporum; ſed quorſum ea pertineant, & quem in finem ſint dicta, Is noverit, qui *tritas* medendi methodos, & hypotheſes medicas, ſubinde nimis præpropere in theſin receptas, & ad veritatum practicarum dignitatem elevatus (non plane in artis incrementum, aut Ægrorum ſolatium) æque norit.

Quæ de dyſenteria referebam, ex fidis, innumeris, meisque obſervationibus hauſta atque abſtracta ſunt, & quosdam hinc inde illius ſcientiæ, quæ circa hunc morbum frequenter popularem, & plurimis funeſtum verſatur, fortaſſis hiatus

ex

explebunt, atque efficient, ut una ſaltem lineola propius abſimus ab eo, quod hucusque fuerat inter *deſiderata* repoſitum.

Verum non ego, ſed æqui, peritique Lectores de hoc laborum meorum ſpecimine cognoſcant.

CON-

CONSPECTUS
MATERIARUM.

SECTIO I.

SECTIO II.

SECTIO III.

SEC-

SECTIO IV.

SECTIO V.

SECTIO I.

EPHEMERIDES

ANNI 1778.

JANUARIUS 1778.

Anni 1778. exordium egelidum mador ingens deturpavit, nivibus paucis, & in aquas identidem fatiſcentibus.

Conſtitutio Januarii 1778. mollis auſtrina.

Die quarta nivoſa, nubilave tempeſtas ingruit, non valdopere frigida, eaque triduo obtinuit, niveo vellere terram omnem obvelante.

Inde floccorum, nebularum, minutarumque pluviarum defluvia ad duodecimum uſque vices vertebant, glacie plerumque nullibi comparente: hac die flatus auſtrini, te-

pentesque, & pluviis ſubinde madidi reſiduas hucusque nives liquarunt; unde ex tepore aſsiduo; madore, pluviis ſubinde, & crebris ſolibus menſem potius vernum, quam hyemalem æſtimaveris.

Diem vigeſimam ſextam, conſequentem pruina, & boreæ penetrabile frigus aduſsit, quod extremo menſis tempore denuo miteſcebat.

Jam inde a medio menſe primum campos nivibus denudatos, demum & colles, & vicinorum montium calva capita vidimus.

Die 7ma, 8va, & 31ma Januarii altiſsima barometri ſtatio fuit . 28 poll. 3 lin. menſur. Vienn.

Die 15ta Januarii ejusdem maxima depreſsio. . . . . 27 poll. 3 lin.

Die 27ma frigus maximum . — 6 gr. id eſt 6 gr. infra o in thermom. Reaumur.

Die 24ta frigus minimum + 7 gr. ſive 7 gr. ſupra o.

Calor medius , ... + $1\frac{2}{3}$ gr.

Anni proxime elapſi febris.

Ultimis anni decedentis menſibus bilioſa febris, quæ per æſtatem, & partem quamdam

dam autumni viguit, viſa eſt exſpirare. Nihilominus non ita emortuam ſub hujusce anni initio vidi, ut non aliquando vires colligeret quaſi novas, atque aut ſola nonnunquam, aut in conſortio phlogoſeos non opinantibus inſiliret. Nulla certe per hæcce tempora febris occurſabat, quam quis ſimplicem, ſinceramque inflammatoriam diceret, & putrida, bilioſaque labe carentem.

bilioſo-inflammatoria in hunc uſque menſem porrecta.

Vereor, ne iſthæc auſtrina hyemis mollities delendæ æſtivæ bili, penitusque profligandæ non ſufficiat, quæ, ſi vim frigoris ſuperaverit, denuo in aciem violentior prodibit, & per æſtatem prædas aget, neque receptui canet, niſi ab hyeme boreali coacta.

Morbi Januarii menſis fuerunt pleuritides, & peripneumoniæ commiſtæ, ſeu *bilioſo-inflammatoriæ*, & ægrotantium paulo major copia, quam ſub anni elapſi exitu; verum pauciſſimi mortem oppetierunt.

Pleuritides plures, & peripneumoniæ.

Quædam etiam febres ſcarlatinæ obvenerunt, veræ ut plurimum inflammationis expertes, in ſexu præcipue ſequiori, quæve ſolventibus ſolis, & vomitorio ſerius propinato auſcultarunt, neque eam ſub hac me-

item quædam ſcarlatinæ.

nobis non malignæ,

thodo malignitatem experti ſumus, quam alii eodem tempore, alia medendi ratione uſi. Hanc quoque exanthematum ſpeciem geneſin habere gaſtricam inde ſum argutatus quod qui ſic ægrotabant, bilioſa, pituitoſa, putridave magno cum emolumento, & levamine evidenti, mox inſequente, ἀνω & κατω purgarentur; ſed & aphthas hoc modo abſterſi, & a gangræna fauces prohibui, & hydropem pediſſequum averti.

atque aphthæ comparuerunt.

Quos ſolæ aphthæ vexarant, aut tonſillarum tumor, & angina, methodus ſolvens, & emeto-catharſi aqualiculum infarctum diſtentumque vacuans, momento juvit. In infimo ventre reſidere morbi cauſam autumabam, eamque vires ſuas indiſſitas etiam corporis regiones porrigere. Subinde demere quid ſanguinis oportebat, & materiem ſolvente & jugi potu ſemper idoneam efficere, ut evacuanti pharmaco quiverit obedire.

Quartanæ prioris anni hoc menſe curatæ.

Multas hoc menſe quartanas anno elapſo natas ſanavimus, ſalibus primo mediis propinatis, & ſubjuncto emetico. Hac ratione febrilis paroxyſmus inſigniter cicurabatur, & ſi hypochondriorum dolor, laborioſa ſpiratio, & tuſſis nocturna ægros urgebat, mirum

emeſis

emesis levamen attulit, eamque omni alii solventi, alteranti, expectoranti remedio prætulimus. Tum demum saturatis solummodo radicum graminis, taraxaci, & cichorei decoctis febri residuæ cum constantia medebamur; vel vero, ubi febris altius visceribus insederat, corticem peruvianum dedimus, vel solum, vel floribus armatum martialibus ammoniaci salis.

FEBRUARIUS.

Primum mensis dimidium dies serenos, siccos, frigidos, solesque ferme quotidianos, si diem mensis tertiam crassis nebulis involutam exceperis, ventos vero aquilonares crebros, subinde furentes habuit, & noctes pruinosas.

Appetente die 15ta hispidis cœlum nubibus corrugari, & aquilo, frigusque intendi. Hucusque nullæ nives.

Die 16ta nives peraltæ cadebant, per octiduum vix interruptæ, ventis per id tempus a septentrione impetuose ruentibus, &

geli-

gelidissimis. Has die 22da coorti austrini, tepidique flatus repente fuderunt.

Ultimi mensis dies denuo puriores, ficcioresque fuerunt.

Die 3tia, & 4ta Februarii altissima mercurii statio . . . . . . 28 poll. $5\frac{1}{2}$ lin.

Die 16ta, & 17ma ejusdem maxima depressio . . . . 27 poll. 1 lin.

Die 14ta frigus maximum — 6 gr.

Die 23tia calor maximus + 6 gr.

Calor medius . . . + $1\frac{1}{6}$ gr.

Die 25ta notabilis aurora borealis.

Non major hoc mense morborum seges succrevit, quam Januario decurrente, nec multum dispar illorum indoles observabatur.

Morbi thoracis frequentes, pleuritides, peripneumoniæ nothæ.

Febrium plerarumque hac tempestate id fuerat ingenium peculiare, ut thoracem more pleuritico, peripneumonicove impeterent etsi benignius quam vera pleuritis, aut peripneumonia plerumque soleat, ægros adorirentur, neque in vitæ conjicerent discrimen, nisi insanam medicationem nactæ.

Febrim inflammatoriam *genuinam*, nullique alteri vitio commixtam nullam vidi, plures vero pleuritides *nothas*, seu *pituitosas*,

eas-

easque aut *ſolas*, & *meracas*, aut ſuperinducta phlogoſi *compoſitas*.

Pulſus habuere plerique, quales ſani ſolebant, neque multum præter morem incaluerunt.

Harum deſcriptio.

Lotium aut naturale omnino erat, aut parum tantum ab urinis ſanorum recedens, & coloratius. Tenuitas, & flammeus rubor, quo utroque charactere urinæ inflammatorum notantur, procul aberant.

Febrilis tenoris fuit, ut ægri majorem plerumque meridie, aut devexo jam die, validioremque acceſſionem experirentur, quam illi aſſolent, quos vera *inflammatoria* febris tenet, minorem vero, quam quæ febrim comitatur *bilioſam*; easque acceſſiones aut nulla, aut modiciſſima horripilatio ordiebatur.

Nec prima morbi invaſio violenta fuit, nec veluti ex inſidiis incautos arripuit. Quædam corporis, & capitis præcipue, gravitas, & obtuſior deguſtandi facultas, dentiumve ſordities, atque is ſenſus, quaſi inſipidam farinæ paſtam ore continerent, & minor paulo membrorum agilitas multos ante dies præceſſit. Proxime morbus abfuerat, ubi ven-

ter infimus adſtringi, ſiccarive cœpit, atque aliquot diebus officio non fungi. Neminem habuimus, cui non & paulo ante infirmitatem, & ſub ejusdem initia alvus fuiſſet multis ſæpe diebus compreſſa. Atque in omnibus omnino ægris tanta infimi ventris hoc menſe ſiccitas fuit, quanta non alia ulla tempeſtate. Obliterata ſic alvo epigaſtrium tendi, dolere, & elangueſcere alimenti deſiderium cum oris amaro ſenſu cœpit. Tandem tuſſitare interdiu, noctu frequentius, et febri evidentiori tentari. Primorum dierum tuſſis absque thoracis dolore fuit, atque absque ſputorum rejectione, ſed non ſine moleſto totius epigaſtrii ſenſu, eoque inter tuſſiendum multum aucto. Tum demum gluten paucum extuſſitarunt, quidam etiam meracum ſanguinem, *paucum* quidem initio menſis, at; qui poſt ejusdem initium ſic ægrotabant, *profuſum* plerique ſanguinis e pectore flumen profuderunt. Certe hoc tempore hæmorrhagiæ pulmonum ubique increbuere, non apud illos ſolum, queis ea ægritudo ex conſuetudine redit, ſed et eos, queis firmior thoracis compages obtigit, eique morbo cæterum minus idonea.

Hæmorrhagiæ pulmonales.

An-

Ante, & ſub ipſa hæmoptoë pectus *compungi* alicubi, aut opprimi cœpit: verum ſelibra, aut libra ſanguinis læti, ſpumantisque ſic rejecta pectus allevari videbatur, & ægri mitius habebant. Non ea fuit tuſſis violentia, quæ ſanguinis retinacula vi perrumperet, ut, qui ſæpiſſime non laborioſe tuſſitantibus largus profluxit.

Licet non intra unam hominum claſſem hic morbus ſe contineret, quosdam tamen opifices peculiarius, atque præ reliquis ſibi deſtinavit, Textores ajo, Sartores, atque Sutores.

præpri-mis in Sutori-bus.

Atque hos ipſos inter miſerrima valetudine uſos, & infirmiſſimo pulmone *Sutores* obſervavi.

His ex flavo nigreſcens, & piceus ora color tingit, anheloſis, tuſſiculoſis, &, ſi forte ætate adhuc tenera ſutorio operi admovebantur, thorace anguſto, ac ſterno, non uti in bene formatis, modiciſſime protuberante, ſed concavo multum, atque intropreſſo. Corpora, ut ille Catulli Furius, *ſicciora cornu* habent, &

Vix toto decies cacant in anno
Atque id durius eſt faba, & lapillis.

Te-

Tenuiſſimus in iis abdominis nimium quantum adſtricti eſt ambitus, at magna muſculorum rectorum toroſitas, & vis eorundem in viſcera ſubjecta æquo multo major.

Inde faciles explicatus repedimus, cur in Sutoribus maxime bonorum, malorumque ſuccorum inæqualis per medium, atque infimum ventrem diſpenſatio fiat, & eorundem utrorumque juſto major copia intra thoracem ſe recipiat, illuc ex abdomine propulſa.

Prout alii propius ad hanc ſutoriam diatheſin acceſſerant, ita etiam ejusdem morbos experti ſunt.

Diverſæ hæmoptoës ſpecies, & hoc & aliis annis, ab Auctore obſervatæ.

Quodnam in medendo conſilium, viamve iniverim, tum demum exponam, ubi plures hæmoptoës ſpecies aliis a me temporibus, aliaque viſas occaſione ſuccincte commemoravero. Sic iis, quæ de medendi ratione dicam, plus lucis me affuſurum confido.

Primam hæmoptoës ſpeciem *inflammatoriam* appello, quam rigidiſſima quondam hyeme frequentem habuimus, cum eadem tempeſtate ſæva pleuritis robuſtiſſimos quosque ſubverteret.

Hæ-

Hæmoptoën hanc *inflammatoriam* eundem cum pleuritide morborum exiſtimabam, cum & eandem tempeſtatem, & ſymtomata eadem, & eosdem quoque homines ſeligeret uterque morbus.

Pleuritidi ſæpenumero parca, crocea, cruentaque ſputatio jungebatur, & quamdiu ægri pauxillum tantummodo ſanguinis ſputando rejecerant, tamdiu morbum *pleuritidem* ſalutabant; ſi vero meracior ſanguis, & copia notabili tuſsiendo prodiit, mutato nomine *hæmoptoë* dicebantur, utut eadem, ſi rei eſſentiam ſpectes, utrobique fuerit ægritudo.

Momentoſa admonitio in ſananda hæmoptoë inflammatoria.

Eadem quoque & pleuritidi & hæmoptoë ratione medebar, miſsione ſanguinis repetita, & emulſis nitroſis, & enemate crebro, ac emolliente, univerſoque antiphlogiſtico apparatu.

Opium, hyoſcyami extractum, & adſtringentia remedia, ac potus aquæ gelidæ, quæ ſingula multis celebrata encomiis in quavis non raro hæmoptoë propinantur, nulla morbi, cauſarumque perveſtigatione, aut perfunctorie tantum facta, in præſentiarum abeſſe procul juſsi, meliores in uſus repoſita.

Pleu-

Pleuritidem nofco *latentem*, & *chronicam* in hominibus angufto thorace, longo, tenuique collo, corpore gracili, gratiofo, junceoque, fcapulis alarum in modum exftantibus, facie nitidifsime candida, genisque rofeis, vivida promptifsimi ingenii vi, fibra delicata, ac perquam irritabili mulctatis potius, quam donatis.

Hi fæpenumero *inflammatoriam hanc hæmoptoën* patiuntur, quam cortice peruviano in juvene quodam exacerbatam, atque in phthifin velocifsime converfam novi; in alio vero phlebotomiis parcis, fed frequentifsime repetitis, & vivendi ratione fummopere antiphlogiftica non equidem percuratam, nihilominus tolerabilem effectam, prohibitamque per plures annos ab jamjam imminente pulmoniali phthifi; donec fofpitatore fuo, qui ægro hucusque folerter, provideque cavit, dimiffo, alius accerferetur, rerum minus peritus, qui cum corroborandos effe pulmones afféreret, ægrum irreparabili tabe non multo poft confumtum vidit.

Altera hæmoptoës fpecies *plethorica* nominabatur, ubi aut abundantior fanguis, quam qui apte contineri intra fanguiferum

fyfte-

ſyſtema, circumferrique commode queat, vim in pulmones fecit, forte a natura imbecilliores effractique vaſis ſuam hic redundantiam profudit; aut, etſi reapſe non nimius, variis tamen ſtimulis exagitatus, rarefactus, orgaſticus, motu validiore corporis quocunque aut mentis, eundem, atque eadem ratione exitum e pulmonibus eſt molitus.

Hæc altera ſpecies tanto minus diſcriminis quam prior afferebat, quanto minus periculoſa ſola ſanguinis cæteroquin boni redundantia erat præ ejusdem ac neceſſarii viſceris inflammatoria conſtitutione.

Medendi rationem ipſa morbi, cauſarumque notio docebat.

Aliam ſpeciem hæmoptoës *periodicam* ſtatuebamus, ubi aut menſtruus ſanguis pulmones petiit, hique uteri vices inauſpicato ſubierunt; aut, qui per apertas olim hæmorrhoides exonerabatur, iisdem occluſis nunc intra thoracem irruebat, eique violentiam inferebat.

Hæmoptoën ab erodente materia, venerea, ſcabioſa, achoroſa, herpetica, ſcorbuticave oriundam, & communia omnium hæmor-

hæmorrhagiarum adjumenta ſanabant, & auxilia ſpecialia cuivis ſpecificæ acrimoniæ dicata.

Hæmoptoë maligne febrientium non aliam medelam admiſit, ſi remedia in omni ſanguinis nimiofluxu uſitata excipias, quam qualem humorum putrida tenuitas, & ſolidorum iners laxitas, atque imminens diſſolutio poſcebat; ſumme videlicet antiſepticam, adſtringentem ex peruviano cortice, ſero lactis aluminoſo, ſtringentibus ſuccis, & uſu gelidiſsimæ aquæ, ac ſpiritus acidis mineralibus &c.

Hemoptoën *vulnerariam* violentæ non raro tuſsi, pulmones quaſi convulneranti debebamus, a diverſiſsimis ſubinde cauſis, variaque sede locatis oriundæ. Mirum quantum variare curandi rationem neceſſe erat, prout alia atque alia fuerat ipſius tuſsis cauſſa, cauſſæque ſedes. Hæmoptoën vulnerariam a gravi caſu, aut vi externa pectori illata frequenter miſsione ſanguinis, & antiphlogiſtica methodo ſanavi, totusque in id incubui, ut inflammationem vulneribus ſupervenientem quam benigniſsimam efficerem,

mini-

minimamque, & periculoſam ſuppurationem aut averruncem, aut cohibeam.

Stulta opinio eſt, atque in ægrorum perniciem nata, quæ ſtimulantium balſamorum interno uſu conſolidare diſrupta vaſa intendit, nempe affuſo oleo incendium reſtinguere.

Hæmoptoë, peripneumoniæ nothæ, ſeu pituitoſæ, comes, a minus perviis pulmonibus atque multa redundantibus pituita, ſanguine interea violenter a dextro corde protruſo, vaſaque pulmonica effringente, repetebatur: Hæmorrhagiam hanc quam nulla alia medicina comprimere valeat, quam quæ, præmiſſa non larga phlebotomia, a pituita redundante thoracem expedit; quanta maxima celeritate & efficacia poteſt, facile patuit. Id vero multoties vomitorio prompto effeci, ubi antea ſanguinem miſeram, & ventrem enemate ſollicitaveram. Quodſi nullum in mora periculum fuerat, potum antea multum, ſalitumque propinavi. Inter vomendum nec lineola ſanguinis comparebat; & vomitione peracta non niſi perparum; donec non multo poſt nihil penitus cruenti conſpiceretur. Curam abſolvi decoctis ſolventibus e

radice graminis, taraxaci, & cichorei paratis, & alvina libertate diutius conſervata.

Pleuritidem bilioſam cruenta ſubinde ſputatio, quin etiam liberalis hæmorrhagia comitabatur, atque in univerſum febres ab illuvie bilioſa œconomiæ gaſtricæ exortas non levibus hæmorrhagiis jungi narium, pulmonum, uterive aliquoties obſervavi.

Hæmoptoën id genus *bilioſam*, gaſtricamque, & quamcunque hæmorrhagiam hac origine prognatam, certius nihil, nihilque efficacius vomitorio ſtitit. Quæ vero abdominalia viſcera, ventriculum maxime, et inteſtina, demum et univerſum corpus invigorabant, relapſus faciles cæteroquin, et periculoſos, avertebant.

Curationum feliciter hac methodo peractarum numeroſa exempla ſuppetunt, quæ qui in medium producere tanquam totidem teſtes vellet, legentibus abuteretur.

Leviores hæmorrhagias *bilioſas* conſopitas equidem alia ratione ſubinde vidi, iterata videlicet, profuſaque ſanguinis miſſione. Verum diuturna infirmitas, et imbecilla corporis conſtitutio conſequebatur, & crebri in eandem hæmorrhagiam relapſus, ſi forte vel

ob

ob leviſſimam cauſam circuitio ſanguinis plusculum incitaretur.

Nihilominus communior obſervatio docuit, biliofas ejusmodi hæmorrhagias phlebotomiis ſolis, & antiphlogiſtica methodo adeo, *ut plurimum*, non ſiſti, ut profuſiores evadant, brevique vitium vitalium ruinam ingentem inferant, & exſangue; marmoreumque frigus, *mortis comites, & funeris atri.*

Hanc hæmorrhagiæ *bilioſæ* curationem ope phlebotomiarum, & antiphlogiſticorum potuum obtentam *inſidam* appellabamus, cum & vires convelleret, & viſceri præcipue hæmorrhagiam paſſo atoniam induceret frequentiori relapſui opportunam; ac ſtimulum excitantem, bilioſam nempe illuviem, ad breve tempus enervaret tantummodo, non erueret, qui validius poſthac acturus erat in corpus imbecillum, acie recuperata.

Complures novi crebris febriculis bilioſis, iisque leviſſimis tentatos, qui aſſumpto antiphlogiſtico potu & inſtituta largiori ſanguinis miſſione bilioſum ſtimulum circa ventriculum hærentem partim enervarant, partim per omne ferme vaſorum ſyſtema diſtraxerant. Materie non multa, vel potu mul-

to ſubmerſa, vel in partes diſtracta multas, atque hoc ipſo magis inermi effecta convaluere; ſed impurioribus poſthac ſuccis utebantur, & corpore minus firmo: hinc magna in eandem febriculam proclivitas nata eſt, quæ ſi denuo inſurgere tentarat, eadem ratione dilata, retruſaque eſt potius, quam evulſa, gravius crebriusque reditura.

Sanguinis e pulmonibus eruptionem multæ quoque cauſſæ efficiebant in abdomine ſitæ, quæ circumeuntium humorum libertatem ibidem imminuebant, eorundemque competentem quantitatem preſſis aut quacunque ratione anguſtioribus effectis vaſis ab abdomine prohibebant, prohibitumque ad infirmiores pulmones ablegabant. Eas inter cauſas reponebamus *ſpaſmos* undecunque productos, *tremoresque* omnis omnino generis, dummodo molis ſpectatæ fuerant; præcipue ſi celeriter increviſſent.

Hinc variam in hac abdominali hæmoptoë medendi rationem inire ſolent, atque etiam ipſi iniveramus.

Hæmoptoën largam enemate, & propinata ſalis amari ſolutione, ventrem diu ante obſtructum celeriter reſerante illico compreſſi,

prefsi, atque aliis fubverfo per emefin ventriculo hunc fanguinis fluxum ftiti.

Enervantes narium hæmorrhagias in homine febri biliofa detento, unaque & ipfam ægritudinem principem repetita emeto-cartharfis fuftulit.

Cum narium, & pulmonum perniciofæ hæmorrhageæ ægrorum cuidam mortem illaturæ viderentur citius, quam ipfe deploratus hydrops; eductis paracentefi aquis fatalem horam aliquoties differebam, profluvio vitalis laticis fic fubfiftente, atque nonnifi collectis aquis recurrente.

Hæmoptoë illorum, quorum pulmo tuberculis obfeffus exiftimabatur, aliquoties mihi vifa difficilem femper medicationem, aut nullam admifit. Etenim duo erant, quorum habendam rationem arbitrabar: moles videlicet fanguinis per pulmones tranantis fuerat minuenda, ne ea vaforum pulmonalium capacitatem fuperet, & deinde ipfos meatus fanguinis in pulmonibus tuberculofis anguftiores, preffosque oportuerat expedire.

Maffam humorum movendorum minueram inftituta phlebotomia, fed alterum fcopum vix affequebar.

Plerique, quorum cadavera diſſecta tuberculoſos pulmones exhibuerunt, fuerunt olim aut tuſses *ſtomachicas*, diuturnas, neglectas, aut methodo non ſua curatas, aut peripneumoniam *notham*, ſeu pituitoſam, eamque ipſam perverſa medicatione in tuberculoſum pulmonum morbum converſam perpeſsi.

Quos vero ob tuberculoſum pulmonem credideram in hæmoptën incidiſſe, ſanaveramque, his dempto modico ſanguine, ſolventia remedia ex radice graminis, taraxaci, & cichorei propinavi mediocri ſale, aut refracta doſi tartari emetici armata, cavique ne moroſior alvus evadat, & emeticum blandum, præcipue ubi aut tuſsis reverti, aut pectoris oppreſsio cœpit, per vices exhibui.

Teſtor, me *ſolis* ſolventibus nil profeciſſe, tuſsi, nocturna præcipue, noctes ruditer turbante, & laborioſa, cum vel leviſſime corpus commoverem, ſpiratione. At plandior per vices emeſis thoracem mirum quantum expedivit.

Solventibus lenia tandem tonica commiſcui, cum non ſuffecerat infarctum ſolviſſe

ſe ſolum, ſed & futuram ejusdem geneſin præoccupare neceſſum fuerat.

Hæmorrhagias pulmonum a vitio cordis, aortæve aneuriſmate, aut alio quocunque, non deſcribam, cum animus mihi non ſit integram hæmoptoësvariæ imaginem ſiſtere.

Quædam pauca ſolummodo de hæmoptoë Hydropicorum prioribus ſubjungam.

De hæmoptoë hydropicorum, & pauca quædam de hydrope.

Viri quidam laborioſi, atque exercitati, Aurigæ, Fabri lignarii &c. hydrope intercute detenti, quin aliqua manifeſte, & hydropis communior cauſa potuerit incuſari, meæ ſe curæ concrediderunt.

Pingueſcere initio videbantur facie, collo, & thorace præprimis. Tandem diffundi per totum corpus tumor cœpit, prodique morboſa conditio. Pulſus arteriarum erant vegeti, tardi, robuſtique, & cætera ſanorum inſtar habebant. Difficillima tardaque curatio fuit, & mitiſsimis ſolum remediis, quæ & alvum, & urinas moverunt, perfecta. Salia mitiora, nitrum, & terra foliata tartari in decocto althææ, malvæ: & liquiritiæſere ſola profuerunt, ſero tandem oxymel ſcilliticum prioribus poterat admiſceri.

Uni, alterive ſanguinis parum extrahere debui, dolore fixo thoracis, calore, & urina flammea id exigente.

Hos inter auriga fuit, cui præter univerſalem corporis tumeſcentiam aquoſam modo ſcrotum, modo ſterni pars, aut collum peculiarius tumuit tumore repente orto, globoſo, farciminoſo, aquoſo emphyſematoſo, mox iterum obortis ſudoribus difflato. Huic per vices pectus repente opprimebatur, ut aliquoties ferme mortem oppeteret ſuffocantem; acceſsit & larga ſanguinis e pulmone rejectio, eo tempore nulla corporis pars peculiari illo tumore, vago, aquſo, aëreo tumere viſa eſt, ut inde conjecerim, materiem tumoris illius corpus oberrantis ad pulmones nunc eſſe projectam. Sic conſtituto veſicans ad thoracem admovi, & homini ſtragulis contecto diaphoreticos potus ingeſsi. Obortus ſudor hæmorrhagiam pulmonum ſtitit.

Veſicantia largam movere diaphoreſin fere ſemper observo, quin etiam profuſos ſudores, ſi & cætera accedunt ad proliciendos ſudores requiſita.

En hæmoptoën veſicante compreſſam!

Hæ-

Hæmorrhagias profuſas narium, epilepticos inſultus, & mortem apoplectiam in non magno virorum hydrope obſervare aliquoties licuit, ubi vel graves fœminarum hydropes tuto curabantur.

Exponere non juvat, quænam ex recenſitis hucusque hæmoptoës ſpeciebus hæc noſtra fuerit *hoc menſe* viſa, & qualem ægris opem, & quo eventu tulerimus.

Atque ut huic quæſtioni ſatisfaciam, illius oportet recordari, nos antea & *inflammatoriam* hæmoptoën, & aliam peripneumoniæ *nothæ* ſeu *pituitoſæ* comitem, ac tertiam commemoraſſe hæmoptoës ſpeciem ab illuvie ventriculi bilioſa, & infimo ventre ſicciori, atque diutius obſtructo natam.

Hæ cauſſæ, quarum ſingulæ producendæ alias hæmoptoë pares ſunt, ſuas ſi quando vires conjungunt, id evidentius faciunt, & majori cum ægrotantis diſcrimine.

Atque hunc cauſſarum multiplicium hæmoptoën efficientium concurſum hoc menſe vidimus, ita tamen, ut ſæpe levis tantum eſſet, & veluti ſuperficiaria inflammatio pulmonum; gravior vero, & princeps altera ægritudo, peripneumonia videlicet notha.

 Ad-

Adde & hoc, plerosque ſimul bilioſas in ventriculo ſordes, & alvum diutiſsime clauſam habuiſſe.

Hæc ſyndrome cauſſarum claram hæmoptoës hujus noſtræ notionem effingit, & quid agendum nobis fuerit, demonſtrat.

Illico nempe enemate crebrius injecto ventrem ſolvimus, quo præſidio, utut ad ſpeciem non magno, & capitis temulentia, caloresque, & thoracis ſymptomota multum remiſerunt. Aquam dein cum melle, & aceto propinavimus, & mitiorum ſalium mediorum ſolutionem. Die altero paucas ſanguinis uncias detraxi, ſicque hæmorrhagia pulmonum plerumque intra limites parcæ cruentæque ſputationis reducebatur. Verum, ſeu ſanguinis fluxus perſiſteret, ſeu dicta ratione imminueretur, dummodo aut leviſsima, aut nulla phlogoſis eſſet, emeticum propinavi. Vomitus, alvusque mota ægros plurimum recreavit, ſanguinem cohibuit, & ſpiritum præcipue liberiorem effecit. Quibusdam emeſin poſt *multos* primum dies movi, iis nempe, quorum pulmones aut major, aut pertinacior phlogoſis tenuit. At his ſanguinem crebro, & largiter detraxi, ventremque

que infimum eccoproticis, & enematibus vacuavi. Atque hac methodo, phlebotomiis, eccoproticis, & enemate crebro ad id usque tempus sum usus, quo lotium antea flammeum, & absque hypostasi, flavescere magis cœpit, rubere minus, & emissum brevi turbari, atque sedimentum lateritium, furfuraceum, ex albo rubellum demittere: hocque fractæ phlogoseos signum arbitrabar, etsi & æstus persisteret, & incommoda thoracis; his enim propinato emetico tuto celeriterque medebar.

Celebrata emesi largo radicis graminis, taraxaci, & cichorei decocto utebantur, cui vel salis medii quid, vel refracta tartari emetici dosis commiscebatur.

Hoc modo & tussis nocturna in dies cicurari, sputaque albumen recentis ovi referentia minui cœperunt, ægro subinde pituitam vomente, & solito crebrius dejiciente.

Amaricantia, stomachicave curationi coronidem imposuerunt.

Quibusdam omisso emetico, suffecerat ventrem per epicrasin manna, tamarindis, & sale medio solvisse.

San-

Sanguis emiſſus plerumque cruſtam habuit virentem, auriginoſam, diffuſam, craſſam, tenacem.

Sola cruſtæ phlogiſticæ apparitio me non commovit, ut iterato, & ſæpius, largiusque ſanguinem mitterem, niſi & alia veræ inflammationis, ejusque prædominantis ſigna copioſiores, iteratasque phlebotomias exigerent.

Morbi ergo thoracis hoc menſe fuerunt pleuritides inflammatorio-pituitoſæ; inflammatorio-bilioſæ; aut prævalente phlogoſi, pituitoſo-inflammatoriæ; atque eædem omnino eadem ratione commixtæ, & a prædictis pleuritidibus eſſentialiter non differentes hæmoptoæ.

Recordabar hoc tempore pleuritidum ab egregio CLEGHORNIO obſervatarum, quas aliquis non inepte *putrido - inflammatorias* compellaret, ubi vera in pulmonibus inflammatio eſt, at ſimul putridus, & inflammantis acrimoniæ fomes intra abdomen hæret, quem primo obtundere, dilueréque oportet, dein vero aut vomitu, aut alvo mota exterminare.

Cæ-

Cæterum toto Februario vomitiones dato emetico crebriores, dejectiones vero parciores obſervabantur, quam elapſa æſtate; qua vigente, atque adulta, & per omnem autumnum, alvus lubriciſſima fuit; & ſuapte &, multo magis, vel leviſſimo pharmaco propinato.

Vomuerunt hoc tempore paucam plerumque pituitam, at levamine molem materiæ plurimum ſuperante.

Bilis hoc menſe *nonnulla*, *phlogoſeos multum*, & *plurimum pituitæ* ubique offendebatur: atque hæc ultima toto hoc menſe præfecturam exercuit.

Etſi nullos habuerim morbos mere inflammatorios, ſed recenſita ratione compoſitos, nihilominus non defuerunt febres ex pituita aut ſola, aut bili remixta prognatæ, putridæque, attamen putredine non valida, nec ferociente.

MARTIUS.

Martii primos dies tepor, & aura ſerena puraque commendavit.

Nullæ

Nullæ ullibi nives comparuerunt, nisi ubi easdem venti nuperimi in acervos congesserant serius liquandos.

Die quarta tepidissimus & capita gravans vulturnus cœlum nubibus obduxit, pluvias comminatus. Soles dein, nebulæ, nubes, & pluviæ tenuissimæ quasi in orbem redierunt, tepore humido assidue persistente, donec die nona madori frigus accederet.

Die 12ma aquilones algidissimi coorti auram siccarunt. Sol, gelu, nivium hinc inde flocci, & tenuissima grando, ventique ab septentrione per vices.

Die 19ma aquilonem hucusque dominantem repente enormis auster excepit, coactisque a meridie nubibus cœlum in pluvias dissolvit.

Ex eo tempore multa auræ inconstantia, turbidæ, austrinæ, terramque exiguis sparsim pluviis irrorantis.

Penultima tota pluviosa fuit, atque ultima nimbosa, austro corpora, atque animos exsolvente.

Die

Die 12. 13. mercurius altiſſimus 28 poll. 4 l.
Die 4, & 5. ejus infima ſtatio 27 poll. 2 l.
Die 13. frigus maximum — 4 gr.
Die 30. calor maximus + 11 gr.
Calor medius - - - + 2 $\frac{2}{3}$ gr.

Plures hoc menſe ægrotarunt, ſed morbo mitiori atque in longius, quam menſibus elapſis, tempus excurrente, & fœminæ præ viris: at parcus libitinæ cenſus.

Rheumata multa.

Menſe Februario ad finem decurrente & Martio lumbagines, iſchiadesque multæ ſunt viſæ, longiore purgantium leniſſimorum uſu ſublatæ. Quos hæc ægritudo quaſi e conſuetudine quotannis una alteravè vice reviſit, eos etiam tarde deſeruit, atque ita, ut ægros identidem recurrente leviculo dolore, aut pondere artus cujusdam inſolito, aut ejusdem ſtupore ſui commonefaceret. Quidam hos inter fuerunt, quorum aut crus, aut brachium multum emarcuit.

male curata atrophiam artuum induxerunt.

Atque hanc artus alicujus atrophiam illi imprimis experti ſunt, qui rheumatiſmos *originis gaſtricæ* non ſubverſione ventriculi

forde

forde multa contaminati, confirmataque ejusdem coctrice potentia fanare annitebantur; fed phlebotomiis, & fcarificatione, & multa tepida, fudorifera, enervante potione morbificam materiam per minutiffima vafa deduxerunt, alte tandem irradicatam, non extricandam.

Hic menfis magnam *pituitæ* copiam generavit, fed phlogofeos minus.

Januarii enim, & Februarii *phlogifticum* vitium, quod ipfum per ea tempora raro, aut nunquam folum aut meracum, aut etiam intenfum fuit, hoc menfe evidentius remifit, atque in *pituitofum* totius corporis, abdominis autem imprimis, & pulmonum convertebatur.

eorum natura,

Rheumatum, feu lumbos, feu femora, five alia loca occuparant, ea indoles fuit, ut vefperi, noctuve ægros vexarent, atque interdiu plerumque filerent. Hæcque aut fola fuerunt, aut catharrhum, aut peripneumoniam notham commilitonem habuerunt.

& fedes,

Si quis quandam corporis partem jam antea affectam habuerat, aut imbecillam, in ea rheuma figebatur. Sic, qui antea aut artum forte impegerat, aut oculum feftuca,

are-

arenula, aut quocunque illabente pulvifculo irritatum habuerat, paucos poft dies febrire obfcure, noctes habere turbatas, fudare, & ventriculo gravari, ac naufeare occepit. Demum vexata antea pars, five oculus fuerat, five artus quidam, gravius tentari dolore dilacerante, vefpertino, nocturno.

Illata externa vis five oculo, feu alteri parti, hoc rheuma gaftricum videbatur invitaffe.

Ophthalmiæ hæ cito in corneæ transparentis cineream opacitatem abiverunt.

Duo in medendo fpectabam; ut & ipfam febriculam rheumaticam fanem, & ea fanata, reficcataque ejusdem e ventriculo fcaturigine, alteram aufferam infirmitatem topicam atque in artu quodam aut oculo reftitantem.

atque curatio.

Rheumaticam hanc febrim folventibus, emefi, emeto-catharfi, aut fola etiam catharfi leniori, fed diuturna, & tandem invigorantibus plerumque fuiffe fortunate discuffam, fupra dixi.

Topicam artus alicujus infirmitatem, quam, febri rheumatica penitus jam abacta, nonnunquam diutius perftitiffe commemora-

vi, v. g. ſtuporem, aut levem per vices dolorem; veſicans, aut rubefaciens emplaſtrum aut frictio aromatica ſuſtulit.

Metaſtaſes hæ a febribus hujus tempeſtatis productæ multo diſſolvi difficilius, tardiusque obſervabantur, ac illæ ſolent febrium æſtivarum; atque in univerſum depoſitiones hyemales, vernæ, autumnales, etſi jam percurata genitrice febre, diu plerumque perſiſtunt, & morbum efficiunt ipſæmet peculiarem, peculiari quoque ratione curandum Ubi e contrario quidquid ſub ipſa *æſtiva* febre topicarum affectionum ſubnaſcitur, eodem prorſus modo ſanatur, quo ipſa princeps febris, quacum aut viget, aut profligatur.

Peripneumonia *notha*, ſeu *pituitoſa* hac etiam tempeſtate eminuit, eaque aut ſola, aut pulmonum veræ quoque inflammationi, utut exiguæ plerumque, & cito diſſolutæ, ſociata. Paucos gravior, & periculoſa inflammatio pulmonum proſtravit, eosque præ cæteris Exercitatos, & Juvenes.

Plerisque dolor alterutrum thoracis latus infeſtabat pungens, dilacerans, diffuſus, ab humero ad uſque ilei oſſa decurrens.

Qui

Quibusdam etiam artus afflicti lateris veluti a deſtillante acri ſero compungebantur. In illam quoque, quæ dolebat, corporis partem cubare nequiverunt.

Peripneumoniæ nothæ, nothæ quoque pleuritidis hujus menſis deſcriptio.

Peripneumoniæ huic, ſeu pleuritidi nothæ, rarior hoc menſe pulmonum hæmorrhagia jungebatur, etſi parca cruoris ſpuitio vix ulli abſuerit.

Omnibus ſputa prodiere albumen ovi referentia, initio pauca, dein copioſa.

Quorundam pendula, ductiliaque ſputa color herbaceus tingebat.

Anxietas magna: cardialgia, præcipue poſt potulenta: febris non magna, veſpertina, & obſcuras habens acceſſiones.

Sputatio multa morbum non ſolvit, hinc eandem nunquam urgebamus. Satius erat, morbificam materiem ſolventibus ſalinis ita præparare, ut, ubi ſanguine una, ſubinde & altera vice, detracto phlogoſi cavimus, dato vomitorio potuerit educi. Mox inde & tuſſicatio moleſta componi, & ſputorum rejectio plurimum & magno cum levamine imminui.

Peripneumoniis nothis levioribus eccoproticorum continuatus uſus profuit, gravioribus multum impar.

Peracta vomitione, quam fubinde iterare poft aliquot dies oportebat, taraxaci, decoctum, & aut paucum falem medium, aut refractas portiones tartari emetici propinavi donec præter corporis laffitudinem, cuncta ex legibus fanitatis procederent. Decocto radicis cichorei, lichenisque islandici confirmatos dimifi.

Morbi epidemici principis quidam quafi fatellites.

Alii quoque morbi fuerunt hac tempeftate peripneumoniæ nothæ comites; afthmata nempe, & catarrhi, & abortus crebri, & hæmorrhagiæ uterinæ, quæ vel abortientibus acciderunt, vel tempore menftruæ purgationis.

Morbos hofce, utut diffimili facie in publicum prodeuntes, eadem de ftirpe fatos eodem quoque pabulo enutriri, eadem ubique therapeutica methodus, & eodem cum eventu adhibita, demonftravit.

Cognitio morbi epidemici eft dux, & acus nautica in affequendis innumeris aliis affectionibus morbofis corregnantibus.

Qua ratione eadem morbifica materies in His catarrhum, in Illis vero abortum fecerit, aut profufum catameniorum profluvium, ignoro. Id affero, me ad fpeciem diverfiffimos morbos febriles, fed eadem prognatos tempeftate, & absque alia omnium horarum accedente evidenti cauffa, eadem methodo

tuto

tuto ſanaſſe, hancque ab anni conſtitutione deſumptam medendi rationem præ omni alia vidiſſe meliorem, compendioſamque magis.

Certe ſe ipſum, & artem, & Ægros ludit, qui febrilium morborum curationes aggreditur, non manu identidem quaſi ductus hac fida itineris duce; temporis nempe perveſtigata conditione.

Hac temporum ſcientia deſtitutum mille formæ ejusdem cauſæ πανδημȣ, milleve luſus ludificabunt.

Nemo nec exercitui ægrotanti, nec numeroſæ in noſocomiis urbanæ plebi conſulet, qui hac magiſtra caruerit, conſtitutionum notitia.

Verſatilem certe, nullive innixam fundamento id genus medicinam appellabo, inutilemque & nugatoriam, dummodo nihil momentoſum, aut heroicum moliatur; quæ vero, æque infirmo inſiſtens talo, ſed magnis & valentibus remediis abutitur, inter infamia veneficia reponam, vel ipſa deterrima epidemia magis davaſtatricem.

Qui naturam epidemiarum perveſtigavit, nullaque varietate accidentali diſtractus cauſam arripit, oppugnatque pandemon;

 quot

quot quæſo Mortalium erit Soſpitator, & Genius tutelaris.

Peripneumoniæ nothæ, & catarrho, & aſthmati, & fluxibus ſanguinis eadem, quemadmodum antea expoſui, ratione medebar; ſolventibus nempe, atque emeto - catharſi. Nil certe diſcriminis interceſſit, ſi phlebotomiam unam, quin & plures excipias, initio peripneumoniæ nothæ ſubinde neceſſarias, atque emeſi præmittendas. Catarrhi ſolis ſubinde ſolventibus ſalinis, plerumque etiam his, & vomitorio ſerius propinato auſcultarunt. Aſthmatici eadem, ac Catarrhoſi medicina ſunt uſi, ſed emeſi frequentiori.

De catarrhis quædam ſcitu neceſſaria.

De catarrhis, quos antea dixi fuiſſe hoc menſe frequentes, multa ubique querela audita eſt, eos eſſe ſolito rebelliores, atque non raro in febrim converti malignantis naturæ, quamque idcirco *catarrhalem malignam* appellarunt. Malignitatem nos nullam experiebamur; quam nempe deſcripta ſuperius medendi ratio auſpicato præoccupavit.

Multa ab Iis peccari video in cura catarrhorum, qui, externa ſolummodo morbi facie, ſemper ferme eadem, contenti, etſi toto cœlo differens ægritudo ſub eadem catarrhi

tarrhi larva delitefcat, rei vifcera non rimantur.

Hinc tuffim, vefperi maxime, noctuve pulmones ita quatientem, ut, præter hanc, nullum aliud memorabile fymptoma hominis artem ignorantis attentionem in fe convertat, catarrhum dicunt, præprimis fi affidua faucium irritatio adfit, & acris materiæ in easdem depluentis fenfus.

Quas viderim fanaverimque diverfis temporibus catarrhi fpecies, & quibus notis fingulas difcriminaverim, paucis exponam.

Neque inutilem prorfus laborem arbitror, fi varias hujus morbi fpecies exactius notavero, crebras omnes, & eandem prima fronte originem mentientes; quæ & ob id ipfum folent confundi, fubjicique eidem omnes medicationi, unde ægritudinum chronicarum ilias in artis opprobrium fuccrefcit.

Catarrhus ferofus febris catarrhalis benigna.

Catarrhum benignum, ortamque *febrim catarrhalem benignam* coryza, gravedine, raucedine, & ophthalmia ferofa ftipatam, ea plerumque tempeftate frequentem habuimus qua aër multum incaluit, corporave in fudores diffolvit, auræ ab Arcto acutius fpirantis flamine identidem compreffos. Illi etiam

qui ab itinere, aut exercitatione quacunque validiori, ſudoresque proliciente incaleſcunt, atque auram frigidiorem improvidi ad corpus denudatum admittunt, vel intra pulmones ſpirando recipiunt, hoc ſimplici catarrho plectuntur.

Perſpirabile ſuppreſſum, quod illico pulmones petiit, revocabam, atque ad alvum, renes, & veſicam tanquam aptiora cola, determinabam. Tandem quaſſatis pulmonibus quietem pauxillum opii reduxit, atque cutaneam functionem reſtituit.

Manna, nitrum, althæa, opium hic requirebantur, & fere ſola ſufficiebant.

Catarrhus inflammatorius.

Aliam catarrhi ſpeciem *inflammatoriam* appellavi, eamque pleuritidis, aut peripneumoniæ rudimentum, & quoddam alterutrius initium arbitrabar.

Catarrhi hi *inflammatorii* epidemiam verarum thoracis inflammationum præcedunt, & antequam hæ ingruant, quibusdam quaſi velitationibus imminenti populari ſtragi præludunt. Sed etiam tum, cum epidemiæ vis jam elangueſcit, catarrhus adhuc aliquamdiu viget, atque omnium ultimo receptui canit. In ipſa ακμῇ conſtitutionis pleuriticæ Quidam aut

aut ſaniſſimi degunt, aut non niſi catarrho vellicantur; Ii videlicet, quos minus idoneos offendit popularis labes.

His æque ac ipſis Pleuriticis methodus antiphlogiſtica opitulatur.

Febris catarrhalis malignæ nomen crebro auditur, ſed non ubique eandem omnino ægritudinem deprehendo, quam ita compellant.

Catarrhus peripneumoniæ nothæ comes.

Peripneumoniæ nothæ ſuperius deſcriptæ præcurſor plerumque aut comes, aut pediſſequus catarrhus eſt, quem *malignitatis* criminantur, quod benigni catarrhi curationem, mannam, nitrum, emollientia, & anodyna veſpertina omnino reſpuat, & phlebotomiis, iteratis præcipue, in febrim abeat malignam. At oportuerat catarrhum hunc ab ipſa peripneumonia notha non diſtinxiſſe, cujus is inferior ſolum gradus eſt, eandemque utrique medicinam oppoſuiſſe.

Catarrhi gaſtrici, billioſi, putridi, maligni.

Febrium bilioſarum æſtatis, atque autumni ea ſubinde conſuetudo eſt, ut, aut neglectæ, aut calido regimine, aut phlebotomiis multis exaſperatæ, & ſorde billioſa non exantlata, vim in pulmones faciant; has tunc

catarrhales malignas dicunt, & exanthemata morbum ſolutura præſtolantur.

Febris bilioſa ſubinde thoracem illico invadit, & pleuritidem, aut peripneumoniam in Quibusdam præ ſe fert; in Aliis vero mitior febris, minoraque thoracis incommoda ſunt, ut Ægri ſe ſolo catarrho vexari credant.

Catarrhi ex febri maligna Convaleſcentium.

Qui curam hujusmodi catarrhorum ſuſcipit, turpiſſime labitur, ni eorundem originem *gaſtricam* perſpectam habeat, neſciatve, eos eſſe quædam conamina, aut veluti præludia peripneumoniæ, pleuritidisve bilioſæ, aut febris bilioſæ mitificatæ modificationem ſolum quandam, ac luſum.

Bilioſis id genus catarrhis eadem omnino medicatio fit, quam variis aliis in locis fuſius deſcripſi; *antibilioſa* videlicet, cujus præcipuam partem vomitio conſtituit arte concitata.

Qui ex febri maligna eluctari, & convaleſcere incipiunt, non raro in tuſſim veluti catarrhalem incidunt, maxime noctes interpellantem: etſi forte ab eadem, & inchoante & vigente morbo, immunes fuerant.

Hos ex febre maligna Convaleſcentium catarrhos fere ſemper obſervabamus, ubi Ægri morbo

morbo jam multum progreſſo, neglectu, atque abdomine a ſordibus non vindicato nobis committebantur.

In Aliis vero, tempeſtivius ad nos delatis, præſertim ab eo tempore, ex quo artis generoſa præſidia in averruncanda malignitate non ex quadam male feriata hypotheſi, aut cœca ſyſtematis imaginarii prædilectione, ſed uſu multiplici, conſtanti, atque oculatiſſimo in dies magis magisque mihi innotuerunt & admirabilem emeticorum facultatem, tum in hiſce febribus, cum in quamplurimis aliis infirmitatibus uberius didici; vix unquam contigit, hanc tuſſim obſervare.

Si ea fuerant, quæ morbus ipſe primarius poſtulabat, ſcite, & diligenter adminiſtrata, atque Æger conſaneſcere inciperet, nocturnam tuſſim, & auditum plerumque gravem, tempus ipſum & remedia corroborantia, ac ſtomachica emendarunt.

Neque a potione tepida, emolliente, pectorali ullum hic unquam emolumentum opperiebar, at multum detrimenti.

Ubi tuſſis ita perſtitit, ut aut intenderetur quavis nocte, aut eadem aſſiduo vi rediret, rem jam non ſoli tempori, aut metho-

thodo roboranti, aut nutrienti committendam existimabam.

Tunc vero novas fordes in imbecillo ventriculo Convalefcentis fluitare rebar, fub ultimo morbi tempore denuo collectas, & mole majores, quam quæ fubigi, atque concoqui poffent. Has aut emetico, aut purgante fubmovi, &, ne nova denuo earundem colluvies fiat, vires coctrices acui.

Catarrhus poft morbillus æftate 1777.

Catarrhus æftate præcedentis anni morbillos excepit, vix devincendus, quamdiu ejusdem e ventriculo genefis me fugerat.

Variæ fpecies catarrhi gaftrici.

Alias catarrhi gaftrici fpecies, in Pueris præcipue frequentiffimas, Voracibus, Pituitofis, Verminofis, male Digerentibus, & Crudis, non referam, utpote in vulgus notas.

Catarrhus & coryza canum.

Æftate anni 1777. atque ea, quæ eum annum proxime præcedebat, tuffis catarrhola canes enecuit. His & coryza nares tenuit, quæ multum virefcentis muci profuderunt; oculorum lemæ, & fquallor, apofitia, tuffis laboriofa, fpontaneæ vomitiones, & putrilago vomitibus refufa, extrema macies, & tandem veluti quorundam artuum femiparalyfis, ac mors.

Ca-

Catulum hoc morbo correptum ſanavi ngeſta tartari emetici ſolutione, multaque lluvie olidiſſima rejecta. Verum elapſis aliquot ſeptimanis, cum voraciſſimum animal carnibus, quas indulgentior Hero eidem obecerat largiores, denuo ventrem referſerat, n eandem infirmitatem relapſum, & poſtquam muliebri conſilio oleum amygdalinum & *axungiam* caninam præ vomitorio ingerere placuerat, convulſum periit.

Unde catarrhorum diagnoſis fuerit repetita.

Graſſante epidemico ſeu Adultorum, ſeu Infantum catarrho in naturam, atque indolem febris acutæ, ea tunc tempeſtate prædominantis, quanta maxima ſedulitate potui, inquiſivi. Catarrhi enim, cujuscunque illi originis ſint, plerumque nullos ſpecificæ ſuæ indolis certos characteres, ſed ambiguos atque omnibus, & diverſiſſimis catarrhis communes habent, atque ægritudines ſunt appellandæ *incboatæ* ſolum, & nondum ita efictæ, ut ſemper ac tuto ab ſe invicem dignoſcantur. At vero imperitans acuta febris, ſub qua catharrhalis conſtitutio militat, luculentioribus plerumque, & minime dubiis notis inſtructa morbificas cauſſas, cauſſarumque ſedes, & aptam medendi rationem docet;

atque

atque ita ſuam ipſius indolem prodendo, de natura congeneris catarrhi ambigere non ſinit.

Id etiam inveſtigare ſolebam, quamnam in febrim acutam popularis catarrhus abeat, aut ſuapte nonnunquam, aut ſiniſtra medicatione irritatus. Catarrhos enim *inflammatorios* in veras uſque pulmonum inflammationes intendi vidi, bilioſos vero in peripneumonias, pleuritidesque ſpurias, bilioſas.

Perſpecta catarrhi, de cujus natura, & medendi modo mecum ipſe diſceptabam, in morbum quemdam acutum, mihi antea aliunde cognitum, promptitudine, atque ſic agnita utriusque cognatione; & ipſum catarrhum & ejus ſanandi rationem aſſequebar.

Mirabitur fortaſſe Aliquis, quod disquiſitioni ægritudinis tam levis, tam ubique & ab omni ævo notiſſimæ ſcrupuloſius immorer de eaque & minutim, atque anxie diſſeram. At vereor, ne hic ipſe frequentior conſpectus morbi nobis imponat, ut ejusdem etiam naturam perſpexiſſe falſo exiſtimemus, cujus externam ſolum faciem novimus. Sed & gravem eundem nonnunquam, & graviorum malorum cauſſam catarrhum eſſe. Quis eſt

qui

qui ignoret? & Quis diverſiſſimas catarrhi ſpecies impune confundet?

APRILIS.

Impetuoſi venti, & auſtrinæ, ac tepidiſſimæ pluviæ, extremi Martii reliquiæ, in primam adhuc hujus menſis diem deſævierunt.

Inde aura ante exagitata componi, inertiſſima fieri, & incaleſcere multo ſole, ac præfocante.

Diem menſis quintam nos intempeſta excepit, quæ fulgure, crebris tonitribus, ac ſonante demum imbre inhorruit. Dies poſtera denuo pura, tranquilla; malacia eadem, atque æſtus idem.

Die nono turbari cœlum, ſolesque nubibus obſcurari per vices, calores retundi parumper, pluere demum duodecimo cœpit.

Poſt frigus, venti, & triſtis univerſim mador. Dies, qui pluvias non funderet, aut minaretur, ad decimum ſeptimum uſque nullus fuit. Verum

Hoc

Hoc die veris amœnitas reverſa reliquum menſis beavit, non niſi paucis pluviis, die vigeſimo octavo cum fulgure cadentibus, interrupta.

Calor auſtrinus major, & pro anni apud nos ratione tempeſtivior erat, ut idcirco omnia multo maturius, ac aliis annis, germinarint.

Die 8va mercurius altiſſimus 28 poll. 2 l.
Die 28. — — — infimus - 27 poll. $3\frac{1}{2}$ l.
Die 5. calor maximus - - + $16\frac{1}{2}$ gr.
Die 16. — minimus - - + $2\frac{1}{2}$ gr.
Calor menſis totius medius + $12\frac{2}{7}$ gr.

Hæmorrhagiæ uteri epidemicæ; epidemici abortus.

Inter feminas hæmorrhagiæ uterinæ crebriores fuerunt, frequentes quoque abortus.

Catameniorum enim fluxus non intra paucos, ut ante ſolebat, dies continebatur; ſed eosdem exceſſit, in plures uſque ſeptimanas. Gravidis vero eo ipſo tempore, quo menſtrua redire, antequam uterum geſtarent conſueverunt, inter motus febriles, & pariendi conatus ſanguis prorupit, cum fœtus tenelli jactura.

Profecerunt quies, & ſanguinis detractio, & quæ biliofa ructarunt, miſſo prius ſangui-

ne,

ne, utiliter vomuerunt, aſſumta ipecacuanhæ radice.

Itaque id nobis præſidio fuit, adverſus intempeſtivos uterinos fluxus, quod alias eos ipſos ſolet excitare; aliis nempe & temporibus, & fluxus cauſis.

Pleuritides complures hic quoque menſis nunciavit, bilioſo-inflammatorias. Virorum quidam hoc lateris morbo affecti domi ſuæ neglecto, ut primum noſocomium attigerunt, perierunt *ſuffocati*. Pulmonem alterutrum inflammatiſſimum habuere, carneum & ſub cultro ſtridentem, ponderoſiſſimum & tantæ molis, ut ſocius pulmo, utut ſanus, ſuo fungi officio nequiverit, ab alterutrius videlicet pondere & magnitudine compreſſus.

Suffocatio ex inflammatione thoracis.

Mortes etiam hoc & præterito menſe plures, quam per hyemen, obſervabantur.

Funera verno tempore crebriora.

Bina exempla referam thoracis inflammati, & mortis inde ſecutæ.

Vir 55 annorum, ſtrictiori fibra, & fuſco corporis colore, atque ad id uſque ætatis, ut ajebat, ſemper ſanus, ex Italia, decem ante hunc morbum diebus huc venit.

Exempla Suffocatorum ex pleuritide, & peripneumonia.

Die 21. Aprilis poſt validos labores, & liberalius ingeſtas ſuillas carnes, fumo & ſale

duratas, dolore lateris dextri corripitur, a crista offis ilei, ad mammam usque porrecto. Anorexia plena erat, & os amarum, & caput vertiginosum.

Die 23. dolor lateris, ante acutus & pungens, in obtusum mutatur, orta mox pectoris oppressione ingenti, & anhelosa, difficili respiratione, ac tussi sputa mucosa, modicissime flava excutiente; aestuat, siticulosus: noctu δυσφορει, & largiter insudat.

Ter quaterve quotidie pauca, fœtida, tenuia alvo dimittit.

Die 28. Aprilis ad nos devehitur, citissime, laboriose, stertorose respirans, & sputa extussitans copiosa, ex flavo virentia, tenacia, & fœtidissima. Cardia dolet contrectata; extrema perfrixerunt. Pulsus naturali vix celerior, non dejectus; at dejectae vires musculorum.

Solo potu theato'se usum fuisse ajebat.

In nosocomium susceptus examine morbi vix absoluto, praesentissima mente repente perit.

Pulmo dexter inflammatissimus, carneam duritiem dissectus exhibuit, & colorem ex flavo aeruginosum.

Exi-

Exigua pulmonis portio ſeptum transverſum reſpiciens inflammatione carebat.

Pleura valde inflammata, uti etiam diaphragma, atque hoc quidem magis.

Pulmo finiſter ſanus fuit, ſed in anguſtum ab altero vicino ſpatium compulſus.

Venæ cordis diſtentiſſimæ.

Ventriculus ampliſſimus; pylorus quoque perquam amplus & hians; ampliſſimum duodenum.

Jejunum & ileum ſubinflammatum, & lumbricis quam plurimis refertum.

Alter Operarius erat 42 annorum, ſanus a multo tempore. Die 19. Aprilis ſub veſperam capite doluit, noctu caluit, inſudavit. Poſtridie inter vagas horripilationes incaluit. Dolor pungens invaſit utrumque latus, a molli utrinque hypochondrio, ad mammas uſque, cum tuſſi ſicca. Die 3tio & 4to morbi nihil emendatur. Accedunt lipothymiæ, & anacatharſis glutinoſa. Die 5to ad noſocomium pedes venit. Secta hoc die vena, antiphlogiſticis aſſumtis dolor laterum vix ullus erat, & pulſus ferme Sanorum, quemad-

 modum

modum etiam calor, qui ſub veſperam & noctu pluſculum intendebatur.

Die morbi 8vo pulſus ceteroquin naturalis intermiſit frequenter. Levem pectoris oppreſſionem querebatur, quam jam inde ab aliquot diebus abfuiſſe dicebat, utut identidem male reſpiraſſet. Dolorum pungentium exiguæ reliquiæ, & tuſſis non moleſta. Nox implacidiſſima, metus ſuffocationis, tuſſis, & ſputa glutinoſa, ſanguinolenta: fervor, & ſibilus in reſpirando, cum pulſus varia inæqualitate. Die 29. April: ſub veſperam moritur.

Urinæ ſemper erant croceæ, & modice fluentes ſeceſſus. Febris videbatur eſſe exigua; pulſus, & calor propemodum naturales. Verum reſpiratio erat decurtata, abrupta, ac celerata, & facies collapſa. Sermo frequenter intercifus, ob ſpiritus crebcrrime captandi neceſſitatem, primas morbi dies rectus, atque obambulans, & inter conſuetos labores exegit.

Sectus thorax oſtendit pulmonem dextrum enormis magnitudinis, inflammatum totum quantum, durumque. Diſſectus exhibuit ſubſtantiam ex albido vireſcentem.

Pul-

Pulmo finifter bonus, fed uterque vetuftis atque arctis vinculis ad pleuram religabatur. Pleura omnino faniffima. In pericardio aquæ flavefcentis unciæ quatuor.

Inteftinum jejunum & ileum valde inflammatum. Veficulam felleam multa & tenax bilis maximopere diftendebat.

Pulfum & calorem, propemodum naturales, in peripneumonia lethali non raro obfervabamus, & mortis certæ fignum in Peripneumonicis, *ftrepitum in thorace inter decumbendum, & velle erectum federe.*

Quosnam eventus inflammati thoracis crebriores obfervarim, hoc loco in Illius gratiam referre juvat, qui hiftoriam morborum thoracis quondam pleniorem, rem hercle difficilem, confignare voluerit.

Exitus varii inflammationum thoracis fcilicet:

Benigne refolutas pleuritides quamplurimas, perpaucas *anacatharfi judicatas*, pauciffimas vero *fuppuratas* videre contigit. Verum de his folutarum pleuritidum, & peripneumoniarum modis, cognitis abunde & pertractatis, nil dicam.

Primum mortes narrabo, & earum diverfas inflammato thorace rationes. Dein vero affectus chronicos Eorum, qui ex pleu-

ritide aut peripneumonia (non enim eſt diſpar ratio utriusque morbi) mortem vitarunt.

imo. Suffocatio a pulmonis inflammati & immeabilis effecti mole;

Non pauci in morbi vigore *ſuffocati* periere eum prorſus in modum, quo bini illi Ægri, quorum hiſtorias paulo ante referebam. Pulmo inflammatus, & impar ſanguini transmittendo, atque ſocium pulmonem ſua mole elidens, necem infert. His breviſſima ſpiratio eſt, thorace ferme immoto, fervens, ſtridens, cum vano plerumque conatu ſe erigendi, ſedendique, dum identidem in dorſum relabuntur; pulſibus & calore plerumque vix mutatis a ſana conditione: mens aliquoties præſens, plerumque ſubdelirans.

Nonnunquam e lecto ſurgere moliuntur, & Erecti minorem aut nullum in reſpirando ſtertorem edunt, quem & in faucibus, & per gutturis decurſum potius, quam intra thoracem obſervamus. Periculum non repente, ſed *pedetentim* increſcit.

vel vero ex ſubito lymphæ coagulabilis in cavum thoracis confluxu.

Quidam ob aliam rationem in inflammatione thoracis ſuffocantur. His inflammatio repente ſolvitur, lympha coagulabili *ſubito* atque *confertim* in cavum pectoris aut in pericardium ex viſcere inflammato transſudante.

Hæc

Hæc prava metaſtaſis phlogiſticæ lymphæ repente nonnunquam in Iis eſt facta, quibus morbus non negligebatur, quive aliquam ſalutis ſpem jam conceperunt. Eam autem actu fieri augurabamur, ſi cui thoracem inflammato, neque peſſime habenti, & diligenter curato, ex improviſo ſpiritus difficillime, celerrimeque, atque nonniſi erecto, aut inter ſedendum, antrorſum inclinato corpore, trahi cœpit, cum pulſuum tenuiſſimorum celeritate, & frigore extremorum, & facie Hippocratica; pereunt haud multo poſt a *ſpurio* hoc empyemate ſuffocati.

Servari forte tales poſſent, thoracis paracenteſi mox inſtituta, & lympha, priusquam in coagulum abiret, educta.

2do. Hydrothorax inflammatorum, & ejus effectus.

Alios hydrothorax, aut collectum in pericardio ſerum enecuit, utut inflammatio thoracis fuerit ſanata. Frequens enim obſervatio docuit, pulmone inflammato, intra cavum thoracis aut pericardium ſerum colligi; cujus exiguæ portiones a ſanato fortaſſe pulmone, aliarumque ambientium partium reſorbentibus vaſis excipientur, in communem denuo humorum maſſam reducendæ. At vero major ejusdem ſeri collectio hydrothora-

cem efficiet, aut ſubito ſuffocantem, aut diuturnum.

Inferius occurret exemplum hydrothoracis cum peripneumonia conjuncti, ubi aquæ ſtrangulantes perforato thorace emittebantur.

3tio. Pulmonum vincula, cohæſiones, & quæ inde conſequuntur.

Ægritudines quoque diuturnæ inflammationem pectoris ſequuntur; variæ, & incurabiles pleræque.

Non raro pulmo religatur ad pleuram. Id genus cohæſiones, laxiores, & ſtrictiores, quam plurimas in cadaverum ſectione deprehendi, quin Ægri læſam, dum viverent, reſpirationem incuſaſſent.

Quidam tamen hos nexus pulmonum cum partibus vicinis ægrius tuliſſe videbantur; fortaſſe recentes, & quibus nondum eſſent aſſueti.

Frequentius pulmo reperitur, quaſi ſacco coriaceo, craſſo, atque e variis quaſi membranis, ſibi invicem ſuperſtratis confecto, circumdatus, atque in anguſtum ſubinde ſpatium concluſus. Saccus hic hinc pleuræ, illinc ipſi pulmoni nectebatur, ut ab utroque difficulter ſolveretur. Pollicis craſſitiem ſubinde habuit, atque etiam hac majorem.

Sub-

Subſtantia tenax, coriacea, ſubinde ferme cartilaginea fuit, & aliquoties pro pleura incraſſata impoſuit.

Vaſa ſanguifera ex vicino vel pulmone, vel pleura in ipſam ſacci ſubſtantiam porrigi videbantur. Natum hoc corium arbitrabamur ex lympha coagulabili, expoſita ante ratione transſudante, ſed cujus minor quantitas fuerat, quam quæ Ægrum potuiſſet ſuffocare.

Membranæ ſibi invicem impoſitæ non unius erant tenacitatis, ſed intimæ firmiores, extimæ minus firmæ, & quæ ex nupero morbo naſcebantur, adhuc gelatinoſæ: poteras ex numero ſtratorum ferme de numero pleuritidum prægreſſarum concludere.

Membranaceus hic ſaccus pulmonis explicationi non potuit non inſigniter obſtare, præcipue ſi liberalius inſpiraretur. Hinc anguſtiæ & coarctationis in alterutro thorace ſenſus, cum aliquo, ſed obtuſiori lateris totius dolore; ſi quando motus humorum incitaretur, exercitatione corporis majori, vel febre. Hinc omnis febrilis morbus in homine ſic prædiſpoſito ac illius lateris dolore orditur. Hinc illa quoque in pleuritidem ejusdem lateris proclivitas major indentidem

 ma-

majorque, ob pulmonem ibi loci minus pervium, & explicabilem minus.

His antiphlogiſticam videndi rationem conſulebamus etiam Sanis, ut ita morbi inſidias vitent, tam frequenter & inopinato incurſantis: præſentis vero initia venæſectione repreſſimus.

Hydrothoracem inflammationum thoracicarum commilitonem ſupra commemoravi enecantem ſubinde, plerumque tamen ſanata inflammatione pedetentim evaneſcentem. Is nihilominus diutiſſime viſus eſt perſtare, & conſuetis aquarum intra thoracem collectarum ſignis prodi.

4to. Pulmones granuloſi poſt inflammationem, & inde natum aſthma.

Quam plurimos pulmones diſſecabam, *granuloſos*. Granula minuta, miliformia, alba laridi, aut mollioris cartilaginis, firmitatem habentia, ſubinde cavata, & modiciſſimum laticem aquoſum continentia, per omnem pulmonum ſubſtantiam largiter diſſeminata, & propemodum contigua reperiebantur. Pulmo ponderoſior erat, difficulter ſecandus, & ſtridens ſub cultro. Inter omnia pulmonum vitia hoc omnium frequentiſſimum offendebatur; pleuritidis, peripneumoniæque olim male judicatæ indicium.

aGr-

Granulorum genesin hanc animo concepi; lympham nempe coagulabilem non, uti antea dicebam subinde fieri, in cavum thoracis confertim exsudasse, sed e vasis quidem egressam, divisam vero per omnem pulmonum substantiam fuisse, ut innumeræ fuerint, minutulæque coagulabilis liquoris collectiones; quæ dein singulæ in corpusculum solidum, grano milii non absimile, eadem ratione coierint, qua coagulari illa copiosior lympha solet, in cavo thoracis collecta.

Tussiculosi, asthmatici, pronissimique in novas inflammationes erant, neque ullum, nisi ab antiphlogistica methodo, levamen experiebantur, Qui pulmones ita affectos habuerunt.

MAJUS.

Initium Maji incaluit calore peramœno, & paucis subinde pluviolis, deinde & ventis, temperato.

Diei decimo octavo præfocantem æstum nocturnus imber exstinxit. Denuo siccum, serenum, calore non intenso.

Diem

Diem vigeſimum tertium perplutam madidiſsima nox & frigus multum excepit; inde cœlum inconſtans vento & pluviis frigidiuſculis inhorruit; donec ultimus menſis dies amœniſsimo verno ſole recrearetur, aura mane duntaxat & veſperi frigeſcente.

Die 20. altiſsima mercurii ſtatio 28 poll. 2 l.
Die 1. infima - - - - - 27 poll. $4\frac{1}{4}$ l.
Die 18. calor maximus + $21\frac{1}{2}$ gr.
Diebus 2. 8. 23. 24. 29. 30. minimus - - - - - - + 9 gr.
Calor menſis totius medius + $15\frac{1}{7}$ gr.

Etiam hoc menſe abortus contingerunt, & catamenia profuſiora, multo tamen rarius, quam ſeptimanis prægreſsis.

Crebra defluxio.

Plurimæ fluxiones ſub menſis prioris exitum, & hujus initium, ad fauces, lumbos, acetabula, femoraque, non difficiles, cum levi ſubinde inflammatione, plerumque autem originis gaſtricæ, fuerunt.

Aliquot ſcarlatinæ, pleuritis rara.

Scarlatinæ aliquot *inflammatorio-gaſtricæ*, & paucæ pleuritides *inflammatorio-biliosæ*, verum catarrhi multi; Multis difficiles ſanatu, non vero nobis.

Toto

Toto hoc menſe plurimæ febres tertianæ occurrebant, quarum initia referri debebant ad medium menſis prægreſsi.

& intermittentes plurimæ

JUNIUS.

Dies primi æſtuoſi, & pigerrimum cœlum, atque nonniſi a tepidiſsimo auſtri flatu per intervalla tenuiter perſtrictum. Carebaria. Atonia.

Die 5to a meridie pluvia conferta, auſtrina, calidiſsima; pulverum ab aridiſsima terra evolantium nubem, quæ urbi atque agro ambienti incubuit, decuſsit.

Denuo ſiccitas, ananemia, & aſsidui ſoles decimum ſeptimum uſque; ſi diem undecimum & duodecimum exceperis, utrumque deliteſcente per vices Phæbo frigidiuſculum. Decimo tonitrua.

Reliquum menſem rebus in contraria verſis quotidiana propemodum pluvis, & auræ aſperioris inclementia multum offendit.

Ultimum biduum ſerenum: venti; tonitrua.

Die

Die 9. barometron altiſsimum 28 poll. $1\frac{1}{2}$ l.

Die 16. & 30. maxime depreſſum 27 poll. $8\frac{1}{2}$ l.

Die 8va calor maximus + 22 gr.

Die 17 & 21. minimus + 9 gr.

Calor medius - - + $17\frac{3}{10}$ gr.

Scarlatinæ plures, nobis non malignæ.

Paucæ quædam bilioſæ, aut ſimplices, aut cum exanthemate eryſipelatoſo, petechiali, vel vero cum artuum rheumatiſmo.

Intermittentium numerus, pertinacia, & acceſſiones auctæ.

Intermittentes hoc menſe plures, & paulo pertinaciores erant, quæ tamen americano febrium domitore non egebant.

Sub finem menſis febres tertianæ hucuſque ſimplices abierunt in duplicatas; ſolis tamen ſolventibus, atque emeſi confectis, absque Herculis americani clava.

Morbi in univerſum non multi fuerunt, & alii, aliarum æſtatum morbis non diſsimiles.

Intra ſolas *plerumque diathefes morboſas* conſiſtebant.

Syno-

Synochi putres rarifsimæ, fporadicæ, & decurfus tardioris. Unica folum cholera comparuit, atque unica dyfenteria.

JULIUS.

Terra pluviis biduo irrigata urgeri dein calore æftivo, cœpit.

Die 12mo Sol occultari, dein modice pluere, atque aura refrigerari.

Inde & ventorum quies, & æftus infurgens in dies augefcebat; incumbente paffim inerti languore, quem auræ meridianæ lenifsimum flamen vix recreabat.

Die 18vo largus imber malaciam difcufsit, caloribus aliquantum reprefsis.

Ultimum biduum, cum pridie cœlum tonitruans pluvias dediffet, moderatius urebat,

Die 6, & 13, maximus mercurii afcenfus . . : . . .	28 polt. 1 l.
Die 20. maxima deprefsio .	27 poll. $8\frac{1}{2}$ l.
Die 25. 26. 28. calor maximus	+ 27 gr.
Die 12. minimus	+ $13\frac{1}{2}$ gr.
Calor medius	+ $21\frac{1}{10}$ gr.

Quæ-

Febres remittentes.

Quædam febres *urticatæ remittentes*, comparebant, quæ paucos poſt dies *intermiſerunt*.

& intermittentes cum vomitu item cum cephalalgia periodica.

Plures etiam hoc menſe intermittentes habuimus tertianas. Harum aliquæ acceſsionis loco vomitum habuerunt, tertio quovis die revertentem: aliæ vero ſub graviſsimo occipitis dolore omni triduo redeunte geliteſcebant.

Curabantur pleræque ſolis ſolventibus, & dein emeſi. Paucæ, hac methodo cicuratæ, tandem cortice peruviano indiguerunt.

Non multæ ſcarlatinæ, noſtris Ægris non periculoſæ.

Morbilli irregulares.

Morbilli paſsim, frequenter anomali, ob febrim æſtatis complicatam; non lethiferi, ſed aptæ curationis patientes.

Dyſenteriæ præludia.

Dyſenteriæ hinc inde; & hucusque leves.

& choleræ quædam, aliorum æſtatis morborum medicatrices.

Perraræ choleræ, ſanatu facillimæ, cum ſe ipſæ ferme ſanarint. Choleram plerorumque morborum æſtatis graviorum antidoton ſalutabamus, & *emeto-carthanticum medicatricis naturæ*.

Poſt menſis initium aliquot ſimplices bilioſæ *ſemiacutæ* viſebantur.

Coli-

Colicas ſaturninas plures hoc tempore curabamus, commixtas cum populari æſtatis vitio. Hinc rarius opio indigebamus, frequentius emeſi, aut purgatione, frequentiſſime vero utroque hoc præſidio opus fuit, evacuatione præmiſſa, & narcotico ſubjuncto.

Colica ſaturnina frequens hoc menſe, plerumque evacuante pharmaco indiguit.

Numerus univerſim hoc menſe Ægrotantium non valde magnus.

AUGUSTUS.

Primum menſis diem, pluvium, frigidumque, plures ſunt ſecuti nubibus obſcurati, & aſpero vento, & frigidiore inamœni ad 6tum uſque.

Inde ſole puro torreri tellus, indies magis ſiticuloſa, & vix ſubinde pluviolis meridianis leviſſime conſperſa. Ananemiæ: malacia: carebaria a calidiſſimo & effœminante Auſtro, ſubinde, tenuiterque flante Siccus ubique ſqualor.

A decima ſexta contrahi cœlum, & ventis primo temperari, dein etiam aſperari, perſiſtente ſiccitate.

A vigefima prima meridies plurimum iterum incaluit; horis matutinis & vefpertinis acute frigidis.

Tellus fiffa ubique rimas egit, exarefcens ob longam penuriam aquarum, donec ultimum quatriduum, nubibus & vento matutino frigidiore contriftatum, pluviæ clauderent & madens nebula.

Hoc menfe magnæ, & fubitæ factæ funt mutationes, æftus enormis, ficciffimique in frigus primo ficcum, deinde pluviofum.

Die 18. 19. altiffima ftatio 28 poll. $3\frac{1}{2}$ l.
Die 31. infima - - - - 27 poll. 8 l.
Die 14. 15. calor maximus + 26 gr.
Die 29. — — minimus + 10 gr.
Calor medius - - - - + $19\frac{1}{2}$ gr.

Ordiente hoc menfe choleræ & dyfenteriæ paulo plures, quam elapfis feptimanis funt vifæ, univerfim tamen non multæ; crebriores vero utriusque morbi *conatus*.

Dyfenteria vulgatur.

At poft initium Augufti dyfenteria increbrefcere cœpit; & menfe vergente non pauci ex hoc morbo perniciofe habuerunt per eandem tempeftatem *tormina ficca* graffata funt, cum eodem plane vitæ difcrimine ac ipfa difficultas inteftinorum. Dy-

Dyſenteriæ hujus anni naturam inferius deſcriptam dabo.

Febris hujus menſis deſcriptio.

Febres per hoc tempus plures, & inflammatorio putridas curabamus. Pleræque longiores fuere, & Ægros alvi fluxu vexabant. Continuitas earum major, minorque & obſcurior remiſſio. Vomuerunt, Qui ea febre tenebantur, data emetico mole pauciora, pituitoſiora, laborioſius, & cum minori emolumento. Stupidiores jacebant, pulſu, & corporis calore non multum a ſanis recedente, & multo minus, quam in febribus menſium præteritorum, ſi utramque hanc qualitatem admota manu examinaveras; utut calere ſe valde, & uti ipſimet Ægri teſtarentur.

Virium deperditio magna; & linguæ arentes, contractæ, fuliginoſæ, ligneæ, tremulæ, & quas porrigere nequiverunt: dentes, gingivæ, labia fumoſo muco, atque in fila ductili oblinita; dolor, aut tenſio, aut pondus, abdominis totius.

Urinæ aquoſæ, mucoſæ, & cum hypoſtaſi multa, atque mucoſa. Arida, atque imperſpirabilis cutis erat.

Mares multo plures hoc morbo detinebantur, & præ Fœminis eluctabantur laboriofius.

Circa ultimos menfis dies quædam corporis partes peculiarius affligebantur, pulmo potiffimum, ut pleurόperipneumonice incœperint ægrotare; deinde glandulæ fubmaxillares, thyroidea, parotis, artus demum fuperni, & eorum extrema. Vividiffimus in hifce plagis non raro dolor fuit & cum tumore, *emolliente* remedio primum delinitus, deinde vero *difcutiente* prôfligatus.

Sub finem menfis etiam Fœminæ pari cum Viris numero, & periculo non minori, & eadem prorfus ratione ægrotabant.

Intermittentium hujus tempeftatis natura.

Circa medium menfem multæ intermittentes exortæ funt, tertianæ præprimis, fimplices, & duplicatæ; acceffionibus omnes plurimum productis, encephalo inimicæ, apoplecticæ, epilepticæ, phreniticæ.

Solventium, antiphlogifticorum & ipfius phlebotomiæ in *his intermittentibus* neceffitas erat, fi quando, quod fæpe evenerat, in *remittentes*, aut enim in *continuas* inciperent converti, aut Ægros tenerent robuftiores. Sed tandem cortex peruvianus fubjungi

jungi plerumque debuit, & multo frequentius hac tempeſtate, quam præcedentium quorumdam annorum æſtatibus.

Minus erat hoc anno ab emeſi, utut indicata, levamen obſervatum.

SEPTEMBER.

Cœlum nubibus, pluviis, ventis frigidis, & nebulis depluentibus triſte, vix tandem 13tia menſis ſe reficere, & depurari cœpit, perſtantibus porro ventis, frigore, & nebula tenuiore.

Poſt 20. octiduo aura purior, & ſoles valentiores.

Finis initio par.

Dominabatur frigus boreale, ut Plerique hoc anno, qui per æſtatem ruri degebant, maturius urbem hybernaque petierint.

Die 20. 21. aſcenſus mercur. maximus	28 poll. $4\frac{1}{2}$ l.	
Die 8. 27, minimus .	27 poll. $6\frac{1}{2}$ l.	
Die 27. calor maximus .	+	$27\frac{1}{2}$ gr.
Die 30. — — minimus .	+	8 gr.

 Calor

Calor medius , ... + $14\frac{3}{10}$ l.
Aurora borealis diebus 15 & 21.

Morbi iidem omnino hoc menſe conſpiciebantur, qui circa medium Auguſtum, ejusque finem; niſi quod plus habuerint phlogoſeos Septembri menſe, quam elapſis ſeptimanis:

Æſtatis anni prioris comparatio cum anni hujusce æſtate.

Hoc anno plures & graviores *dyſſenteriæ* obvenere; ſed anno elapſo numeroſiores erant *diarrhœæ*; ut vix ulla tunc febris fuerit absque fluxu alvino.

Hoc anno encephalon & ſæpius, & cum diſcrimine majori in Febrientibus ægrotabat; unde febres *ſoporoſæ*, *furioſæ*, *apoplecticæ*, & *catalepticæ*. Præterito autem pulmo frequentius morbi impetum excepit; unde tuſſes Febricitantium peripneumonicæ paſſim, & frequens phthiſis, ſunt viſæ.

Hoc anno major, non in continuis ſolum, & remittentibus, ſed etiam in intermittentibus phlebotomiæ tolerantia, quin & neceſſitas fuit, minor vero emeſeos; quæ ſerius inſtitui debuit, & inſtituta morbum cicuravit quidem, non profligavit.

Con-

Continua hoc & præcedente menſe non multæ, plures vero *remittentes*, *quotidianæ*, *tertianæ*: exacerbatio plerumque ab horrore non incœpit, nec deſiit inter ſudores. Solus perſæpe calor acceſſionem formabat.

Remittentes hæ rarius hac æſtate in intermittentes convertebantur, & ſi etiam in has converſæ fuerant, tamen difficulter curabantur.

Aliarum quoque intermittentium febrium curatio plus nobis negotii fecit, quam aliis annis, & rarius absque ſpecifico antifebrili expugnabantur.

Verumtamen, etſi cortice peruviano indigerent *intermittentes* pleræque; nihilominus vel huic remedio tardius & moroſius auſcultabant, atque ita, ut febrim *ſoporoſam* unam eamque quotidianam, itemque aliam *catalepticam* tertianam ſanare; utut largiſſimis doſibus corticis peruviani nequiverim; & Ægri, Fœmina una in octavum menſem gravida, alter vero Hortulanus, in paroxyſmo perierint.

Quorumdam febris *intermittens* propinato cortice peruviano denuo in *remittentem*, & tandem in *continuam* abiit, ſolven-

tibus, emefi, & infufa-decocto radicis arnicæ fanandam.

Remittentium, & intermittentium acceffiones alieno & periodico fymptomate occultabantur, erantque varia ratione *larvatæ, regulares irregulares*, *rheumaticæ*, *dyfentericæ*, *ophthalmicæ*, *cholericæ*, *foporofæ*, *apoplecticæ*, *phreniticæ*, &c.

Caput hoc anno & partes eidem vicinas peculiarius impetitas, fupra dicebam. Hinc parotides variæ vifæ funt, *inflammatoriæ*, *eryfipelatofæ*, *oedematofæ* feu *aquofæ*, (quæ nempe adpreffi digiti veftigium retinuerunt,) *difficilius refolvendæ*, fæpius *fuppuratæ*; profluente multo, tenui; & virefcente ichore, qui lintea atro calore, velut atramentum infecit, diutius ibidem relictus. Frequentior quoque fuit hoc anno tumor genarum, glandularum fubmaxillarium, eryfipelas palpebrarum, ophthalmia, hemicrania, dolor faucium, nuchæ, gutturis &c.

Hac tempeftate capiti adeo inimica, menfibus nempe Augufto & Septembri, Duo folummodo operationem cataractæ fubierunt, & Quibus hæc operatio menfe Junio atque Julio aufpicato fuerat inftituta, eorum Quidam

vifu

viſu illæſo poſthac gaudebant; cum Alii etſi belle ſanati, menſe Auguſto & Septembri in longas & difficiles defluxiones inciderent; Quidam etiam genæ tumore, hemicrania, ophthalmia, & febre corriperentur, & viſum, quo jam diutius integro utebantur, denuo amitterent; iride flaveſcente, pupilla contracta, cornea nubiloſa, & nata cataracta ſecundaria: ac ſi febris ſuperveniens præprimis in oculo figeretur, ex operatione nupera adhucdum debiliore.

Anthraces hac æſtate multo rariores erant, quam anno elapſo.

Corium ſanguinis phlebotomia educti cœruleum, gelatinoſum; ſub menſis finem vero contractum, tenax, & fimbriatum fuit, cum ſymptomatibus morborum pleuriticis.

Vergente menſe dyſenteriæ ſolum hinc inde comparuerunt.

Hæc æſtas morte multiplici, varioloſa præcipue, ita infamis fuit, ut inito calculo decimum quodque funus a variolis eſſet. Æſtate vero priori Pauci, iique ſolum ex morbis longis, atque ex iis, qui omnium horarum ſunt, perierunt.

OCTOBER.

Primo Octobris die fereno, frigidiore vesperi nubes congregari, & pluere inter tonitrua: inde ex continuis nubium, pluviarum, ventorum turbis.

5ta fol demum emerfit, qui fubfequentium dierum horas meridianas recreavit, difcuffa pingui nebula matutina.

Dies nona a calentis Auftri flatu multum intepuit. Parcæ & tepidæ pluviæ per biduum.

A 12. frigus incubuit ficcum, acutum, boreale donec 21ma tepidus & gravis Aufter cum Aquilone vices verteret, & aura maderet, & pluviæ fubinde ftillarent.

27. & 28. transparens nebula cum pruina, & ultimos menfis dies multus & frigidus humor notabat.

Prævaluit hoc menfe mador, utut non multum; isque ut plurimum modice frigidus, atque ita, ut humor, ficcitas, frigus, calor, diverfimode fefe exceperint, ac contemperarint; mutationibus non repentinis, neque magnis.

Om-

Omnium tamen ratione ſubducta prævalere viſus eſt mador frigidiuſculus.

Die 30. 31. mercurius altiſſimus 28 poll. 1 lin.

Die 25. ejus infima ſtatio 27 poll. 3 lin.

Die 8. calor maximus - + 14 gr.

Die 17. 18. 28. minimus + $1\frac{1}{2}$ gr.

Calor medius - - - + $9\frac{2}{3}$ gr.

Quartanæ multæ, quædam quintanæ.

Circa initium & medium menſis febres quartanæ multæ, una alterave quinta, atque aliquot tertianæ nobis oblatæ ſunt, poſt exordium Septembris natæ.

Item putrido-inflammatoriæ inter Fœminas viguere, non plurimæ tamen, nec perquam periculoſæ; *varius* præterea & *mitius*, caput petebant, quam menſe elapſo.

Colicæ quædam ex inflammante ſaburra, & tormina ſicca, poſtquam alvini fluxus vergente Octobri ceſſarent, plures obvenerunt.

Sub exitum menſis vix ulli morbi acuti, nec graves fuerunt.

Binis his autumni menſibus frigus principatum tenuit; primo ſiccum, deinde paulo humidius. Mutationes *ſubitaneas* habuimus nul-

nullas, paucos Ægros, perpaucas acutas, mortes raras.

Quidquid ferme morborum occurrebat, id potiſſimum quartana fuit, ſimplex, duplicata, triplicata.

NOVEMBER.

Per ſex continuas dies ſiccum & mediocre frigus fuit.

7ma confertiſſimæ pluviæ. Inde leve frigus, pluviolæ raræ, ſol & ſerenitas alternabant uſque ad medium Novembrem.

Ab eo tempore nebulæ ſpiſſæ, pingues, & depluentes omnem ferme conſpectum cœli eripuerunt.

25ta ſolem denuo reduxit, cum eoque amœnitatem ευδιαν, & auræ teporem perſiſtentem.

Ultimæ nebulæ in pluvias colligebantur.

Die 2. altiſſimus mercurius	28 poll.	4 l.
Die 12. infimus - - - -	27 poll.	5 l.
Die 26. calor maximus -	+	11 gr.
Die 22, 23. frigus maximum	—	1 gr.
Calor medius - - - -	+	6 gr.

Circa

Circa initium menfis aliquot pleuritides curabamus.

Pleuritides menfis Novembris.

Sputa cruenta; dolor initio exiguam lateris plagam, deinde vero diffufus latiffimam occupavit. Sputa tenacia, pendula, multa, lineis cruentis diftincta, fubinde herbacea, porracea, crufta in educto fanguine craffa, tenax, virefcens, flava, diffufa, non fimbriata. Os omnibus amarum. Omnibus vomitio adfuit fpontanea, biliofa, affumtorum: alvi reficcatæ: lingua fordida, albida: os quafi fpuma foluti agitatique faponis plenum Febres intenfæ, & infigniori quotidie acceffione notatæ; calor digitos Tangentium urens urinæ mox initio morbi hypoftafim furfuraceam, lateritiam habuere.

Erant pleuritides veræ, inflammatoriæ, verum aliqua labe biliofa contaminatæ. Phlebotomiæ & ufus emollientium morbum levarunt, fregerunt. Attamen fero tandem, morbo nempe provecto, & inflammatione fracta, biliofo autem vitio infurgente vomitio arte concitata mirifice juvit.

Perpaucæ harum pleuritidum, hoc modo curatarum, in intermittentes defierunt.

Quibusdam decimo quarto morbi hujusce pleuritici die primum ad nos allatis, & nullo ad id usque remedio usis, sputa prodibant plurima, pinguia, purulenta: febris vix ulla jam, & evanescens: amaror oris, & subinde spontanea biliosa emesis; noctu molesta tussis, & sudatiunculæ nocturnæ. Phthiseos minæ.

His parca v. s. profuit, & potus primo emolliens, nitrosus, subacidus, & tandem emeticum lenius; nisi si forte vomuissent sponte.

Demum aut lichenis islandici aut polygalæ, vel vero corticis peruviani, decoctum propinabam. Convaluere non multo post, si Vetulam exceperis strigosam, excarnem, lotricem, quæ sputorum purulentorum maximam vim, noctu potissimum, unaque vitam, extussitabat.

Chloroticarum quarumdam febris continua.

Quædam Fœminæ hoc mense, eæque χλωρότεραι, ex febre continua decubuere surdastræ, stupidæ, immobiles, taciturnæ, & veluti jamjam dormituræ; pulsibus & urinis, aut non omnino, aut modicissime, mutatis; genis rubentibus, aut utrisque, aut alterutra, altera virescente, utroque hoc colo-

colore inſtabili, ambitu narium vireſcente; linguis humidis, ſæpe prærubris, raro ſiccis, nunquam ligneis. Hæ febres nullas habebant acceſſiones, erantque continuæ. Odorem aceti acerrimi omnes ſpirabant, cum ad nos venirent, nares vel procul Adſtantium ferientem.

Non poteram advertere, quanam ratione, & qua criſi, ſolverentur.

Sub finem morbi tuſſis acceſſit, ſicca, nocturna, reſpiratione illæſa, & indolente.

Convaluere omnes intra 14. & 20. dies.

Hæc febris ſtimulos non tulit, niſi ſubinde, & ſerius, & blandos. Nonnunquam avara manu initio pauxillum ſanguinis detraxi; præcipue ubi eum difficilius per pulmones tranare adverti. Pleriſque una ſaltem vice radicem ipecacuanhæ dedi. Urgentioribus obviam itum eſt, & febris ita attemperata, ut ſe ipſa tandem confecerit. Florum arnicæ decoctum Pleriſque multum opis tulit.

Tres Fœminæ febriculam querebantur vagam, aut veſpertinam, oris amarorem, deperditam orexin. Orto repente exanthemate ſcabioſo, levari viſæ ſunt. Vomuerunt bilio-

Exanthemata ſcabiem referentia.

biliosa propinato emetico. Febris omnis absterſa eſt, & efflorefcentiæ exaruerunt.

Medio menſe paucæ anginæ, & rheumata brachiorum.

Sub ultimos Novembris dies pulmones maxime tentabantur tuſſi multa, gluten excutiente. Hinc febres putridæ continuæ; utut perpaucæ fuerint hac tempeſtate; febres quoque remittentes, & intermittentes, ocyus, ſerius tuſſim ſibi ſociam junxere, diu durantem, etiam in Convaleſcentibus, cum metu phthiſeos, ſed vano.

Queis pulmo laxior erat, Fœminis, Lotricibus, olim Hæmoptöicis, hæc tuſſis præcipue inimica fuit, ſubinde pernicioſa.

Sub hæc ultima menſis tempora catarrhi, peripneumoniæ nothæ, aſthmata, phthiſes pituitoſæ fuere frequentiores.

His noctes erant inviſæ, & tuſſitando peractæ.

Rheumatiſmi complures, veſpertini, nocturni, inſtar rheumatis ſyphilitici, longi, ſanatu difficiles. Anginæ ejusdem indolis cum rheumatiſmo.

Venæſectione præmiſſa, leniora purgantia, & non raro emeticum, præſidio fuere.

Quos-

Quosdam irritis & hifce, & aliis quam plurimis remediis, confervæ herbarum antifcorbuticarum fanarunt.

Uni alterique Febrienti brachium rheumate tentatum pus fecit, copiofum, tenue, virefcens. Convaluerunt.

Quidam id genus anacatharfin funt paffi; longam nempe, & tenuem & virefcentem. Phthifeos inchoantis fpecies erat, cui lichen islandicus medebatur.

Morbi tamen univerfim non plurimi, & non lethales.

Mortes quædam hominum, jam antea & diu, phthificorum.

DECEMBER.

Primo quatriduo frigus nebulofum.

5ta nives toto die cecidere, quæ vix biduum fuperarunt, colliquefactæ tepido madore. Inde vero frigus moderatum ficcumque perftitit ad 18 ufque, quem pluviæ & nebulæ obfcurarunt.

Ab eo tempore frigus mediocre, ficcum, ferenum, ventofum per totum reli-

quum menſem. 24ta nives, ne quidem ephemeræ, ceciderunt, atque iterum ultimo menſis die.

Die 25. mercur. altiſſ. - 28 poll. 7 lin.
Die 30. ejus maxima depreſſio 27 poll. 3 lin.
Die 10. calor maximus - + 11 gr.
Diebus 4. & 25. frigus maxim. — ½ gr.
Calor medius - - - - + 5 gr.

Iidem morbi, qui ſub exitum Novembris paſſim ſunt viſi, hunc etiam menſem notarunt; numero pauci, & raro pernicioſi; vix ullæ febres continuæ hæque phlogiſtico-teræ; ſed rheumata plura, quædam ſupra modum rebellia, nec niſi mora, & ordine temporum mutato potius, quam arte, ſanata, eryſipelata quoque plura.

Rheuma frequens & pertinax

Chloroticæ complures, pituitam acidam, itemque aſſumta vomebant. Pejus hoc menſe habuerunt id genus Ægræ.

Chloroſes.

Febricula, cardialgia; palpitatio cordis, & difficilis, ſi movebantur, ſpiratio erat.

Dabatur remedium ſolvens, ſalinum; deinde ipecacuanha, tandem conſervæ trifolii fibrini, & cochleariæ, cum pauxillo rhei, radice gentianæ, floribus ſalis ammoniaci

niaci martialibus hos fœdos virginum colores emendarunt.

Quartanarii complures, qui morbum adulta æſtate, aut initio autumni contraxerunt, primum hoc menſe nos acceſſerunt. Corticem peruvianum aut non ferebant omnino, aut nonniſi ſero, & remediis multis ſolventibus præmiſſis, & emeſi celebrata. Tandem dari quibusdam cortex potuit, ita tamen, ut ſilente paroxyſmo deſiſti debuerit, ob tumorem præcordiorum, tuſſes &c. & ſolventium, aperientium uſus reſumi. Quibusdam quartana in continuam eſt verſa, cortice propinato.

Quartanæ.

Præſtabat, exhibito electuario ex conſerva naſturt. aquat. trifol.fibrin.ſale ammon. aut floribus ſal.ammon.martialibus & extracto abſynthii parato, febrim lente conficere. Coſultius fuiſſet, flores arnicæ exhibere, ſed quibus contra quartanas hoc anno nondum utebar.

Phthiſes plurimæ, utique non conſummatæ, ex catarrho æſtivo, et autumnali neglecto.

Initia phthiſeos.

Quidam ex longo id genus catarrho Hæmoptoici ſunt facti. His primo phlebotomia una, quin & altera profuit, & diuturnus ſolventium, emollientium uſus: Plerique his ſolis convaluerunt: Nonnullis ſolummodo, ſero tandem, ſublata nempe pulmonum phlogoſi, & ſuccis autumni ſpiſſioribus attenuatis, dilutisque lene ſubinde emeticum, tuſſim una, & hæmoptoën ſedavit. Lichene islandico, & polygala contra relapſum præmuniebantur.

SECTIO

SECTIO II.

EPHEMERIDES

ANNI 1779.

JANUARIUS. 1779.

Quæ die hunc annum ordiente nives delapſæ ſunt, perſtitere, exiguis hinc inde proventibus auctæ. Urens gelu, & ſiccum perpetuo fuit, cœlo plerumque ſereno. Extrema vero menſis tempora aliquantum erant nebuloſa, & nubiloſa.

Die 23. merc. altiſſim. - 28 poll. 7 lin.
Die 1. infima ejusdem ſtatio 27 poll. 2 lin.
Die 9. & 24. frig. maximum — 10 gr.
Die 1. & 21. calor minimus + 4 gr.
Calor medius - - - — 2 gr.

Quidam hoc menſe ad nos venerunt cum irradicatis quartanis; cum ſæpius uſus eſſem conſervis naſturtii aquatici, & trifolii fibrini aa. ℥ij. cum pulv. rad. gent. & flor. ſal. amm. mart. aa. dr. ij., & non Pauci curarentur, quidam vero non emendarentur, nec a cortice, nec a conſervis his; hinc dedi ſequentes pilulas: ℞. Sapon. venet. unc. ß. Gum. amm. dr. iij. maſſæ pil. Ruff. dr. ß. Elix. propriet. q. ſ., ut fiant pil. gr. iij; ter per diem pil. quatuor ſumat. Statui, præcipue in Fœminis, Haeniana methodo uti, quam Is ſcilicet adhibuit *in omnibus fere* Fæminarum morbis, iis nempe, qui languidiori humorum, eorumque ſpiſſiorum, motui debebantur (& quot illarum morbi huic cauſæ non debentur?); fauſto hæc omine dedit, in perquirendis morborum chronicorum cauſſis mire ſagax, & in iis ſanandis multo felicior, quam in acutis.

Reſpirationis vis quanta ſit ad vitam, vel mortem, & quam ſecuras juſta illius æſtimatio prædictiones ſuppeditet, hoc menſe aliquoties vidi. Reſpiratio abbreviata, & ſimul accelerata, ita, ut inſpirationes & exſpirationes puſillæ ſint, ſeque cito inſequantur,

tur, peſſima eſt, licet omnia alia bona eſſe videantur: quamdiu tam in putridis, malignisque, quam etiam in inflammatoriis thoracis morbis talem reſpirationem non videro non deſpero; at, ea præſente neminem vidi convaleſcere.

Ea ita brevi, citataque exiſtente, utut bonus, & vix celerior naturali pulſus ſit, nil eſt ſperandum.

Si in peripneumonia, aut pleuritide inflammatoria, immo in cujuscunque viſceris inflammatione repente reſpiratio curta, & celeris evadat, (quo tempore pulſus multum ſolet emendari, minus celer, & debite mollis fieri), mors oſtia pulſat.

In cadaveribus horum reperitur inflammatio ex magna parte ſoluta; ſero nempe *copioſe*, & *ſubito* in cavum quoddam, aut thoracis, aut pericardii, aut abdominis, transſudante. Subita talis mutatio in pleuritide eſt illa funeſta pleuritidis in peripneumoniam metamorphoſis: inde mors ſuffocans

Vidi Puellam ruſticam in febre maligna pulſu *evaneſcente* per duos fere dies jacentem, at placide reſpirantem; veſicantibus, & *magnis* doſibus camphoræ, ſanabatur.

Juvenis Scriniarius Nro. 12 decumbens, per tres dies frigus marmoreum omnium artuum habuit; faciem collapſam, vere Hippocraticam; nihil pulſantis arteriæ, niſi *ſubinde* & *tenuiſſime* micantis, & mox evaneſcentis, & languidiſſimos motus cordis: ſurrexit ſubinde ad alvum ponendam, ſubinde tamen non: *placide* & *Sanorum inſtar* reſpirabat; lingua aridiſſima exigua rotundum ligni fruſtillum referebat, adeo erat contracta, & rigens; auditus graviſſimus: tamen utut tarde, vinoſis, veſicantibus, camphora angelica, *ſenſim* vis, & ſanitas rediit Neminem vidi morti tam propinquum, qui iterum convaluerit.

Pleuritides rheumatico inflammatoriæ.

Circa medium Januarium complures venerunt Pleuritici; pleuritis non ſæviſſima, *rheumatico - inflammatoria.* Dolor *latam* thoracis plagam occupabat; ſæpe jungebatur doloribus artuum, illorum præcipue, ſeu inferiorum, ſeu ſuperiorum, qui lateri dolenti reſpondebant: ſputa rariſſime cruentata. Morbus ſolutu non difficilis: emollientia; venæſectio.

Fallax pulſuum debilitas

Obſervavi debiliſſimos ſubinde pulſus in *hac pleuritide*, qui *detracto ſanguine* fortio-

tiores evadebant; prout ſcilicet dolor mitigabatur. Metuebam in paucis quibusdam Fœminis, laxioribus, & fere chloroticis, frequentius, ac copioſius menſtruantibus, cum dolore *tali* pleuritico corriperentur, & pulſus exhiberent molliſſimos, debiliſſimos, ſecare venam; hinc primo timide, & parciſſime ſanguinem detraxi, viſurus, quomodo ferant; mox, audacior factus, plus detraxi, pulſu inde validiore effecto, & ſecuto mox levamine.

in pleuritide.

Judicabantur hæ pleuritides omnibus viis; ſudoribus, urinis, alvoque; rarius ſputis; ſudoribus vero omnium creberrime, ſed ſpontaneis, & ſerius obortis.

Id etiam mihi præter morem aliis annis conſuetum accidere videbatur, quod *Fœminæ* præ Viris hac ſpècie pleuritidis laborarint. Complures certe habui, easque debiliores, delicatiores; evacuationibus ſanguineis, profuſis nempe menſtruis, & ante tempus legitimum recurrentibus, exhauſtas, quas hæc pleuritis præprimis corripuit. Venæſectionibus, emollientibus &c. curabantur: ſanguinem habuerunt pleuriticum.

Pleuritis inter Fœminas crebrior.

Nem-

Nempe virile robur, aut Viraginum conditio inflammanti arëis hyberni ſtimulo hucusque reſiſtere videbatur; cui delicatior, & irritabilis magis Fœminarum fibra male obſecundabat.

Linguam habuere mucoſam, Quædam etiam arentem, & ſaporem aſſumtorum pravum; ſed arida humectabatur potu emolliente, qui etiam enervando, ſi quid ſimul putridi ſubfuerat, diluendoque, guſtum reſtituit.

Plerique hac tempeſtate inflammati, in principio morbi, ſubinde etiam in ejusdem progreſſu, bilioſa, pituitoſaque cum levamine vomuerunt, ſed ſponte.

Pleuritici rariſſime anacatharſin cruentam patiebantur; ſed quatiebantur tuſſi ſicca creberrima, qua tandem aliquid muci excutiebatur.

Decubuere in latus ſanum paulo facilius, nequaquam autem in latus affectum.

Pulſus in carpo lateris affecti multo minor, debilior, & contractior ſemper obſervabatur, & dolor non diu, nec pertinaciter uni plagæ infixus, ſi quid remedii adhiberetur; ſed ſuperiora-petens, aut ad artus extre-

tremos, unde ſæpe initio venerat, ſeſe recipiens.

Cruſtam emiſſi ſanguinis plerumque modice luridam, & diſcolorem vidimus, flavam, virentem, cineream, liventem, aut variegatam. Plerumque etiam non contrahebatur, ſed manſit diffuſa, at tenaciſſima.

Levabantur dolores laterum admoto fotu, aut etiam veſicante, phlebotomia præmiſſa.

Quibusdam dolorem ex fotu emolliente ita evocari ad externum thoracem vidi, ut Æger attactum non ferret.

Aliis, quibus dolor aut fotu, aut veſicante, diſcutiebatur apte & cito, febris tamen ipſa manſit per plures dies; donec alvo, urinis, ſudoribus motis ſenſim ægritudo fatiſceret.

Hæ tamen excretiones urgeri neutiquam debebant, ſed ſua ſponte incipientes adjuvari.

Quibusdam vero, quibus generoſior cura antiphlogiſtica facta eſt; præcipue ſanguine liberalius educto; morbus in putridorum caſtra tranſiit.

Quid-

Quidquid erat morborum ſebrilium, hanc fere pleuritidis curationem poſcebat; nitroſis, emollientibus largiter hauſtis, & ſanguinis *moderatis* miſſionibus, peragendam; & ſi etiam longius, & pertinacius malum videbatur, non licebat impetuoſius agere, nec eſſe præcipitem. Continuo ſibi inclamare Medicus debebat: σπεῦδε βραδέως.

Hæc obſervatio in cura Phthiſicorum magni momenti eſt; cum oporteat paullo aliter Phthiſicis mederi hyeme, ſicca, præcipue, & boreali, quam æſtate atque autumno.

Phthiſeos hoc menſe curatio.

Quibusdam enim, quibus per æſtatem atque autumnum cortex peruvianus, lichen, & polygalæ radix multum levaminis tulit, morbus repente recrudeſcere cum febre cœpit, & dolore pleuritico. Plerique mortui ſunt, atque a morte pulmonum abſceſſus, majores, minores, apertos, concluſos, reperimus; ſed abſceſſibus interjacentem ſubſtantiam, carni duræ ſimillimam, direque inflammatam. Aliis, qui in principio phthiſeos adhuc verſabantur, & quibus initio prodeſſe lichen, polygala, cortex peruvianus, deinde vero nocere viſa ſunt; ſuperveniens in-

Et frequenter inflammatio jungebatur.

inflammatio mature depulſa eſt, fuerantque præſenti periculo erepti, ut longæ iterum ægritudini committerentur. His ſanguinem, ſed moderate, detraxi, & emolliente potu, ex althæa parato, tuſſim aſperam, & dolores laterum delinivi. Subinde huic potui aliquid gummi arabici admiſcebatur: unde multum viſi ſunt allevari.

Coriaceus ubique ſanguis erat, etſi corio tam in his, quam in omnibus aliis hac tempeſtate inflammatis, diſcolori, plumbeoque, flavo, virente; craſſo tamen ſubinde & contracto, ac fimbriato, cruoreque pariter tenaci.

Odontalgiæ periodicæ, item alia rheumata periodica cortice ſanata.

Hoc menſe odontalgiæ frequentes fuerunt, quæ primo continuæ erant, dein remiſerunt, ita, ut interdiu vix & mitiſſime, atque per vices affligerent, noctu vero crudeliſſime Ægros excruciarent, donec ſub auroram denuo miteſcerent: nil profuit, niſi, præmiſſo ſolvente ſalinoque remedio, cortex peruvianus; qui minori doſi & citius has odontalgias compreſſit, quam alias ſolet intermittentes comprimere.

Artuum etiam dolores nocturnos vidi hoc menſe, nonniſi cortice peruviano ſanandos,

dos; quem ſalibus, ſtibio diaphoretico non abluto præmiſſis (hæc ſubinde ſola curando huic morbo ſuffecerant) ſerius exhibuimus, doſi non magna, nec diu; absque tamen relapſu.

Dolores venerei nonnunquam interdiu graviores ſunt, noctu mitiores, etſi plerumque contrarium obtineat.

Puella dolorem colicum habuit levi febricula, horrore, maxime vero calore, & tandem ſudore ſtipatum, qui quotidie ab hora 3tia pomeridiana ad ſextam duravit, ad omnia rebellis; febrim larvatam exiſtimans, corticem fruſtra largiter diuque dedi, tandem, cum tumorem labii dextri pudendorum noctu dolentiſſimum Ægra monſtraret, mercurium ſublimatum dedi: non multo poſt convaluit.

Vidi etiam alios dolores venereos *conſtanter diurnos*, & noctu penitus ſilentes.

Didici, quantopere etiam in chronicis morbis, (iis quoque, qui omnium temporum appellantur, atque etiam ſunt,) oporteat ad anni conſtitutionem reſpicere, atque inde velut ab oraculo doceri, quidnam agere in re dubia expediat.

Pleuritides numero plures ſub ultima menſis tempora offerebantur, atque etiam magis inflammatoriæ; nullam tamen lethalem

lem vidi, ſed omnes emolliente ac tepido, aſſiduoque potu ac nitroſo, cataplaſmate item ad latus dolens adplicato, & ſanguinis miſſione una, binis, tribus, feliciter atque benigne reſolutas.

Dyſenteriam unam ſanavi emolliente ſolum potu, mucilaginoſo, ac tepido fotu abdominis, & phlebotomia.

Febres inflammatoriæ hujus menſis.

Febres putridæ hac tempeſtate fuerunt perpaucæ, etſi complures inflammatoriæ, eæ præcipue, quæ nullam, aut levem ſolum, topicam inflammationem ſibi ſociatam habuerunt, *putredinem* mentirentur. Quippe & ſapor aderat, & linguæ conditio, dentium ſordes, nauſea, vomituritiones, vomitus, & alvini fluxus ſpontanei, & urinæ, prout hæc in febribus putridis ſolent apparere. Nihilominus inflammatio ſuberat univerſalis & phlogiſticus lentor, venæſectione, emolliente, nitroſoque potu ſolvendus.

Sæpius putridas mentiebantur.

Qui *has* febres *hac* methodo feliciter ſanaverat, *putridas febres* antiphlogiſtica ſolum methodo ſanaſſe arbitrabatur, eumque bonam feciſſe medicinam exiſtimabam, ſed male fuiſſe ratiocinatum, morbumque alieno nomine ſalutaſſe.

Sanaverat enim *inflammatorias* febres non *putridas*; attamen quodam putredinis fuco contaminatas, quem potulenta antiphlogiſtica & alvus pronior absque negotio deterſerant.

Id ita eſſe, aliunde etiam docebar: quippe hæc febris non Robuſtiſſimos invaſit, neque pancratice Valentes, in quos phlogoſis alias facilius cadit, ſed debiliores, & Fœminas præ Viris.

Largiores, quam oportuerat, venæſectiones, & curam antiphlogiſticam morbo ipſo majorem impune non tulerunt. Fiebat enim hac ratione inflammatoriæ febris in veram putridam converſio.

Quare?

Hanc febrim *ſalutarem* judicabam, atque naturæ inſtrumentum, quo illa prædominantem æſtatis, atque autumni humorem, mutata nunc temporum conditione æque immutat, atque invertit. Sed exorbitantes motus medicatricis licet febris ad juſtam oportuit mediocritatem reducere.

& quo eventu?

Fuere, qui has febres *fictitie* putridas, *reipſa* inflammatorias antiſeptica, & ſtimulante methodo aggreſſi ſunt, vomitoriis, cortice peruviano, veſicantibus, camphora,

mo-

moſcho &c. earumque malignitatem multo majorem, quam qualem æſtate viderant, incuſabant. Eorum Ægri moriebantur. Erratum in diagnoſi eſt in perniciem Ægrorum tantum intereſt in morborum cognitione externa ſpecie non decipi, ſed ipſa rerum viſcera rimari, & noſſe.

FEBRUARIUS.

Primis diebus aura molliri cœpit, & nebulis pinguioribus humectari, atque acris hyems diſſolvi, ut nivibus deliquium inſtaret, quæ die menſis quinto cadente auſtrina pluvia penitus contabuerunt.

A die octavo vernus tepor, & amœnitas multa ad finem uſque obtinuit, ita, ut poſt medium menſem vividiora hinc inde germinationis molimina comparerent.

Die 17. 18. 27. 28. mercur. altiſſ. 28 poll. 6 l.

Die 7. infimus locus - - 27 poll. 11 l.

Die 1. & 2. frig. maxim. — $3\frac{1}{2}$ gr.

Die 25. & 28. calor maximus + 10 gr.

Diebus 9. 12. 13. aurora borealis.
Calor medius - - - - + $5\frac{3}{7}$ gr.

Defluxiones populares.

Hoc menſe rheumata multa obſervabantur, ita, ut quotidie magnus Ægrorum numerus noſocomium accederet.

Defluxionum magna varietas, & differentia fuit, ex febre potiſſimum, & ex parte corporis ægrotante repetenda.

variæ.

Febris nempe plerumque non magna fuit, interdiu præprimis, ſed veſperi horripilatione prægreſſa intenſior noctuque; donec tandem poſt dies non multos, nec certo numero definitos, evaneſceret ſenſim.

Plerique ſordes oris conqueſti ſunt, mucoſas maxime, inſipidasque, quidam etiam amaras.

Quidam febrilia ſymptomata nulla exhibuerunt.

Dolor dilacerans fuit, veſperi auctus & noctu, interdiu ſilens, aut remiſſus. Quibusdam genua, & carpi tumuere, tumore dolentiſſimo, inſtabili tamen; & intra nycthemeron profugo, ubi alius alibi aut tumor exoriebatur, aut dolor.

Do-

Dolores nocturni articulorum, aut partium inter articulos fitarum, fubinde diutiffime perftabant, etfi febris decurfum dudum abfolverat.

Mira morbi variatio fuit, fi partem fpectemus ab rheumate occupatam.

Hinc cephalalgiæ vefpertinæ, occipitis, fincipitis, unius lateris, ophthalmiæ, defluxiones ad dentes, fauces &c.

Fuit, quæ nobis comittebatur, florentis ætatis Fœmina, glandulis fubmaxillaribus tumidis, tumente etiam parotide utraque. Loca dolentia contrectari circa gravem dolorem non potuerunt. Rheuma inter fcapulas, febricula: Die morbi 3tio cum difficultate deglutit, & obftaculum queritur paulo fupra fternum, cum labore refpirat, ob dolorem ad caput afperæ arteriæ præprimis, per omnem quoque ejusdem canalis longitudinem ad usque fupremum pectus, eumque pungentem, & intenfiorem inter infpirandum; guttur contrectatum gravius doluit.

Nocte diem morbi quartam excipiente difficillima refpiratio fit ob punctorium dolo-

rem gutturis totius cum ſuffocationis diſcrimine.

Die morbi quinta ad nos venit laborioſiſſime, & cum dolore dicta ratione reſpirans, tumentibus glandulis ſubmaxillaribus, & parotidibus. Glocitabat identidem voce, & modo tali, quemadmodum gallus indicus ſolet ad iram concitatus. Fauces inſpectæ nihil alieni exhibuerunt, omnium artuum ad extremos uſque digitos dolores rheumatici; pulſus naturalis, at aſſidua hucuſque horripilatio.

Ægra hæc venæſectione una, fotu emolliente faucium, gutturis, parotidum, potu emolliente nitroſo, & tepido, demum ſtibio diaphoretico non abluto brevi convaluit.

Quosdam aſſidui dolores abdominis cruciabant, poſtquam artus dolere ceſſaverant, vel etiam artus una & inteſtina doluerunt. Colicos hoſce cruciatus ab rheumate interanea obſidente natos credidimus.

Dyſenteria vera.

Quibus venter hoc modo doluit, ſimul alvus fluxit, hi mucum pendulum, velut ranarum ſperma eſſe ſolet, vel etiam qualis in calculorum urinis obſervatur, in fila ductilis; crebro, & torminoſe, & cum teneſmo-

de-

dejecerunt, identidem cacaturientes. Mucum hunc ſubinde ſanguis tingebat. Morbus dyſenteriam referebat, ſanavi tamen ut rheuma inteſtinorum phlogiſticum, venæſectionibus ſanguinem lardaceum exhibentibus, cataplaſmate, fotuque abdominis emolliente, & potu tepido, mucilaginoſo, mucilagine potiſſimum gummi arabici.

Dolore omni profligato, ſubinde collecta & auctior ſaburra excuti ore potuit tuto, quin & debuit. Diarrhæam, ſi qua reſtiterat ob inductam inteſtinorum lubricitatem, emendaverunt infuſo. decoctum radicis arnicæ, amara, interpoſitis ſubinde paregoricis, & vinum auſterum.

Quidam difficulter, & cum ardore mingebant; malum hoc ſubito nonnunquam, prægreſſo partis cujusdam alterius dolore veluti deſtillatorio, nunc vero diſſipato, acceſſit, *rheuma veſicæ* appellabamus. Potus tepidi emollientes, & cataplaſma conſimile dolenti ubi & perinæo admotum profuit.

MARTIUS.

Ab eadem cœli clementia, quæ Februarii partem potiorem commendabat, etiam hic menſis initia ſumſit; hanc tamen exacto triduo denuo depulſam lugebamus ab incurſante Borea frigidiore, atque immiti.

A medio menſe ad diem uſque 25tam frigus boreale mutari occepit *grata vice veris, & Favoni*, & germinantis naturæ conatus præcociores, ſuſpenſique parumper ob auram aſperiorem, denuo edi, donec extremos Martii dies aſperaret novum gelu.

Die 5. merc. altiſſim. - -	28 poll. 6 l.
Die 15. 18. 19. infim. ejus ſtatio - - - - - - -	27 poll. 9 l.
Die 6. frigus maximum -	— 2 ½ gr.
Die 26. 28. calor maximus	+ 13 gr.
Calor medius - - - -	+ 8 ⅔ gr.

Peculiaris ſpecies febris putridæ.

Initio hujus menſis inter viros maxime, attamen numero non magno, febrium putridarum ſpecies obſervabatur, quæ more peripneumonico invaſit; ſanguis cruſtam gelatinoſam, diffuſam, cineream habuit. Sanguis

guis parce, licet repetitim, at initio missus profuit, tollendo topicam pulmonum inflammationem; dein vero decocta graminis &c. cum oxymelle, vel oxysaccharo copiose potata mirum juvarunt. *Rarius*, & morbo *tantummodo provectiore* emesis *subinde* utilis erat. Non erant autem *febres saburrales primario putridæ*, sed tantum *secundario putridæ*, & *subinde*.

Aliena illa, & incognita conditio, quæ vocabulo *putredinis* exprimitur, primitus in viis secundis, quacunque demum ratione nata esse videbatur, non autem ex viis primis in secundas primum traducta.

Febris *uno* tractu pergebat absque violentis symptomatibus, sine exacerbatione, nisi paucula, & nocturna. Somnolentia assidua, lingua mucosa, os raro pravum. Cortex peruvianus, arnica, aromatica, & omnis generis stimulantia debebant exulare. Antiphlogistica profuere; incerta morbi duratio. Nulla manifesta crisis.

Cum die mensis quarta frigus boreale, siccumque & ventosum ingrueret, multi pleuritici facti sunt, dolore validissimo. Venæsectiones complures, crusta ingens, crassa,

ſa, diffuſa non contracta, & quemadmodum in rheumatismo inflammatorio ſolet obſervari. Tepidi potus. Cataplaſmata emollientia ad latus dolens. Erant veræ, & graves inflammationes, nihilominus quibusdam, ſero licet, & fracta phlogoſi, emeticum profuit; morbo nempe inflammatorio tranſitum moliente in febrim ſaburralem.

Quos hæmorrhois ſubinde vexavit, hi etiam hac tempeſtate ejusdem molimina conquerebantur, & ſubinde graviter decubuere, tenesmos inter, & colicos dolores, & febrim inflammatoriam: profuit methodus antiphlogiſtica; venæſectio ſcilicet, potus apti, & hirudo - demum eccoprotica.

Metus aborti-endi po-pularet.

Hoc menſe compluribus Gravidis abortus inſtabat menſe quarto, aut ſeptimo dolores Parientium, febris. Venæſectio, emulſa nitroſa, quies; uni etiam poſt hæcce remedia, quæ dolores pariendi mitigabant, non profligabant, vomitus ſponte primo ſecutus, & pituitam eliciens, dein etiam arte concitatus, ita profuit, at omnis abeſſet, poſt vomitum, lumborum, & abdominis dolor, pariendique molimina. Alteri, ſubinde antea fluentes hæmorrhoides paſſæ, & abortum me-

metuenti, hirudo dolores, & nisus pariendi sustulit.

Frequentius febris putrida post medium Martium visa præter varia alia accidentia.

Post medium mensem febris quædam putrida frequens fuit. Caput omnibus valide ægrotabat, confusum, stupidum. Sensuum tarditas, somnolentia peculiaris, & taciturna tandem, noctu præsertim, deliria.

Saburralia signa multa adfuere; verum pharmaco propinato, sive id vomitum, sive alvum cieret, nullum, aut perexiguum, levamen, idque ipsum non durabile. Post paucos dies lingua exaruit, intensiore, assidua, & comatosa in somnum proclivitate. Os fuliginosum non paucis. Inter dormiendum oculis non raro, & præter consuetudinem connivebant. Quodsi uterque oculus inæqualiter conniveret, Ægros magis periclitari judicabam. Et, neque hoc, nec aliis annis, ullum novi sanatum, cui in acuta febre, licet quædam comparerent non mala, quin etiam salutaria, alter oculus altero major fieret.

sæpe petechias habuit morbillosas.

Incertis morbi diebus nonnunquam exanthemata proruperunt non levantia, sed neque lædentia, petechialia, morbillos exacta, referentia magnitudine, formaque, læte ro-

rofea, nifi quod fubinde *cinerei coloris*, fubinde modice fubflavefcentis effent. *Petechiae morbillofae* appellabantur. *Lenticulares* fuere rariores.

Pulfus pleni, fortes, duri, naturalibus modice tantum celeriores. Durities, & vibratio pulfuum aliquoties poft venae fectiones repetitas augeri vifa.

Nares fubinde fanguine manabant, five evidenti levamine.

Sanguis phlebotomo eductus *rofeam* plerumque cruftam habuit absque fero, & cum infula tenaciffima. Quibusdam tamen crufta plumbea fuit, cinerea, obfcure & obfolete flava, diffufa, tenax, non fimbriata.

Urinae naturalibus magis flavae, aureae; nunquam autem flammeae, aut exquifite inflammatoriae.

Febris haec initio quotidie, & paullulum remifit, & modice exacerbata eft praecedente levi horripilatione; tandem nulla aut remiffio, aut exacerbatio notabatur; continua tunc fuit.

Varia morbi duratio fuit ad duas, tresve feptimanas: crifes variae, nullae tamen evidentiores, aut magnae, aut cum tumultu,

ple-

pleræque fatiſcere ſenſim videbantur ακρι-
ιμως.

Omnibus plus, minusque thorax peri-
pneumonice, aut etiam pleuritice laborabat.

Sanabantur plerique, & plurimi.

Profuerunt antiphlogiſtica ſola; venæ-
ſectiones nempe iteratæ, & decocta radicis
graminis, taraxaci cum nitro; & oxymelle.

Profuit quoque omnibus alvus pronior,
& crebro enemate ſollicitata.

Res maximi momenti fuit Ægros lecto
eximere, & ſedili imponere, ut erecti a ſom-
no prohiberentur. Nemo niſi expertus no-
vit, quantopere ſomnus febrim incendat,
vigiliæ vero, & coacta a ſomno abſtinentia
tandem reſtinguat, & mentem a delirio præ-
ſervet.

Magni momenti obſervatio in curanda hac febre.

Emeſes non profuerunt, nec purgatio-
nes, niſi *ſubinde, abſterſa phlogoſi, morbo
multum provecto*, & jam non tali, qualis
hucusque fuerat, ſed *converſo* in febrim pu-
tridam *ſaburralem*.

Veſicantia, camphora, ſerpentaria, con-
trajerva, vinum, &c. quibus Ægri ante ad-
ventum ad noſocomium utebantur, male
ceſſerunt.

Inci-

Incisa cadavera latentes alicubi inflammationes exhibuerunt, in thorace potissimum, nonnunquam etiam in abdomine.

Febris putrida sanguinea.

Hanc febrim exanthematicam dicebamus *putridam sanguineam*; ut eam distingueremus a *putrida saburrali*, qualem sordes putridæ e systemate gastrico in sanguinem attractæ solent generare, in nostra vero *putrida sanguinea* vitium in systemate sanguifero *primario* natum videbatur.

Hæc putrida sanguinea erat simul etiam indolis *inflammatoriæ*.

Petechiæ non factitiæ.

En petechias *non factitias*, sed *sponte* natas.

En febris quoque petechialis *speciem*, & *quamdam* febrim putridam, quæ methodum *calefacientem* æque aversatur, ac methodum *emetico-catharticam*, sive antibiliosam, quæve unice amat methodum *refrigerantem*, atque *antiphlogisticam*.

Non est una eademque methodus medendi in omnibus & singulis febribus putridis.

Sed Qui *omnes*, aut *plerasque* saltem febres putridas, quarum, sub eodem licet vocabulo comprehensarum, differentiæ multæ sunt, & *essentiales*, antiphlogistica, a refrigerante methodo sanandas contenderet aliasque sanandi methodos in aliis putrida-

rum

rum speciebus proscriptas vellet; ne is multis parasangis aberraret a vero, atque ab omnium sæculorum observatione.

Hæc febris *putrido-inflammatoria* hyemes minus boreales, & magis austrinas amare visa est, itemque vernos menses; exspiratura jamjam constitutione phlogistica hyemis borealis.

Subinde etiam sero autumno inflammatorios brumæ morbos orditur.

APRILIS.

Exordium asperum, & gelidum: verum a die quarta incalescere cuncta potentius cœperunt ad diem usque 17mam, ubi ventus frigidior hos veris calores quatriduo repressit, cœlo nihilominus constanter sereno, & siccitate producta.

Die 21ma calor æstivus potius, quam varnus successit, quem die postero; tonitrua exceperunt inter æstus intensos.

Die 23tia pluviæ ceciderunt post diuturnam aquarum penuriam desideratissimæ, & cœlo dudum, sed irrito, devocatæ.

Ex-

Extrema tempora moderatius caluerunt, ſalutares ſubinde pluviolas experta.

Die 2. merc. altiſſim. - 28 poll. 3 lin.
Die 9. infima ſtatio. - 27 poll. 8 lin.
Die 15. 16. calor maximus + 18 $\frac{1}{2}$ gr.
Die 17. 18. calor minimus + 4 gr.
Calor medius - - - + 14 $\frac{3}{10}$ gr.

Ab primis hujus menſis diebus plurimi pleuroperipneumonici facti ſunt, maxime Viri, dolor *amplam* plagam occupabat, febris validiſſima. Sanguis totus phlogiſticus ita, ut parum adfuerit rubræ partis. Venæſectiones largæ requirebantur, & emollientia cataplaſmata ad thoracem.

Quosdam etiam hepatitis aut ſola, aut cum pleuoperipneumonia, affecit, Quibusdam inflammatio omnem hypochondriorum ambitum occupavit, eumque vel ſolum, vel una etiam thoracem. Icterus quibusdam in hac hepatitide acceſſit; graviſſimus tunc morbus erat.

Præter hos inflammatorios morbos, febres *putridæ ſanguineæ* adhuc obſervabantur complures.

Plerique Peripneumonici aut Pleuritici aliquid habuere ſaburralis, & billoſi, diar-

rhæa

rhæa hinc utilis fuit, moderata tamen. Emesis tuta non fuit, nisi *sero*, febre mitigata, aut penitus cessante; dolore interim aut manente, aut iterum suborto.

Mortes ubique multæ.

Fœces plerisque profunde virides.

Circa medium Aprilem Quidam petechiis toti quanti obsiti ad nos venerunt, his autem peculiaris saburra erat, scilicet *æruginosa*, non *tenax*, sed *diluta*, & *perliquida*, *copia non magna*, odorem spirabat acido-austero-dulcem, ad instar aceti, cui aliquid lithargyrii admistum fuit. Talis erat potissimum anhelitus, talis odor sudoris, vaporisque perspirabilis; talis etiam quam maxime odor erat saburræ vomitu rejectæ.

Vomitoria tunc quidem requirebantur non raro, attamen tantum levaminis ac alias in biliosis, non attulerunt; ob abjuctam topicam alicubi, præcipue thoracis inflammationem. Venæsectio una, aut etiam plures, fieri debebant, maxime Viris. His etiam *sola antiphlogistica*, post & ante emesin data, saluti fuerunt, aliis vero & Fœminis maxime, serius ob debilitatem, aut fluxum alvi molestum dedi infuso-decoctum radicis arnicæ.

Sub exitum Aprilis complures febres habui quotidianas, ſeu potius tertianas duplicatas poſt continuam. Hæ intermittentes ſolventibus continuatis non curabantur, ſed cortice, & amaris.

MAJUS.

Initia habuit præcalida, & præfocantia.

Die 5ta tonitrua, veſperi ventus validiſſimus aſperum frigus induxit ac repentinum. Noctu vento ceſſante pluviæ cadebant.

6ta, 7ma ſerenitas & calor, 8va pluviæ parcæ, ſed gratæ, quas ingens iterum æſtus excepit ad uſque 20mam menſis diem, qua aura modice refrigerari cœpit, atque impatientius ferri poſt tantos præcipue calores & tantam calorum & frigorum viciſſitudinem, ſiccitate iterum continuata.

Die 23. mercur. altiſſ. -	28 poll, 7 lin.
Die 3. 4. 13. infima ſtatio	27 poll. $7\frac{1}{2}$ lin.
Die 11. calor maximus	+ 23 gr.
Die 5. minimus - -	+ 6 gr.
Calor medius - - -	+ $16\frac{1}{2}$ gr.

Ini-

Initio Maji plures tertianæ, quæ ſub exitum Aprilis oriebantur, occurrebant. Tertianæ hæ initio ſimplices fuerunt, dein duplicabantur. Curabantur decocto graminis. taraxaci, cichorei cum ſale medio, dein emeſi. Profligato hac ratione paroxiſmo Plerisque dabatur electuarium antifebrile Diſpenſatorii Viennenſis, ut relapſui caveretur.

Anginæ vernæ.

Poſt initium Maji complures, præter dictas tertianas, obvenerunt anginæ tumidiſſimis tonſillis, & meatum ſeſe contingendo intercludentibus. Erant inflammatorio-bilioſæ, venæſectio, ubi phlogiſticus ſanguis educebatur, debebat inſtitui, at perparum inde levaminis, plurimum vero ab emetico ſerius paulo exhibito. Deglutitio enim antea abolita ſtatim a vomitu reſtituebatur, deinde dabantur eccoprotica, item gargariſmata cum ſale ammoniaco. Veſicans, ut alias in angina rheumatica, non profuit, nec cataplaſma ad totum collum applicatum, nec fotus faucium emollientes.

Præter has tertianas & anginas, obſervabantur etiam pleuritides, & peripneumoniæ: ejusdem prorſus erant indolis, ac anginæ. Primo enim aderat inflammatio, quæ venæ-

ſectiones, ſed non crebras, expetiit, & potus multos, dein vero ſerius emeſin, & eccoprotica. Quod enim apud quosdam Ægros faucibus contigit, id evenerat apud alios pulmonibus. Morbus *idem*, *eadem* ratione curandus, ſed ſolum diſpari. Febris erat ex remittentium tribu.

Circa medium Majum complures obvenerunt ſimplices bilioſæ.

In tertianis, poſt ſolventia & emeſin, profuerunt flores ſalis ammoniaci martiales in vehiculo amaricante.

Poſt medium Majum febres bilioſæ meraciores, bilis magis flava, copioſior. Ipſius vero febris luſus complures. Raro jam cruſta viſitur, nihilominus, in Viris præcipue, phlebotamiam unam aut alteram emeſi præmiſimus. Quædam erant putridæ potius.

JUNIUS.

Totus ferme hic menſis frigidior fuit, & inclementior, quam aliis plerumque annis ſoleat; venti crebi, & raræ, ac parcæ pluviæ. Dies ultimi ſereni, & calidi.

Die

Die 21. 22. 29. 30. merc. altiff. 28 poll. —
Die 12. infima ftatio - - 27 poll. 6 lin.
Die 12. calor maximus - + 23 gr.
Die 21. - - - - - - + $7\frac{1}{2}$ gr.
Calor medius - - - - + $16\frac{1}{6}$ gr.

Poft initium hujus menfis plures febres rheumaticæ occurrebant, adfuit una & bilis, & phlogofis. Nemine opinante & fubito, materies rheumatica artus deferuit, & pectus occupavit difpnœa, orthopnœa, tuffi validiffima, oppreffione, fputis fubinde cruentis. Puella quædam ferme marmoreum frigus repente fenfit, poft rheuma ex artubus ad pulmones recurrens. Orthopnœa, fudores frigidi in guttas collecti, pulfus ad carpos nulli. Cor inordinatiffime, & celerrime micabat. Veficantibus, camphora, epifpafticis, frictionibus, fotu artuum, vires revocatæ. Reliquis, facta, depofitione ad pectus, & pulfu forti exiftente, venæfectio, dein veficans cum potu tepido, auxilio fuit.

Cruftæ in fanguine iterum frequentiffimæ. Eryfipelata phlegmonodea. Etiam Convalefcentes experti funt vim temporis frigidioris; nam paffi funt catarrhos inflammatorios.

Poſt medium menſem, ubi frigidiuſculum tempus fuit, Complures rheumatica febre prehendebantur, fuerat hæc febris inflammatorio-biliofa; tumores genuum, ad dorſum manuum, vagi, dolentiſſimi, Venæſectio, leniora purgantia, profuerunt.

Cum menſis frigidior, & ſiccus ut plurimum eſſet, bilis, quæ ultimis diebus Maji æſtivos morbos videbatur ordiri, ſubſidere denuo, reprimique, aut inflammationi conjungi cœpit.

JULIUS.

Principium menſis confertiſſimis imbribus complutum. Inde ad decimam ſextam uſque aſſiduæ mutationes, repentinæ, & eodem ſæpe die iterato evenientes, caloris frigorisque, ſiccitatis, & pluviarum, cœli ſereni, & nubili.

Dies 10ta & 17ma ſerenæ & calidæ. Deinde vero calores magni cum pluviis alternabant; ita, ut ingens, & exlex fuerit auræ nunc æſtuantis, nunc imbroſæ, nunc vero ventoſæ, frigidæque viciſſitudo.

Die

Die 15. merc. altiſſ. - -	28 poll. 3 lin.
Die 5. & 7. infimus . - -	27 poll. 7 lin.
Die 21. & 31. calor max.	+ 23 gr.
Die 13, 14, 15. minimus	+ 11 gr.
Calor medius - - - - -	+ $17\frac{1}{2}$ gr.

Dyſenteriæ frequentes, inflammatoriæ, ſubinflammatoriæ, aliique varii morbi cognati.

Poſt initium Julii frequentes ubique *dyſenterie*, fuit autem earum natura bilioſo-inflammatoria, qualis nempe plerarumque febrium hac tempeſtate graſſantium.

Juvenibus, Robuſtisque ob doloris *aſſiduitatem*, & doloris ad attactum augmentum venæſectio, & foris & intus emollientia tepida; dein ſero tamen, nec ubique, nec ſemper, emetico catharticum, vel ſolum purgans, vel eccoproticum.

Non paucas dyſenterias ſola venæſectio, fotus abdominis emolliens, & potulenta tepida ſuſtulerunt.

Verumtamen de dyſenteria & hujus, & aliorum quorumdam annorum, inferius ero paullo uberius diſſerturus.

Febres rheumaticæ indolis bilioſo-inflammatoriæ.

Plurimæ febres eryſipelatoſæ, eryſipelate faciem præprimis, gingivas, faucesque

totas petente, ubi ichorofa e gingivis materies fundebatur.

Febres biliofæ fimplices complures.

Febres biliofo - putridæ cum petechiis *lenticularibus*.

Eædem hæ febres, fed cum petechiis *morbillos* referentibus; quod genus petechiarum verno, & æftivo tempore hujus anni perquam crebro vifebatur.

Rariores intermittentes tertianæ.

Colicæ quædam inflammatorio-biliofæ.

Defluxiones crebræ, váriæque; ita, ut fere quivis morborum, quos hoc menfe obfervatos fuiffe narrabam, aliquid habuerit rheumatis, feu deftillationis biliofæ, inflammatoriæ, fepticæ, mixtæ.

Erant hi morbi fere omnes *cogniti*, & ejusdem familiæ, *ejusdem materiæ*, fed *forma* diverfi.

Materies erat *biliofa*, *biliofo - putrida*, fed fere femper cum aliqua *phlogofi*.

Materiam ánni tempus generabat, *formam* vero vitæ genus & prædifpofitio &c.

Methodus medendi initio femper fere debebat antiplogiftica effe, aut ob præfentem inflammationem, aut ob tandem faltem adfu-

adfuturam, ni fuiſſet venæſectione & antiphlogiſticis cautum. Deinde vero inſurgente ſors vitio bilioſa emeſis juvabat: ſaburras minutiores ipſe antiphlogiſticus potus, emeſi omiſſa, enervavit.

AUGUSTUS.

Hoc etiam menſe tempeſtas mirifice variabat, pluviis inopinato & crebro cadentibus humidior, præprimis circa medium menſem. Inde vero conſtantior erat cum ſiccitate majori. Verum paucos poſt dies denuo humoris, frigoris, caloris & ſiccitatis mira & illegitima viciſſitudo ſucceſſit.

Veſperi acutum frigus ad finem uſque.

Die 28. merc. altiſſ. -	28 poll. $2\frac{1}{2}$ lin.
Die 11. infimus - - -	27 poll. 8 lin.
Die 7. calor maximus -	+ 23 gr.
Die 27. minimus - - -	+ 11 gr.
Calor medius - - -	+ 18 gr.

Dyſenteriæ & rheumatis multiplicis dominium.

Dyſenteriæ plurimæ, ſæpe difficiles, non raro lethales, in omni ſexu, ætate: Senibus atque Infantibus maxime lethales.

Febres *rheumaticæ putridæ*, *eryſipelatoſæ putridæ*, *petechiales putridæ*, petechiis morbilloſis, lenticularibus, medio maxime menſe, paſſim & populariter vagatæ ſunt.

Poſt medium menſem, copioſiſſimis, & pernicioſis non raro dyſenteriis adhuc durantibus, pleuritides ortæ ſunt plurimæ, tam *rheumaticæ* quam *rheumatico-bilioſæ*; ejusdem genii, ac *ipſæ dyſenteriæ*, a quibus *forma ſola* differebant.

Toto reliquo menſe innumerabilis ſeges rheumatum ferocium, rebellium, per omne fere corpus divagantium; nunc hanc, nunc illam partem excruciantium, articulos, pulmonem, thoracicos muſculos, inteſtina. Inde dyſenteriæ adhuc creberrimæ, difficiles non paucæ &c.

Tuſſes ferinæ, difficiles, ſubinde ſputa puriformia excutientes, & pulmonem ulcerantes, ſubinflammatoriæ, inflammatoriæ, peripneumonicæ, pleuriticæ; rheumata dolentiſſima muſculorum thoracis tumentium ubi adplicata emollientia cataplaſmata ni effecerunt, aut perparum. Subinde ejusmodi tumor rheumaticus pus coquebat, & in abſceſſum abiit.

Can-

caute veſtitum incedere, cavereque oportuit, ne ſudantis corpus frigidiore aura, eaque hoc anni tempore magis inimica ſepticaque ferietur.

Ultimis menſis diebus dyſenteriæ æque graſſabantur, & habebant *ſæpius* non exiguam abdominis inflammationem; emiſſus ſanguis fuit inſtar ſanguinis Pleuriticorum. *Plures* ſubinde venæſectiones, & *cum magno* levamine, feci: dedi copioſos potus tepidos.

Eodem, quo dyſenteria regnabat, tempore, non paucæ *colicæ* obſervabantur, item *urinarum difficultates*, alvo interim ordinata. Eadem, qua Dyſenterici, methodo, etiam his feliciter medebamur.

Quidam raro, quinquies ſexiesque ſolum intra viginti quatuor horas, dejecerunt, attamen dyſenterica, cruenta multa, mucoſaque, & torminoſe.

Mira, & protheiformis morborum variatio fuit, ſi loca corporis ægrotantia ſpectaveramus; *eadem* licet morbifica materie præſente, & *eadem* quoque proficua medendi ratione.

Antiphlogiſticus apparatus, non ille quidem generoſior, & qui ſanguinem *copioſum*, &

& crebro exantlat, ſed qui parcius, quive tepidorum potulentorum diluvio, & locorum dolentium aſſiduo fotu medetur, primas tenebat. Phlogoſi vero, qua omnes fere hujus æſtatis morbos, tanquam fuco illitas vidi, penitus abſterſa, aut Ægrotus convaluit, faticente nempe, atque ſubmerſa bilioſa illuvie, ubi hæc exiguæ molis erat; aut vero, Ægro nondum ſaneſcente, morbum reddidimus *ſimpliciorem*, ut, qui antea inflammationem una habuerit, nunc, ea depulſa, fuerit *mere ſaburralis*, gaſtrica dein evacuatione ſanandus.

Non erant hoc anno promptæ illæ morborum ſanationes, quas annis *bilioſioribus*, & phlogoſi carentibus videre atque admirari contingit.

Neceſſum fuerat non ignorare hanc curationum tarditatem, *huic* anno eſſe imprimis propriam, ne quis forte Ægrotum *valentioribus* remediis ſubjiciat, quem ſub *leniori* curatione debebat tempori commendare.

Morbi violentiam fregiſſe, eumque ex *acuto* in *longum* apta medicatione, & mora ſanandum commutaſſe; non raro lucri fuit. Id

Id maxime in dyſenteriarum quarumdam graviorum curatione verum eſſe deprehendi.

SEPTEMBER.

Primis quinque diebus calores permagnos, dein vero repente exortum frigus atque ventoſum experiebamur, & magnam ubique ſiccitatem.

Die 12ma redire calor cœpit, amœnus, neque ſudores extorquens, donec die 16ta largiſſimus imber decideret, quem ventus excepit complures diebus impetuoſus.

Inde & calor, & frigus alternis vicibus ita redierunt, ut binos dies calidiores exciperet alii duo acute frigidi.

Die 17. & 18. mercurius altiſſimus 27 poll. 2 lin.

Die 5. & 20. ejus infima ſtatio 28 poll. $8\frac{1}{2}$ lin.

Die 4. calor maximus + 21 gr.

Die 21. — minimus + 9 gr.

Color medius - - + $15\frac{2}{3}$ gr.

Dyſ-

Dyſenteriæ durant adhuc; ſed inflammatoriæ, & ſubinflammatoriæ. Parum aut nihil. & raro, & ſerius, levaminis aliquid ab emeſi. Profuerunt cataplaſmata, potus tepidi, emollientes, emulſa, venæſectiones. Verſus finem menſis dyſenteriæ multo rariores.

Rheumata quam plurima, & varia.

Puellæ crus utrumque per vices eryſipelatoſum fuit. Eryſipelata ſponte evanuerunt. Poſt aliquot dies *repente* hydrops articuli in genu dextro, isque magnus; & manifeſte fluctuans factus eſt; dedi eccoprotica ſalina. Genu adplicui vinum aromaticum cum ſale ammoniaco, brevi poſt convaluit. Dein vero in lentam nervoſam febrim incidit; decocto florum arnicæ ſanabantur; miliaribus judicata.

Circa medium Septembrem vidi dolores abdominis *prorſus tales*, quales obſervabantur in Dyſentericis alvo aut ordinata, aut etiam difficiliori. Appellabam hos dolores *dyſenteriam ſiccam*, ſeu *ſiccam inteſtinorum difficultatem*. Cura per emollientia tepida; venæſectiones, cataplaſmata, ſerius emeticum &c.

Cir-

Circa medium Septembrem febres bilioſæ, item & putridæ, ſæpe aliquid peripneumonici habuerunt, quod venæſectione una alterave debebat tolli; neque erant meracæ bilioſæ, nec mere putridæ, ſed *ſimul* inflammatoriæ.

Major identidem venæſectionum neceſſitas in quovis morbo; rarus uſus emeticorum; leviores pleuritides, peripneumoniæ inflammatoriæ, ſubinflammatoriæ, putridæ, mixtæ, rheumaticæ.

Poſt medium Septembrem morbi rheumatici, iique inflammatoriæ non raro indolis, longe lateque graſſabantur, & ii omnium ferme morborum ſoli; quo tempore jam multo rariores dyſenteriæ fuerunt.

Hæc rheumata ſedem in thorace, & collo, capiteque fixerunt, itemque in artubus ſuperioribus, inferioribusque, raro autem in abdomine. Inde cum conſtitutionem dyſentericam vigentem rheumata ſimul ſint comitata, eaque jam emoriente ea ipſa rheumata populariter quoſcunque invaderunt, opinio mea confirmabatur, eſſe affinitatem quandam και συγγενες τι rheumatiſmum inter & dyſenteriam.

Cognatio dyſenteriam inter & rheumatiſmum.

Nam

Nam illi morbi, qui pari frequentia eadem tempeſtate graſſantur, & ſuam in humana corpora poteſtatem veluti conregentes unitis viribus exercent, ejusdem familiæ ſurcolos ſe eſſe, & quidem ingenium teſtantur.

Circa ultimos menſis dies morbi ſuam ſtationem fere penitusd eſeruerunt, atque ad pectus & caput migrarunt.

Menſis hic temperiem vernam æmulabatur, eamque borealem; morbi quoque, quales per ver eſſe ſolent, ubique obſervabantur.

Conſtitutio fuit phlogiſticotera, quam æſtate hac prægreſſa, itemque quam aliis tribus autumnis proxime elapſis.

Numerus Ægrorum valde magnus fuit, ut quotidie multo plures advenerint, quam ſuſcipi potuerint.

Non multa tamen funera munerabamus.

Morborum ſolutio difficilis, partitim facta, & tarda fuit. Reconvaleſcentiæ diuturnæ: relapſus faciles.

Typus febrium is fuit, ut veſperi maxime cum horrore exacerbarentur, continuæ remittentes.

Pau-

Pauciſſimæ per æſtatem & initio autumni ebres *intermittentes*.

Materies morbi hoc menſe fuit compoita, ſcilicet phlogiſtica, mucoſa, biliosa, ıcris, modo hoc, modo illo vitio prædomiıante.

Febres ultimis menſis diebus, utut initio ɔhlogoſin habuerint non levem, tamen in ɔrogreſſu erant ſæpe putridæ, & quidem haɔuimus febres *rheumatico putridas* ſub finem Septembris complures, præcipue inter Fœninas; in progreſſu multis petechiæ *lenticulares*, & *morbilloſæ* eruperunt.

Morbilloſæ erant *flavæ*, *bruneæ*, *latæ*, *roſeæ*; lenticulares autem *obſcure rubræ*, *caſtanei coloris*, *lividæ*, *roſeæ*.

Quædam mortua eſt ex petechiis lividis, ɔbſcure rubris, licet ingens quantitas acidorum mineralium fuerit data.

Reliquæ convaluerunt methodo *initio* antiphlogiſtica & *parca venæſectione*, ſanguine phlogiſtico educto (cruſtæ flavæ, & ſerum vireſcens; dein vero methodo ſolvente, ope ſcilicet decocti graminis, taraxaci, cichorei, cum ſyrupo ribeſiorum, dato ſerius, non tamen omnibus, fracta phlogoſi,) emeti-

co. Ubi autem fomnolentia, ftupor, & pulfus fere *naturalis* adfuit, aut naturali languidior, his decoctis addidi decoctum florum arnicæ.

His dein non dedi acida mineralia.

E lecto crebro eximebantur: febres diuturnæ, nulla manifefta crifi folutæ, fed lente, & fine fenfu fatifcentes.

Nec cortice, nec aliis alias in putrida febre laudatis utabar, nec veficantibus, nec camphora.

Miratus fum adeo pulchre convalefcere, fi modo jufta fiat virium æftimatio, & hæ minimum erectæ aliquantulum deprimantur, dejectæ autem *blande*, non *tumultuarie*, nec ftimulis potentioribus, erigantur: excretiones non permittantur *fupprimi*, nec *profundi*. Viribus falutariter erectis, & moderate fe habentibus, quatenus ad fubigendum morbum requiruntur, & fufficiunt, dare aptum vehiculum ex gramine, taraxaco, cichoreo, fyrupo ribefiorum &c. oportebat. Potior ergo fuit moderata methodus antiphlogiftica, etiam petechiis *lividis* exiftentibus: has vidi una cum inflammatione.

Viri

Viri pauciores ægrotabant, & levius absque petechiis. Venefectione una, dein potibus antiphlogifticis brevi tempore fanati. Fœminæ multo plures & diutiffime decubuerunt, & putride cum petechiis variis. Tarde convaluerunt.

Defluxionum hac tempeftate creberrimarum quædam exempla proferam notabiliora.

Defluxio ad oculos facta *ophthalmiam* ferofam fecit, ultimis hujus menfis diebus frequentem.

Nonnunquam intra corneæ lamellas rheumatica materies confluebat, eandem craffam, albidam, & luci imperviam fecit.

Puellæ cuidam ferofa materies humorem aqueum ita auxit, ut cornea multum protuberaret, ftaphylomatis inftar, oculo utroque affidue plorante vim magnam acrium lacrymarum, & naribus coryza obfeffis.

Oculorum vitia a defluxione.

Dedi, quæ rheumati mederi exiftimabam, & corneam protuberantem curavi aliquoties pertundi, ut fubfideat. Liquore licet faturnino, ne pofthac affurgeret, & roborante fotu adplicato, nihil effectum.

Novi cataractas ortas a rheumate lentem oculi afficiente, item *puriformem* in anteriore oculi cavea materiem collectam ex defluxione.

Puella quædam dolores capitis fere totius dilacerantes habuit; & modicissimam febriculam vespertinam. Oculo dextro obscure vidit, finister oculus aliquantum distortus ac luscus erat, & visus duplicatus. Data mixtura falina est, & alvus aliquantum mota; dein vesicans nuchæ admotum, & exhibitum stibium diaphoreticum non ablutum ex aqua, & roob sambuci: paulo post convaluit.

Visum duplicatum ex eadem caussa, & eodem modo sublatum in alia Fœmina observabamus.

Item variæ aliæ defluxione.

Quidam ischiade rheumatica ad latus dextrum prehendebatur: paucos post dies repente testis texter duorum pugnorum magnitudine intumescit; ita, ut dolorem tensivum Æger quæreretur, & ipse tumor quasi ab aqua intra tunicas testiculi collecta omnibus, qui eundem exploraverant, videretur. Discutientia adplicata data: quæ alvum, urinas, dein etiam diaphoresin moverent:

his

his iſchias, teſticuli vero tumor emiſſis acu aquis, ſanabatur.

Cuidam alteri Puellæ una nocte genu intumuit, ut die altero manifeſta fluctuatio perciperetur. Venæſectione, & lenioribus purgantibus, fotu item vinoſo, in quo aliquid ſalis ammoniaci diſſolvebatur, brevi ſanabatur. Febricula quoque rheumatica ſimul adfuit.

Apoplexia rheumatica. Quidam, ex febre rheumatica per quatuordecim dies decumbens repente dilarabat tandem ſopore apoplectico correptus paucos poſt dies periit. Multum aquoſi laticis inter utramque meningem, & in ventriculis lateralibus inventum fuit, item humor aquoſo-cruentus infra tentorium.

Fœminæ gravis coryza oborta eſt, poſtquam ex æſtu perfrigeraretur. Coryza paucas poſt horas evanuit, nata mox ingenti, & aſthmatica reſpiratione. Hydrothoracis ſigna. Profuerunt præmiſſa venæſectione, quæ molliſſime & alvum, & urinas ciebant. Item gummiferulacea. Tarde ſanata eſt.

Sed ejusmodi defluxiones ad viſcera *nobiliora* Paucorum fuerunt; illæ vero multo

frequentiſſimæ, quæ artus, lumbosque afficerent.

OCTOBER.

Minor hoc menſe caloris & frigoris viciſſitudo fuit; neque tantæ mutationes; nec tanta, quæcunque eſſet conditio aëris, ejusdem intenſio; nec mutationum ortus repentini, aut fines abrupti, præcipitesque. Ita & ſiccum, & humidum, & calidum, & frigidum, moderata fuerunt, atque ita contemperata, ut nullius principatum incuſaremus. Cœlum frigidiuſculum ut plurimum erat ſecundum anni rationem, Venti hoc menſe conquieverunt.

Die 24. merc. altiſſim. -	28 poll. 4 lin.
Die 29. 30. infima ſtatio -	27 poll. 9 lin.
Die 2. calor maximus -	+ 16 gr.
Die 17. 18. calor minimus	+ 2 gr.
Calor medius - - - -	+ $11\frac{1}{2}$ gr.

Dyſenteriæ valde raræ inflammatoriæ, ſubinflammatoriæ.

Dyſenterias hujus menſis, uti etiam illas, quæ circa Septembris finem recurrebant,

bant, tenesmus terminavit multo frequentius & pertinacior, quam in priorum mensium dysenteria solebat fieri.

Febris quædam putrida inter Fœminas

Febrium putridarum quædam species adhuc frequenter Fœminas prehendit, quæ initio inflammatorii quid habuit, deinde vero putrida fuit, ita tamen, ut stimulantia efficaciora non tulerit. Optime habuerunt protracto morbo a decocto florum arnicæ, radicis graminis, taraxaci, cichorei &c. Linguæ plerisque arebant, pulsus non erat analogus reliquis symptomatibus, præcipue lassitudini, sensuum stupori.

Sitis non erat magna, aut etiam nulla; indifferentia animorum mira, de nulla re sollicitorum, ac si somnum inter & vigilias hærerent & iis analogi, qui ab assumpto opio jamjam sunt dormituri.

Quædam Ægræ corporis calorem habebant naturalem, pulsum quoque naturalem & celeritate, & robore; utut alvus inssciis flueret. Pectus quibusdam vel initio, vel saltem provecto morbo, tentari cœpit tussi, oppressione. Solvebantur hæ febres post quatuordecim fere dies, serius etiam. Jacebant immoti, & incondite: deliria non

erant furiosa, sed placida, & vel in somno, vel inter vigilandum inconcinna mussitantium. Urinæ sanorum, subinde croceæ, ictericæ quibusdam.

Petechiæ non criticæ Miliaria vero sponte nata, non coacta, critica fuerunt cum largis sudoribus.

Petechias vidi sæpius & hoc, & aliis mensibus effloruisse, quin Æger inde commodius haberet. At vero miliares pustulæ inter largos sudores propullulantes Ægrum à febre liberarunt penitus, ut hæc crisi, licet nullo definito tempore in Ægris appareret, fuerit absoluta, & plena.

Parotis lethalis

Cuidam, cui ea febris soluta est modo insensibili, nullaque manifesta facta excretione siluit, parotis aquosa, dolens tamen, ex utroque latere ortus, est ingens, & ingens colli tumor; anæsthesia. Deglutiit tamen, & jussa linguam porrigere porrexit Purgans salinum, & mannatum dedi, & nuchæ adposui vesicans. Aliquantum tumores detumuere, dein magis: dedi arnicæ florum decoctum, tulit sine cardialgia: denuo increscentibus parotidibus vesicans inter scapulas positum: periit.

Defluxiones indomitæ hujus mensis.

Effrene, & exlex serum etiam hoc mense, præsertim circa ejusdem exordium, ferebatur ubique; repente nonnunquam in ven-

tri-

triculum, pleuram &c desaeviens, ut Ægri ejularent. Tepidi potus, fotus, vesicantia, stibium diaphoreticum non ablutum. tarde cicurarunt, etiam domarunt, hanc mole paucam, ut videbatur, sed indole vaga & feroci pessimam materiem. Circa medium Octobrem saevae quaedam gastritides, compluresque pleuritides invadebant cum febre modica, sed intolerabili cum dolore, ne minimum attactum ferente. Secta vena sanguinem summopere inflammatorium dedit & dolor fotu mitescebat, tardissime & morosissime cessabat. Atque ita scenam rheumatica materies ex abdomine transtulit in thoracem & magis inflammans fiebat.

Hoc mense nullae saburrae, nisi raro; neque biliosae, sed pituitosae & exigua mole visae sunt

Hinc rarus quoque emeticorum usus, sed crebrior venaesectionum moderatarum in initio, emollientium tepidorum, diapnoicorum &c.

Caussa mortis parotit.

In cadavere Foeminae, quam ortis parotidibus antea dixi periisse, serum cruentum copiosum inter meninges inventum est, itemque in omnibus ventriculis, & initio thecae osseae elongatum encephalon continentis Ru-

ptura quoque fuit obſervata, dimotis cautiſſime lobis cerebri, penetrans in ventriculum dextrum, longitudine trium digitorum transverſorum; forte ab irruente in ventriculum hunc ſero, eumque ita per vim disrumpente. Compreſſum & complanatum corpus ſtriatum iſtius lateris reperiebatur.

Quo mortis genere febris putrida Ægros peremerit.

Id genus ſeroſæ, ſeroſo-cruentæ collectiones repente fiebant ad encephalon, aut ad thoracem, in febribus putridis, eaque putridarum ſpecie, quam *lentam nervoſam* Quidam appellant, Alii *lymphaticam*, *catarrhalem malignam* Alii, Alii vero *rheumaticam malignam*.

Hinc facta ad cerebrum metaſtaſi primo delirium, ſtupor deinde cum crebro quaſi grunitu, pulſu vibrato, duro, pleno; tandem oculis conniventibus apoplectici perierunt.

Quibus parotides ſub hac febre tumeſcebant, de vita periclitari mihi idcirco videbantur, quod hæc materies ad vicinum quoque encephalum eodem impetu feratur, & perimat.

Reſpiratio peripneumonica repente orta, febre hac jam longius provecta metaſtaſin

aquo-

aquosi aut cruenti seri in vacuum thoracis factum significabat.

Praeoccupari plerumque possunt funestae hae migrationes, si toto tempore morbi alvum *paullo proniorem* feceris; non solo enemate, quo infimum intestinum saepe solum eluitur, sed ipsis remediis per os assumendis, quae facilem transitum ipsa sibi parare debent, & humorum quid quid est, ad anum, tanquam ad communem cloacam, invitare. Non id volo, ut humores concitatius, & quasi pharmaco propinato, compellas (quanquam etiam id subinde facto opus est, in putridis nempe ad infimi abdominis saburra natis, sed ut constans quidam, perlevis tamen, humorum ad alvum nisus, & inclinatio fiat.

Et quomodo periculum imminens subinde potuerit praeoccupari,

Factam metastasin subinde solvit extractus e vena sanguis; seu lanceola id fiat, seu hirudinibus ad tempora positis, sive scarificatione nuchae; dein vero movere alvum conducit, & vesicantibus depositum serum evocare.

aut praesens tolli.

Descriptae hujus mensis febres *lentae nervosae* dici queunt, & prout aestivae febres plerumque a *biliformi materie* gignuntur, ita hae

autum-

autumnales a *pituita*, ſeu *muco abundante* ſiunt.

Communior conſtitutionum febrilium annua periodus.

Plerumque mucoſæ hæ febres conſtitutioni *æſtivæ*, & *hyemali*, ſi modo ſuum hæc tempora tenorem ſervent, intermediæ jacent ut uno extremo *bilioſos* æſtatis morbos contingant, altero hyemis *inflammatorios*.

Certe, ubicunque ſingula anni tempora ab habitu conſueto non recedunt, *brumalis* phlogoſis in *vernam* pituitam extabeſcit, multorum morborum parentem: donec tandem & hæc temporum poteſtate ſubigatur, aut tandem ſub urentis caniculæ æſtus acreſcat, & ad præcordia confluat; non iners jam pituita, ſed morſicans, tumultuoſus, effrenis novus humor, a bile nomen ſortitus.

Appetente autumnali refrigerio bilis miteſcit, & immutatur, orta tunc denuo pituita diſtractaque per univerſum fere vaſorum ſyſtema. Inde multiplex imago febrium *pituitoſarum*, atque ea fere, quam hoc menſe frequenter ſpectabamus.

Una cum dyſenteria, quæ caput iterum efferre hinc inde viſa eſt, catarrhi complures, & quædam anginæ occurrebant.

Poſt

Poſt medium menſem febris ſuperius deſcripta pectus frequentius & validius, & peripneumonice invadebat.]

Tuſſes validæ, ſputa pauca; tandem multa ductilia, pellucida, ovi albumini ſimilia. Venæſectionum initio febris neceſſitas crebrior. His febribus tepida, emollentiaque, & omnis ſtimuli expertia, manifeſto profuerunt.

Materiæ febris pituitoſæ & ejusdem ſedes ac criſes.

Differentiæ inter *pituitoſam* & *billioſam* hæ comparebant; in febribus pituitoſis abundans humor erat inſipida pituita, qua os & fauces redundebant, quæve anacatharſi prodibat; neque ad gaſtricas ſaburrales pertinebant; niſi *ſubinde*, atque ſolum *ex parte*. Pituita enim per univerſum corpus difuſſa videbatur; cum bilis & mole major eſſet, & intra primas vias primario ſe contineret.

Largior diarrhœa minus profuit *Pituitoſis*, quam *in febre bilioſa* prodeſſe viſa ſit. Tamen magnopere juvabantur, ſi bis terve intra nychthomeron dejiceret. Quibus alvus per omnem ferre decurſum morbi difficilis fuit, hi de capite, vel thorace nimium oppreſſo, atque inde de vita periclitabantur,

Vo-

Vomitiones arte intio excitatæ non allevabant, ſerius autem pravocatæ exiguam, & neutiquam decretoriam, opem ferebant; cum febres bilioſas e contrario vomitus maturi ſæpe ſubito comprimant.

Sudores non coacti, & morbo provecto exorti, boni fuerunt. Cutis ſiccitas diuturna, & ægritudine jam multum promota, malum. Sputa urgeri, absque metu inflammatoriæ ſtaſeos, non potuerunt niſi potu *tepido*, & *emolliente*.

Diverſa miliarium origo, materies, periculum.

Miliaribus albis, ſpontaneis, inter largos non factitios ſudores obortis, hæc febris ſolvebatur non raro, & absque alterius periculi ſuſpicione; in bilioſis vero febribus miliaris eruptio plerumque factitia eſt, periculoſaque, neglecta initio emetocatharſi, aut regimine calido violenter expreſſa.

Differentiæ quædam febris pituitoſæ a bilioſa.

Symptomata febrium *pituitoſarum* mitiora in ſpecie, decurſus tardior, & minus tumultuoſus; quorumdam functionum minor a ſanitate receſſus, pulſibus nempe, calore & urinis parum mutatis. Cum febris *bilioſa* ferociat magis, tumultuetur, & omnes fere functiones evidentius turbet.

Fun-

Functionum præprimis animalium, ſub apparente lenitate, læſio major & periculoſior; ſenſuum ſcilicet tarditas, ſtupor, ſapor; dilirium mite, taciturnum, & inter muſſitandum; obauditio, anæſtheſia, narcoſis: in febre vero biliosa encephali affectiones ſunt vividiores; cephalalgia dira; inquies; delirium, ſæpe furioſum.

Pituitoſæ continuæ ſunt, *bilioſæ* remittentes plerumque.

Luſus quoque mirifici, & innumeræ varietates accidentales obſervantur, æque in *pituitoſis* ac *bilioſis*: prout nempe hæc vel illa corporis pars *peculiarius* afficitur, ita varia erit læſarum functionum imago, materie licet eadem exiſtente.

Hinc varia quoque nomina hæc febris ſortitur, e. g. febris rheumaticæ, arthriticæ, lentæ, nervoſæ, phrenitidis, anginæ, catarrhi ſimplicis, peripneumoniæ nothæ, catarrhi ſuffocativi, aſthmatis; tuſſis convulſivæ, iſchiadis, lumbaginis &c.

Febris pituitoſæ varietates.

Febris pituitoſa aut ſimplex eſt, ſinceraque, aut cum alia quadam febre e. g. *bilioſa* aut *inflammatoria* complicata; prout Æger aut bili aut phlogoſi magis ſubjacet, aut

& complicationes.

aut conſtitutio *bilioſa*, vel vero *inflammatoria*, propius abeſt.

ae intenſiones.

Febres *pituitoſas* diverſi ſubſellii eſt obſervare; cum quædam malignitatis damnentur, & abjecto *pituitoſarum* nomine *lentæ nervoſæ* audiant, aliæ vero benigniores ſint.

Subinde febris nondum adeſt *effiĉta*, atque *formata*, adeſt tamen diſpoſitio febriculoſa, & futuræ febris pituitoſæ rudimentum. Eadem quoque bilioſarum diſcrimina notabam.

Differentiæ quædam methodorum curativarum in febre bilioſa & pituitoſa.

Cum febrilis materies in febre *pituitoſa* per totum corpus diſtracta ſit, utut ejus non exigua portio primas vias obſideat; patebit; poteſtatem remediorum in eandem materiem eſſe *indireĉtam*, at illam ſolummodo portionem, quæ in ventriculo & inteſtinis continetur, directe & efficaciter educi poſſe; quidquid vero materiei in interioribus cavis hæret, illud ab humoribus ceteris extricari, ſubigi, exterminari vario modo, & moroſe debere.

Sunt autem hæ naturæ ſolius operationes cujus vires medicatrices magnitudini morbi, & ſubigendæ moli contemperare oportet, incitando, deprimendo, divertendo, re-

mo-

movendisque iis omnibus impedimentis, quæ ſalubribus his naturæ conaminibus obſtare deprehenduntur.

At vero in *biliofis* febribus major, certiorque, atque directa remediorum vis eſt in febrilem materiem, cum eam evacuare poſſis emetocatharſi.

Methodus *indirecta* non raro fallit, cum ſolum *oblique* feriat cauſſas febriles. Hinc febrium pituitoſarum curatio laborioſior, tardiorque, prognoſis incertior. Criſium errores periculoſi, & criſes ipſæ ſolenniores in hac febre, quam bilioſa.

& diſpar prognoſis.

In febre pituitoſa, præcipue provectiore, abſente phlogoſi, remedium aperiens, reſolvens, alterans; ſubemeticum mirifice confert.

Id vero genus medicamentorum flores arnicæ ſuppeditarunt, ut poſthæc explicatius narrabo.

Circa finem menſis anginæ plurimæ inflammatorio-rheumaticæ, aſthmata, peripneumoniæ cum reſpiratione aſthmatica, & orthopnœa nocturna: catarrhi pertinaces, qui ſæpe inflammationem conceperunt: tuſſes convulſivæ Infantum: rheumata artuum ma-

Major indies defluxionum & copia, & pertinacia, & varietas.

gis rebellia; diuturnioraque, quam prioribus ſeptimanis, & ſubinde cum convulſionibus aut univerſi corporis; aut maxillæ, non diu durantibus, item cum phrenitide; prout nempe vaga defluxio aut has aut illas partes laceſſeret.

Puellæ cuidam longo, rebelli, nocturnoque rheumatiſmo, eoque vago laboranti tumor in inguine dextro dolens pedetentim naſcitur, itemque ſenſim diſparet. Mercurium dedi, luem veneream ſuſpicatus: non profuit: ſero intellexi, rheuma eſſe hujus conſtitutionis, quod ſubinde alicubi tumorem excitat. Decepit me & locus tumoris, & dolorum pertinacium nocturna intenſio.

Juvencula 20 annorum die Octobris decima, morbi autem die nona, ad noſocomium deportabatur; exhibuit ſymptomata febris *compoſita* et *lenta nervoſa*, *biliosa*, & *inflammatoria*, ſigna levioris pleuroperipneumoniæ in latere ſiniſtro non defuerunt. Data ſunt emollientia tepida. Sanguis iterarata venæſectione eductus corium pleuriticum oſtendebat. Vomuit etiam amurcam ſedata phlogoſi. Pulchre habuit, convaleſcere viſa eſt, Die 20ma Octobris pulſus citatior

fie-

fiebat, validiſſime, & ferme aſſiduo tuſſire cœpit. Sputa copioſa & ductilia prodierunt, tandem manente tuſſi anacatharſis ſupprimitur, pulſus ſubinde vibratio, ſtupor, grunitus. Alvus toto tempore moroſa, clyſtere ſollicitanda, & imperſpirabilis, aſpera, ſiccave cutis. Reſpirationem ajebat liberam eſſe, & talis etiam nobis viſa eſt, excepta modica ſpirandi celeritate. Tandem ſtupor major, & ſine mente. Grunitus aſſidui, & aſſiduus, ſed inanis, tuſſiendi labor; urinæ nunquam flammeæ, plerumque naturales, ſubinde jumentoſæ, & parcæ. Die 24ta Octobris periit.

Ex alvi ſiccitate, & cutis ſimul ariditate toto fere morbi tempore obſervata, urinis interim non copioſis, malum ominabar; etſi initio belle habere, & convaleſcere videretur. Rapi humores ad caput & thoracem aliunde noveram, ubi alvus & cutis & urinæ expoſita ratione ſe habent.

Ex ore & naribus cadaveris ſerum flaveſcens; & odoris graviſſimi manabat. Reſecta calvaria encephali vaſa plurimum turgere, ventriculos vacuos, & infra cerebelli

K 2 ten-

tentorium tres uncias feri, cum modico virore flavefcentis, continuit.

Plures Puellæ eodem morbo detentæ eadem methodo fanabantur, tepidis nempe, & mollientibus, & venæfectione frequentiori, attamen quavis vice parciori. His fputa copiofa, tenacia, mucofa prodierunt, omiffo omni ftimulo expectorante; cujus impatientiffimos hos pectoris morbos vidimus.

Medio menfe aliquot iterum dyfenteriæ comparebant, materie nempe rheumatica, quæ nunc frequentius partes fupernas, thoracem præcipue infeftabat, defertas abdominis fedes revifente.

Puella 16 annorum elapfo vere chlorotica, martialium & amarorum ufu convaluit. Menfe Septembri vaga febricula prehendebatur; nil fumfit remedii, morbum tenui diætæ committens,

Die 13tia Octobris me vocat, aitque, a feptem diebus alvum effe torminofam, frequentem, cruentam, ita, ut intra nychthemeron decies & quater dejiciat. Febriculofam effe, fitire, appetere tamen: tormina erant leviora, & folum imminente dejectione & fub eadem. Abdomini cataplafma ex flori-

floribus chamomillæ & sambuci cum lacte curavi applicari: dedi sequens: ℞. aq. chamom. ℥v. olei amygdal. dulc. ℥j. syrupi de alth. & diacod. aa. ℥iß. Misce. Alvus intra viginti horas penitus mutata est; dejicit raro, absque torminibus, & flava, pultacea: sanescit.

Post medium mensem cum meridiana tempora multum incalescerent; horis matutinis & vespertinis urente gelidoque vento perflatis, dysenteriæ quasi postliminio rediturae videbantur. Emesis non profuit, neque catharsis, qualiscunque illa fuerit. Ab opio, etsi jam provectæ, ita abhorrebant, ut, quibus id datum fuerat, mox quasi asthmate corriperentur, & proximo mane, ubi pridie vesperam opium devoraverant, ultro faterentur, se noctu propemodum fuisse suffocatos. Sola antiphlogistica medendi ratio, venæsectione nempe, emulsa tepida, & fomenta abdominis, profuerunt.

NOVEMBER.

Aër ſerenus, ſiccus, & modiciſſime frigidus initio fuit. A die vero ſexta pluviæ aſſiduæ cadebant, quas medio menſe nives ſecutæ ſunt, elapſo biduo liquatæ. Inde cœlum frigidum, nivoſum, nubiloſum ad uſque menſis finem manſit.

Die 1. barometr. altiſſim. 28 poll. 3 lin.
Die 21. 29. infim. - - 27 poll. 2 lin.
Die 20. calor maximus - + 12 gr.
Die 24. 26. frigus maximum — $1\frac{1}{2}$ gr.
Calor medius - - - + $5\frac{1}{10}$ gr.

Febrium rheumaticarum hujus menſis indoles;

Pauca funera hic menſis vidit, eaque ipſa ex morbis ſolum longis, & conſumtivis.

Poſtquam die 6ta cœlum in pluvias diuturnas diſſolveretur, multi ad noſocomium venerunt genu alterutro, utroque etiam, & carpis, tumentibus, & acute dolentibus; ita ut immobiles, ut ſors dederat, cubare debuerint, tanta dolorum ſævities fuit, ubi commoverentur: quieti mitius habuerunt. Noctes difficiles erant, & febris inter ſudo-

res

res profuſos aſſidua ſine horrore. Tumentia loca, ubi dolor aliquantum remittere cœpit, impreſſi digiti veſtigium retinuerunt.

Febrium harum rheumaticarum materies genitrix non una fuit. Phlogiſticum quid ſemper aderat, unde emollientium, tepidorumque, & venæſectionis neceſſitas. At vero poſtquam hic menſis madere aſſiduis fere pluviis cœpit, manifeſtiora illuviei bilioſæ, quam menſibus præteritis ſiccioribus, ſigna in conſpectum prodiere, & major iterum uſus emeticorum fieri cœpit, qui menſibus præteritis fuerat perparcus.

In mentem venerat humidam tempeſtatem, eamque frigidiorem functioni cutaneæ inimicam eſſe, & quæ per extimas ſuperficies deberent excerni, humore frigido corpora noſtra nunc ambiente cohiberi repellique Quibusdam ad artus, Aliis vero per interaneorum ſuperficies ad præcordia confluere & gaſtricum ſyſtema inundare; nomine, colore, ſapore a bile mutuato.

Ægro, qui nobis committebatur, aſthmatico, cum febriret, ſitiretque, & pulſum haberet prædurum, detractus ſanguis eſt aliquoties, cum & levamen inde perciperet, uti etiam aſthmaticum?

& crusta pleuritica formaretur. Pleraque quoque symptomata habuit, quæ hydrothoracem notare visa sunt. Initio remedia antiphlogistica data sunt; deinde vero, quæ urinas modice sollicitarent. Tumere & crura & femora cœperunt, tandem etiam abdomen mediocriter intumuit. Ex asthmate periit. Pulmones sanissimi reperti sunt.

Complures dein alii, queis pectus æque oppressum, & anhelosa & sibilosa respiratio fuit, meliore usi fortuna sunt, mutata medendi ratione; his enim præmissa phlebotomia est; & dein datum emeticum, quod illico respirationem asthmaticam emendavit.

Frequens icterus,

Icteri cum virore flavi non pauci circa medium Novembrem comparebant. Profuerunt gummi ammoniacum, aceto scillitico solutum, & salia media.

& tussis convulsiva.

Tusses convulsivæ in urbe grassabantur, de quarum curatione nihil habeo, quod referam, nisi, eos Infantes citius convaluisse, & ægrotasse levius, qui inter tussiendum vomuerunt.

Referente quodam Amico meo, sal ammoniacus Nonnullis profuit tussi convulsiva vexatis, Aliis gummi ammoniacum, Alis sapo venetus. Qui-

Quidam convaluerunt, postquam hydromel purgans Infantum Dispensat. Vien. omni secundo die fuerat propinatum.

Cuidam omnibus incassum adhibitis profuisse ajebat decoctum florum arnicae, herbarumque simul & radicum emollientium adjecto sale medio: mortes ab opio inductas & in cadaveribus bronchia glutine obsessa vidisse.

Paracenthesis thoracis suppurati instituta.

Hoc mense Puellae cuidam dextrum latus dolore pleuritico compungebatur; dolor erat diffusus per totum latus; pleuritidem appellabamus *rheumatico - inflammatoriam*. Tertia morbi die (21ma Octobris 1779. in nosocomium suscepta est, exactis compluribus diebus dolor mitigari, tandem penitus desinere coepit, & Aegra anacatharsi sputorum coctorum visa est convalescere. Post Novembris initium difficilius iterum respirabat, absque dolore quidem, sed non sine ponderis sensu. Pulsus modicissime febrilis interdiu, vesperi noctuque durus, & diurno concitatior erat. Sudores noctu profusi, in jugulo, ad claviculas, & thoracem praeprimis. Tussis vespertina, nocturna, humida initio, at morbo progresso inanis & sic-

ca; ſpiratio ſedenti, & in anteriora vergenti facilior, difficilis in dorſum, & impoſſibilis, ob ſuffocationis metum, in latus ſiniſtrum cubanti. In ſedente humerus dexter elatior apparebat; fors, quod, cavo thoracis dextro nunc graviore, centrum gravitatis magis ſiniſtrorſum recideret. Lateris pars poſterior, dorſi regionem dextram conſtituens, videbatur eſſe magis convexa, atque protuberans. Thorax dexter in inſpirando vix attollebatur, cum totum ferme reſpirationis negotium perageretur pulmone ſiniſtro; ubi dexter thorax leviſſime ſolum, & nonniſi ob nexum cum thorace ſiniſtro modiciſſime elevaretur. Hæc inæqualis utriusque thoracis elevatio & viſu poterat obſervari, & impoſita utraque ad utrumque thoracem manu.

Circa octavam Novembris tumor in brachio ſiniſtro durus & dolens repente ortus eſt, qui admoto cataplaſmate emolliente aliquantum mollitus, dein perſciſſus, pus dedit laudabile, ſed paucum. Die Novembris 12ma mamma dextra noctu repente intumuit cum rubore, livore, doloreque magno, poſtquam genarum per vices rubor, tumor vero aquoſus ſub oculo dextro, & ad dex-

dextrum carpum, livor labiorum & unguium jam per aliquot ante dies fuerat conſpectus.

Thorax quoque dexter, methodo *Auenbruggeriana* *) pulſatus, illo ſonitu caruit, quem alias ſana thoracis cava, præſcripta methodo pulſata edunt. An & major thoracis pure repleti calor fuerit, celeriorque illiti cujusdam humoris in latere affecto exſiccatio, quam ſano, non inquiſivi.

Die 15ta Novembris cubanti thoracem dextrum inter quartam, & quintam coſtam veram, numero a ſuperioribus ducto, loco ſternum propius quam ſpinam dorſi ſpectante, perforari curavi; (is enim locus dolorum quondam focus, & centrum fuit:) magna vi prorupit pus tenue ſubcruentum, & fœdum.

Facta

---

*) Vide *Leopoldi* AUENBRUGGER Medicinæ Doctoris &c *inventum novum ex percuſſione thoracis humani ut ſigno abſtruſos interni pectoris morbos detegendi*, *Viennæ apud* Trattner 1763. Non facile *Medicus* reperietur, qui toties pus e perforato thorace emiſerit, ac idem Cl. *inventi novi* Auctor; ut vel inde non exiguo huic invento, ejusque Auctori commendatio accedat.

Facta deligatio eſt, manente interim ingenti puris quantitate, viasque ſibi per faſcias moliente. Ægra levari viſa eſt, attamen ejusdem diei ſera veſpera cum mane lateris ſectio fuerat inſtituta, vivere deſiit.

In cadavere pulmo ſiniſter ſaniſſimus fuit, dexter vero in exiguum ſpatium compreſſus, & membrana craſſa, fibroſa, antiqua obductus, cætera ſanus obſervabatur. Pleura quoque conſimili prorſus membrana ex pluribus veluti ſibi invicem impôſitis membranis firmiſſimeque cohærentibus confecta, inveſtiebatur. Abſceſſus inter pulmonem & pleuram formatus fuiſſe videbatur; ita tamen, ut neſciam, an potius ad pleuram, vel vero ad pulmonem pertinuerit.

Inter muſculos intercoſtales lateris ſiniſtri pauxillum puris hæſit, ea ratione, ut illuc delatum eſſe, non ibi factum, facile intelligeres.

Jecoris ſubſtantia molliſſima erat, dilute flava, & perquam friabilis.

Referente *Cl.* AUENBRUGGER, qui ſolus omnium Plurimos emiſſo e thorace pure ſanavit, pleuritides *rheumatico-inflammatoriæ* promptius in empyema tranſeunt, punctura thoracis curandum.

Aſſe-

Afferebat, Plerosque intra fex feptimanas e perforato thorace fuiffe fanatos.

Paucos tamen paullo poft emiffum pus mortem oppetiiffe, quam peripneumonicam fuiffe exiftimabat, atque a fanguine natam, validius in pulmonem antea compreffum, nunc vero liberum, irruente.

Hinc non unica vice pus omne educit, fed latere perfoffo, & emiffa exigua puris quantitate contentus Ægrum deligari jubet. Pus dein parce, atque inter fafcias profluens pulmonem compreffum *pedetentim* folum, & *tarde* finit explicari, & incurfanti fanguini moram facit.

Pulmonem in cadavere noftro reperiebamus nondum ex integro explicatum, fanguine tamen non gravem.

Quid fi mortes, paracentefin inftitutam educto omni pure celeriter infequentes, repeteremus a cordis functione repente turbata, confufaque? Cor enim ingenti puris mole dislocatum & preffum hanc repentinam a puris pondere immunitatem impune non feret. Hanc in noftra Ægra mortis cauffam rationi magis congruam, & probabilem magis puto.

Ob

Ob eandem rationem HIPPOCRATES quoque pauciſſimam aquam emittere jubet, ſi in hydrothorace ſectio inſtituatur. *L.* 2 *de morbis.*

Mortem quoque ex puris conditione præſagire poteramus; oraculo Coo edocti: evadere Eos, quicunque ſuppurati uruntur, aut ſecantur, ſi pus purum fluxerit, & album; ſi vero ſubcruentum, fœculentum, ac fœtidum, perire. *Aphor.* 44. *Sect.* 7.

Poſt medium menſem Quamplurimi nos accedebant diros articulorum cruciatus queſti; ſæpe vagos, horis veſpertinis atque nocturnis graviores, ex ſexu præcipue ſequiori. Quidam febricitabant validius, ut iterato ſanguis fuerit detrahendus, omni nota pleuriticus. Plerique febre carebant, etſi morbum febricula inchoaſſet. Uſi ſummus remediis ex antimonio paratis, veſicante, decocto ſtipitum dulcamaræ, bardanæ, taraxaci, lapathi, liquiritiæ, infuſo flammulæ Jovis, & extracto aconiti. Paucos quosdam cito reſtituit decoctum eccoproticum multo tartari cremore fœtum, Eos præcipue, quibus os paululum amareſceret. Reliqui omnes tarde ſanabantur, quibuscunque remediis tentati.

Quo-

Quorundam morofiffimos dolores artuum, & febre dèftitutos, decoctum florum arnicæ profligavit.

Non poffum hoc loco præterire, quæ hoc anno de arnicæ floribus experiundo atque obfervando didicerim.

Quæ de floribus Arnicæ fuerint obfervata.

Atque hæc, quæ modo dicturus fum, idcirco folum dicentur, quod, quæ meis Ægris tanto meo cum folatio profuerunt, ab alia fæpe medendi ratione defertis & conclamatis; aliis quoque exiftimem profutura, non amore novitatis; fine fpe, fine metu, fine ira & ftudio, quorum omnium cauffas procul habeo.

Non puto fufficere, fi affeuero, flores arnicæ in febre putrida eminenti quodam modo profuiffe; cum febris putridæ notio vaga fit, atque indeterminata, & cui nullum adaptare ftabilitum, atque immutabilem medicandi modum poffis; cum eundem ex oblato primum particulari cafu formare, atque confilium plerumque ex arena capere fit neceffe.

Sub quibus conditionibus in febre putrida flores arnicæ profuerint.

In febribus putridis decoctum florum arnicæ propinabam, 1mo; ubi nulla ullibi alicujus vifceris inflammatio fubfuit, aut ea jam fuerat depulfa; 2do: pulfu aut naturali, aut

ad

ad eundem proxime accedente, Ægro nihilominus debiliſſimo, & animali functione projecta; 3tio: ubi lingua aruit, aut muco multo & ſordeſcente obduceretur; 4to: Ægro præprimis ſtupido, tardo, graviter audiente, ſomnolento, muſſitante, ſubdelirante; 5to: in febre *putrida pituitoſa*, lenta nervoſa, aut eidem analoga, putrida vernali & autumnali; qua videlicet utraque tempeſtate major humorum lentor eſſe ſolet, & febrium putridarum decurſus minus celer, & minus tumultuarius, quam iis in putridis obſervatur, quæ vigente æſtate occurſant, atque ex bilioſis antea in putridas abierunt; etſi & his non inauſpicato flores arnicæ aut ſoli, aut cum eorundem radice medeantur; 6to: facta prius primarum viarum purgatione ανω aut κατω, ſi quando (quod equidem plerumque contigit) materies aut ſurſum aut deorſum turgere viſa eſt; item, exanthemate petechiali miliari, aut alio quocunque, exſtante vel etiam non exſtante.

Quæ autem obſervaram in Ægro ab hoc remedio mutari, hæc ferme fuerunt:

1mo: Multis ventriculus plus, minusque dolebat, aut ſtatu & borborygmo vexabantur.

tur. Qui ſopore, aut ſenſuum tarditate, & ſtupore tentabantur, largiſſimas doſes ferebant, & prout alacriores fieri, & habere melius cœperunt, ita conqueri de ventriculo, & incuſare oblatum remedium ſolebant. Verum tunc jam extra teli jactum conſtiterunt. Cardialgiæ etiam graviores mitigabantur, aut ex toto ceſſabant, ubi *refractior* doſis, ſed tanto *frequentius*, propinabatur, ut intra nychthemeron præſcripta decocti ſaturati moles fuerit abſumta.

Frequenter carminantia remedia addidimus.

Sævior etiam cardialgia ab hoc remedio excitata, qualem ab alio quocunque medicamento inductam plurimum fuiſſemus averſati, tanquam ex inflammatione natam: Ægris noſtris præter moleſtum doloris ſenſum nihil mali fecit.

Vim *ſpecificam* in ventriculum exerere hi flores mihi ſemper videbantur, & forte hac ipſa vi febri putridæ, quæ plerumque ſuos natales ex ſyſtemate gaſtrico ducit, tam potenter mederi.

2do: Quidam ab aſſumto decocto per vices vomuerunt, vomitibus modicis non tu-

multuariis, poſt longiora intervalla recurentibus; initio ſaltem, donec ventriculus fuerit ferendo par.

Plerique decocti gravem ſaporem horrent, nauſeabundi perpetuo, etſi non vomant.

Vomitiones has non compeſcebam; aut innoxias vidi, aut etiam ſalutares.

3tio: Pauciſſimis alvus movebatur, quæ tamen omnibus facilis erat, & naturali paululum promptior.

4ta: Vis florum alterans, potenter reſolvens, & ſubemetica omnibus ferme experimentis demonſtrabatur.

5to: Plerique ſine manifeſta criſi & pedetentim convaluerunt.

Morbi in meliorem ſtatum converſi initium ducebam ab eo ipſo die, quo Æger interroganti citius & promptius reſpondebat.

6to: Urinam in multis croceam & ferme ictericam cum morbi levamine obſervavi.

7mo: Quidam levi ictero perfundebantur, quem oculorum album potius, quam reliqua corporis ſuperficies exhibebat.

Nunc qua doſi & forma hoc remedium propinarim, paucis dicam.

Ple-

Plerumque unciam dimidiam, non raro unciam unam, rarius unam cum dimidia, atque unica tantum vice uncias duas florum arnicæ in ſufficienti quantitate aquæ coquendas curavi, ut decoctum librarum duarum pararetur, adjecto ſyrupo quodam conveniente. Inde omni ſecunda hora Æger vaſculum hujus decocti hauſit.

Qui hanc doſin ægrius ferebant, ſingulis horis priorem doſim dimidiatam hauriebant.

Raro corticem peruvianum una cum hisce floribus coqui juſſi, atque eo ſolum in caſu, ubi aut morbi longitudine, aut ſanguine fortaſſe nimio educto, ſolidorum compages dehiſcere, laxarique inciperet, vel vero ubi febris, quæ hucusque uno tenore perſeveraret, in remittentium tribum tranſiret, ſtatosque auctus pateretur, & decrementa.

Perraro quoque arnicæ *radicem* adjeci, & tunc ſolum, ubi Ægrum alvi fluxus exerceret non levans, ſed exhauriens, atque enervans. Tum vero unciam unam, vel etiam unam cum dimidia, radicis arnicæ decoctioni florum ferme ad finem perductæ addi & momento temporis una coqui curabam clauſo

vase & dein aliquamdiu in quiete reposito, donec refrigeraretur.

Radix arnicæ coctionem non nisi levissimam admittit, quam tamen ejusdem flores sat productam requirunt; ut idcirco a *decocto* radicis, aut ejus *extracto* speres nihil, quo tamen utroque modo flores prosunt.

Parum forte videbor fecisse, si remedium quoddam profuisse demonstrem, cum medicaminum potius copia, quam inopia laboremus nisi hoc ipsum ostendam & efficacius fuisse, & indicationibus curativis præ alia quacunque re adcuratius respondisse.

Periclitabar profecto omnes fere methodos decantatas, & methodorum modos omnes, ut stabilitam tandem, determinatamque febri putridæ medendi rationem invenirem; cum, Qui eo morbo decumbant, potiorem Ægrorum meorum partem constituant, tum quod hac ipsa in re & opinionum, & methodorum diversitatem conspicerem non componendam.

Eandem, quam multi alii clari Viri, sub hac vel illa medicatione sortem persæpe non experiebar, videbarque mihi multa detexisse quæ precario tanquam vera assumpta, falsa licet

licet, opiniones quoque falſas, & methodos iisdem analogas pepererunt.

Verum hæc mea de febrium putridarum natura, & modo medendi cogitata publici juris tum demum faciam, ubi ulteriori obſervatione maturuerint; ne fructu nondum excocto atque immaturiore lectorum orexin offendam.

Interea fateor, me floribus arnicæ multo fuiſſe auſpicatius uſum, ac alio remedio quocunque. Sed oportebat & tempora noſſe, & morbi conditionem medicamento huic opportunam, hucusque a me abunde, ni fallor, explicatam; ſine qua opportunitatum cognitione quæcunque medicatio mala eſt, non remediorum vitio, ſed inſcientia Medentis.

DECEMBER.

Totus hic menſis auſtrinus, mollis & tepidus fuit, atque aut pluviis, aut nebulis maduit, *και πολυς πλαδος*; gelu rariſſimo, leviori, & noctu modiciſſime & ſubinde ſolummodo, viarum humorem ſtringente.

Die 7ma menſis nives cecidere tantum ephemeræ, die vero 10ma atque 11ma denuo nives delapſæ ſunt perquam confertim ſed æque inſtabiles.

Die 15ta ventus impetuoſus nubes diſpulit, ortaque die ſequenti malacia novas iterum nives conſpiciebamus, uberrimasque, ſed mox iterum auſtrino tepore colliqueſcentes.

Die 30. barometr. altiſſ. -	28 poll. $5\frac{1}{2}$ lin.
Die 22. infim. - - -	27 poll.
Die 31. frigus maximum	— 4 gr.
Die 3. calor maximus -	+ 13 gr.
Calor medius - - -	+ $4\frac{1}{2}$ gr.

Defluxionum vis tanta, qua major vix unquam eſt obſervata; par pertinacia & dolorum ſævitie.

Arthritidum, & rheumatiſmorum uberrima meſſis etiam hoc menſe fuit; ut id genus morbos aut frequentiores, & ἐπιδημικώτερος, aut ſæviores, aut pertinacioris indolis nec viderim ipſe, nec fando acceperim.

Quibusdam ita vexatis febris erat phlebotamias expoſcens, & tepidorum, ac emollientium uſum. His ſero tandem veſicans profuit, & univerſi, utut tarde levarentur quacunque methodo medendi, citius tamen ſanabantur, ac Illi, quibus dolores fuere ſine febre.

Mire

Mira variatio ſymptomatum erat, cum Quibusdam pectus repente infeſtaretur aut dolore pleuritico, aut aſthmatica ſpiratione. Paralyſin brachii, maxillæ tetanum, emprosthotonum, choleras non prævifas, tormina, mictus difficiles, lumbagines, iſchiades, vertigines, & innumera alia incommoda a rheumate furibundo, & vago nunc hanc, nunc illam partem impetente productas perferebant.

Evacuantia quæcunque, alterantia ex antimonii præparatis, doſes refractæ ipecacuanhæ, bardanæ, ſtipites dulcamaræ, aconitum, & flammula Jovis, quorum ſingula alias mirum quantum profuerunt, in hoc rebelli morbo Pauciſſimos ſolabantur, nec ullum ac ipſo mercurio levamen fuit.

Veſicantia iteratis vicibus eidem plagæ impoſita nequidquam fuerunt.

Hac tempeſtate occaſio offerebatur, experiundi, quantum ferre Quis poſſit extracti ex aconito parati. A minuta doſi incepimus; atque eandem ita auximus quotidie, ut Æger intra nychthemeron abſumeret partitis vicibus, & absque incommodo ſcrupulos ſeptem.

Quartanæ corticis peruviani impatientes.

Quartanas quasdam primo ſolventibus multis, decocto graminis, taraxaci, & ſalibus mediis aggrediebamur, & cum intenderentur, & hydrops inſtaret, cortice peruviano. Febris compreſſa eſt, ſed exactis duabus ſeptimanis denuo revertebatur, niſi majores corticis doſes quotidie & diutius devoraſſent.

Quidam ſub uſu corticis continuato in febres continuas, inflammatorio-putridas inciderunt.

tandem floribus arnicæ ſanatæ.

Placuit ergo quartanis ſerius oblatis, iisque duplicatis & triplicatis aliam aptare medicandi rationem, in iisque florum àrnicæ vires periclitari. En obſervationum mearum ſummam!

Pulverem florum arnicæ ope ſyrupi corticum aurantiorum in formam electuarii craſſioris redigi curavi, juſſique, ut Æger quotidie quater caperet, quantum nucem moſchatam æquaret. Qui hac doſi utebantur, cardialgiam flatulentam, tolerabilem tamen experiebantur. At qui majores portiones abſumſerant, ventriculo graviſſime dolebant paullo poſt, inter ejulatus, & ſodores uberrimos, frigidos, pingues, tenaces, cum pulſu magno & pleno, tardiſſimoque. Alvum exper-

ꝑerti ſunt difficiliorem, & ſolo ferme ene-
nate proliciendam.

Cardialgia Hæc & enemate mitigabatur,
& carminantibus variis, opio præſertim, ſe-
cure & cito.

Quartanæ triplicatæ hac methodo in du-
plicatas, hæque in ſimplices, converſæ ſunt
ntra non multos dies; ex integro tandem
um reliquo quartanarum febrium ſatellitio
profligatæ ſunt, absque periculo recurſus.

Qui largiores florum doſes abſumebant,
entriculo gravius dolebant, ſed multo citius
anabantur ex febre: quaſi ea ipſa permoleſta
entriculi affectio, quam flores arnicæ exci-
arant, febriles elideret paroxyſmos; ut id-
irco graviſſimæ febri, & pertinaciori non me-
eretur, niſi valida, & morbo commenſurata
emedii actio fieret in nervos præcordiorum.

Non perinde nobis erat ipſos arnicæ flo-
es, vel vero eorundem decoctum exhibere.
n febribus putridis decoctum præplacuit, in
ntermittentibus vero flos ipſe. Decoctum
orum vomitum *crebrius* concitabat, ſed *ra-
ius* ventriculi dolorem, eumque leviorem.
Præterea proniores habebant, liberioresque
eceſſus ſub uſu decocti, quos non niſi labo-

 rio-

riofos & raros querebantur, qui floribus ipfis fuiffent ufi.

Hæc ipfa florum arnicæ vis in nervos gaftricos quosdam explicatus dabit, fublatæ quondam eo remedio tuffis convulfivæ, quæ quibuscunque antea medicamentis reftitiffet. Operæ pretium forte non pœnitendum Is reportaret, qui adcuratius in vires hujus floris potentes fane inquireret, & vim hanc *cardialgicam*, floribus peculiariter infitam atque fpecificam, certis noffet affectibus morbofis tanquam medicinam opponere.

Quid? fi in morbis quibusdam graviffimis nervorum, epilepfiæ, maxillæ tetano, aliisque, ubi non raro nimis curtam medicinæ fupellectilem querulamur, remedii hujus cardialgici vis exploraretur?

Scorbutus levior paffim.

Plures fcorbuto incipiente affecti hoc menfe ad nos venerunt gingivis confumptis in inferiori præcipue maxilla, & cinereis dentibus, atque a gingiva defertis, anima fœtente, doloribus vagis, vefperi & noctu acutioribus. Puella unica præ cæteris gravius multabatur. Longis antea intermittentibus vexabatur: tumidulo & paftaceo habitu erat, atque a tribus menfibus lividis, latis-

tisque maculis per crura & femora hinc inde ſparſis, itemque petechiis ſcorbuticis, rotundis nempe, obſolete rubris, diametrum grandioris ciceris habentibus, & creberrimis per brachia & omnem corporis truncum diſſeminatis variegata. Mictus cruentus, pallidiſſimæ & evaneſcentes gingivæ, & animæ fœtor peculiaris. Sero lactis cremore tartari parato, & herbarum antiſcorbuticarum conſervis ſub hujus menſis finem ſaneſcebat.

Scorbutica hæc labes videbatur aliquantum epidemica eſſe, ob aſſiduum humorem athmoſphæræ.

Phthiſis incipiens ſolis antiphlogiſticis ſanata.

Phthiſin *inchoantem* in Textore ſanabamus phlebotomia repetita, ſed ſingulis vicibus parciori; vegetabili victu, & potu tepido, atque emolliente.

Quam nos ideam habuerimus de hujus phthiſeos natura.

Hanc phthiſeos ſpeciem ab aliis quibuscunque diſtinguebamus: erat enim potius *chronica atque occulta aut pleuritis, aut peripneumonia in ſuppurationem jamjam tranſitura; aut forte in exigua atque ſanabili plaga jam modice ſuppurata.*

Thoracicas id genus inflammationes ſub *incipientis phthiſeos* nomine antiphlogiſtica hac methodo & ſanavimus ipſimet, & ſanatas ab Aliis accepimus.

Pau-

Paucas febres inflammatorio-putridas hoc menſe habuimus curandas, longas, taciturnas, non tumultuantes, pulſibus vix mutatis, cute univerſa & linguis aridis, tuſſiculoſas, & ſubperipneumonicas; atque ακρισμȣς. Venæſectiones repetitæ, non profuſæ, emollientia, tepida, humectantia, & ſitus corporis erectus, tandem decoctum florum arnicæ, profuerunt.



SECTIO

SECTIO III.

DE

CAUSSA ET SEDE

PHRENITIDIS.

AD

VIRUM CLARISSIMUM

GUILIELMUM GRANT

MEDICUM LONDINENSEM.

Ea, ut potero, explicabo, nec tamen, ut Pythius Apollo, certa ut ſint, & fixa, quæ dixero; ſed, ut homunculus unus e multis, probabilia conjectura ſecutus: ultra enim, quo progredior, quam ut veri videam ſimilia, non habeo.

TULLIUS.

DE

CAUSSA ET SEDE

PHRENITIDIS.

Complures ad nos ferebantur, qui inter furores inſaniebant. Pleroſque non magna febris tenebat, ſi ejusdem menſuram ad ſaltum arteriarum dimetiaris, Quosdam perobſcura, Paucos elatior: febriebant tamen Omnes, etſi varia intenſione. Quibusdam oris, & linguæ conditio, uti in Sanis, obſervabatur. Paucis a naturali harum partium

Phrenitidis nobis oblatæ deſcriptio.

tium

tium habitu non magnus receſſus; lingua modiciſſime, aut albida, aut flaveſcente.

Omnibus, quousque mens ſana fuit, morbi initia ab horore ſunt cœpta, ſummam ſolum cutem perſtringente, vago, atque per vices; obtuſa cephalalgia, intermixto denuo calore inſueto, & artuum laſſitudine, ac minuto ciborum deſiderio. Veſperi, noctuque paullo difficilius ægrotabant, obambulantes tamen & ſuis quisque laboribus functi.

Tandem mente laborare, ſed diverſa ratione occeperunt. Hi enim repente in furias agebantur; Illi prius convulſi epileptica convulſione, aut grave animi deliquium paſſi, ſoluta nervorum diſtenſione, aut lypopſychia insaniebant. Pauci deſipere pedetentim, atque per intervalla, Plerique inopinato & graviter & cum furore cœperunt.

Id animadverti, non eadem intenſione Eos interdiu noctuque ferocire, ſed eſſe quasdam ferociæ remiſſiones, nulli plerumque horarum periodo alligatas; ſubinde tamen ſtato tempore recurrentes, atque ita, ut meridie manſuetius, veſperi gravius, noctu graviſſime furerent cum ejulatu, taurino muſculorum robore, colliſis dentibus, convulſi vel

ſolis

ſolis maxillis, vel etiam corpore univerſo. Sudoribus Plerique diffluebant. Omnium fere tendinum aſſidui ſaltus, aut tremulæ micationes. Quidquid ore hauriendum offerres, averſio pertinax: ſicca alvus: lotium paucum, & raro miſſum, & ſi quid excipi poterat, croceum, atque icterodes.

Pulſum habuere plus minusque acceleratum, atque eundem in tribus Viris deprehendi, inſtar percuſſæ chordæ vibrantem.

Phreniticorum quorundam hiſtoriæ.

Quorundam Phreniticorum hiſtorias narrabo, eo animo, ut quæ morbi natura, ac ſedes fuerit, & quæ ſoleat plerumque eſſe, non ego ipſe ſtatuam, ſed diſpar exitus morbi; diſparem æque medendi rationem conſecutus.

De phrenitide vero hic ſolum carptim agam.

Tertius annus eſt, ex quo Juvenculam mihi concrediderunt parce ſemper, tardius, atque ſolito aquoſiora menſtruantem, aliquot jam diebus leviter febrientem, moroſam, multa præter morem ineptientem, minus appetentem, ac laſſam. Fuit, qui febrim intermittentem prædiceret. Ea ægri-

tudinis præludia fuerunt: obambulabat, ſed ægre.

Tandem apertius & deſipere, & febrire, mihique committi.

Rei ſummam memoria teneo, unde iſta depromo, cum, quæ in ſingulos acta dies eſſent, negotiis aliis tunc longe plurimis diſtrictus in pugillares non retulerim; ſed ſiniſter eventus morbi, ut quem curare nequiveram, fidelem ſui memoriam reliquit.

Febrientem accepi, & placide delirantem. Pertuſa ſemel atque iterum vena, datisque, quæ alvum per epicraſin, & diutius ſollicitarent, mite delirium in ferociam commutabatur. Febris in initio non magna, nunc nulla videbatur, & ſi quid febrim argueret, id facile vigiliis aſſiduis, jactitationibus, clamoribus, & irritato per hæc humorum circuitui tribuebam.

Cum Ægram itaque apyreton judicarem, delirium aſſiduum, ferox, atque per multas ſeptimanas; multa, quæ maniæ mederi ſunt obſervata, adhibui, & fere pleraque, ſi emeto-catharſin excipias. Purgantibus uſam noveram diu, & absque emolumento, quin ſub ipſo eorundem uſu deſipienti-

entiam placidam abiiſſe in furias. Hinc ab emetico ſperabam nihil, metuebam plurimum, in ea Ægra, quæ pharmaco etiam multo mitiore quam longiſſime eſſet a ſana mente dimota.

Ita novem ſeptimanæ labebantur inter aſſiduas furias Donec Ægra in alium locum transferebatur, ad Maniacorum videlicet ergaſtula. Ibi curatam novi, etſi, qua methodo, ignorem.

Ex iis, quæ mihi referebantur, gratiola una, atque altera vice propinata ſanatam conjicio. Sed ad alios non abſimiles caſus properemus.

Æſtate anni 1776. aliam ad me Juvenculam deportarunt, delirantem æque, ſed absque furore, mihique narrarunt, ab aliquot jam diebus leviora frigora, caloresque intermiſtos, dedolationem, anorexiam, & oris amarorem eſſe queſtam; omni alterna veſpera luculentius febricitaſſe, erectam ut plurimum, atque Heræ moroſiori, ſæpiusque adverſa valetudine tentatæ, etiam noctu ſervientem. Sub ipſis acceſſionibus mens vacillabat, atque etiam aberrabat. Febrim bilioſam eſſe Medicus, qui vocabatur, aje-

 bat,

bat, deditque ſcrupulum pulveris ipecacuanhæ. Vomuit perpaucam pituitam, at nil emendatur; ad me defertur, multa & inconcinna loquitur, attamen non ferocit. Febris aſſidua vario tempore exacerbata, & ſub hiſce exacerbationibus deſipientia major.

Sanguinem compluribus vicibus detraxi, modo bonum, modo craſſa phlogiſtica cruſta coopertum, atque ex venis variis, pedum brachiorum, & juguli. Sanguiſugæ ad tempora, veſicantia nuchæ, poſca capiti adplicata. Verum ſub horum uſu deſipientia in ferociam abiit aſſiduam: febris magna, tendinum ſaltus, atque per vices accedens triſmus.

Hac methodo cum proficerem nihil, reducere humorum impetum ab encephalo volui ope purgantium leniorum. Sed nec ita profeci quidquam. Ægra æque ferocit, attamen minus febrit, ſed virium jacturam mollities pulſuum teſtabatur. Mutata conſilio ad nervina, & camphoræ doſes largiores ventum, cum ejus remedii vim in non abſimili morbo clarorum Scriptorum obſervationes quædam nobis facerent teſtatam.

Poſt

Poſt diuturnum horum uſum deliniri ferocia primum, dein etiam lucidis intervallis diſtingui: tandem apta, concinnaque loqui, ſed immodica garrulitate, cui ſi diutius indulgere permittebatur, ferri denuo mens exlex cœpit, & ad ineptias divagari; Ægra nihilominus obambulante, cæterisque actionibus ad modeſtiæ normam compoſitis; atque ita diutius fatuitatem inter & mentis ſanitatem ambigebatur. Demum cortice peruviano, & foliis aurantiorum eſt uſa.

Exactis tribus menſibus, crurumque œdomate, quod ſub ultima morbi tempora acceſſerat, depulſo, ſanata domum repetiit, ſed ita, ut poſſim dubitare, ſecunda valetudo medicinæ, an corporis beneficio, contigerit.

Tres adhuc hiſtorias narrabo, etſi complures ſuppetant mox enarrandis conformes, ſed quas ob id ipſum non proponam. Collectæ obſervationes, & numero plures, & eventu diverſo in re non diverſa huic mentis ægritudini exactius intelligendæ forte quid lucis affundent.

Ita posthac confidentius persequemur hocce.

paritibus textum cæcis iter.

Faber ille ferrarius, qui Nro. 21. decubuit, pulchram nobis in hanc rem observationem dedit. Fuerat is annorum 44 lacertosus, corpore breviori, sed denso, atque compacto. Nosocomium adiit die 13tia Junii 1778 aitque, se jam a sex diebus lassum esse, minus appetere, levique per vices, maxime vero sub vesperam, horrore perstringi; ob hæc ipsa incommoda nudius tertius Medici cujusdam suasu brachii venam secuisse. Nihil emendatum esse; quin potius tremorem mox ab educto sanguine accessisse totius corporporis (tremebat totus cum hæc narraret, quemadmodum sub accessione febrili soleat); hucusque nondum præter morem decubuisse, atque operi fabrili, morosius tamen vacasse.

Pulsus habuerat a sanitate vix abludentes, vibratos aliquantum, modicissime acceleratos. Nulla gustus aliena conditio, & lingua levissime ad radicem albescens, mens firma, & sermo promptus: alacritas: in sudores fuisse per hosce valetudinis adversæ dies

dies proclivem ajebat, & urinas paulum magis; ac ordinario tinctas.

Ajebam Adſtantibus, febrim eſſe perquam exiguam, & febris bilioſæ ſolum rudimenta: rem probabilius poſſe totam componi remedio leviter ſalito, blandiſſime alvum ſollicitante, potu aquoſo, mellito, poſca.

Eum diem in ſeram uſque noctem, quemadmodum narravi, transegit.

Altero die, (14ta Junii), cum Ægrorum cubilia peterem, procul clamores audio late ſonantes; mox hominem furiis agitatum ipſummet video, qui vinculis cohiberi, ob inſolens robur, vix poterat. Ajebant Cuſtodes, nocte fere media repente furere cœpiſſe, horasque noctis reliquas vociferatione aſſidua turbaſſe; vincula ſat firma aliquoties perrupiſſe, multa undique injecta manu vix potuiſſe coerceri; non vidiſſe ſe ullam a multis retro annis, qui tantis viribus polleret, neque tantopere efferatum. Sudores profuſi, aſſidui, toto corpore depluentes; pulſus vibrati; urinarum conditio me latet, cum Æger lectum comminxerit.

Illico tria grana tartari emetici exhibeo; non vomit, non dejicit, nec ulla ratione a minuta hac dosi affici videbatur.

Exacto horæ unius spatio potionem emeticam octo granis tartari emetici fœtam ita propinari jussi, ut dimidiam portionem modo absumat, alteram exacta dimidia primum hora, ni prima dosis proposito responderet. Fœmina Ægrorum Custos potiunculam propinat, quam Æger, vinum esse exclamans, ita avide ingurgitabat, ut, æstimatione facta, septem grana tartari emetici hauserit uno fere haustu. Custos, utut dividere portionem jussa, hac prompta bibendi voluntati uti voluit, atque ita plus, quam mandaveram, ingessit, verum

— — *ut sæpe jam in multis locis.*
plus Insciens quis fecit, quam Prudens boni,

ita etiam nunc auspicato hic error contigit, ter enim biliosa vomuit, ter dejecit. Manabant uberrimi sudores. Mox remittere furor, placide dein, & mussitando delirare. Vespera appetente indormire per vices, & tandem compluribus horis somno non interrupto, tranquilloque ultro mediam noctem sopo-

ſoporari. Verſus auroram diei 15ti Junii evigilat, reducta mente, & prorſus ſana.

Ex eo tempore decocto tamarindorum, radicis graminis, taraxaci, chichorei, & tartari cremore uſus, ac paucos poſt dies ſanus ad Suos rediit; valetudine, ut poſthac innotuit, conſtanter bona. *)

Autumno anni 1778. Famulus illuſtriſſimæ Comitis de B** in noſocomium ſuſceptus eſt mentis lapſus, & furens. Quatuor, an quinque, diebus antea, cum multum hinc inde curſitando incaluiſſet, & cereviſia immoderatius ingeſta ſitim reſtingueret, mox capite doluit, & friguit per vices, & præter morem. Doluit quoque thorace dextro ad coſtas ſpurias, dolore pungente, non valde intenſo, & ſine tuſſi: non decubuit.

---

*) Gaudeo, me hujus curationis teſtem, egregium *Carol. Gulielm.* NOSSE poſſe compellare, quem ob præclaras integerrimi animi dotes, ob eruditionem multiplicem, in artis ſpes & incrementa natum, Viennæ tunc amabamus, nunc vero Auguſtæ Vindelicorum commorantem invitiſſimi deſideramus.

Instituta phlebotomia, atque extracto coriaceo sanguine, non juvabatur. Linguæ & gustus ea ratio, quam in recte valentibus videmus. Vesperi ejus diei, quo sanguinem eduxerunt, mente dejectus delirat, torvo aspectu, celerrime rotatis oculis, & quasi prominentibus cum ejulatu, & œstro percitus. Perfluebant ex omni corpore sudorum rivi, pulsu arteriarum vix citatiore, veruntamen vibrato. Fit altera venæsectio eadem vespera, quæ sanguinem aspectu bonum dedit, sed Ægrum non levavit. Noctem inter furias exigit, cum interdiu cicuratius delirasset.

Altero delirii die circa meridiem nobis committitur; iis horis, meridianis nempe, cum domo efferreretur, in via resipiscere aliquantum incœpit; ut adveniens & apte loqueretur, & quod initium morbi fuerit ad id usque tempus, quo mentem amiserat, ad amussim referret. Nondum integra hora ab adventu in nosocomium præteriverat, cum denuo fureret, pulsu forti, pleno, vibrato, sed vix præter ordinem accelerato; inter assiduos subsultus tendinum, & sudores largos.

San-

Sanguinis ex nocte perparum detraxi, iſurus , & quomodo phlebotomiam ferat, t quæ conditio ſit ejuſdem emiſſi. Eum ruſta phlogiſtica carentem vidi, & ſuperfiie lætiſſime roſea.

Mulſam & poſcam adjecto ſale medio nitiori frequenter, & affatim propinavi, atue injecto clyſtere alvum ſollicitavi.

Cum eo tempore, quo pridie mitius elirarat, videlicet meridie furor adeo non emitteret, ut potius novis auctibus creſceet, grana quinque tartari emetici ex quaior unciis aquæ haurienda dedi. Ter inde omachum exoneravit, nauſea gravem, venem ſexies. Bilis vomitu rejecta eſt flava, amurcoſa, ſed male non maxima; bilis tiam alvo ſeceſſit longe copioſiſſima, morbi ax, & origo. Mox cicurari aliquantum, & ractabilior eſſe; dormire tandem, ſomno a veſpera inque multam uſque noctem prolucto; inter exiguos, rarioreſque tendinum, & digitorum luſus. Poſt mediam noctem evigilat, ſui pleniſſime conſcius, & compos.

Ab eo tempore mens quam rectiſſim valuit: ſudores imminuti tandem nulli fuerunt.

Uſus eſt decocto radicum graminis taraxaci, tamarindorum; & tandem, elapſo non multo tempore, domum abiit; etiam nunc, dum hæc e pugillaribus excerpo, plane ſanus.

Id addo, hominem ante aliquot annos gravi terrore perculſum fuiſſe, tuncque etiam convulſum; ſed & antea, & poſthac ſanum vixiſſe.

Famulus Baronis P* * 37 annorum die 17ma Decembris 1778. mane laſſus, & capite dolens inhorruit; pituitam ſuapte vomuit, intercurrente per vices fugitivo calore. A meridie commodius valere videbatur, obambulabat, guſtum equidem non depravatum, at anorexia, queſtus.

Meraciorem cereviſiam & ejus largiores hauſtus amaſſe, ad crapulam uſque, Domeſtici teſtabantur.

Hæc incommoda quotidie recurrebant, donec die 21ma Decembris medicum accederet, qui herili, totiusque familiæ valetudini curandæ præerat, is pulveres ex ſale medio

edio, & rheo confectos præſcripſit, per
ices abſumendos.

Die 23tia Decembris a meridie idem Me-
icus ad Ægrum accitur, totis artubus tre-
ıentem, ſiticuloſum, & capite valdopere
olentem; cum pulſu duro, pleno, atque
ccelerato. Alvum a ſale medio, & rheo
liquoties fuiſſe motam comperit: oris ama-
or nullus; nullæ nauſeæ. Mox ſanguis
luctus eſt, cruſtam poſtmodum phlogiſti-
ım exhibens: remedium refrigerans, ni-
oſumque propinatum. Cum morbus ad
eſperam intenderetur manifeſto, alteram
m multa nocte phlebotomiam inſtituunt,
nguine corium phlogiſticum denuo forman-
. Copioſus limonadæ potus dabatur: nox
ɔsque ſomno, & inter deliria, exacta.

Die 24ta Decembris mane convellitur.
eſicantia ad ſuras applicantur, & mixtura
x ſpiritus ſalis ammoniaci, aceto ſaturati,
rachma una, ſyrupo papaveris albi, & aqua
illatitia conveniente propinatur. Delirat
ſſiduo, & cum furore; niſi forte Heræ aut
dmonentis, aut increpantis, conſpectu reſi-
iſceret aliquantum, & componeretur: nox
ıſomnis, & cum furore.

Die

Die 25ta Decembris meridie ad nosoc mium deducitur. De morbo interrogat apte, atque omnia exacte usque ad id ter poris, quo mente labi cœpit, narravit, tremuisse se totis artubus per omne hoc mo bi tempus, tremens addidit. Nunc vero fr quenter sibi poplites quasi succidi, veluti jar jam lapsuro. Conditio linguæ & fauciu quemadmodum in sanitate: sed pulsus fort & pleni, vibratique cum aliqua celeritate & uberrimi sudores aderant.

Etsi cuncta concinne atque ex ordine quemadmodum gesta fuerant, referret; n hilominus aspectu, sermonisque insolit promtitudine a sana mente alieni quid att nitique, atque etiam rerum suarum Incuri prodebat.

Brevi morbi historia vix absoluta, cu in plura volueram adcuratius indagare, del rare furiose cœpit, furore vesperi, noctuqu intensiore. Ad nos venienti vesicantia d trahi curavi.

26ta Dec. Ægrum assiduum, sed mitius, fu rentem inveni, eumque, quod antea recusa vit, strenue bibentem. Alvum noctu bis pc suit. Collecta studiose atque asservata ur

na

ıa ſedimentum lateritium, aut potius cinnaɔarinum, depoſuit. Pulſus & ſudores, uti ɔridie.

Horis antemeridianis grana quinque tarari emetici in quatuor unciis aquæ ſoluta deli, atque uno hauſtu potanda. Vomuit inle ſexies pituitam non copioſam, cum pauca ɔile: quaternis ſeceſſibus multæ bilioſæ fæces :xcernebantur. A vomitu mitius delirare & taciturne, ac quædam ſubinde quaſi menis reverſuræ ſigna dare. Qui antea lectum :onſpurcaverat, jam nunc excipulum petiit, ıtque matulam lotium miſſurus Urinæ quælam jumentoſæ erant, quædam vero propenodum naturales, aut a naturalibus intenſioe ſolum flavedine differentes. Lingua per ices areſcebat. Sudores, & pulſus hucuſ[ue nil mutabantur. Potus multus ex aqua implici, aceto & melle. Noctem placide lelirans & inſomnis egit.

27ma Decembris mane vomiturit, vonitque paucam pituitam; quietior eſt, atque ta compoſitus, ut manibus ſubinde libertas ɔotuerit a vinculis dari; ſubinde etiam apte eſpondet, delirio licet identidem recurſante. Jrinæ & pulſus iidem; Iidem etiam potus

medi-

medicati, adjecto nitro & tartari cremore. Hac veſpera cum denuo inquietior, quin etiam ferox, redderetur; pulſu pleniſſimo, vibratoque, undecim uncias ſanguinis detraxi, qui cruſtam plumbeam, tenuem, modice contractam, & ſerum multum atque cæruleo-virideſcens monſtrabat. Ea nocte ad ſingulos potuum refrigerantium hauſtus pituitam non paucam leviterque vireſcentem vomebat. Nox inſomnis, inter ſermones ineptos, ſed absque furore.

Die 28va Decemb. mane dormit, remotis vinculis, mente conſtat, laſſitudinem magnam, ſitim, & guſtum vitiatum queſtus; perraro hæſitare videtur, quaſi denuo mente lapſurus. Circa meridiem ejus diei emeticum denuo propinabatur ex ſcrupulis duobus ipecacuanhæ, & grano uno tartari emetici paratum. Inde decies multa, biliosa revomuit, dejecit: mens inde perfecte ſana; febris vix ulla; levis tremor artuum; ſudores exigui.

29na Decembris nulla febris, mentis ſanitas perfecta. Nullus ullibi dolor, lingua humectata, leviter albeſcens, urinæ croceæ. Decoctum ex radice graminis, taraxaci, &

fructi-

fructibus tamarindorum cum ſucco citri & ſaccharo.

30ma Dec. nox bona, apyrexia plena. Remedia eadem. Per vices e lecto ſurgit.

Locus ille, quo de ſede phrenitidis diſcepatur, atque eidem medendi ratione, magnus eſt hercle, & a non paucis vexatus. Quibusdam enim phrenitides viſebantur encephalo inflammato; cum Aliis ejusdem viſceris inflammatio non infrequenter occurreret, etſi Æger, quamdiu in vivis erat, non deliraret. Non raro nihil omnino quod accuſares, aut nihil ſaltem, quod non alibi ſæpius, quin prægreſſa phrenitis eſſet, conſpectum fuerit, intra calvariam reperiebatur, utut a phrenitide mors fuerat.

Diverſæ dantur febres phreniticæ, ſeu phrenitides,

Non unam eandemque ubique ac ſemper eſſe phrenitidem arbitror, nempe non unam ſemper, eandemque phrenitidis cauſam, nec cauſæ ſedem.

quod exemplo illuſtratur.

Febres phreniticas æque inter ſe differre exiſtimo, ac febres *ophthalmicas*, *anginoſas*; *pleuriticas*, *peripneumonicas*, aliasque; quæ quantum & geneſi, & medendi ratione diſcrepent, alibi eſt abunde dictum. Ama-

bo enim, ſi opthalmiam videas, ruborem oculi nempe, doloremque cum motu febrili, num eadem ubique ægritudo erit? nonne hæc febris *ophthalmica* (ſi fas ſit hac compellatione uti) diverſas habere origines cauſſasque poteſt, & diverſam exigere ob id ipſum medendi methodum? Febris ophthalmica *inflammatoria* eſſe ſolet, in Aliis *ſeroſa*, *rheumatica*, *gaſtrica*, *ſaburralis*, atque in Aliis denuo alia.

Ea ipſa ratio etiam in phrenitide obtinet, morbo videlicet ſæpius differente.

Quodſi forte curanda quædam febris occurrat, quæ more phrenitico mentem turbat, male ſolum plerumque delirium ſpectamus, quaſi is morbus princeps eſſet, & non potius febris cujusdam quoddam accidens non neceſſarium.

Has, quas ego videram, Phreniticorum febres, fuiſſe aut *bilioſas*, aut *inflammatorio-bilioſas*, exiſtimo eventu poſſe probari; atque hanc ipſam ſpeciem phrenitidis eſſe idcirco multo frequentiorem, quod & ipſa princeps febris, gaſtrica nempe, præ cæteris febribus ſit multo crebrior, annis omnibus, atque etiam per omnes terrarum tractus.

Dum

Dum hujus phrenitidis ſedem (de hac enim ſola loquor) cujus hic exempla retuli, in abdominis ſaburra ſtatuo, non id dico, rationem me noſſe, qua ventris illuvies valeat encephalum turbare; fortaſſe enim nihil omnino morboſæ materiæ ad cerebrum ablegatur, ſed ægrotante ventriculo ob inexplicabilem quemdam conſenſum encephalum æque ægrotat: fortaſſis etiam id fit, quod in ophthalmia bilioſa acſaburrali accidere ſæpe videmus; quod æque evenire in eryſipelate ſolet, morbo nempe ex ventris illuvie nato. In his enim morbis, quorum uterque natales ex abdomine deducit, particula materiæ, decerptæ nempe ex abdominali ſaburra ad oculos dimittitur, aut ad locum eryſipelate tentatum: videmus enim rubentes oculos, & acrium lachrymarum imbres, atque eryſipelas ipſo aſpectu docet, materiem alienam eſſe ægrotanti loco infixam.

Quanam ratione ſaburra ventriculi encephalon afficiat.

Hujus ergo phrenitidis ſedes concipere fortaſſis *binas* poſſumus, in præcordiis unam, infatuante humore, biliformi, putrido, aut qualicunque farctis; atque alteram in ipſo encephalo, quod ejusdem dementantis mate-

riæ particulam, ut Veterum phrafi utar, attraxit.

Videre igitur in cerebris Demortuorum & vafa infarcta, & rubores præter morem, & alienos latices frequenter licebit, etfi morbus in infimo ventre fuum habuerit promptuarium, fuamque penum; ignis facri, atque ophthalmiæ faburralis exemplo.

Emefis fuo tempore, iisque, quam antea acta effe oportet, præmiffis, inftituta, & ventris faburram eliciet, novæque metaftafis generandæ, aut prioris alendæ anfam refcindet, & ipfam forte materiem e ventre aliorfum jam dimiffam, atque alicubi pertinacius adhærentem, fubmovebit, concuffu falutari corporis totius, aut largo fudorum proventu, hi enim ab emefi ubertim manant.

Unde divifio phrenitidis fit repetenda.

Verum quoscunque hæc res explicatus pofcat, is femper veluti canon, atque regula obtinebit, a qua impune deflectere non licebit: *inquirendum effe in febrium indolem, easque, miffo non neceffario fymptomate, directe effe oppugnandas.*

Atque id non folum in febribus phreniticis facto opus effe exiftimo, fed etiam in omni alia quacunque febre, quam eminens quæ-

quædam affectio topica comitatur, angina, pleuritide &c.

Symptomatis cujusdam apparens magnitudo plerumque medicum inauſpicato abducit a contemplanda febris natura, & eum in ſe totum convertit, inſolentia rei, veluti monſtro, perculſum.

Ita phrenitidem *apparenter* eandem, re diverſam, eidem plerumque methodo ſubjicimus, errabundæ potiſſimum, atque incongruæ; qualem nempe illam eſſe oportet, quam nulla morbi determinata notio regit.

Epicriſes phreniticarum antea narratarum

Ipſe non eandem in quinque Phreniticis medendi viam inſtitui, etſi debueram; in morbo nempe, prout is mihi offerebatur, his quinque vicibus eodem.

In prima Ægra leniorum purgantium uſui, eoque protracto confiſus ſum, eà nempe ex opinione, id æque confici atque etiam tutius purgante poſſe, frequentius propinato, quod vomitorio.

Purgantibus, utut antiphlogiſticis, morbos evidenter ſaburrales efferari vidi, atque intendi non raro; quos emeſis, ſi ex ſimillimis, & quam plurimis caſibus judicium formare liceat, repente ſuſtuliſſet.

Attamen id etiam obſervavi, febres quasdam alias, æque ex ventris infimi ſaburra natas, miti pharmaco alvum pluribus diebus movente fuiſſe ſublatas.

Inde eſt, cur non exiſtimem, eſſe indifferens, an emeitco, an vero purgante in febre ſaburali utamur, nec alterum poſſe alterius vices ſupplere.

Diſpicere igitur oportebit, an materies *ſurſum*, an vero *deorſum* turgeat.

In cura hujus Ægræ debueram miſſo delirio in morbum principem, febrim nempe ſaburralem inquirere, eique a fronte occurrere. Non enim commentitia lex eſt, neque a Veterum placitis deflectens: *morbi jugulum premendum eſſe, non circumeundum: ſed cautos eſſe, atque oculatos oportere, ne forte jugulum putemus, quæ ſolum aut manus, aut pes foret.*

Phrenitis ejusdem Ægræ, poſtquam febris deferbuit, in maniam convertebatur, delirium nempe apyreton.

Phrenitidis in maniam converſio.

Quidam, qui Maniacis olim non paucis medebatur, ejusmodi mihi narravit, unde collegi, pleroſque Maniacos initio *Phreniticos* fuiſſe, utut ob febrim obſcuriorem (ſi febrium

briuw notas ex pulſu fere ſolo capiamus) jam inde a morbi principio *Maniaci* dicerentur, & febris expertes.

Id etiam aſſerebat, ſe multos, & fere omnes recentes Maniacos ſanaſſe, cum multo ſolvente potu præmiſſo, & phlebotomia una aut pluribus, infatuantem fomitem ex eorum ventriculis evulſiſſet. Atque ea in re Patrum noſtrorum conſuetudinem ſequebatur; fuit enim antiqui moris, Delirantium animos helleboro detergere.

Altera Juvencula febre laborabat manifeſto bilioſa; ſive ad Medici, qui prior Ægrotæ curam geſſit, aſſertum attendas, hominis exercitati; ſeu id ſpectes, quod febris certis, dimenſisque momentis accreſceret, atque iterum modice ſubſideret.

Emeſin ab eodem Medico concitatam non ſuffeciſſe, mirari deſinet, Qui noverit, illam parciſſimam fuiſſe, & ab exigua vomitorii doſi factam, & in corpore ad vomendum non præparato, tanta igitur ægritudine minorem.

In noſocomio vero periculoſam medicationem ſubiit. Copioſo equidem atque apto

potu materies vitiosa, & morbum committens diluebatur; at, quod via & brevissima & tutitissima, eam totam eveheret, nil fuit.

Misso non pauco sanguine, & exantlato systemate venoso arteriosoque: alienus isque dilutus humor intra vitæ hospitia receptus universum corpus oberrabat; donec tandem ad varia cola errabundus ferretur, atque aut artis stimulis, aut medicatricis naturæ vita tergo pulsus diversos sibi exitus ac fugam quereret, morosam quidem actandam, neque sine omni prorsus desertæ stationis damno.

En crisin difficilem, sæpe inadæquatam, & mille periculis implicitam!

Qua phrenitidis specie tres reliqui Phrenitici laborarint, prompta medendi ratio, & eventus docet.

Id solum difficile videtur, ut adcurate determines, an vera, atque inflammatoria phrenitis sit, an vero sympathica, aut etiam abunde proveniat.

Etsi enim in scholis Medicorum phrenitidum distinctiones adcurate tradantur, earundem tamen diagnosis penes lectos Ægrorum non raro anceps reperitur.

Quip-

Quippe multa, quæ inflammationem præſentem indicare dicuntur, eamque encephali præprimis, decipere viſa ſunt non raro.

Ambigua ſunt inflammati encephali ſigna

Ut a pulſu initium faciam, is ſæpe durus & vibrans inventus eſt, etſi nulla præſens inflammatio fuerit; atque alia vice debilis & mollis, ubi phlogoſis encephalo profunde inſidet.

Ætatem viridem, & calefacientium uſum, ubi in eodem homine febriente, & phrenitico concurrant, inflammatoriam phrenitidem indicare nemo facile dubitabit. Verumtamen Ægri noſtri omnes ætate floruerunt, atque unus eorum cerere meraca, & vino abuti ſolebat, etſi nullus eorundem inflammatione encephali laborarit.

Cephalalgias validas phrenitidem veram antecedere aſſerunt; quod quidem ut ſæpe fieri non nego, ita ſemper accidere inficior, contrarium doctus. Cephalalgia gaſtrica febrium bilioſarum, putridarum, malignarumque comes plerumque præ cæteris ſæva eſt, atque ex hac ipſa dolorum intentione non raro ejusdem indolem & cauſam cognovimus, nullatenus inflammatoriam.

 Immo-

Immoderatas vigilias, quas inter *veræ* phrenitidis caufas Boerhaavius recenfet, bis vidi *fpuriam* feciffe.

Faciei rubor & turgor, atque oculorum pars alba velut fanguine fufuffa pletoram & inflammationem non raro notant; at vero eadem fymptomata in quam plurimis febribus, biliofis, putridis, malignis a me fuiffe frequentiffime confpecta, fidenter ajo.

Adde etiam illud, deeffe nonnunquam notas omnes, quæ corruptam atque acrem bilem circa præcordia hærere, communiter docent.

Non hæc idcirco prolata velim, ut hæc accidentia in determinanda phrenitidis indole negligantur, fed ne informanda diagnofi difficillima iisdem *folis* fidamus.

Tempus anni, morbi congeneres, eorum adcurata cognitio, quæ delirium præcefferunt, morbi remiffio per vices, juvantium & nocentium notitia, fcientia earum rerum morborumque, qui *paffim*, & *cæteris frequentius* eveniunt, & facultas quædam vel occultiffima dignofcendi, ufu comparanda verbis non defcribenda, Medentem melius inftruent, quam Scholarum præcepta.

Divi-

An, & quomodo condi possit practica phrenitidis divisio.

Divisionem phrenitidis accuratam, & quæ omnes delirii febrilis species complectatur, statui nullam posse existimo; quemadmodum nullam quoque febrium partitionem habemus completam, neque habere possumus.

In tanta enim febrilium causarum infinitate, quarum singulis respondebit *sua* humorum, solidorumque crasis vitiata, & *sua* febris, necessum omnino erit, febres esse non solum innumeras, sed etiam summopere ab se invicem differentes.

Jam vero vix ullam febris speciem dari puto, quæ non aliquando encephalon quacunque ratione afficiat; aut dolore, eoque vario, aut functionum ejusdem læsione varia; atque vix ullam febris speciem, quæ non aliquando sub certis quibusdam conditionibus encephalon ita afficiat, ut Æger *phreniticus* dicatur.

Erit ergo phrenitis symptoma quoddam commune quam plurimarum febrium, inter sese summopere licet differentium; quemadmodum id de calore, frigore, cephalalgia, siti, sudore, aliisque communibus febrium non necessariis accidentibus dicimus.

Quem-

Quemadmodum ergo in febrium parti-tione non omnes omnino febres complecti-mur, neque ob dictam rationem complecti possumus, sed solum *quasdam*, *easque car-dinales*, *ac primarias* statuimus, reliquas vero in partitione non expressas ad eam fe-brim cardinalem reducimus, quacum ali-quam quoad caussas, decursum, & maxime quoad methodum medendi analogiam ha-bent, reducere solemus; ita etiam agen-dum reor in phrenitidis partitione.

Non id ago, ut phrenitidis partitionem hic dem; sed, ut, quid difficilem eam red-dat, quidve in ea stabilienda sit observan-dum, ostendam.

Inadæquatæ plerorumque Auctorum divisiones & definitiones phrenitidis.

Hinc, Qui vel in solo encephalo inflam-mato phrenitidis caussam quæsivere, mor-bum latissime patentem nimis arctis limitibus circumscripsere; æque ac Illi, qui eandem encephalo sano, subter præcordia locarunt. Sed neque Ii phrenitidis omnes ambitum complexi sunt, quibus placuit, utramque hanc phrenitidis speciem ita admittere, ut aliam nullam agnoscent; cum pluribus, quam binis solum his locis, supremo atque infimo ventre, discludi infatuans caussa pos-

sit,

t, eaque ipsa summopere differentis indolis sse, & diversissimo modo mentem lædere.

Idcirco differre etiam phrenitides debent, rout & *locus* phreniticæ caussæ, & ejus *indoles*, & infatuandi *modus* differt.

Cum hæ phrenitidum differentiæ negligerentur, idemque semper & ubique morbus atueretur, ubi mens Febrientis erat diutius nota; id accidit, ut Auctores diversimode morbi sede, caussis, & accidentibus, ac edendi ratione opinarentur, & quam mame pugnantia proferrent; suis singuli obrvationibus confisi, & extispiciis subinde octi.

Plerosque res non *commentitias*, sed *Etas* in medium protulisse, lubens concem, verum in eo lapsos esse existimo, quod, iæ viderint in *Paucis*, ad *Plurimos*, quin l *Omnes*, transtulerint, qui cum febre delirent.

In *definienda* phrenitide æque disceptaatur; utut, ignorata & morbi caussa, & de, in promptu fuerat, morbi notionem x characteribus, qui constanter atque in uovis Phrenitico, sensibus occursant, haure.

Ve-

Verum Plerique ex quadam amica hypo thefi, aut ex rarioribus obfervatis, definir morbum maluerunt.

Febrim acutam cum delirio phrenitiden nominabis.

Nil refert, quæcunque acutæ febris fpe cies fit, quæ phrenitidem committat: nequ femper *malignam*, etfi in Quibusdam placer videam, requiri, Phreniticorum hiftoriæ do cuerunt.

Sed neque femper *inflammatoriam* febrin dices, nec inflammatum encephalon, in ii Omnibus, quos phrenitis tenet.

Vix enim febrim acutam novi, quar non aliquando cum delirio viderim.

Quidam thorace folum inflammato, Al ventriculo & inteftinis, phrenitice del rarunt, encephalo omnis phlogofeos ex perte.

Encephalon inflammatum cum deliri obfervavi; inflammatum quoque, ment fana.

Afferta mea extifpiciis poffum confir mare.

Delirium nec *affiduum* volo, nec *furi fum*, nec tale, quod morbum *inchoet*, u

phre-

phrenitis dici queat; quanquam, si hæc ita sint, phrenitidem adesse, nemo dubitet.

Non enim ex eo, quod *plus*, *minusve* est, morbum adesse, aut abesse dices; sed eum solummodo *plus*, *minusque urgere*, *intendi*, atque *remittere*.

Acutæ febres propius aut longius abeunt ab eo statu, quo præsente *phrenitis* dicitur, eruntque febres quædam, *plus*, *minusque phreniticæ*, *leviter phreniticæ*, seu *paraphreniticæ*, vel vero *phreniticæ per eminentiam*.

Neque refert, an inter clamores deliret, ac lacertorum suorum vires periclitetur; an vero inter verba solum ineptiat, tranquillus, aut mussitando.

Sed neque, si serius, ac morbo jam progresso, dilirium accedat, propterea non erit phrenitis.

Verum hæ distinctiones, utut ad præsagiendum morbi exitum conferre quid&ejus docere periculum queant; nil tamen conferunt, quo possis oblatam ægritudinem a reliquis ejusdem speciebus dignosse.

Phre-

Phrenitidis amplitudo.

Phrenitis igitur latiſſime patet, & æque late, ac ipſa notio acutæ febris.

Et prout ipſa acuta febris varia eſt, & varium ejusdem acutæ ſtadium, & varia in vario ejusdem acutæ ſtadio medicina; ita etiam varia erit, & phrenitidis ſpecies, & modus ſanandi; quem idcirco ex curatione febrium repetere oportebit.

Cælius Aurelianus phrenitidem appellat *alienationem mentis cum acuta febre, pulſu parvo, & crebro, carphologia, & crocidiſmo.*

Verum aliam pulſuum conditionem in Phreniticis ſubinde obtinere, *carphologiam* vero, ſeu feſtucarum collectionem, & *crocidiſmum*, ſeu fimbriarum ex operimentis decerptionem, phrenitidis definitionem ingredi non poſſe, utpote non neceſſarias nec individuas Phreniticorum actiones, per ſe patet.

Nihilominus phrenitidis ſymptomata hic Auctor ferme pleraque, Veterumque de ejus morbi ſede opiniones, ſtylo licet minime latino, & in Scriptores, quorum ſententias refert, perſæpe injurio, ita complectitur, ut Lectorum patientiam remuneretur.

Sed

Sed alias referre Phreniticorum histo-
·ias malim, quam confutandis Aliorum opi-
ıionibus immorari.

Delirium, & acutam febrim in Multis
›bservavi, qui ex alto delapsi caput allise-
'ant: sanguis secta vena eductus crustam
›leuriticam contraxit.

Dissecta post mortem capita encepha-
on multis in locis valdopere sugillatum mon-
:rarunt.

Quasdam vero aliorum phrenitides, pa-
iter a vi externa capiti illata profectas, mis-
onibus sanguinis, & antiplogistica me-
hodo sanavi, eadem nempe ratione, qua
alidiori contusioni aliarum partium, quarum
ericulosa inflammatio foret, medemur.

Phrenitis a sero intra caput effuso post lapsum ab alto.

Die nona Aprilis 1779. Famulus qui-
am triginta septem annos natus noctu per
ctodecim graduum scalam delapsus est, &
aput pavimento lapideo impegit. Per ali-
uot temporis minuta sensuum officio caruit.
At iis paullo post restitutis integro biduo se
omi continuit, levem carebariam, & vul-
us questus, quod dextro capitis lateri in-
ictum multum sanguinis fudit, & pollicem

longitudine exæquans ibi loci visebatur, qui medio offi parietali respondet.

Die a lapsu tertia tremere artubus vehementius cœpit (tremebat enim jam a multis annis, quod olim Tinctor pigmenta saturnina plurimum tractaret), & inter assiduos calores, febrimque delirare: delatus in nosocomium cum furore insaniit. Specillo exploratum vulnus ad os ipsum non pertingebat.

Incisa vena est semel iterumque, eductus sanguis in crassam, tenacem, & obsolete flavam crustam coivit. Clysteri alvus mota, & emulsum, in quo aliquid salis amari, & mannæ dissolvebatur, propinatum. Pulsus validi, duri, accelerati, & calor febrilis.

Die quarta cum insania ferox, & febris incrementa caperent, vulnus altius incisum est ad ossis usque superficiem levissime fissam. Trepano perforare cranium placuit, ubi extimam ejusdem solum laminam fissam videramus, fissura ultra diploen non penetrante. Nihil humoris e suis vasis effusi comparuit. Noctu delirium furiosum, & febris.

Die

Die 5ta denuo trepanon applicatum, ut amplior redderetur offis perforati plaga. Nil alieni repertum. Delirium affiduum & furiosum cum febre.

Die 6ta mane menti reftitutus ad interrogata apte refpondet, & mitiffime febrit.

Die 7ma & 8va mens integra, & febris vix ulla; alvum his diebus facilem habuit crebro enemate follicitabam.

Die 9na de novo incalefcere, febrire & delirare cœpit. Sanguis miffus corium pleuriticum exhibuit: non levatur.

Die fequenti moritur.

Ablata olla cranii inter duram, & piam meningem per omnem late ambitum infignis copia feri aquofi inventa eft. Cætera illæfa, nec ulla ullibi encephali fugillatio; quam tamen in Aliis, qui allifo capite periere, toties deprehendi.

Spes forte falutis fuiffet, fi dura matre initio cruciatim perfciffa, aquæ colligi aut non potuiffent, aut jam collectis fuiffet exitus paratus.

Si pathognomicus phrenitidis character fit, ut Æger acute febriens ferme affiduo deliret, quæcunque demum febrilis infaniæ

ratio ſubſit, non miraberis, opinor, me etiam hæc deliria, febrimque ex valido in caput impactu ortam in phrenitidum tribum transſcripſiſſe.

Phrenitis a ſugillatione encephali poſt lapſum ab alto.

Senex ſeptuagenario major vegeto adhuc corpore, & ſenectute cruda, per duodecim ſcalæ gradus fallente veſtigio cadit. A caſu illico delirat. Vulnus in occipite paullo infra ſuturam lambdoidem, ac ſiniſtrorſum pollicis unius longitudinem æquans, ibique ob denudatum adparuit. Per aurem ſiniſtram, & nares aliquid ſanguinis ſtillabat. Eum diem domi ſuæ abſque auxilio, & inter deliria exegit.

Die altero ad noſocomium deportatur delirans, ac inter inconditos & motus, & clamores; pulſu pleno, forti, duro, vibratoque, at juſtam in Sanis celeritatem vix excedente. Incaluit præter morem. Αλυσμος, & exſilitio frequens e lecto.

Examinatum vulnus: nulla initio læſio cranii in conſpectum prodiit. Sanguis detrahitur aliquoties, alvus injecto enemate, & antiphlogiſtico purgante proritabatur, verum perpauca, & moroſiſſime ſeceſſerunt.

Ea

Ea die, & ſequenti nil emendatum eſt, pejus habuit, febris augebatur.

Vulnus producere ſectione placuit; fiſſura cranii detecta moritur.

Fiſſura cranii paullo infra ſupremum oſſis occipitis marginem incipiens per latus ſiniſtrum decurrebat ad foramen uſque occipitale, quod & ipſum erat diffiſſum.

Inter calvariam, & duram matrem juxta ductum fiſſuræ pauxillum effuſi, grumoſique ſanguinis exiguam tæniam referentis, pluſculum vero ſanguinis non coagulati in ipſo foramine occipitali oſtendebatur.

Cerebellum totum amplioribus vaſis, & atro ſanguine turgidis perreptebatur, omnesque ejus anfractus, ſi eoſdem explicueras, ſanguinem habuere effuſum, atrum, grumoſum; ipſam inter cerebelli ſubſtantiam, & piam meningem ita retentum, ut nullibi copioſius colligeretur, ſed diffuſus per omnes cerebelli mæandros graviſſimam potius ſugillationem referret, & piæ matris, & ſuperficiei cerebrinæ.

Hemiſphærium cerebri ſiniſtrum totum nigreſcentibus, amplisque ſugillationibus &

vasis atro cruore tumidissimis commaculatum.

Lobus ejusdem hemisphærii anterior hanc, quam dixi, sugillationem, multo graviorem habuitpartibuscæterisquibuscunque.

Anfractus omnes ejusdem hemisphærii, ubi eosdem ab se invicem dimoveras, effusus cruor coagulatus inter piam meningem & cerebri substantiam hærens opplevit.

Hæmisphærium dextrum, qua parte medio bregmati respondet, plagam orbicularem pollicis diametro sugillatam, & atram, ibique loci intra anfractuosos cerebri ductus atrum quoque sanguinem exhibebat.

Phrenitis, forsassis sympathica, post calum.

Famulus quidam quadraginta circiter annos natus Medicum accedit, lassitudinem, & minorem ab aliquot jam diebus appetitum questus. Suasum est, ut sale amaro ventrem purget: melius habuit. Elapso octiduo redit, aitque minui de novo desiderium cibi, & subinde parum bilis suapte vomere, corpore quasi a laboribus defatigato. Exhibebatur mixtura solvens, salina: vomuit frequentius. Cum alvum positurus latrinam peteret, indeque in cubiculum rediret, in limi-

limine concidit: alliſo in acutum ferramen-
tum capite, regioni temporali ſiniſtræ vulnus
inflictum eſt digiti longitudine, quod ultra
integumenta quaſi cultro diſſecta non pene-
trabat. Subtus & circumcirca ſana omnia
& tunc videbantur, & a morte reperta ſunt.
Impos mentis per aliquot momenta humi
jacuit, crebrius modicam æruginem vomitu
rejectans, & ſanguine multo ex vulnere
manans. Accerſitus prior Medicus propina-
to quodam hauſtu vomitum cohibuit. Mens
plene rediit haud multo poſt, vulnus explo-
ratum, ac deligatum eſt, & ſanguis e bra-
chio ductus. Æger commode valere viſus
eſt.

Veſpere cum recte ſe habere, & die
proximo conſueta munia obiturum ſe dice-
ret, repente totus convellitur. Phleboto-
mia larga fit, & clyſter injicitur. A con-
vulſione delirium, furorque, & exſiliendi
conatus validi, aſſidui. Ante mediam no-
ctem denuo ſanguis extrahitur, idem furor,
& jactitatio eadem.

Die altero (cum duodecim fere dies
exacti eſſent, ex quo prima vice Medicum
acceſſerat inappetentiam queſtus) circa me-

ridiem ad nosocomium deportatur, in quo transacto inter furores, febrimque magnam nychthemero, primo convulsus, dein toto corpore obrigescens moritur.

Cum granium serra in orbem circumducta disecaretur, parum serosi humoris effluxit, quod intra meninges conclusum, & iis serra læsis promanare, arbitrabamur.

Cranio remoto nihil vitii repertum est, si majora meningum vasa atro sanguine paullulum turgidiora, minora vero quasi ab injecto pigmento rubentia excipias. In ventriculis lateralibus perparum serosi laticis deprehensum.

Nullum omnino vitium intra thoracem fuit.

Hepar, referato abdomine plurimum flavebat, & superficie modice inæquali fuit, ac minus, quam in Sanis solet, lævigata, atque, si contrectabatur, durius, & veluti coctum apparebat, bilis amurcosa vesiculam replevit. Ventriculus amplus, & intestinorum tractus omnis profunda, ac lurida flavedine saturate tingebantur; multa quoque bile ejusdem coloris & tenaci, horum viscerum cavum obliniente.

Reli-

Reliqua juxta naturæ consuetum ordinem fuerunt.

Antiquum in Potatore (nam hominem mero a multis annis profuse indulsisse, Qui eum noverant, afferebant) officinæ biliferæ vitium fuit, quod in hepate videramus.

Prima ventriculi incommoda a biliosa & tenaci materie profecta videbantur, quibus sal amarus aliquantum medebatur.

Phrenitidem consensualem existimabam potius, quam idiopathicam. Biliosa enim colluvies, jam antea præsens, casu ipso adaucta atque ferocior facta in caput irrupit, vi illata debilitatum, & morbo opportunius effectum.

Hos consensuales quidem encephali affectus, cephalalgias, deliria &c. plerumque serius, atque aliquot primum a lapsu diebus cum febre subortos vidi; cum, quæ propria fuerant ipsius capitis mala, mox ab illata injuria præprimis urgerent.

Verum subinde contrarium obtinere & ipsus expertus sum, & ab Aliis legi consignatum.

Neque isthæc humoris biliosi vis DIVI SENIS perspicaciam fugit, qui *L. de vuln. capitis*: *Si vulneri capitis vel serra secto, vel* *etiam*

Bilis post capitis

læsiones imperium ab *Hippocrate* observatum.

etiam non secto, osse tamen nudato, tumor rubicundus, & erysipelatodes in facie, & in ambobus oculis, aut saltem alterutro, superveniat, &, si contrectato tumore doleat, eumque febris, & rigor prehendat; cæterum ulcus ipsum, quantum ad carnem, atque ad os pertinet, atque excepto illo faciei tumore partes ambientes se belle habeant; denique si nullus in reliqua victus ratione error fuerit commissus, eum medicamento, quod per inferiora bilem ducat, opus habere, testatum facit. *Sic enim purgato & febris sedatur, & tumor evanescit, & secunda valetudo restituitur.*

Quam hic afflicto encephalo efferri bilem, elatamque & faciem, atque oculos igne sacro impetere, Coo teste, & experientia suffragante, didicimus, eandem eadem illa in læsa capita potestate, aut phrenitides in Aliis generare diras posse, aut veternos in Aliis, aut apoplexias, aut quodcunque genus convulsionum, atque omnibus hisce malis *eodem e fonte* manantibus *idem* quoque *remedium* mederi, *pharmacum* nempe, *quod bilem ducat*, nemo opinor, inficias ibit, qui quam versatili ingenio hic humor polleat, & diver-

diverſiſſimorum in ſpeciem morborum eſſe choragus ſoleat, non ignoraverit.

Digreſſio ad capitis læſiones.

Sepoſito pauliſper, quem de phrenitide inſtitueramus, ſermone, poſtmodum denuo reſumendo, pauca quædam læſionum capitis exempla narrabo, quæ, utut ad præſens inſtitutum non pertinentia, ſuperioribus nihilominus, cumque aliis Aliorum obſervationibus comparata, aliquid forte in re adhucdum obſcura lucis dabunt.

CASUS I.

Vir 38 annorum compage robuſta, & optime valens, 25ta Januarii ex ingenti altitudine, ex ſecunda nempe altiſſimi ædificii contignatione, decidit, atque in machinam levandis oneribus deſtinatam caput ita impegit, ut transverſus machinæ truncus, isque ſat firmus, confractus diſſiliret.

Vulnus ad ſupremum bregmatis dextri marginem haud procul a ſatura ſagittali, cum eaque ad duorum fere pollicum longitudinem

decurrens, os nudum exhibuit, attamen illæſum.

Senſuum omnium officio compluribus horis deſtitutus jacuit: mox ſanguinem e brachio eduxerunt.

Die altera ad noſocomium deportabatur, ſoporoſus, ita tamen, ut apte reſponderet, ſi inclamaveras. Tenſivus dorſi, lumborumque dolor, uti etiam dextri genu quod moveri non poterat, nec absque dolore contrectari: nihil tamen externæ læſionis adparuit. De capite exiguæ querelæ. Calor febrilis aderat, & pulſuum robur inſigne, durities, & plenitudo, celeritate vix aucta. Sanguinem copioſum e brachio miſimus, corio poſtmodum pleuritico coopertum. Potus copioſi, antiphlogiſtici, nitroſi propinati.

Manſit illa in ſoporem proclivitas in quintum diem uſque, dolores lumborum vero, & dorſi primo intendebantur, deinde ſenſim mitiores facti ad nucham & ſcapulas migrarunt.

Antiphlogiſticorum & potuum, & eccoproticorum, & enematum uſu circa octavum a lapſu diem dolores & febris evaleſcere cœperunt.

Genu-

Genu fomento diſcutiente emendabatur, Denudato oſſi initio aquam noſtram vulnerariam, cui dein aliquid ſpiritus maſtichini affudimus, vulneri vero ipſi Arcæi balſamum applicabamus. Non eſt animadverſa exfoliatio. Vulnus brevi coaluit. Sanus poſt menſis Martii initia diſceſſit.

CASUS II.

Sortor 58 annos natus, Bacchi ſtrenuus cultor, ante annum e lapſu caput vulneraverat: curatus eſt; verum ab eo tempore interjectis longioribus intervallis ſine febre, & placido delirat.

Die 7ma Februarii 1778. hauſto veſperi potu meraciori per duodecim ſcalæ gradus devolvitur, alliſo capite; ex ore & naribus largo ſanguine manabat. Domum delatus de capitis, & potiſſimum hypochondrii dextri dolore querelas movebat, mente conſtabat.

8vo Februarii hypochondrium dextrum plus doluit. Oppreſſio thoracis acceſſit. Sitis, jactitatio; noctu dormivit, ſed inter ma-

nuum

nuum, quasi floccos captantium, assiduos lusus: mentis constantia.

9na Februarii symptomatum incrementa, tussis, sternutatio, & inter sternutandum hypochondrii dolor intensior, nuncque etiam thoracis.

19ma Februarii mane in nosocomium susceptus dolorem epigastrii totius, hypochondrii præcipue dextri, pectoris oppressionem, tussim, difficilemque tenacis materiæ anacarthasin querebatur. Caput uon multum dolere contestabatur: domi suæ absque remediis decubuit; sensuum functiones hucusque illæsæ: febris magna.

Sanguinem hoc die binis vicibus detraximus. Vespere insultus epileptici per intervalla accesserunt, ubi oculi sinistri frequentissima motitatio fuit, & convulsivi labiorum motus musculorumque faciei, præcipue in ejusdem latere sinistro. Continuo ferme masticatio, etiam extra tempora convulsionum: extra hos epilepticos insultus mente constabat exacte, dolorem epigastrii solummodo, & hypochondrii dextri, atque etiam infimi thoracis accusans. Alvum eccoproticis, & cre-

rebro enemate follicitavimus. Noctu fre-
uentiffimæ convulfiones.

Die 11ma febr. denuo venefectio. San-
;uis corio pleuritico, craffo, virefcenti li-
ʳido femper contegebatur. Mentis præfen-
ia creberrimis epilepfiæ infultibus inter-
ɔolata. Noctu moritur.

Suprema occipitis pars, qua in apicem
:xcurrebat bregmatis concurfui contiguum,
nultum atque inæqualiter protuberabat,
quod Omnibus originarium videbatur, atque
ı prima conformatione profectum. Paullo
nfra hoc tuber offeum vulnus fex fere li-
ıeas longum, atque transverfim inflictum
:xtimum folum capitis integumentum pe-
netravit, illo mufculo fubjacente.

Caput, antequam diffecaretur, explora-
tum, & in homine vivente, & in demortuo,
fi vulnus hoc leve exceperis; nihil aliennm
vitiofumque fenfibus objecit.

Reclufo cranio en, quantam maximam
concipere vales, rerum omnium ruinam! Os
bregmatis finiftrum ita diffractum, ut late
hiaret, fracturaque commiffuram offis occi-
pitis contigui tranfiliret atque decurreret
per finiftrum occipitis latus, jam non una,
fed

ſed in quatuor ibidem alias fiſſuras diviſa, quarum una tenuis foramen magnum findebat, ceteris alioſorum excurrentibus cum hiatu.

Fiſſura unum cum dimidio pollicem longa e bregmate dextro in vicinum os temporum deſcendebat.

Cruor multus in grumos coactus effuſusque in toto baſi cranii, maxime in utroque ejusdem baſis laterali cavo inter utramque meningem colligebatur.

Supra & infra tentorium magna ejusdem cruoris vis fuit, magnaque item cerebellum circumdedit, inter utramque meningem hærentis.

In occipitis fere centro dura meninx ab oſſe ſeceſſit, magnamque hanc inter & ipſum os cruoris copiam invenimus.

Sanguis quoque coagulatus corpori calloſo inſidebat.

Omnem inteſtinorum tractum ſaturatiſſima flavendine bilis tingebat.

Quas in Aliis encephali ſugillationes videramus, in hoc Ægro omnino nullas; collectiones vero inſignes cruoris grumoſi obſervabamus.

CA-

CASUS III.

Operarius 48 annos natus, præterita æſtate abſoluto diurnorum laborum penſo caupo-nam intrabat, modico deinde Baccho inca-leſcens domum repetiit, per quinque ſcalæ gradus devolutus caput impegit, ſenſibus deſtitutus jacuit. Latus dextrum paralyti-cum erat; ita tamen, ut ſubinde & crus leviſſime commoverit, & brachium. Fit bina phlebotomia.

Altera die ad noſocomium deportaba-tur, ſtertoroſe, cum ſibilo, & labore reſpi-rans, & febriens magno, pleno, duroque, & accelerato pulſu, & calore intenſo. Ad angulum poſteriorem inferioremque breg-matis dextri per vulneris hiatum os ipſum ad lineas fere ſex denudatum ſpectabatur, & fiſſum in crucis formam. Terebra cranium reſeratum eſt, ubi dura meninge perſciſſa multum cruoris effluxit. Nil emendabatur. Venæſectionibus, enematibus, eccoproticis nil effectum eſt. Febris increvit. Die poſt lapſum tertia ad Plures abiit.

In medio occipitis levior integumentorum contusio fuit. Totius piæ matris continuata sugillatio, maxima omnium erat ad latus sinistrum, versus encephali anteriora.

Intra anfractus cerebri, & graves fuere sugillationes, & hinc inde cruoris collectiones. In basi calvariæ sinistra multus effusus cruor inter utramque meningem colligebatur.

Reditus ad institutum sermonem de phrenitide.

Ad alia phrenitidum exempla redire juvat, & abruptum antea sermonis filum resumere.

Phrenitis ab æstatis & ignium calore, & abusu vini.

Quidam ætatis consistentis Vir, qui duros Cyclopum labores ferventissimis æstivis horis exercuit, cumque ipsius tempestatis, tum ignium vulcaniorum æstu incaluit, febrire, dolere capite, tremereque totis artubus cœpit, lassus, vertiginosus, & elato magnoque pulsu, atque accelerato, cum interim vino se largiter proluerct.

Vix in nosocomium receptus, quasi œstro percitus furit. Bina phlebotomia, & oxycrato, tecto, atque umbra ferocientem sanguinem componebamus. Paucas intra dies resipuit, atque convaluit.

Mu-

Phrenitis an idiopathica?

Murarius 44 annos natus procero corpore atque robusto, die 6. Aprilis 1779. ad nosocomium venit, aitque, se a quatuor jam septimanis catarrho laborare, a novem vero diebus pejus habere; dolorem enim punctorium thoracis sinistri paullo infra mammam accessisse; corpore erecto, & obambulantem ægrotasse.

Morbum flocci facere videbatur, atque ita narrabat, ac si levissima ægritudine teneretur. Vox prompta, narratio audacula: Pulsus pleni, fortes, non valde accelerati; tussis pauca, atque inter tussiendum dolor lateris, qualem antea dixi.

In lecto reponitur; fit venæsectio; potus multi emollientes, tepidi, nitrosi.

Mox vero peracta morbi narratione delirare furiose, tremere, & vociferari incœpit.

Consequentibus diebus complures venæsectiones factæ sunt. Corium pleuriticum sanguis habuit: furor assiduus: abdomen tumidulum, &, si paullo rudius contrectaretur, doloris signa, utut furens, dedit.

Die 8va Aprilis jam devexa ſpiratio ſtertoroſa, ſopor, atque in male ſoporato oculorum conniventia: pulſus duri, vibratique, atque appreſſo digito difficillime elidendi, naturalibus tamen vix celeriores.

Mane die 9na April. moritur.

Cadaver, per errorem maturius humatum, noctu effodi curavi, ut in viſcerum, atque in capitis præcipue, conditionem inquirerem.

Vaſa meningis piæ ſolito ampliora, & ſanguine pleniora comparebant: erat ita conſtitutum hoc cerebri involucrum, ut, an aliqua ejus inflammatio adſit, vel vera; an ſola ſit quædam vaſorum a ſanguine congeſto *dilatatio non inflammatoria*, qualem etiam in Delirantibus, & nullo capitis morbo Defunctis non raro vidi, fuerit dubitatum.

Inter utramque, utriusque cerebri, meningem ſerum fuerat coloris ſtraminei repertum, atque idem ejusdemque coloris utrumque ventriculum lateralem ita replevit, ut ambo hæc cava inſtar abſceſſus pure turgentis extumeſcerent, & fluctuarent.

Pulmo-

Pulmonis ſiniſtri dimidium inflammatum. Tenuia inteſtina fere omnia perquam inflammata fuerunt; ampliſſimus ventriculus. Vacua cyſtis fellea; reliqua bona.

Die 29. Aprilis Juvenis 26 annorum, robuſtus, ad noſocomium venit, aitque, ſe a biduo cephalalgia ingenti, ad occiput maxime, atque aurium tinnitu; & recurrente per vices cervicis validiſſimo dolore affligi, non appetere, ſitire, incaleſcere.

Phrenitidis a cerebelli abſceſſu, & pure intra meninges diffuſo.

Adſtantium Quidam referebant, hominem hoc bello inter levis armaturæ milites ſtipendia meruiſſe, eumque his diebus, fervidiſſimis nempe, & quales vigente ſolum æſtate aliis annis experiebamur, iter ex Hungaria, jam dum valdopere languidum, Viennam feciſſe: ante duos vero dies linquente animo, in foro publico concidiſſe.

Ab uno & dimidio anno frequentiſſime & ferme aſſiduo caput dolere, multo mitius tamen, quam hoc biduo, aſſerebat.

Ante quatuor annos gonorrhæa laborabat.

Multa alia diſtinctius interroganti confuſe reſpondit. Pulſus validi, accelerati, duri, atque ita vibrati, quales plerumque

in colica ſaturnina deprehendo; ſitis, calor, & lingua aliquantum immunda, atque albeſcens. Dolor occipitis atque cervicis ſubinde, potiſſimum veſperi ita intendebatur, ut ejularet, moxque iterum remittebat.

Exacta biduo delirium acceſſit, aſſiduum quidem, ac mite, atque cum carphologia. Potu multo, refrigerante, nitroſo uſus eſt, & phlebotomia, quin vel hilum emendaretur.

Durante morbo ſepties ſanguinem detraximus, qui vix emiſſus pleuriticum corium contraxit. Pulſuum vibratio, eorumque frequentia major a ſingula ſanguinis miſſione, & delirium idem obſervabatur.

Semel emeticum datum eſt, & veſicans applicatum ad nucham, absque emolumento.

Balneo tepido, quo illum arteriarum ſpaſmum ſolveremus, per quatuor dies, una alterave hora impoſitus, reſipiſcere cœpit, emollito pulſu. At iterum & durities pulſuum & delirium rediit æquo paſſu, balneo jam non juvante. Lotium plerumque croceo colore tinctum adparebat.

Pri-

Pridie ante mortem oculorum conniventia per vices, & quaſi incipiens opiſthotonus; pulſus item duriſſimi & vibratiſſimi fuerant. Septima phebotomia inſtituebatur. Periit, vena vix deligata, die 11ma Maji.

Inter piam meningem & arachnoideam, juxta ductum majorum cerebri vaſorum, pus excurrebat, nullibi tamen intra ipſos anfractus profundius immitebatur.

In cerebello utrinque, qua dura auditorii nervi portio oritur, ulcuſculum fuit ipſius cerebelli, eroſa meninge pia.

Pus item ſat copioſum, & pone acuſticos nervos, & circa opticorum nervorum conjunctionem, & in foramine occipitali inter utramque meningem diffuſum.

Tentorium hinc inde, dextro in latere præprimis, profunde rubrum, & veluti ſugillatum.

Ventriculi laterales cerebri ſero turgebant. In thoracis ſiniſtro cavo nigricantis & liquidiſſimi ſanguinis unciæ quatuor repertæ ſunt, atque in dextro illius cavo unciæ ejusdem ſanguinis ſex.

Inteſtina omnia bile ſaturata crocea ex toto ſuffundebantur. Sana reliqua.

Quæ ulceris in cerebello origo? Adcurata præteritorum cognitio, quam Ægri confusa & truncata narratio suppeditare non potuit, aliquid lucis his tenebris affudisset, Videbatur antiquum ulcus esse, ob antiquos capitis dolores.

Durissimos pulsus, & instar fili ferrei vehementer tensi vibratos persæpe in morbis acutis observavi, metastasi ad caput facta, eaque semper perniciosa: tunc vero seroso latice laterales ventriculos cerebri turgidissimos in extispiciis offendi; quique ita habuerunt, ex febre plerumque composita perierunt, nempe putride - inflammmatoria.

Hinc est, ut serum in cava encephali expressum conjiciam, ubi in febribus putrido-inflammatoriis, jam multum provectis *delirium aut accedit, aut intenditur, cum oculorum conniventia, pulsu præduro, celeri, atque vibrato*; præcipue ubi hæc omnia, aut eorum complura, simul, ac ferme repente contingunt.

At facta ex hisce signis probabili conjectura, id genus metastasin ad encephalum accidisse, aquæ videlicet in ventriculos irruentis, quæ medicatio?

Unde

Unde ea liquidiſſimi & nigri cruoris effuſio? Eamdem in alio homine nuper obſervavi, cujus & anatomen & hiſtoriam morbi ſubjungam.

Sed quam rationem afferemus ſanguinis extra ſua vaſa in cavo thoracis collecti? nec enim calefacientem medendi methodum, quæ ſanguinem intempeſtivis ſtimulis in loca aliena urgeret, criminaberis, hic utpote non uſurpatam; nec ſanguis putridam diſſolutionem accuſabis, corio pleuritico, quotiescunque emittebatur, contecto. An a ſpaſmo arteriarum id fuit, quem earumdem vibrata durities prodebat, ſanguinem ex vaſis ſuis exprimente?

Ob labis in cerebello detectæ ſimilitudinem, utut diſpar accidentium ratio fuerit, & diſpar mortis genus, alteram addo cadaveris ſectionem.

Cerebelli abſceſſus priori major, ſed abſque phrenitide.

Juvencula 22 annos nata, ſemper antehac ſana fuit, niſi quod ante 12 annos ſcabie fœdaretur, quam ſolo ſibi litu depulit, & absque remediis internis. A ſex fere annis dolore occipitis vexabatur, ita, ut ſubinde totus conquieverit, ſubinde fuerit reverſus,

 at

at nunquam Ægræ patientiam ſuperarit. Ab eo fere tempore vireſcens ichor per intervalla ex aure ſiniſtra parce ſtillabat, cum lateris illius obauditione.

Catamenia juxta legem conſuetam ſemper recurrebant, niſi quod his ultimis binis menſibus ſtatum reverſionis tempus præoccuparint.

Poſt feſta Bacchi anni 1779 vertigine tentabatur aſſidua ferme, ut exire domo nequiverit integris 14 diebus. Per id tempus nunc modicam bilem, nunc vero aſſumta ſuapte vomebat, & amaroris ſenſu vitiatam guſtandi facultatem querebatur. Tandem miteſcere ſenſim vertigines, & oris amaror corrigi cœperunt, reſtante tamen, quæ his binis ſeptimanis continua fuerat, levi ad occiput cephalæa.

Die 19na Aprilis dolor occipitis, hucusque tolerabilis, ingraveſcebat, ad ſingulos corporis, non magnos, motus vehementer auctus. Rediit & amaroris in ore ſenſatio, & repletionis in epigaſtrio. Veſperi levi horrore ſe quotidie perſtringi ajebat, inſequente calore.

Die 21ma Aprilis ad noſocomium venit. A meridie ejus diei dolor in ſiniſtro occipitis latere duriſſimus invadit; ejulatus, & aſſi-

dua

ua per lectum volutatio, noctu præcipue. 'us virescens ex aure fluit, os amarescit.

Die 22da Aprilis interdiu dolor occipiis magnus, vesperi major, & noctu. Pauillum bilis vomuit.

Die 23tia 24ta & 25ta Aprilis nihil mutaum est; nulla toto hoc tempore, quo apud ios fuit, febris observabatur; utut se domi uæ febriculam vespertinam quotidie experam fuisse, testaretur. Pulsus tardiusculi poius, non elati, & calor naturalis fuerunt.

Nocte diem 25tam Aprilis insequente lolor occipitis ferme totus evanuit; aut poius mutato sede ad nucham migravit, multo iic loci implacabilior.

Mane alterius diei, (26ta Aprilis) linua viridissimo muco fœda, & fauces virecenti ac pendulo pure oppletæ. Gargarismaa & injectiones nil proferunt. Periit a meidie, aucta in fauce viridissimæ, aut pituitæ, ut puris, illuvie, ortaque difficili strepente, reviſſimaque ac celeri spiratione.

Aperto cranio lobus sinister cerebelli abscessum virenti ac ductili pure plenum continuit, qui facile nucem juglandum caperet. Ductus quidam, calami amplitudine, ex eo

fac-

ſacco protendebatur ad os uſque petroſum, quod ipſum eroſum ita fuit, ut pus in aurem internam penetrare, inde ſibi exitum parare potuerit. Sana reliqua fuerunt.

Negavit ſe unquam impuro fluore laboraſſe, utut non infrequenter ejusdem contrahendi diſcrimini ſe expoſuerit; illicito nempe, ut aperte eſt faſſa, nec ullius ſolum viri, commercio uſa.

Dubitabamus, an venereum id eſſet, vel vero ſcabiei, non ſcienter olim ſanatæ effectus.

Phrenitis a pure in encephalo.

Tiro Sartor 16 annorum, die 28va Octobris 1779. in noſocomium deducebatur. Tertio ætatis anno a curru velocius acto proſternebatur in lapidem eminentem & acutum. Inde oculi diſtorquebantur, & aures multo ſanguine manabant. Venæſectione, & cataplaſmate diſcutiente capiti applicata emendabatur; manſit tamen & oculi ſiniſtri ad radicem naſi detorſio, & recurrens per vices cephalalgia, & obauditio conſtans. Sexto ætatis anno cephalalgia graviſſima prehendebatur, ad initia uſque convulſionum, ſed phlebotomia & puris fluxus ex aure dextro ſolatio fuit. Pus etiam poſt hæc parcum & ſangui-

nolen-

olentum, atque per vices, ex eadem aure
uebat, cum auditus gravitate ad hanc usque
:tatem.

Variolis interea perbenignis defunge-
atur.

Die 23tia Octobris 1779. mane ab irru-
nte carpento in pavimentum lapideum pro-
ciebatur, postquam a quatuor jam septima-
is cephalæa intensior fuisset, & copiosior
uxus puris ex aure. Mox febris orta est
um validissimo dolore capitis, in summo
ræprimis vertice, atque ad frontem: deli-
um item & furor. Biduo apud nos prope-
ıodum transacto moritur.

Ventriculi cerebri laterales, dexter præ-
ipue, turgebant pure viridi & fœtidissimo;
quarto ventriculo, eroso & aperto, pus
rodibat uberrimum, quod & totum cere-
ellum circumfluxit, & specum vertebrarum
olli replevit. Hemisphærium cerebri dex-
:um alicubi firmius adhæsit ossi petroso;
uo nexu soluto canalis patuit, carie erosus
ɩ apertus in acusticum tubum, atque e cere-
ro modice ulcerato pus evehens per aurem
œdum & putridissimum.

En

En, quam ſubjuncturum me dixi, & ana
tomen, & morbi hiſtoriam alterius Ægri
ob phrenitidem quoque huc pertinentis!

Febris putrido - inflammatoria phrenitica & extiſpicium.

Famulum quidam 28 annorum, cum fra
tri ex febre putrida mortuo, & valde amat
parentaret, triſtari initio cœpit; per quatuor
decim a morte dies moroſus ſemper & ta
citurnus. Poſt hæc & ipſe febri tentabatur
cum pectoris oppreſſione non magna. Era
lingua ex alvo flava, ſignaque alia ſaburræ
bilioſo - putridæ.

Ægrotabat erectus. Domi ſolventia ſum
ſit, & dein emeticum, præmiſſa ſanguinis
miſſione: levamen nullum.

Die morbi quinta ad noſocomium venit
Febris continua: lingua flavo muco obducta
& levis oppreſſio thoracis dextri.

Mentis integritas, ejusque & virium mu
ſcularium vigor; pulſus duriuſculi & pleni

Elapſo biduo petechiæ conſpiciebantu
ubique diſſeminatæ; quæ colore dilute ro
ſeo corpus inſtar marmoris variegati diſtin
guebant.

Paucos poſt dies delirium non interru
ptum acceſſit, cum aſſidua arteriarum cele

riter

iter vibratarum ſpaſmodica duritie, eaque
ɔoſt ſingulas phlebotomias, quæ ſexies uni-
ʳerſim inſtitutæ ſanguinem pleuriticum, ſed
uridiſſime flavum dedere, majori.

Sudores ſub ultimos morbi dies confer-
im manabant; oculis connivebat, floccos
:olligebat.

Circa decimum ſeptimum morbi diem
ɔeriit.

Cum phlebotomiis, potuque refrige-
ante, nitroſo, aliisque, quæ utilia fore
xiſtimabam, nihil proficeretur; bina veſi-
antia ſuris admota ſunt; unde pejus habere
idebatur. Urinæ nunc intenſius croceæ,
unc naturales fuerunt.

Recluſo cranio magna ſeri copia inter
ɔinas meninges & inter cerebrinos ſulcos
eperiebatur.

Singuli laterales ventriculi unciam ejus-
lem ſeri concluſerunt.

Tota pleura, præcipue in dextro cavo
horacis, uti etiam magna ſepti transverſi
ɔortio, qua œſophago perforatur, inflam-
nata conſpiciebantur.

In

In ſingulo thoracis antro ſerum cruentum, aut potius ipſe, ſed liquidiſſimus, ſanguis, ultra libram dimidiam continebatur.

Pulmonis dextri exigua pars fuit inflammata, & inteſtina tenuia hinc inde leviter inflammari cœpta.

Phrenitis poſt graviſſimam cruris contuſionem & fracturam.

Operarius 42 annorum die 9. Junii 1779. crure dextro minutiſſime confracto nobis committebatur. Ampla ubique vulnera & carnium comminutio. Ea, & ſequente die commode habuit.

Die 11. Junii circa meridiem per vices delirat, e lecto exſilit; pulſu pleno, & modice celeriori, non duro; incaluit, ſudavit.

Veſperi & noctu aſſiduum delirium & ferox.

Die 12. Junii delirium perſtabat, & acceſſit pedis livor & frigus.

Hinc die ſequente amputatio facta eſt: ſub qua, uti & meridie, mens ſubinde redire viſa eſt. A meridie vero denuo cum furore delirat, cum febre, & inter ſudores continuos.

Per

Periit nocte media, diem 14tam Junii, quem inter aſſidua, & ferocia deliria exegit, excipiente.

Inter utramque cerebri meningem, item infra tentorium cerebelli, atque in utroque laterali ventriculo ſerum limpidum continebatur, unciarum univerſim quinque. Reliqua in encephalo bona fuerunt.

Jecori ſubſtantia omnis *æruginoſiſſima* fuit, ubicunque diſſecuerat. Veſicula fellea penitus vacua, & omnes bilis viæ in duodenum apertæ.

Vulneris conditio bona. An ſpaſmus a terrore: cum ab illabente trunco vulneraretur, inductus, bilem e veſiculo expreſſit in hepar?

An hepar vulnerato ſolummodo capite afficitur, compatiturque? an etiam in aliis, aliarum partium vulneribus? atque ibi quidem frequentius, hic vero rarius? an eo in caſu hepaticum ſyſtema a ſolo terrore afficitur, vim illatam excipiente?

Quæ mala inde oriuntur? & quo eventu? & quis influxus eſt biliferi ſyſtematis, dicta ratione affecti in ipſum morbum chirurgicum?

Unde hæc ſeri collectio, & inde exorta phrenitis?

Phrenitis ab ira.

Puella ob negatam ab Hera mercedem iraſcitur. Mox phrenitica fit, frequenter convellitur; perit die quarta. Cadaver ſedulo perquiſitum nil prorſus alieni oſtendit.

Febris miliaris phrenitica.

D. L** ex febre miliari phrenitica decubuit. Delirabat aſſiduo & frequenter convellebatur εις τα οπισθω. Cum Poetarum lectioni ſe fere totum ſanus daret, & ipſe quoque non illepidus poeta, cumque Adſtantium quidem Klopſtokium nominaret, illico reſipuit; tamdiu integerrima mente uſus, quamdiu volueras de immortali ſublimis Poetæ carmine ſermocinari. Sermone hoc dimiſſo, mens aberrabat toto cælo, toties iterum revocanda, quoties divinum carmen quis recitaret. Convaluit.

Cum

Cum quotidie ferme phrenitidis, præprimis ſymptomaticæ exempla ſe offerant, complura volueram de ejusdem curatione diſſerere. Verum ſentio, me in ampliſſimo argumento verſari; cujus ſi ſingula capita vellem vel ſtrictim perſequi, idem agerem, ac ſi caloris febrilis, aut cephalalgiæ, aut cujusvis alterius ſymptomatis fuſam vellem pertractationem dare. Nonne enim de febribus eſſet & ſingulis, & omnibus, earumque diverſis curriculis, agendum; argumento nempe vaſtiſſimo, meisque viribus majori?

Gorteri effatum de phrenitide.

Infinita enim fere ſunt, quæ vel ingerendo, vel adplicando, vel morſu, communicata corpori, mentem perturbant: hæc non omnibus in hominibus eandem inſaniam inferunt: & varia hæc varias quoque mentis emotiones inducunt. JOANN. DE GORTER *in medicina dogmatica.*

Hinc viam relegam, ut, qui hucusque ſolum littus raſi, mature portum occupem. TU vero VIR PRÆSTANTISSIME, qui vento veheris ſecundiore, & nave firma, viarum errorumque probe gnarus, alto te mari com-

mittes tuto, &, quod es bonis avibus jam aliquoties emenſus, denuo, ſi volueris, ingens auſpicato iterabis æquor. *)

---

*) Egregium opus *de natura febrium*, *&* *methodo iisdem medendi* GUILIELMO GRANT, idiomate germanico nuper donatum, cum maxima meritiſſimaque Auctoris commendatione ubique innotuit.

SECTIO

SECTIO IV.

DE
NATURA ET INDOLE
DYSENTERIÆ
COMMENTATIO.

CAPUT I.

Cur Auctor ad deſcribendam dyſenteriam animum appulerit?

Complures in deſcribenda dyſenteriæ indole & curatione fuiſſe egregie verſatos, ut aut nihil omnino, aut ſane perparum, deſiderari, videatur, quod vel ad cognoſcendam hujus morbi naturam, vel ad ſanam medendi rationem pertineret; probe novi.

Nihilominus, cum ab aliquot jam annis dyſenteriæ naturam ſtudioſius contemplaret, variorumque annorum conſtitutiones, atque etiam ejusdem anni dyſenterias compararem, magnasque non ſolum diverſis æſtatibus, ſed eadem quoque tempeſtate, dyſenteriarum differentias viderem: non illas accidentales, quæ methodum medendi non mutant, ſed quæ alium quaſi morbum faciunt, alia ſanandum ratione; dubitatio ſubiit, num omnis in perveſtiganda dyſenteria labor præoccupatus jam ſit, nihilque reliquum factum temporibus futuris.

Et Hercle, non eam eſſe huic morbo ſimplicitatem, atque impermixtam naturam, ut Quibusdam videri poſſit, has morbi differentias aut non, aut perfunctorie contemplantibus, & , quod inde conſequitur, non eſſe tam planas in medendo præceptiones, ut irritus idcirco meus labor futurus ſit de hoc morbo ſcripturi; mecum ſtatuebam.

Hinc vellem dyſenteriæ notionem dare clariorem, morbumque, ſimplicem viſum, ſed reipſa plerumque compoſitum atque ex pluribus aliis ægritudinibus conflatum, in ſua quodammodo elementa diſſolvere; ut inde ideæ naſcantur *illuſtres*, & *directrices*, quæ Dyſentericorum medicinam tuto regant plane verſatilem, & deſultoriam; qualem nempe implexi morbi ingenium petit.

Quamplurimis fortaſſe actum agere videbor, & nihil novi, atque antea nondum viſi, proferre: id vero, quemadmodum Multis concedo lubens, ut qui & plura, & perſpicacius viderunt, (novi enim ingenii mei tenuitatem), ita vereor, ne quidam alii *vocabuli* potius, frequentiſſime nempe prolati, atque vulgi ore triti, quam *rei ipſius* hoc vocabulo ſignatæ ideam habeant; uti nempe

non

non Paucis accidere video, qui audito e. g. *febris putridæ* nomine, *rem* ſe tenere, non vero *ſolum vocabulum* arbitrantur, diverſiſſimis (utut iisdem ſymptomatibus quaſi veſtiantur), febribus imponi ſolitum; neque inquirendum ultra eſſe exiſtimant, quæ ea degeneratio ſit, quam hoc vocabulo, multa & varia, & oppoſita ſæpe complectente, *putredinem*, aut *febrim putridam* appellant.

Eſt etiam non infimum meritum, Aliorum præclara obſervata firmare ſuis, & illorum præceptis ſubſcribere.

Non hic omnem dyſenteriæ ambitum complectar, nec Aliorum referam aut obſervata, aut medendi præcepta; ſed, quid ipſemet viderim, & quam ipſe ſortem in ſanandis dyſenteriis ſim expertus, quam denique morbi notionem ex meis ſolius obſervationibus abſtraxerim, narrabo, Aliorumque judicio ſubmittam; ut mea cum ſuis conferant, rectificentque.

De ea ſpecie dyſenteriæ loquar, quæ quamvis æſtatem plus minusve contaminat, etſi in alia quoque tempora ſubinde incidat; quæve vel in ipſum vulgus nota eſt, quam-

cunque demum ejusdem definitionem sta-
tueris.

CAPUT II.

Dysenteriæ complicatio, & vari[a] divisio.

Morbum hunc rariſſime ſimplicem, pl[u]rumque diverſimode dixi complic[a]tum.

Ima ſpecies dyſenteriæ, ſeu dyſenteria ſimplex.

Simplicem morbum tunc appellabam, u[bi] Ægri *ſeceſſus creberrimos, aquoſos, admix[tos] non raro ſanguine, morbo præcipue aliquan[tum] diu durante, profuſoſque, initio ſubinde muc[o]ſos, ſemper torminoſos habuerunt; cum febr[i]cula tenui; guſtu aut non omnino, aut levit[er] vitiato, & cum doloris extra tempora dejecti[o]num abſentia.* Sæpe coryza, aut angina, a[ut] alia ad thoracem, vel ad artus facta defluxi[o], ut inde catarrhus eſſet, aut dilacerans artuu[m] dolor, hunc alvi fluxus præceſſit, aut u[na] adfuit.

Qui-

Quibus neglecta hæc ægritudo fuit, aut :mediis ineptis tentata, his tormina augeantur, atque etiam extra tempora feceſſuum erſtabant, qui frequentiores fiebant, mucoores, magisque cruenti, & tenesmodei ıpra modum.

Nunquam accidiſſe hunc morbum vidi, ıiſi ſi corpori ſudore mananti incante admiſſım frigus fuerat.

Hæc perfrigeratio aliis anni temporibus lias corporis partes impetebat, *ſupremas* yeme, vere *medias*, ſed *infimum* ventrem dulta æſtate, atque autumni initio.

Diverſis anni partibus diverſæ quoque corporis partes plerumque ægrotant. Cur æſtas plerumque dyſenterias proferat.

Ventriculum nempe & inteſtina hac anni empeſtate debiliſſima habemus, & excipienæ recurrenti materiæ perſpirabili præ alia ıuacunque parte opportuniora.

Hinc materies, quæ alio anni tempore ıut odontalgias fecerat, aut coryzas, angiıas, catarrhos &c. morbos videlicet feroſos; ıunc ad inteſtinorum membranas projecta *ventris coryzam*, aut *inteſtinorum catarrhum*, aut *eorundem rheumatiſmum* fecit; morbum nempe, ab aliarum anni partium feroſis morbis non niſi *ſede* differentem.

Etiam

Etiam illud accedit, quod non quov anni tempore eadem deſtillantis materiæ i doles ſit, ſed nunc *benignior*, atque inſo fere, nunc vero *acrior*, & *ſeptica*; qual nempe æſtivo tempore eſſe plerumque ſole

Dyſenteriæ primæ ſpecies, & quid in hac ſimplici dyſente ia profuerit,

Anno 1778 menſe Auguſto hæc dyſe teriæ ſpecies, quæ mihi *prima* & *ſimpl* erat, aliquoties obſervabatur, eamque ip ea tempeſtate perfrigeratus experiebar.

Profugerunt juges, & tepidæ potione cum lecti tepore: ſubinde eundem potu leni aromate feceram medicatum. Sub v ſperam pulverem ex nuce moſchata, & o pauxillo propinavi. Motis per noctem ſud ribus alvus compreſſa eſt, cum euphoria absque alterius morbi metu.

quid cuerit,

His male ceſſit quæcunque alia meden ratio; ſeu quæ eccoproticis, ſive quæ em ticis, aut quæ radice arnicæ dyſenterias ſ nat; aucto dejectionum torminoſarum, cr entarum, ramentoſarum numero &c.

Dicto modo intra nychthemeron cu perſeverantia ſanabantur; ſi modo nondu invaluerat morbus, aut perverſam medic nam fuerat expertus.

Abs-

Absque negotio nunc intellexi, quænam e dyſenteriæ fuerint, quas ſolius aquæ te-e potum cum tenuiſſimo victu, aut tenue uſum theæ, aut dilutiſſima carnium juſcula atim epota, ſanaſſe, Obſervatores teſtan-.

Hinc Quarundam methodi dyſenteriæ medendi explicari poſſunt.

Ejusdem quoque indolis, *ſeroſæ* nempe, *rheumaticæ*, *ſimplicis*, *impermixtæ*, illas ſe dyſenterias puto, quas infuſo florum ıbuci, ſtibio diaphoretico non abluto, io, aut remediis vi leviter carminante do-is, aut balneo tepido aquæ dulcis, aut u crurum, vel abdominis &c. aut alia qua-ıque ratione, huc revocanda, tuto feli-erque curatas narrant.

Quibusdam auxilio fuiſſe in dyſenteria icans legimus, abdomini admotum, & utis mox inſecutæ rationem ex hucusque atis colligimus. Rheuma enim inteſti-rum veſicante ad cutem evocabatur, ſu-re (quemadmodum poſt applicatas alicubi ntharides ſemper eſt obſervare) ubertim ɔto, atque alvo reſiccata.

Qui dyſenterias alterantibus ſanant, ex ii, & radicis inpecacuanhæ refracta doſi nfectis & perſpirationem ſollicitantibus:

has

has certe *solas* ſanant, nempe *rheumaticas* habentque eventus fortunati rationem.

Cur Quidam methodum Sydenhami Dyſentericis medendi inique criminantur.

Sydemhamum (quem Virum, & quan tum!) in eo reprehenſum legi, quod u ſui laudani tum in aliis morbis non pauci cum vero vel maxime in dyſenteria ſanand plus juſto indulſerit. Verum æquiſſimu fuerat, id quoque addere, nec *eadem* Eu dem ratione *omni dyſenteriæ*, nec omni fuiſ *conſtitutione* medicatum.

Nonne enim variam Dyſentericis med cinam fecit, prout varius ſuerat dyſenteri genius, ab ipſo non prætervifus? nonne ca thartica non raro ſuaſit? nonne ſolis phle botomiis profuiſſe ſe Fœminæ ait, long dyſenteria vexatæ?

Sed etiam omnibus hiſce auxiliis locu dedit, ubi dyſenteriæ fuerunt compoſitio e quæ compoſita quoque methodo indigere

Certe, ſi quando ſolius laudani ope omiſſis catharticis, rem totam, confici poſſ aſſeruit, id ita experiundo edoctum fuiſſ credendum eſt, fuiſſeque eas ipſas dyſe terias, quæ ſolo laudano conquieſcebant illius prorſus originis, de qua hucusqu diſſerebam.

For-

Fortaſſe mihi litem quis movebit de mor-
bi nomine, ut quem dyſenteriam ſalutarim,
quæ ejus ſola quædam *ſimulatio* fuerit, quo-
cunque alio demum vocabulo, e. g *rheumatis
inteſtinalis*, *colicæ*, *diarrhææ torminoſæ*, *a
perfrigeratione* &c. aptius inſignienda. Ve-
rum multa pro hac mea compellatione pu-
gnant; atque hanc veram dyſenteriam eſſe,
aut eſſe potius unam ex amplo dyſenteria-
rum genere quaſi ſpeciem, eamque *ſimpli-
cem*, meracam, & cæteris ſpeciebus multo
benigniorem, multis evincere argumentis
poſſem.

Nam, ut pauca afferam, 1mo eosdem
exhibuit characteres, quos eo ipſo in morbo
deprehendimus, quem Omnes unanimi ſuf-
fragio dyſenteriam appellarunt; dejectiones
videlicet frequentes, cum ventris tormini-
bus, & colluvie mucoſa, utique etiam
aquoſa initio, & paullo poſt cruentata.

2do: Intra eosdem quoque temporum
fines coercebatur, intra quos contineri dy-
ſenteria ſolet; eosdem cum dyſenteria pro-
greſſus fecit; eosdem eſt ſortita cum illa
exitus, ſi morbum aut nihili feceras, aut
eidem ſiniſtre medebaris.

3tio:

3tio: Ab Auctoribus quoque non paucis & visum hunc morbum, & pro dysenteria habitum, & eadem nobiscum ratione sanatum, accipimus.

4to: Intestinorum hoc rheuma, quod simplicem dysenteriam appellabam, in omnibus Dysentericis, quoscunque vidi (& videram non paucos) adfuisse, utut multiplici alia complicatione ita variegatum, ut diversissimæ medendi methodi requirerentur, affirmo.

Nonnunquam hoc rheuma intestinorum altius figitur, ita, ut sudoribus motis dimoveri, dissiparique non possit, sed perstet immotum; tunc autem & hæc simplex dysenteriæ species repetitis vicibus blando, anodyno, tepidoque potu, laudano subinde interposito tentari debet. Quodsi vero hæc dysenteria serosa negligatur, male curetur, in veram abibit, eamque pertinacem *febrim intestinorum rheumaticam*, longam difficilem: quemadmodum febres rheumaticas artuum, carpis & genubus tumentibus, & valde dolentibus, fieri videmus.

Altera species dysenteriæ.

Altera dysenteriæ species est, eadem cum priori tempestate occursans, sed priori ma-

magis compofita, & e binis, ut ita dicam, elementis confecta. En ejus genefin, indolemque, & qua parte priorem contingat, & qua ab eadem recedat.

Ejus genefis.

Ventriculum & inteftina ætate adulta, & ineunte autumno plus folitos languere, & forde biliformi gravari non raro, ac crebrius, quam aliis anni temporibus, id vero vel in vulgus conftat.

Saburra hæc temporum opportuna viciffitudine; & appetente brumali frigore ab invigorato fyftemate gaftrico fenfim fubigitur, immutatur, eliminatur, viis & modis variis. At funt, Quibus abundantior bilis infidet, & ventriculus eft imbecillior, iisque, non expectata hac temporum felici mutatione, ea materies, quam abundare dixi, morbum facit *biliofum*, e. g. febrim *biliofam*, *choleram*, &c., verumtamen nondum dyfenteriam.

Fac jam, homini cruditate biliofa laboranti, quæ forte hucusque iners delituit, &, fi nulla occafio ejus commovendæ fuiffet data, etiam pofthac iners delituiffet, donec annua vice fuiffet mutata; fac, inquam, huic homini corpus perfrigerari, prehendique illa dyfentera, quam fupra defcripfi, *deftilla-*

toria. Ægrotabit jam hinc tuus homo & *rheumate illo inteſtinorum* a perſrigeratione orto, (quod vel ſolum dyſenteriæ primam ſpeciem facit), & *crud.tate bilioſa*, quam ipſum rheuma mole auxit, atque acriorem reddidit, quamve gaſtricum ſyſtema, ob defluxionem nunc irritatum & exquiſitius ſentiens, graviſſime feret.

En jam alterius hujus dyſenteriæ geneſin, compoſitæ 1mo ex *dyſenteria ſuperiori, ſimpliciqne*, & 2da *ex bilioſa materie commota*; binis nempe, quæ dixeram, elementis.

& curatio. Cum hac dyſenteria ſuperius allata remedia nequaquam congruebant, niſi bilem commotam eduxeras, atque ex morbo *compoſito* feceras *ſimplicem*. Hæc illa dyſenteriæ ſpecies erat, quæ, propinato antea pharmaco, medicinam ſopientem & diaphoreticam amabat.

Non idem Omnibus modus eſt ventrem purgandi, Multis enim vomitio placet, non Paucis alvus purgante mota blando, ſalino mannato, tamarindis, rheo &c.

Utra-

Utraque ratione in ſananda dyſenteria utebar, (de hac ſecunda ſpecie loquor, *rheumatico - bilioſa*); quamvis & efficacius, & pluries morbum vomitorio, aut emeto-cartharſi commiſerim.

Everſo ventriculo turbæ plerumque ſuapte, & quin narcoticum daretur, componi, & Ægri in placidos ſomnos labi, atque inter dormiendum in ſudores, cœperunt.

Sic pharmaco bilis abſterſa eſt, & ſudoribus rheuma inteſtinorum.

Dyſenterias æſtate anni 1776. omnes huic methodo ſubjeci, easque celeriter confeci; plerasque etiam in Hungaria annis 1773. & 74. eadem ratione, & eodem eventu ſanavi.

Plerumque autem hunc canonem ſtatuebam, ut ſaburram, ventrem infimum & inteſtina craſſa occupantem, blande per ſeceſſus evocarem, at vera materiem *ſurſum tergentem*, atque exitus molientem per os, excuterem vomitu.

Has quoque dyſenterias fuiſſe exiſtimo, quas SYDENHAMUS non ſolo laudano, ut quasdam alias, ſanavit, ſed catharſi, eaque repetita, & opio primum a purgatione

propinato, atque in plenam usque ſanitatem protracto.

Uſus horæorum fructuum.

Dyſenteriam *rheumatico - bilioſam* mitioremque; & a ſaburra non copioſiſſima productam, preſſo uvarum ſucco ſanavi; qui ab Ægro remediorum aliorum impatiente largiter hauſtus ventrem turbavit, ſolutamque bilem purgantis inſtar eduxit; dyſenteria in diarrhœam converſa, ſalutarem, & facilem curatu.

Cuidam & pruna recentia conceſſi, ablata cuticula indigeſtibili, quin & alios horæos fructus, qui ſucco præ cæteris abundabant; aut, ut aſſumant, ipſe juſſi, aut non invitus conceſſi, fibroſis tamen, & duris eorum partibus rejectis.

Hi horæorum ſucci ſaburralem materiem ſolvebant, quo opportunior emeſi, aut catharſi efficeretur; vel vero ipſimet purgantis remedii ſimul vices ſubierunt.

& abuſus in dyſenteriis.

Convaleſcentes tamen ab uſu fructuum horum arcebam, ſaltem largiori; tunc enim firmare potius & acuere languidas ventriculi vires oportebat.

Hanc

Hanc alteram dyfenteriæ fpeciem ab ea, quam *rheumaticam* appellabam, certæ quædam notæ diftinguebant, eæque potiffimum fequentes: Qui proximis diebus dyfenteriam fuerant experturi, ventriculi pondus per aliquot ante morbum tempus querebantur, aut matutinum amarorem oris, aut fudores præter morem nocturnos, nidorofos, & fomnos turbatos. Quibusdam alvus antea fine torminibus fluxit, eaque fubfiftente fuapte, aut intempeftive cohibita, hæc inteftinorum difficultas acceffit.

Quibusdam abdomen fubinde levi, & fugitivo per vices dolore, aut ftatu crebro perftringebatur, alvo adhucdum ordinata; donec elapfis aliquot diebus dyfenteria adoriretur. In aliis alia præceffere futuri morbi indicia.

Morbum præfentem ea omnia comitabantur, quæ biliformem faburram indicant circa præcordia collectam; atque aliunde jam abunde nota.

Dyfenteria rheumatico biliofa febre *evidenti* quidem carebat, non omni tamen *motu febriculofo*. Atque univerfi, utut non ignorem, dyfenterias febris expertes defcri-

bi, earum tamen nullam me vidiſſe recordor, febre penitus deſtitutam. Sed febrim forte, quæ *exigua* fuerat, *nullam* prorſus putaverunt.

Febris biliosa dysenterica.

Sola intenſione differebat ab hucusque deſcripta dyſenteria is morbus, qui mihi *febris bilioſa dyſenterica* fuit. Erat enim & copioſior bilis collectio, ejusque acrioris, atque ita agentis, ut febrim faceret bilioſam, accedente inteſtinorum rheumate tali, quale requiri ad noſtræ dyſenteriæ geneſin ſuperius dicebam. *Febris* hæcce *bilioſa* ſibi novum cognomen adſcivit, fuitque *bilioſa dyſenterica* dicta.

Aliunde conſtat, quibus notis bilioſæ febres prodantur, iis nempe, quæ materiem biliformem intra præcordia fluitantem indicant; cujus tamen portio quædam ſuam jam ſtationem deſeruit, intra humorum circumeuntium canales recepta. Manifeſti quoque ſunt certa plerumque horarum aut dierum periodo recurrentes febris auctus, & decrementa.

Febri hac bilioſa dyſenterica Detenti non omni diei tempore, nec omnibus diebus æquali ratione dejecerunt; ſed ſuam hæ deje-

ctio-

ctiones torminosæ periodum observarunt, ut nunc frequentiores essent, aucta nempe ipsa febre, nunc vero eadem remissione ipsæ quoque remitterent.

rarius periculosa fuit,

Hæc tertio loco memorata dysenteria vitæ periculum poterat intentare, quod ab utraque priori, nisi insana medicatio ex benignissimo morbo periculosum fecerat, longissime abfuit.

Quæ torminum ratio fuerit in hac febre dysenterica, exponam.

Abdomen nempe sub ipsa dejectione, & momento ante eandem non raro vehementer doluit; mitius tamen, aut non omnino eo tempore, quo Æger mox a secessu surrexit. Verum, utut persæpe graviora tormina eundem vexarent, venter tamen, etiamsi rudi manu contrectatus, validius non dolebat, nec mitius eadem remota.

Inde inflammationis absentiam conjectabar, & tempus emetico opportunum.

nisi complicata inflammatione.

At tumidulum aliquantum abdomen cum aliqua tensione, & cum dolorum sub ipsa manu contrectante augmento intestinorum phlogosin prodidit. Sed hac de re inferius erit dicendi locus.

Qua ratione medendi usi simus in febre biliosa dysenterica.

Methodus medendi his febribus biliosis dysentericis (de iis loquor, queis nulla inflammatio juncta erat) tota in eo ferme versabatur, ut febris biliosa, tanquam morbus eminentior, sanaretur, cujus sanandæ modum *Tom. II. Rationis medendi meæ* abundanter ostendi.

Consistebat enim intra remediorum saponaceorum, solventium, acescentium usum; cui subjungi, aut interponi emeto - catharsis debebat.

Opium tardius propinandum hic erat, & parce, & febre biliosa ferme ex integro jam consopita. Male enim biliosæ febri, & opio convenire Is novit, qui vim utriusque perspectam habet, atque alterum cum altera contulerit.

Raro solis purgantibus febris biliosa dysenterica curabatur, nisi mitior fuerit, & ipsa purgantia fuerint blandiora, antibiliosa, eccoprotica, tamarindi, cassia &c.

Rheum enim quacunque ratione datum, aut myrobalani aliaque huc revocanda spem fefellerunt, nisi febre jam inclinata, & emeto - catharsi præmissa.

Ple-

Plerumque aliis adjumentis hæc ſpecies dyſenteriæ non egebat.

Varios modo exitus referam, quibus *febrim bilioſam dyſentericam* contigit terminari.

quosve exitus habuerit eadem hæc febris.

In Quibusdam, iisque compluribus, morbus recta in ſanitatem abiit, intra idem ferme tempus, quo alias bilioſæ febres ſolent concludi, atque eadem etiam ratione.

Vidi, Cui febris dyſenterica methodo ſuperius expoſita in intermittentem fuerat converſa, alvo extra tempora acceſſionum febrilium compreſſa, ſub iisdem vero denuo dyſenterica. Dixiſſes *febrim intermittentem dyſentericam*: hanc dein corticis peruviani decoctum ſanavit.

Quidam initio ex febre bilioſa dyſenterica ægrotabat; hæc in tertianam abiit, absque ſymptomate dyſenterico.

Nonnunquam hæc febris bilioſa-dyſenterica apta methodo profligabatur: verum alvus, utut indolenter, attamen immoderatius, & longo tempore fluebat; dyſenteria nempe in diarrhæam abeunte; bonam quidem, niſi diuturnior fuiſſet, & ob amiſſum inteſtinorum

robur difficulter ſupprimeretur, & convaleſcere prohiberet.

Uſus radicis arnicæ.

His radix arnicæ aut pulverata, aut infuſa præ quovis alio roborante remedio conſtanter profuit.

Non raro *febris bilioſa dyſenterica* in morbum putridum tranſibat, ut nomine mutato *febris putrida dyſenterica* appellaretur. Diverſa ratione hæc morbi mutatio contingebat; cui explicandæ nunc diutius immorabor, cum hic fœcundæ notiones delitescant, quibus in medicina antidyſenterica absque piaculo nemo caret.

Febris *bilioſa* dyſenterica in *putridam* convertebatur.

1mo *neglectu*: Qui enim auxilia ſprevere, vel iisdem ineptis uſi ſunt, his non jam remittere febris viſa, iterumque ſtato tempore intendi, ſed uno impetu atque accelerato ferri. In continuam itaque mutabatur, gravem, iisque ſymptomatibus ſtipatam, quorum complexus *febrim putridam* inſignit. His diuturnior ſolventium, emollientium, tepidorumque uſus, non raro etiam venæſectio, profuit, & ſero tandem emeto-catharſis; poſtquam nempe, quam diuturnior & elatior fe-

febris inteſtinis jam affricuerat, inflammatio fuerat abſterſa.

2do *inepta methodo*: Alii enim febrim biliofam dyſentericam venæſectionibus compluribus aggreſſi ſunt; verum, ſanguine ultra Ægri tolerantiam extracto, exaſperari biliformis materies cœpit, atque intra corporis penetralia attracta quaquaverſum diſpenſari, & humores circumeuntes malo ſuo connubio coinquinare.

Quandonam habeatur directa radicis arnicæ indicatio in dyſenteria.

Hi longiſſime ab inflammatoria conditione abfuerunt; ſed ardoribus peruſti acerrimis parvo debilique, ac celeri pulſu, & febre aſſidua, eaque nunc *putrida*, ægrotabant.

Hoc rerum ſtatu radix arnicæ præ quovis alio remedio ſaluti fuerat ad dr. ſem. omni, aut ſecunda, aut tertia, hora propinata.

Emeto-catharſin Hi non ferebant; utut enim illuvie venter ſcateret, nihilominus vel impurorum ſuccorum evacuatio reſiduas vitæ vires attrivit. Serius autem, atque arnicæ radice Refocillati ſubinde ſalubriter emetica purgabantur, reſumta denuo eadem radice.

3tio: Febres bilioſas dyſentericas *imprudenter iterata emetica*, aut etiam *purgantia* *ultra*

ultra modum protracta contumaces effecerunt & ob exhauftas vitæ vires periculofas.

Tunc vero defertas propemodum res radix arnicæ reftituit.

Quemadmodum *fimplici febri biliofæ* remedia calefacientia, conftringentia, & narcotica valdopere adverfabantur, easque in *inflammatorio-putridas* invertebant; ita febres biliofas dyfentericas eadem medicatio longe peffimas fecit. Tunc vero phlogofin prava methodo accerfitam potu, fotu, & phlebotomiis omnium primo fedare oportuit ac tandem expofita ante ratione perfanare.

Nonnunquam febris adeft *originario putrida*; non multum ab illa differens, quam *fecundario-putridam*, ex prægreffa nempe *biliofa*, fieri fupra narrabam.

De *fynocho putri* differere nunc oporteret, priusquam de ejus cum dyfenteriæ connubio verba facerem; nifi animus mihi dudum fuiffet, alia occafione de febrium diverfiffimarum indole, quas fub *eodem* putridæ febris *vocabulo* tanquam *natura easdem*, & Hercle, quanto cum errore, & quam multis perniciofo! complectuntur, & de diverfa iis medendi ratione, præcipere.

Ubi

Ubi putri ſynocho rheuma inteſtinorum ub iis conditionibus adjungebatur, quæ ad ;enerandam dyſenteriam requiruntur, *fe- rim putridam dyſentericam* appellabamus.

Synochus putris dysenterica ſeu dyſenteria putrida.

Toti in eo tunc verſabamur, ut, an mnis inflammatio abſit, conſtaret; hanc nim præſentem fotu abdominis, & emol- iente, ac mucilaginoſo potu, quin etiam hlebotomiis delinivimus. Tum demum aut meſi, atque hac crebrius, uſi ſumus, aut landa catharſi; prout materies aut ſurſum ırgeret, aut ad alvum inclinaretur.

Tandem radix arnicæ complementum urationis fecit.

Dyſenterias ejusmodi putrida, ſed abs- ue notabili ſaburra, atque omnis inflamma- ionis expertes, mox initio propinata radix rnicæ ſanavit ſola.

Tunc autem ferme Omnibus alvum pe- etentim, & lente inhibuit, & ventris tor- ıina ſenſim compoſuit: Paucilſimis vomitum ıovit: Perpaucis dyſenteriam in diarrhœ m convertit.

CA-

CAPUT III.

Febris inflammatoria dysenterica seu dysenteria inflammatoria, benigna, maligna.

Rheuma inteſtinorum, quo ſine dyſenteriam concipere nequimus, inflammatoriam non raro ſibi febrim ſociabat; ſeu ipſa materies deſtillans acredinem, & inflammandi habuerit vim; ſive Ægri habitus fuerit præ cæteris opportunus phlogoſi; vel vero conſtitutio anni phlogiſtica, tunc forte vigens quidquid per id tempus morborum occurſabat, in phlogoſin inclinaret inverteretque. Non raro, quod neque temporis neque Ægri conſtitutioni tribueris, nec peculiari cuidam rheumatis acredini, inepta & prava medicina fecit, vinoſa, aromatica, narcotica, adſtringens &c.

Dyſenteriæ *vernæ*, *autumnales*, *hyemales*, *Plethoricorum*, *Robuſtorum*, aut *ex toto* erant inflammatoriæ, aut ſaltem *ex parte* majore, minore.

Unde natura dyſenteriæ poſſit determinari.

Subinde *æſtiva* quoque dyſenteriæ multum phlogoſeos habuit, ſubinde vero omnino nihil. Anno 1776. unicam certe dyſenteriam

m inter longe plurimas offendi inflamma-
ionis participem.

Ea in re dyſenteria naturam *dominantis*
ebris imitabatur, ut, ſi *hæc* multum, aut
arum, diſtaret ab inflammatione, *illa* quo-
ue ab eadem longius abeſſet, aut propius.

Oculatum Medicum eſſe oportuit, atque
munctæ naris, ni inſidentem ventri phlo-
ofin voluerat prætervidere: decepit, pulſus,
eceperunt vomitiones ſaburrales, æruginoſ-
æ, vermes ore rejecti, ut motæ turgentis-
ue ſaburræ molimina crederes, quæ potius
b incendio fuerant inteſtinorum. Dolor
ſſiduus alicubi fixior, *tactum refugiens*, *in-*
uies: ἀλυσμος, atque alia, quæ enteritidum
olent ſigna eſſe, Medentem periculi com-
nonefecerant.

Eandem in *hac* dyſenteria medendi ra-
ionem tenuimus, quam enteritidi quoque
conducere noveramus, nempe *generoſius*
antiphlogiſticam.

Balnea, aut cataplaſmata, poſtquam
ſanguis, ſubinde iterato, detractus fuit, &
emulſa tepida, ore aſſumta, ano injecta,
juſcula quoque non pinguia, queis gummi
arabicum incoctum fuerat, cruciatus abdomi-
nis

nis, & dejectionum frequentiam composuerunt: quæcunque alia, aliarum nempe virtutum, remedia nocuerunt.

Dysenteriæ complicatæ seu varia ratione commixtæ.

Dysenteriæ diversæ subinde commiscebantur. *Inflammatoria*, atque *biliosa* in unum morbum conflari præ cæteris solebant; constitutione temporis subinflammatoria, in corpore cæterum valente, pleno, stricto; vel vero, ubi opio, vino, rheo, myrobalanis, aromaticis, adstringentibus Æger fuerat abusus.

Dysenteriæ variæ se invicem excipientes.

Nonnunquam, quæ in quibusdam Ægris aut solæ fuerunt, aut complicatæ, in aliis sibi ita successerunt, ut una dysenteriæ species exceperit alteram; atque huic dysenteria variarum successioni oportuit medendi rationem accommodare.

CAPUT IV.

Tentamen novæ divisionis morbi dysenterici, ex cognatione cum vario rheumatismo repetitæ.

Quam hucusque dysenteriæ divisionem dedi, plerasque ejusdem species comple-

plectitur, easque communiores, sanatuque non difficillimas.

Supersunt autem aliæ quædam, quas ad hucusque recensitas operosius referes, & quarum iudolem ex superioribus vix perspicies.

Hinc aliam inire viam placet, qua ad genium morbi intimius cognoscendum nos perventuros confido.

Statuo, dysenteriam, hisce annis observatam, fuisse *intestinorum rheumatismum*, ab eadem genitrice materie natum, qua rheumata nasci, æstate adulta atque autumno, solebant.

Febris ergo rheumata æstatis; rheumataque partis cujuscunque, artuum, faciei &c. *eandem* per ea tempora habuere cum dysenteriis *causam materialem*, & solummodo *forma* differebant.

1mo: enim rheumatismos artuum videre contigit, repente sublatos dysenteria oborto.

2do: nonnunquam eundem hominem & rheumatismus vexabat, & dysenteria.

3tio: dysenteria quoque subito cessabat, ut primum carpi, aut genua intumueret, dolue-

luereque ad eum modum, quo a febre rheumatica solent, in artus incurrente.

4to: par quoque utriusque morbi frequentia fuit eadem tempestate, ut Alios rheumatismus affligeret, Alios dysenteria.

5to: eadem medendi ratio in utroque morbo valebat, idem etiam habitus symptomatum erat; si ea excipias, quæ ob partis affectæ diversitatem differre necessario debebant.

6to: dysenteria non infrequenter sudoribus; aut efflorescentia miliari, vel vero utraque hac ratione, judicari & solvi solebat quod sæpenumero in rheumatismis quoque observabamus.

Solâ certe acrior bilis, atque ab rheumate non adjuta, dysenteriam non fecit. Acerrimam saburram in febre biliosa ipse quondam vomebam, fauces ita exurentem ut integrò biduo, vel lenissima potulenta ignis instar œsophagum quasi arrosum afficerent; nihilominus, præsente licet hac acerrima bile nec ventriculus, nec intestina doluerunt, nec ullum dysenteriæ signum adfuit.

Præterea, Qui dysenteriam patiuntur sæpe perpauca vomunt, & quæ nec colorem,

rem, nec ſaporem depravatum habent, nec ſenſibilem aliam qualitatem vitiatam, etſi cum multo plerumque levamine vomant.

Idcirco non videtur dyſenteria produci ab acri bile intra tubi inteſtinalis cavum contenta, & nondum reſorpta; licet ab eadem reddi poſſit periculoſior: atque emeticum non raro profuiſſe viſum eſt, qua *ſudoriferum*: novimus enim poſt emeſin ſudores moveri.

Hinc dyſenteria non ob remotam quamdam analogiam; & per metaphoram, ſed *vere* ac *genuine rheumatiſmus inteſtinorum* dicetur, ſuntque hi duo morbi αδελφεα παθηματα, atque ejusdem matris.

Quapropter methodus rheumatiſmis eſtivis medendi rectificari corrigique ex ea medendi ratione poteſt, quam dyſenteriis applicamus, & e contrario hæc per illam poteſt illuſtrari.

Recenſebo nunc, quam rheumatum diverſitatem viderimus temporibus dyſentericis; ut, quanta rheumatiſmos inter, & dyſenterias analogia interceſſerit, liquido conſtet.

Prima species rheumatismi, & dysenteriæ.

Rheumata observabantur in hominibus cæteroquin bene valentibus, ab aura frigidiore, quæ forte Sudantes afflarat. Hi rheumatismi benigni fuere absque febre, & potu tepido diaphoreticove absque negotio difflandi.

Ejusdem omnino moris dysenteriam vidi serosam, benignam, cito & eadem ratione sanandam; hanc superius *primam dysenteriæ speciem* nominabam.

Secunda species rheumatis, & dysenteriæ.

Alteram speciem rheumatismi constituebat rheuma artuum pertinax, & diuturnum, initio febrile & cum afflictæ partis tumore, atque, febre licet profligata, diutius nihilominus dolorificum; quodve, ni exquisita methodo succurreretur, articulos sero tandem a dolorum cruciatu liberarat, & eos reliquerat ad motum ineptiores, rigidiores, tuberosos, tumidos, & per omnem fere vitam veluti semidistortos.

Non dissimilem dysenteriam offenderamus rebellem ad notas sanandi leges, & cum hac pertinaci fluxione articulorum apprime convenientem. Sero dolor abdominis valedixit, longissimamque omnium moram traxit; sano reliquo abdomine, in intestino recto;

cto; quod aſſiduo teneſmo mucum tremulum lineis ſanguineis pictum expreſſit. Teneſmum hunc diutiſſime durantem ſublatum una nocte vidi, oborto mox femoris ſiniſtri, & carpi dextri tumore, ac dolore rheumatico qui ſero lactis, & frictionibus ſanabatur.

Cum Pauciſſimis tamen tam benigne agebatur, nonnunquam enim dyſenterico dolore utut ſero, ceſſante, alvus nihilominus indolenter & aſſiduo fluebat multis ſeptimanis. Varia incaſſum tentata ſunt: Ægri aut hydropici perierunt, aut conſumpti ab aſſidua aquoſa, chymoſa dejectione.

Tunc inteſtina, potiſſimum craſſa, reperiebantur, ſolito multo craſſiora, rigida, coriacea, ac nullibi ulcerata.

Idem hic inteſtina ſunt paſſa ab inveterato rheumate, quod articulis ab eodem accidiſſe ante dixi, tumidis manentibus, tuberoſis ac rigidis effectis, & ad motum ineptioribus.

Oblitteratis nempe inteſtinorum abſorbentibus vaſis, rigeſcentium, durorum, alvus absque torminibus & aſſiduo manans, hydropem induxit, & conſumptionem.

Horum pauci, iique ſolum valentiores, & quibus adhucdum virebat genu, poſtquam diuturna ægritudine ferme ad incitas redacti fuerant, attritas ſenſim vires reſumſerunt; fatiſcente fortaſſis materie rheumatica, & inteſtina deſerente. Sed longa mali mora memoriam ſui reliquit, & languidior ventriculi vis, decoctusque juventæ flos ſuperati morbi identidem commonefecit.

Tertium quoddam genus erat deſtillationum, æſtate, & ſub initia autumni, ſæpe conſpectum, eryſipelatodes, urentiſſimum, quod vel leviſſime digito contrectatum Ægro ejulatus expreſſit; ſub veſperam & noctu crudelius ſæviens, & ſepticum.

Tertia ſpecies rheumatiſmi, & dyſenteriæ.

Anno 1777. binas Juvenculas habuimus, quarum altera manum habuit ejusmodi rheumate tentatam, altera pedem. *Tempore* potius delinitum morbum exiſtimabam quam *conſilio* fractum; quod, etſi varium fuerat, tamen a morbi ingenio capitoſo identidem vincebatur.

Quibusdam id genus rheumata poſt multorum dierum cruciatus in pus convertebantur.

Quo-

Quorum corpora jam ante morbum pravos ſuccos fecerunt, hos præ cæteris hoc rheuma invaſit.

Sed etiam dyſenteriam non abſimilem vidi in Cachochymicis, graviſſimam, lethalem, atque id ſolum boni habentem, quod rarius fuerit obſervata, & anno 1776, omnino nunquam.

Dyſenterici hi *ardorem abdominis*, eumque intenſiſſimum, aſſiduum, contrectationis vel mitiſſimæ impatientem mox primis morbi diebus; anxietatem miram, & jactitationem; creberrimas, mere, ſed obſolete ſanguineas dejectiones; pulſus ſæpe magnos, vibratosque, ſed nunquam valde acceleratos, ſubinde autem tenuiſſimos exhibuerunt. Vena ſecta ſanguinem dedit laudabilem, absque ulla phlogiſtica cruſta, & absque dolorum levamine. Sub frigidiſſimo artuum frigore & plusquam cadaveroſo internis caloribus ſe peruri querebantur; potus gelidi inexplebile deſiderium. Lingua ſicca, hirſuta, & ipſa quoque frigida. Mentis conſtantia, & dolorum ſenſus uſque fere ad ultimum vitæ diem. Mucilaginoſæ, tepidæ, crebræ, potiones, & abdominis fotus aſſidui, rariſſime profuere.

Tertia, quartave plerumque die marmoreum illud humidumque frigus artus omnes occupavit; ſudore gelido in magnas gutras collecto ubertim manante, præprimis ex facie.

Septima atque octava die, dejectionibus & rarioribus, & melioribus, jam non torminoſis, ανχϑερμαινεσϑαι ſubinde videbantur: at ore aperto, oculis conniventibus, taciturne deliri, & neglectim cubantes nona, aut decima periere.

In cadaveribus cœcum, colon, ejusque potiſſimum transverſa portio, & quæ per ſiniſtrum latus deſcendit, itemque inteſtinum rectum, craſſas, & carnoſas membranas habuere, duras, & tumefactas; color autem plumbeus fuerat, aut luride ruber.

Meſenterium & omentum obſoleta, & late diffuſa rubedo infecit, hinc inde altius intra eorundem viſcerum ſubſtantiam demiſſa.

Diſſectus horum inteſtinorum canalis villoſam tunicam profundo, & triſti virore imbutam exhibuit, quem nec aqua eluit, nec ſpongia exterſit.

In quibusdam cadaveribus hic viror obſervatus non eſt; cum inteſtina interea fœde rube-

ruberent, & luride rubente ſanguine manabent. Glandulæ quædam meſenterii ex inflammatione tumebant, referebantque ſanguinis grumos.

Rariora, & leviora, aut etiam nulla, vitia in tenuibus reperta ſunt inteſtinis.

Meſenteritis graviſſima hic fuit, & enteritis cum omenti ſimul inflammatione, non *benigna*, ſed *ſeptica*, *eryſipelatoſa*, & antephlogiſtico apparatu non domanda.

Qui lubricantibus, & involventibus remediis morbum commiſit, æque parum profecit, ac Is, qui aut emeſi, aut catharſi voluerat Ægro mederi.

Solis quippe antiphlogiſticis cicurare phlogoſin interaneorum non licuit, relicta acri & inflammante, ſi qua aderat, bile: ſed neque hanc licuit evacuare, ubi inteſtina, & omentum, & meſenterium jam tanto incendio conflagrarant.

Nec morbi cauſſa ſolum intra tubi alimentarii cavum commorabatur, uti forte in Illis ſolet, quorum ventriculus ex prandio heſterno vitium & cruditatem traxit, ſed ipſis inteſtinorum membranis, meſenterio, omento, infixa hæſit portio materiæ dyſentericæ

 non

non parca. Hanc extricare perſæpe difficillimum fuit, periculique plenum.

Febris ipſa ex ampla, & variegata *febrium ſepticarum*, aut potius, inflammatorio ſepticarum, & eryſipelatodon, familia fuit.

Quarta ſpecies rheumatismi atque, ac dyſenteriæ.

Rheumata gaſtrica dari, obſervatio quotidiana docet: eorum autem cum magna inter ſeſe variatio eſt, tum ab aliis rheumatismis hucusque deſcriptis diverſitas. Neque hoc novum eſt, aut nuper conſpectum, ſed homini vel mediocriter docto notum, & cognitum jam dudum. Ophthalmiæ enim gaſtricæ, & odontalgiæ ſaburrales; cephalalgia gaſtrica, rheuma artuum bilioſum, aliæque aliarum partium fluxiones, quæ a ſordibus ventriculi naſcuntur, nonne vulgata nomina jam ſunt, & ex ipſis rerum, cauſſarumque viſceribus petita?

Fluxionibus his vel nulla comes it, vel obſcura ſolum febricula. Moleſtiam potius quamdam, quam morbum arbitrantur, qui ſic ægrotant.

Horum ventriculum acrior bilis ferit, ſed quæ tota intra eundem collecta non manet; tenuior enim ejusdem portio ac ejus

vel-

veluti aura quædam intra alveos circumeuntium humorum ſuſcepta, vel ad varia corporis cola defertur, abſceditque κατ' εκϱϑν, vel vero in itinere ſuo aberrat, atque alicubi adhæreſcit.

Quod ſi id in pulmonibus contingat, hique hanc αποθεσιν patiantur, catarrhum habebis ex primis viis ortum; ſi in membrana narium, coryzam &c.

Fac jam halitus illum bilioſum intra circumeuntes humores ſuſceptum ita in ſuo curſu deviare, ut ad opportunum quoddam colatorium non appellat, aut forte per cutis poros exitum moliens, admiſſo frigore repercutiatur, neque tamen, uti antea poſui, pulmonibus infigatur, aut naribus, ſed decumbat ad ipſum inteſtinorum corpus, ad meſenterium &c.; catharrhum habebis inteſtinorum, aut eorundem coryzam, ſeu *dyſenteriam*, eamque ſpeciem, quam in principio hujus diſſertationis ſimpliciter apellavi *bilioſam*.

Sola ventriculi, & inteſtinorum ſaburra bilioſa absque eo rheumate, & intra cavum inteſtinale ſolummodo contenta, alvinum forte fluxum feciſſet indolentem, aut etiam dolen-

lentem, ſi quidam materiæ fuiſſet acor: ſed ejusmodi *diarrhœam*, utut fortaſſe, acore poſito, *torminoſam*, diverſam arbitror a *dyſenteria*; cujus creberrimæ quidem, & torminoſæ ſunt dejectiones, ſed ferme irritæ, ut fæcum ſecedat plerumque nihil, ſanguis vero & mucus vi exprimatur.

Ea certe eſt dyſenteriæ legitimæ conditio, ut hanc morbis adnumeres alvum potius occludentibus, inter aſſiduos licet dejiciendi, ſed fruſtraneos, conatus, & diarrhæa quoque dyſenteriam ſanet perſæpe.

Nihilominus non ita dyſenteria diarrhææ opponitur, ut hac oborta, aut ſponte aut ope remediorum, neceſſe ſit, illam *ſemper* & *certo* tolli. Juvencula enim quædam, cum ſaltu incaluiſſet, & meraciore vino, noctuque eſſet perfrigerationem paſſa, altera mox die in dyſenteriam incidit crudelem omnino, cum intolerabili anxietate, exili pulſu, αλισμω; exacto triduo ad nos venit. Materies veluti lactea, cum exiguo hinc inde virore, magno impetu, & pari copia, & ferme aſſiduo, per inferiora ſeceſſit. Venam ſecui, cum conceptam in abdomine inflammationem adverterem, & potu tepido, mucila-

cilaginoſo, & fotu externo abdominis uſus ſum, ut prolapſos ad inteſtina humores revocarem; tandem & opio volui ad aliquot ſaltem tempus ſeceſſus inhibere. Nihil profeci. Periit Ægra inter aſſiduas jactitationes, & immanis circa præcordia ponderis querelas, cum tormina conſopirentur.

In cadavere inteſtina omnium & ventriculum reperi colere intenſe roſeo imbuta per totum; mollia tamen, & membranis horum viſcerum, ſecus ac in Aliis obſervaram dyſenteria enectis, non tumidis. Omentum, & meſenterium eundem habuerunt colorem.

Sed redire ad *dyſenteriam bilioſam* juvat, quam inter reliquas ſpecies multo fræquentiſſimam vidi, ac popularem. Et anno 1773. in Hungariæ quibusdam locis, atque æſtate vigenti anni 1776. per omnem agrum Viennenſem, prope ſolam.

Utut hæc vulgaris perſæpe ſit, Multique per ea tempora in Libitinæ rationem veniant; tamen naturam hujus ſpeciei immerito malignitatis damnares, reamque ageres tot funerum.

In-

Incusare Ægrorum potius socordiam oportebat, morbi initia contemnentium; aut eidem medentium quidem, verum sinistre & inauspicato.

Αυτων γαρ σφ τερησιν ατασθαλιησιν ολοντο, Νηπιοι. *)

Morbi faciem, atque notas hic non describam, cum id a me fuerit antea præstitum in relatione *dysenteriæ biliosæ.*

Sed & methodum medendi ibidem exposui, quæ ferme in solius emetici, aut emeto cathartici usu consistebat, & opio emeticum, excipiente.

Emeto-catharticum præplacuit præ solis catharticis, iisque quibuscunque. Nam eduxit id genus remedium, quidquid offenderet alieni in tubo alimentari, qua data porta.

Confidebam quoque in illa emeticorum vi, quæ finita purgatione sudores movet: hos tuto moveri tunc posse, iisque motis rheum abdominis una submoveri, existimabam.

In

*) *Odyss. A. v. 7.: nam propria Stulti culpa periere.*

In eum finem *Nepenthes* Helenæ propinavi, diaphoreticorum potentiſſimum, certiſſimumque, & dulci ſimul cruciatuum lenimen.

Quodſi is morbi habitus fuerat, quem in antecedentibus *febrim biliofam dyſentericam* nominavi; parcius, tardiusque opium exhibui, & febre jam inclinata. Ejus rei rationem ſupra dedi.

Plerumque unicum emeto - catharticum profligando morbo par fuit; nonnullis id bis dedi, vix Ulli ter; interjecto die uno inter ſingulos emeto - catharſes. Die intercalari decoctum radicis graminis, & taraxaci cum ſyrupo ribeſiorum, aut alio conſimili, Æger per vices ſumſit, cum narcotico veſpertino.

Aliud quoque eſt, quod emeſin præ ulla purgatione commendabat, actio nempe ipſa & labor vomendi; quare videlicet vel ſola pungentes particulæ eliciuntur, atque prolectæ quaquaverſum excutiuntur.

Multi ad nos venerunt, rheo, myrobalanis, tamarindis, ſale medio vario, manna, jum dudum, ſed fruſtra uſi. Fateor, me laborioſius ſanaſſe Horum dyſenterias, quam Illorum, qui paribus cæteris morbum naturæ commiſerunt.

Ho-

Horum quidem remediorum encomia novi: fors tardius ſanarunt dyſenteriam, quam noſtra citius ſanaſſent.

Quin mihi hæc remedia nocere viſa ſunt, ubi abundantior ſaburra adfuit; aut in ventriculo, eique connexo inteſtino, ſita.

Idem in Dyſentericorum curatione evenire obſervavi, quod in plerisque aliis morbis contingit; ut nempe ſanati hoc vel illo remedio dicantur, Quibus ſub uſu ejusdem id ſolum fortunæ obtigit, ut non morerentur. Hinc intempeſtivæ curationum quarundam laudes explicari poſſunt.

Periclitanti methodos diverſas, easque inter ſe, & cum ſolis naturæ non adjuta viribus, conferenti conſtabit, quænam methodus alteri præſtet, & quantum ſolius valeat naturæ vis, quid ferre recuſet. Horum omnium nobis copiam noſocomium fecit.

Aliæ quædam ſpecies rheumatiſmi & dyſenteriæ.

Rheumatiſmos *inflammatorios*, atque etiam inter ſeſe *complicatos compoſitosque*, aut diverſas rheumatum ſpecies *ſibi invicem ſuccedentes*, ea ipſa tempeſtate ſpectare licuit, qua ejusdem omnino indolis dyſenteriæ, graſſabantur, & eodem modo ſanare, quo

quo populari inteſtinorum morbo medebamur.

CAPUT V.

Varii exitus dyſenteriæ.

Nunc quos *hæc* dyſenteria diverſos exitus habuerit, exponam. Non raro emetocatharſis inſtituta morbum ex integro, atque repente ſuſtulit, non rediturum.

Atque hanc quidem rheumatum gaſtricorum, phrenitidis e. g. gaſtricæ, ophthalmiæ, coryzæ, catarrhi, aliarumque Ægritudinum, ſi forte ex ſordibus ventriculi naſcerentur, promptiſſimam levationem perſæpe mox ab emeſi intuebamur, atque etiam mirabamur; non enim ventriculum ſolum a recrementitia materie vomitorium vendicavit, verum etiam id, quod ab ea materie decerptum in parte ſubinde diſſitiſſima fixum hæſit, pari ſubmovit celeritate. Ea fortaſſe portionis & illuvie gaſtrica decerptæ, & aut encephalon, aut oculos, nares, thoracem, artus, inteſtinorum membranas vexan-

imus dyſenteriæ exitus in ſanitatem.

tis tenuitas, mobilitasque fuit, (in corpore præfertim jam præparato, & fibris aliquantum jam emollitis, cedentibusque, feu *coctione prægreffa*), ut eodem tempore & remedio eodem vacuari ventriculus potuerit atque id, quod inde ad vifcus quoddam ante abfcefferat, moveri loco reducique in circulum communem, atque ad aliquod corporis colon deferri.

Subinde mitior morbus evafit, ceffitque ferius, novæ materiæ coctione prægreffa & corporis præparatione ulteriori, datoque altero, vel etiam tertio, emetico.

Aliquoties nullum ab emefi levamen obfervabatur, manente eadem dolorum fævitie, & feceffuum frequentia eadem. Venam in brachio tunc fecui, & ex Coi Senis oraculo *partes fub umbilico aqua calida multa lavabam* & tepidos, copiofos, emollientes potus propinabam; atque ita Multis tempeftive profui Aliis vero aliquanto tardius profui, certe tamen.

Tunc vero fanguinem eduxi perfæpe qualem in pleuritide folemus; fic antiphlogifticam methodum cum illa conjunxi, quam appellant *evacuantem*.

Ap-

Appetente autumno ; aut ubi cœlum sperius, quam pro anni ratione, atque aura rudior homines tenuiter vestitos, aut meridianis solibus, aut exercitatione, in sudorem solutos, percuteret conjiceretque in dysenteriam, sola non raro phlebotomia juvit cum emolliente, & copiosa potione, & abdominis fotu.

Torminibus ; seu *evacuante* methodo, seu *antiphlogistica* consopitis, alvus subinde fluebat indesinenter diebus multis, quin etiam septimanis: Radix arnicæ, vel ejus infusum cum emolumento exhibebatur; Uni Alterive hanc diarrhœam vesicans stitit.

Adus extern in diarrhœam.

Crurum oedema, quod diuturnum alvi fluxum excepit, stomachica, invigorantia, frictio, & tempus tandem ipsum, dispulerunt. Verum caute invigorantibus utendum esse docebar, ne, dum corroborare ventriculum volumus, eidem ingeramus, quæ nimia sint, aut mole ipsa, aut vi. Languidissimum enim, & debilissimum ventriculum mitissima solum tonica reficiunt, fortiora offendunt. Diæta medicatrix, & auxilium ab ipso tempore petitum potiora fuerunt hoc alvi fluxu

Laborantium, indeque Convalefcentium adjumenta.

De dyfenteria; etiam poft emeto-catharfin, non mitigata, deque hujus phænomeni ratione, & medela, itemque de dyfenteriæ in longam diarrhœam converfione, dilucide opinor, atque abunde difputavi.

3tius dyfenteriæ exitus in dyfenteriam chronicam.

Verum tertiam quamdam Ægrorum conditionem vidi, etfi raro obvenientem, at eo difficiliorem fanatu. Dyfenteria nempe fubinde plurimum remifit, ut & feceffus rariores fuerint, & vix torminofi; torminofi tamen, multisque feptimanis.

Hanc chronicam dyfenteriam, utut dolore pauco, brevi, evanido, fub ipfa folum dejectione modice percepto, ftipatam præ acutiffima dyfenteria, præque illa longa diarrhœa abominabar. Remedia, fpesque noftras ut plurimum elufit, & Ægros lentæ, & certæ morti confignavit.

Cadavera horum *phlogofin chronicam*, & duritiem, rigiditatemque inteftinorum potiffimum crafforum monftrabant.

Hanc dyfenteriæ conditionem cum rheumatica, aut arthritica materie comparabam articulis tumentibus pertinaciter infixa, inde-

que

que non dimovendà; ut eundem putarim morbum, eandemque cauſſam materialem, ſed diſpari fixam loco.

Qui florem ætatis jam ſuperarunt, ex morbi diuturnitate potius, quam vi perierunt.

4tus exitus in teneſmum varium.

Pauciores hoc anno (1779.) dyſenterias teneſmus finiit, qui ſymptomatum dyſentericorum alias plerumque ultimum eſt, atque agmen claudit. Fuere tamen, qui torminibus jam penitus compreſſis per aliquot dies inanem deſidendi conatum experiebantur; expreſſo muco; ſubinde etiam pauco cruore.] Semel ſolummodo teneſmum obſervavi longius durantem, & nulla pellendum ratione. Nam rheo, & myrobalanis ſubinde, nonnunquam mucilaginoſo clyſtere, nonnunquam, conſilio mutato, narcoticis moleſtum hoc ſymptoma volui profligare. Fruſtra fui. Una nocte repente teneſmus evanuit, orto mox ea adhuc nocte, dolente tumore ad carpum dextrum, ortaque ex ſiniſtro latere ſchiade. Non multo poſt Æger etiam ex his doloribus uſu ſeri lactis convaluit.

Quædam tenesmi species est, veluti dysenteria partialis.

Tenesmum, eundem postmodum morbum existimavi cum dysenteria, sede solum diversum, & magnitudine minorem. Si enim potior crassorum, colique præcipue intestini tractus, quam ego præcipuam, solenniorem que dysenteriæ provinciam puto, eo rheumate, atque eo modo laboret, quo id ad constituendam intestinorum difficultatem requiri superius asserebam, *dysenteriam* adesse in confesso fuit. Rheumate autem dysenterico sua illa ampliori de sede moto, atque intra angustas solum intestini recti, aut ejusdem extremæ tantum oræ cancellos concluso, *dysenteria recti* solummodo intestini fuerat, sive mutato nomine *tenesmus*.

Non aliam tenesmi, seu *dysenteriæ hujus partialis* curationem noveram, quam ipsius morbi integri, principisque.

Hinc evenerat, ut aut evacuantibus, *ἀνω* aut *κατω*, vel vero emolliente enemate, potuque, ac venæsectione, nonnunquam etiam laudano, etiam vesicante semel ad os sacrum adplicato; tenesmum expugnarim; ratione videlicet diversa, prout diversam hujus *topicæ dysenteriæ* notionem conceperam, & concipi debere arbitrabar.

Tem-

Tempori ſubinde committi tuto teneſmus potuit.

Alio vero ſpecies eſt teneſmus hæmorrhoidalis.

Puellam ex dyſenteria convaleſcentem teneſmus vexabat, ſed quem alterius indolis eſſe exiſtimabam. Olim enim hæmorrhoidum tumore dolente, & cum teneſmo afficiebatur. Nunc quoque eadem ab hæmorrhoidum irritatarum tuberculis moleſtias pati videbatur.

Hæmorrhoidalis hic teneſmus frequentius poſtea obſervabatur, in Viris iisque robuſtioribus, frequentius quoque in dyſenteria autumnali, quam æſtiva.

Teneſmo hæmorrhoidali emulſio medebatur, & mere emollientia enemata; opiata vero eundem augebant.

5tus exitus dyſenteriæ in rheumata artuum, articulorum &c.

Nonnullis dyſenteria verſa eſt in rheuma cujusdam alterius partis: ſic humeri Quibusdam, Aliis nucha, occiput, manuum carpi, genua &c. dolore dilacerante occupari viſa ſunt, ventre, atque alvo ſanatis.

Converſionem hanc dyſenteriæ in morbum articularem *ſubinde* optabam, utut a plurimis obſervatoribus damnatam. Malui enim articulos ſanare, qui morbi vim facilius & minori cum noxa perferebant, quam

inteſtina. Sed id *ſubinde* optaſſe me dixi, in dyſenteria nempe graviori; difficulter, aut vix ſananda, non autem in *dyſenteria ſimplici bilioſa*; utpote quam & cito poteram ſanare & multo facilius, ac morbum articularem.

Subinde pulmones ægrotare veluti catarrho cœperunt, ut primum a dyſenteria mitius habebantur, aut ex eadem convaleſcebant.

Quibusdam a dyſenteria aures tinnibant cum aliqua ſurditate.

Pauciſſimis, morbo inteſtinorum jam cicurato, malum ad ventriculum verſum eſt, ubi ingens quaſi pondus percipiebatur.

Nonnunquam mitigatus jam ſymptomatibus dyſentericis, pectus valdopere opprimi; aut latus veluti pleuritice dolere, citra tam magnam, ac manifeſtam febrem; rheumate nempe in pleuram, aut muſculos intercoſtales irruente.

Subinde fixum hoc rheuma uni loco adhæſit; nonnunquam vero vage, atque errabunde diſcurrebat, ut modo hanc partem vellicaret, modo aliam.

Intra

Intra non multos dies hæc deſtillatio evanuit, in quamcunque demum partem cæcidiſſet; ſeu ſponte, ſive etiam aptis remediis.

In hunc ſcopum diaphoreſin movebamus potu tepido floribus ſambuci medicato, & ſtilio diaphoretico non abluto. Decocta radicis bardanæ &c. profuerunt, Nonnullis ſerum lactis, Aliis rheum. Aliis admotum alicubi veſicans, hanc ſuſtulit defluxionem.

Fœminam dolor pleuriticus corripuit qui relicto thorace hypochondrii dextri portionem mollem obſedit, inde defluxio ad pulmones ſe recipiens moleſtiſſimam tuſſim, noctu præcipue, veluti catarrhoſam fecit; ea repente ceſſante orta ex dyſenteria, quæ nychthemero nondum exactoſubito conquievit, thorace dextro ſupremo pone claviculam acerbe dolente. Diaphoreſin potu multo, tepido, & ſambucino tentabam, atque inter ſcapulas ponebam veſicans: convaluit.

Petulantis id genus rheumatis æſtivi, atque autumnalis exempla plura vidimus; quæ, qua affinitate teneantur cum dyſenteria, vel maxime Reluctantes, atque aliter hucusque Sentientes ita docent, ut omnis dubitatio eximatur.

6tus exitus in urinæ difficultatem.

Quibusdam ad veficam morbus decubuit ita, ut dyfenteria repente fubfifteret, orta ingenti mingendi difficultate, aut etiam lotii plena fuppreffione. Aliis ingens folum in pube pondus erat, alvo fanata.

Nonnulli dyfenteria vigente adhuc molefte mingebant. Dyfuriam poft dyfenteriam emulfum amygdalinum, cui fyrupum altheæ admifcebam, itemque adplicatum ad pubem cataplafma emolliens folvit.

Hoc anno (1779) multo Pauciores obfervavi, utut numero Dyfentericorum longe majori, quos mictus difficilis una affligeret cum dyfenteria, quam anni (1776.) æftate.

Pauciffimos videre erat ftranguriofe mingentes, cum ponderis ad pubem fenfu, fed absque dyfenteria.

CA-

CAPUT VI.

Exitus dysenteriæ in hydropem.

EPISODION

de hydrope plethorico.

Exitus quoque dysenteriæ in hydropem fuit; in sexu præprimis sequiori, quem morbi diuturnitas attrivit magis.

7mus exitus dysenteriæ in varium hydropem.

Sub ultimos nempe dysenteriæ dies, eaque in indolentem alvi fluxum fatiscente, Plerisque crura, subin & femora albo phlegmate intumuerunt; Nonnullis abdomen quoque, & universum corpus.

Quibusdam, pedes solum & crura tumidis, lenia tonica, grata cardiaca, amara &c. & crurum aromaticæ frictiones, & ipsum tempus, remedio fuerunt.

Quibus vero totum corpus intumuit, quod quidem Paucissimis contigit, laboriosior curatio fuit, & variis medis tentata. Somno parco, exercitatione corporis, decocto taraxaci, cichorei cum terra foliata tartari, ex-

extracto præterea *Colliniano*, quod ex ſucco recentis herbæ *lactucæ viroſæ* parari curaveram, autumno devexo, & ſub initia hyemis, convaluerunt.

Digreſſio ad hydropem plethoricam,

Hydropes alios complures & aliunde exortos, remediis methodisque cognitis ſanatos non recenſebo, cum nihil habeant non ubique deſcriptum. Illata tamen hydropis mentione non poſſum non aliquantum ab inſtituto deflectere, &, Sermocinantium more diſſere de ea re, ad quam forte fortuna delapſi ſumus, nempe hydrope.

Reſumam iterum abruptam de dyſenteria ſermonem, ubi aliqua rerum varietate veluti refocillati, a longæ narrationis tædio quieverimus.

Hydropem quemdam, præter alios hydropes frequentiores, ſed quos & quorum cauſſas hic præmitto, videre erat hinc inde quidem deſcriptum, minus tamen in praxi, ut opinior, cognitum; atque idcirco ſiniſtra nonnunquam curatione vexatum.

Is nobis *hydrops plethoricus* erat, ſeu *ortus a plethora.*

Cauſſas habuit alii hydropis ſpeciebus ferbe oppoſitas, plethoram nempe, & !abo-

rio-

riosum abundantium humorum, cæteroquin bonorum, circuitum. Inde vasa sanguifera, cruore nimio distenta, aquosam portionem facillime dimiserunt, extruseruntque, sed ita demissam difficulter receperunt: hinc aquæ intra cellulosum corpus, aut cava varia collectæ, hydropis eam speciem fecerunt, quam *plethoricam* appellabamus.

Hydropis hujus genesin ipse mihi exemplo quodam illustrare conabar. Quemadmodum enim ultimo graviditatis tempore venarum iliacarum compressio abundantiam humorum in artubus inferioribus contentorum sive topicam plethoram, indeque crurum, femorum & pudendorum facit hydropem; sic plethoricis columna cruoris major, quam quæ apte contineri vasis possit, & expedite ad cor reduci, hydropem gignit.

His morbus in corpora solum robusta, ætatis florentis, & bene pasta, juxta nostras observationes cadit.

Atque ex *hac* corporum ætatis & vitæ ratione, item ex defectu caussarum illarum, quæ alias producere hydropis species solent, huic nostræ plethoricæ oppositas, hydropis hu-

hujus indoles, cum eaque conveniens medendi methodus nobis innotuit.

Coquum Comitis St**, quadrato corpore donatum, Fabrum item lignarium, Fabrum ferrarium, Famulum quoque compagis cæteroquin firmæ, item binas Fœminas, Viraginum habitu utramque, præter Alios hac specie hydropis detentos vidimus; eventu, ut postea referam, diverso.

Plerumque hic hydrops *intercus* est, & diffusus per totum corpus, subinde crurum solum, & femorum. *Asciten plethoricum* nondum observabamus. Nonnunquam hydrothoracem præ se ferebat, difficili inter gradiendum spiratione, decubitu supino impossibili, nocturna in primo somno excitatione cum suffocationis metu, aliisque.

Hydrothoracem plethoricum difficulter distinguebamus ab aliis hydrothoracis speciebus, alia a causa ortis, & alia sanandis ratione.

Chlorosis quoque *orta a plethora*; & ab aliis chloroseos speciebus distincta, in Puellis rusticanis, & duro labore exercitatis; nonnunquam occurrebat.

In hoc & hydrope, & chlorofi remedia pleraque aliis chlorofeos & hydropis fpeciebus apprime dicata, nocuerunt.

Profueruut autem phlebotomiæ moderatæ, fed aliquoties repetitæ, & antiphlogifticus victus: decocta item emollientia, nitrofa, acidula, ferum lactis cum terra foliata tartari.

Quasdam hujus hydropis curationes longo cremoris tartari ufu perfecimus.

Subinde hic nofter hydrops & chlorofis phlogofin conceperunt. Sanguinem pleuriticum iterato educebamus, generofiori antiphlogiftica methodo ufi.

En hujus hydropis exempla quædam minus faufta:

Coquus Comitis St** quadrato corpore, lacertofus, amplo thorace, brevique fed craffo collo, vigente hyeme pleuritide laborabat domi fuæ: ægre eluctatus difficilem in inceffus & noctu fupine decumbens, refpirationem querebatur; inter primos fomnos veluti jamjam fuffocandus evigilabat, atque e lecto exfiliebat auram capturus. Multas noctes fedendo transegit; crura valde tumebant aquofo tumore, uti etiam carpi, hi vero mo-

dice

dice. Pulſus ampliſſimi, tardi, & inſtar chordæ ferreæ digitum ferientes. Aliquoties domi adhuc ſuæ ſanguinem emiſit pleuriticum & cum aliquo, ſed temporario, levamine. Victu nihilominus priſtino utebatur, carneo videlicet, & vinoſo; atque hoc quidem non raro meraciore, utpote multos inter labores, & penes ignes incaleſcens.

Exeunte vere mihi tradebatur. Uſu ſquillæ, aliorumque remediorum urinas potentius moventium, & crurum frictionibus, intra breve tempus id eſt conſecutus, ut noctu non excitaretur, aut excitatus non exſiliret. Diſparuit intra paucas ſeptimanas tumor crurum & manuum, thoracis incommodis ſublatis. Diſceſſurus a nobis cum pridie ſuas ſarcinulas collegiſſet, hilaris, & de recuperata valetudine ſibi gratulatus, ſe lecto commiſit: poſt mediam noctem cum ejulatu epileptice convellitur, inde apoplectico ſopore preſſus veſperi periit.

In cadavere cor triplo fere majus inventum eſt, ac alias ſolet oſtendi, & giganteum; non morboſe dilatatum, cum juſta partium id conſtituentium proportio fuerit.

Pul-

Pulmones ubique laxiori cellulofa tela ambienti thoraci revinciebantur.

Vafa encephali prægrandia, & multo cruore diftenta. Pauxillum aquæ intra meninges diffufæ.

Remediis diureticis; purgatione, frictionibus plethoræ effectus aufferebantur; collectiones nempe aquofæ, cauffa manente, atque etiam aucta.

Hiftoriam fimilem in *diariis Swietenianis* egi, quarum notabiliorem partem, ut primum per alios labores licuerit, publici uris faciam.

Quidam enim *eadem*, qua hic meus homo, ratione hydropicus, *eadem* curatus, *andem* quoque mortem oppetiit.

Famulus compagis firmæ; & valentiffimo æteroquin corpore ultra annum frequenter vomebat, matutinis horis præfertim: ti affidua vexebatur. Tandem intumefcere *νασαρκα* cepit. Purgantibus domi fuæ frura utebatur; diuretica non profuere, quin rinas potius parciores reddiderunt. Mirum l Omnibus, qui hominem noverant, vifum iit, potuiffe nempe hominem ex athletico abitu transire repente in aquofam humorum

 ca-

cacochymiam, quin antea morbus quidam intercalaris vires athleticas attrivisset.

In nosocomium receptus pulsus plenos, duros, & vibrantissimos exhibuit; totum corpus, femora & crura immane quantum tumebant: diuretica tentabantur de nova, eaque varia, cum experientia constet, in eodem etiam hydrope non idem semper remedium urinas movere.

Tandem, cum nihil proficerem, cruribus vesicantia apponi curavi; qua methodo alios gravissimos quosdam, & remediis quibuscunque internis rebelles hydropes sanavi.

E plagis vesicante erosis aquæ largiter diu, noctuque manabant, ut Æger fere totus paucos intra dies detumuerit.

Lævum jam ab initio augurabar de hoc hydrope, quod ortus esset a causa ignota in homine juvene, ad hydropem, ut arbitrabar, non prædispofito; & quod quædam Coqum inter, & hunc Famulum analogia intercederet.

Sinistrum eventum, mortem convulsivam, apoplecticam, Omnibus aliis bene sperantibus, & non longe abfuturam, prædixi; etsi tunc, qua ratione imminenti tempestati occur-

:currerem, nefciebam. Paucos poft dies, quis jam ferme evacuatis, repente aliquo- es convulfus, & apoplecticus periit.

Cerebellum fero ambiebatur, vafa fan- ıine turgida. In thoracis cavo dextro libra usdem feri, & unciæ novem in cavo fini- o fuerunt; pericardium uncias fex ejus- m feri continebat.

Veficula fellea vacua: hepar confiften- ı fanum, fed colore per omnem fuam fub- ntiam viridiffimum.

Sufpicabar, hunc hepatis virorem, & lis in veficula abfentiam, explicari a con- llionibus poffe, quæ fub finem vitæ ac- fferunt.

Noveram quidem jam dudum hanc fpe- em hydropis, eamque etiam fanavi. Ve- m nefcio, quid meam diagnofin in binis ; Ægris ita fubverterit, ut morbo cauffam ɔjicerem non fuam.

Apparente fortaffe curationis, utut ma- inftitutæ, fucceffu decipiebar, inque ma-, quam de morbi natura conceperam, no- ne confirmabar.

Equidem aquæ exantlabantur copiofe, rum iis remediis, quæ vel caufam ipfam

 hy-

hydropis non attigerunt, vel ejusdem adeo vires auxerunt.

Ex eo tempore in hydrope *plethorico* a veſicante abſtinui: malui infima crura *ſcarificare*, & aquas ad plagam inciſam invitatas evocare. Hæc praxis ſanationis celeritatem mirum, quantum, adjuvit.

Murarius 38 annorum ante ſemialterum annum in quodam noſocomio ægrotaſſe ſe ajebat ex catharrhoſa thoracis affectione, tuſſi crebra, ſicca, reſpiratione laborioſa, & frequenti, nocturno præcipue ſuffocationis metu. Pectus oppreſſum habuit. Venæſectionibus, aliisque remediis diſceſſit curatus, ita tamen, ut hæc thoracis incommoda non raro reditum minitarentur, nova ſanguinis miſſione denuo depulſum.

Jam ab undecim ſeptimanis oppreſſionem infimi thoracis, & ſpiritum impeditiorem conſueta methodus non ſolabatur. Spucabat mucoſa; appetebat; ſuoque opificio vacabat.

Ab octo diebus tuſſis catarrhoſa, aſſidua noctu gravior, & eo tempore ferme ſuffocans acceſſit; auctis & oppreſſione, & impedito ſpiritu, ut e lecto exſilire, & per cubicu-

iculum ambulare, ne cubans, & quietus
ıffocaretur, debuerit.

Decumbebat æque facile, aut verius,
qué difficulter, in quamcunque partem li-
uerat. Jam non appetit: dedolatus eſt,
ɔrpus totum *ἀνασαρκα*, pedes præprimis,
rura, & femora tument. Pulſus fortis,
lenus, & vibrans erat.

Cum reſpiratio continuo laborioſior fie-
ːt, ſibiloſa, aſthmatica, cumque univerſum
ɔrpus tumeret in dies magis, & ſputa late-
tia compluribus noctibus excuterentur, in-
ːrmixto multo muco, & Æger frequenter e
cto exſiliret, atque ultimis temporibus alie-
a per vices loqueretur; die, ex quo apud
os fuit, decimo tertio circa auroram periit.

In pugillaribus meis id ſolum adnota-
ım reperio, ſecto cadavere utriusque tho-
ıcis, & pericardii hydropem fuiſſe detectum
um non exigua inflammatione dextri pul-
ıonis.

Aquæ repertæ quantitatem per oblivio-
em, aut aliis laboribus diſtractus, non con-
otabam.

En hydropem, ad hanc, de qua loqui-
ıur, hydropis ſpeciem, referendum: venæ-
U 3 ſectio-

ſectionibus initio ſanatum, dein vero eodem auxilio frequenter mitigatum, donec tandem viribus reſumptis hominem penitus oppreſſiſſet.

Faber ferrarius 46 annos natus a juvenilibus annis difficilem & per intervalla ferme aſthmaticam reſpirationem habuiſſe ajebat; cæterum nunquam graviori morbo, niſi hyeme anni 1768, ubi octiduo ex morbo thoracis acute decubuerit, conflictatum fuiſſe.

A menſis Decembris (1778.) initio abdomen leviuſcule tumidulum fieri occepit, uti etiam crura circa malleolos. Ab eo etiam tempore laborioſius, præprimis a paſtu, ſpirabat, laborioſius quoque decumbens.

Jam inde a fine ejus menſis noctu frequenter e lecto ſurgit, aërem capturus, metuque, ne ſpiritus præcludatur cubanti.

A ſeptemdecim diebus lateri ſiniſtro incumbere nequit absque metu ſuffocationis; ſed neque ante eos dies valebat ſemper, & absque moleſtia, in id latus cubare.

Huic *venas heſterno ſemper Jacbo* turgere, plures, qui hominem noverant, aſſerebant.

Tuſ-

Tuſſicula moderata paucum ſubinde gluten elicuit.

Die 15ta Januarii 1779. noſocomium adiit, tumentibus utroque crure femoreque, ac ventre, attamen non valde.

Terram foliatam tartari ex aqua petroſelini & pauco oxymelle ſquillitico hauriebat, & multum juvabatur, urinis motis & alvo reſerata. Poſt quatriduum, me vel maxime invito, diſceſſit, liberius multo reſpirans, nondum tamen liberrime, tumidulisque & artubus inferioribus & ventre: hac ſe libertate ſpirandi contentum eſſe, & nolle ſe apud nos tanti emere plenam ſanitatem; dictu nempe tenuiori, & hydropoſia, quam vivendi rationem præ morbo impatientius ferret.

Die 24ta Januarii mane carpento impoſitum ad nos deducunt, eumque facie turgida, purpurea, liveſcente, & labiis plumbeis, protuberantibus oculis, ſibiloſe, atque abruptim reſpirantem veluti jamjam moriturum, ad portam noſocomii deponunt.

Fit modica venæſectio; deportatur ad lectum; redit vox, & uſus ſenſuum; reſpiratione tamen vix emendata.

 Cum

Cum per horulam quieviſſet, & ad interrogata reſponderet, ajebat ſe pridie, atque reliquis diebus, poſtquam a nobis diſceſſerat labores vulcaneos exercuiſſe, eosque ſolito duriores, Baccho uſum idcirco meraciore.

Fit denuo venæſectio unciarum decem; ſanguis cruſtam phlogiſticam tenuiorem, gelatinoſam, plumbeam efformavit. Educto ſanguine dextrum thoracem perforari curavi, unde ſeri flaveſcentis libræ quinque pleno rivo fluxerunt. Chirurgus teſtabatur, ſe pulmones *duros*, quemadmodum eosdem inflammatos ſæpe in cadaverum ſectionibus videramus, immiſſo digito offendiſſe.

Signa pleraque aderant, quæ hominem oſtenderant, præter hydropem, ſæva quoque peripneumonia correptum.

In lectum repoſitus commodius quidem multo, non tamen absque omni prorſus ſibilo, ſpirabat. Terram foliatam tartari ex aqua petroſelini, & pauxillo oxymellis ſquillitici hauſit; unde bis vomuit materiem ſoluto Lotricum ſaponi ſimillimam, albidam, ſpumantem, aliquantum tenacem, & amaritie intenſa.

Cum

Cum die proximo iterum æſtuaret magis, & laborioſe atque cum ſtrepitu reſpiraret, potus mere emollientes, & tepidos, nitroſosque haurire juſſus eſt multis diebus; ſanguine iterum iterumque educto, pleuritico ſemper, & ſemper levante; ut die 1ma Februarii libere ſpiraret, decumberetque & ſupinus, & in quodcunque latus voluerat, tuſſiretque perquam raro.

His omnibus diebus magna aquarum vis effluxit e cavo thoracis, atque e tela celluloſa muſculorum thoracicorum. Sed crurum & femorum tumor manebat aquoſus, & magnus.

Ab hoc tempore e lecto ſurgebat, & cubiculum obambulabat: oxymelle ſquillitico aliisque, quibus lotium cieri poſſe ſperabamus, uti cœpit.

Verum poſt medium menſis Februarii crurum femorumque tumor ita increvit, ut lecto iterum affigeretur. Tuſſis redire, veſpertina potiſſimum, atque nocturna: calere demum, atque febrire aſſiduo, veſperi tamen intenſius. Vulnus paracenteſi inflictum pus fudit tenue, aquoſum, uberrimumque.

Artubus inferioribus ſupra modum tumentibus, lacertoſa brachia conſumi, quæve thoracem ambierunt, carnes tabeſcere.

Die 18va Martii occubuit. Pulmo lateris perforati *inflammatiſſimus* erat totus quantus, & ubique cum pleura arctius cohæſit, pariter *inflammata*. Nulla ullibi puris collectio, ulceratio nulla fuit. Cætera uti in Sanis fuerunt.

Mirabamur veram, graviſſimamque peripneumoniam hydrothoraci junctam, & ingenti artuum inferiorum hydropi; ſputa quoque *purulenta*, non *puriformia*, admirationi fuerunt; nullo ulceris, aut in pulmonibus, aut alibi, veſtigio reperto.

Etſi Æger initio Februarii febre careret manifeſta, & ſe e lecto proriperet; non omnis tamen pulmonum inflammatio, quam ad nos attulerat, videtur fuiſſe ſoluta.

Pulmonum cum pleura cohæſio ſerius, & poſt inſtitutam paracentheſin, naſcebatur; Nam aquæ & liberrime profluxerunt, & nullus obſervabatur ab exploratore digito, mox a facta perforatione coalitus pulmonum cum pleura.

Utut

Utut inflammatam pleuram reperiremus, nullos tamen dolores punctorios querebatur.

Pleuræ inflammatio sine dolore.

Hydrothoracis cum peripneumonia connubium (seu bini hi morbi fortuito solum socientur, seu vero uterque a communi quadam causa nascatur, aut alter ab altero (id quod ut plurimum fieri, supra ostendi) dependeat tanquam effectus a sua caussa) non infrequenter offendi, atque etiam Quosdam sanavi parciori, at vero frequentius instituta, phlebotomia, & althææ decocto cum nitro.

Quæ de usu mitiorum salium, acidorum, mediorum, salis acetosellæ, cremoris tartari, terræ foliatæ tartari, & ipsius nitri in cura hydropis dicuntur, ad hanc præprimis hydropis speciem, *plethorici* nempe, aut inflammatorii, pertinebunt; si & reliqua auxilia in eundem finem conspirent; victus, & potulenta congrua, & subinde ipsa quoque sanguinis detractio.

Quamquam nec alios *quoscunque* hydropes dira a potu abstinentia putem expugnandos; quam certe praxin perniciosam esse, ipse expertus sum, & luculenter le-

gi

gi ab egregio Millmanno demonſtratum *).

CAPUT VII.

De variis & remediis, & methodis antidyſentericis: quædam dyſenteriæ proprietates.

Longius fortaſſe, quam initio propoſitum fuerat, in exponendo *hydrope plethorico* proceſſi: re nempe ab inſtituto ſermone aliena: neque veniam ob hoc ανακολȣθον, aut Ipſe Alteri darem, aut rogarem ab Aliis; niſi ferme perinde eſſet, quod ordine Quis narret, qui non integram quamdam hiſtoriam ſed ejus ſolummodo lacinias quasdam, & fragmina velit proferre.

Or-

*) Animadverſiones de natura hydropis, ejusque curatione, Auctore *Franciſco Millmann*, M. D. Colleg. reg. med. Conſ. & regiæ Societatis Lond. Socio. Viennæ & Londini, apud *Rudolphum Graffeum*.

Ordini, atque rerum œconomiæ Is ſtudeat, qui ſtruere ædificium vult: nos, qui huic Structori a ſervitio ſolum ſumus, tanquam officio noſtro egregie defuncti lætamur ſi quædam uſui futura in acervos, prout ſors dedit, congeſſerimus.

Hinc ſepoſitam nuper telam reſumam, & quæ de dyſenteria ſparſim ac prout, aut in pugillaribus deſcripſi, aut memoria teneo nullo certo rerum nexu narrabo.

Variæ methodi antidyſentericæ.

Remediis variis in cura dyſenteriæ opus fuiſſe conſtabit morbi diverſiſſimam faciem nòn Ignoranti. Nunquam tamen adſtringentibus me uſum ſcio, niſi unica vice æſtate anni 1776. in alvi profluvio indolente, & longo, dyſenteriam excipiente. Nihil profeci; venter aſſiduo fluens hydropem primo, dein, hyeme jam inclinata, mortem induxit.

Adſtringentibus remediis cum ea notione male convenit, quam de dyſenteriæ natura concepi.

Qui bolum armenam eum in finem Dyſentericis propinabant, ut laxata oſtia fluentis alvi reſtringant, & egregie *adſtrinxiſſe* putabant, ſi drachmulam inertis terræ dederint

derint, ne Illi ſeſe in Ægrorum plerumque ſalutem deceperunt perbelle?

Longam & *apyreton* dyſenteriam nullis remediis comprimendam balſamo, *Saxonico* dicto, ſublatam novi.

Sublatam quoque conſimilem dyſenteriam ſcio veſicante abdomini impoſito, atque aliam ſinapiſmo ad ventrem adplicato.

Oleoſorum vix ullus quoque uſus fuit, niſi blandiſſimorum, & multa mucilagine diviſorum; qualia in ſeminum *frigidorum* emulſionibus habentur: in dyſenteria non bilioſa, ſed potius *enteritica plus minusve*, tepidæ emulſiones cum reliqua antiphlogiſtica penus primas tenebant. Ejus vero indolis dyſenterias veris exordium, aut etiam frigidior autumnus profert, non diu regnaturas, conſtitutione nempe jam ſeneſcente, jam jamque emoritura.

Atque hac ipſa tempeſtate (1779), & autumnali rigore rariſſimæ fuerunt dyſenteriæ illæ, quæ utut præmiſſis præmittendis, ab opio non abhorererent. Febrim acutam, auctum adeo ſeceſſuum numerum, & peripneumoniæ ſubinde initia proximo mane debueras venæſectione, & emulſo tepido, & ven-

entris ſotu comprimere; ſi pridie opium de-
eras, quietem, & ſomni blanditias Ægro
onciliaturus.

Dyſenteriæ *autumnalis* plerumque erant
ilioſo - inflammatoriæ, aut *inflammatoriæ*;
uales etiam *vernas* habuimus; utut uni-
erſim perquam raras, & ſola plerumque an-
hiphlogiſtica methodo non moroſe ſanatas.

Dyſenterias complures, vix inchoatas,
ub menſis Auguſti finem, & per autumnum
nni 1779., tenui victu, & potu tepido at-
ue emolliente, priusquam invaleſcerent,
uppreſſi, absque morbi recurſu.

Nec eſt, quod Quis objiciat; *diarr-
hæas* ſolum fuiſſe leviculas, leviterque tor-
ninoſas, non vero *dyſenterias genuinas*
uas tanta facilitate ſanarim, vix ortas. Idem
rofecto His morbi initium, quod Aliis
uerat, quos morbus exercuit, Omnium
onſenſu dyſentericus.

Erant igitur quædam, veluti gravioris
norbi præludia, & velitationes dyſenteriæ;
onſummatæ futuræ, ni principiis obſtitiſſes.

Menſe Septembri ejusdem anni dyſen-
erias quasdam jam perſanatas, ſed poſt ali-
uot dies reditum denuo meditantes, eadem
ra-

ratione arcebam; victu nempe tenuiori, & potu tepido, ac emolliente; nisi forte voracior Æger ventriculum oneraſſet, adhucdum languentem, atque emesi purgandum.

Primarius canon in dignoſcenda natura dyſenteriæ, & eligenda medendi methodo.

Plerumque determinari methodus medendei dyſenteriis epidemicis potuit ex ea methodo, quam *febris illius temperatis dominatrix* poſcebat; cum *dyſenteria epidemica ad epidemiæ febris naturam quam proxime acceſſerit.*

Anno 1776. *bilioſiſſimam* habuimus febrim æſtivam, non male tamen moratam; in illam inepte Quis irritarit, meracam & omnis phlogoſeos ut plurimum expertem: atqui & dyſenteræ fuerunt *eodem* anno *ejusdem* prorſus indolis, bilioſiſſimæ nempe, meracæ, & absque ulla inflammatione, & *eadem* prorſus methodo, atque *eadem* etiam celeritate confectæ.

Annis 1777, 1778, atque hoc ipſo, quo hæc ſcribo, anno 1779., febris æſtiva bilioſa, bilioſo putrida, non raro pertinax, cum phlogoſi complicata, & exanthematibus variegata, non boni moris, non paucos oppreſſit. Eandem omnino indolem dyſenteriæ una regnantis experiebamus Admirabundi.

Non

Non tamen obſervabatur, quo anno plu-
imæ fuerint æſtivæ febres, eodem quoque
plurimas fuiſſe dyſenterias; ut idcirco, ſtante
icet eadem inter febrim dominantem & dy-
ſenteriam affinitate, tamen diſpar ſubinde
utriusque dominium fuerit, & diſpar ex al-
terutro morbo Ægrotantium numerus.

Prima dyſenteriæ initia non operoſe reprimuntur.

Etſi hic morbus, ſi quando latius diffunda-
ur, ampliſſimas ubique prædas agat, neque
niſi cum opimis ſpoliis recedat; tamen ejus
ævities plurimum cohiberetur, ſi modo mor-
i primordia occuparentur, eaque opinio
omnium animis inſideret, vix ullum morbum
ſſe eos inter, qui *populares* appellantur,
ujus initia tam cito queant comprimi, & qui
eglectus urbes, agros, caſtro adeo depopu-
etur; ut hæc peſtis caſtrorum plures ferme,
c ipſum hoſtile ferrum necet.

Dyſenterias quasdam nullum hucusque
ognitum remedium ſanabat; at vero, dum-
modo non *graviſſimæ* fuerant, & dummodo
alentiori remedio non urgerentur, mortem
on intulerunt, niſi jam antea Debilibus:
epidi & mucilaginoſi potus, & abdominis fo-
nenta & ipſum præprimis *diuturnum tempus*
rofuere

Idem in curatione quorundam rheumatum contingebat, quæ *potentius* urgere non oportuerat; citius enim reliquam ſanitatem attriveras, quam expugnaveras rebelle rheuma. Temporum *conſtitutio mutata & longa mora* ſolum præſidio fuerunt.

Monitum grave.

Atque univerſim evincebamur, quosdam morbos urgeri nimium & premi non oportere: ſat eſſe, ſi in pejus non abeant, & ſi, utut tarde, quotidie tamen pauxillum ex morbo detrahatur. Quemadmodum enim medicando recte fit, ſic etiam medicando peccatur.

Dyſenteria nullum ſexus, ætatis, & vitæ rationis diſcrimen fecit.

Nullam ætatem hic morbus præteribat, nec ſexum: conditio hominum quæcunque, & quævis humorum ſolidorum craſis, valetudinis quævis ratio dyſenteriæ ex æquo patebat; etſi diverſo diſcrimine. Nec ullam ab hoc morbo immunitatem, aut hydropoſia dedit, aut uſus vini.

Qui a fructibus horæis ſevere abſtinebant, aut iisdem utebantur, aut etiam abutebantur; ita, aut in dyſenteriam inciderunt, aut ab ea perſtiterunt intacti, ut nulla ratione, vel modice probabili, determinaverit, quid potius facere expediat.

Dys-

Dysenterici fiebant, & qui victu animali ferme solo vescebantur, & qui vegetabili ferme solo.

Non tamen par ubique periculum fuit; si Quem morbus corripuit; gravius enim Fæminæ mulctabantur, cum morbo ipso, & cum ejusdem jam profligati reliquiis diutius collucfatæ.

Diversum tamen periculum erat in hominibus diversis.

De vita periclitabantur Cacochymici, Seniculi, articulorum morbis antea Vexati, & inter hos Fœminæ præ Viris.

Illi enim Ægri e sexu sequiori fuerunt, quibus dysentericis factis mox lingua aruit, extrema friguerunt glaciali frigore, manante per universum corpus sudore frigido, in magnasque guttas collecto cum sensu assidui & intolerabilis ardoris, interanea exurentis, non restinguenda siti, & potus frigidi, vinoique implacabili desiderio, mentis acie non retusa, & valente usu sensuum cæterorum,

In cadaveribus Dysentericorum nunquam offendi suppuratam plagam, ut idcirco perrara existimem intestinorum ulcera ex dysenteria.

CAPUT VIII.

Binæ opiniones erroneæ de indole & sede materiei dysentericæ, deque ejusdem contagio.

Binas scaturiginis dysenteriæ hujus *malignæ* (ni eam malis *maligne inflammatoriam* appellare), quam sexui sequiori potissimum inimicam fuisse paullo ante dicebam, mihi visus sum detexisse; ipsius nempe male moratæ constitutionis ingenium pravum, & corpus Ægri huic morbo præ Aliis opportunum.

Binas quoque opiniones notavi, quæ de dysenteriæ natura vigent, *plebeiam* alteram, quæ humorum tumultuose ad intestina ruentium *copiam* accusat, eaque ipsa debiliora: alteram vero *non ignobilium Medicorum*, atque *aliquid* veritatis habentem; nempe: omnem dysenteriam pertinere ad *morbos saburrales*; quam scilicet materies, aut *biliosa*, aut *putrida*, eaque simul acris, intra intestina commorata, vellicando irritandoque producat.

Multis

Multis exemplis utuntur, Qui ſic opinantur, ad illuſtrandum aſſertum. Qui enim (ut ajunt) reſinam purgantem male ſubactam & inteſtinorum plicis poſtea pertinacius adhærentem devorarint; in dyſenteriæ ſpeciem incidunt æſtivæ dyſenteriæ analogam. Idem ex Horum mente Illis ſolet evenire, quorum inteſtina aliud acre quodcunque, aut etiam vermes rodunt; unde frequentiſſimæ, & teneſmodeis, torminoſæ, mucoſæ, cruentæ dejectiones proliciuntur.

Dyſenteriæ ſpuriæ.

Verum has ego dyſenterias potius *ſpurias* nominandas puto, aut *diarrhœas torminoſas*; nihil commune habentes cum *inteſtinorum rheumatiſmo*, ſeu *dyſenteria vera*.

Plebeia opinio inter Medicos temporis tractu extabuit in generis humani felicitatem nihilominus Herculi potius clavam, quam eandem hanc opinionem rudibus animis extorſeris.

Hæc tot malarum praxium auctor eſt, atque inventrix, unde tanta ſeges funerum quotannis ſuccreſcit.

Opio enim, & adſtringentibus conatur alvum ſiccare.

Altera opinio, quæ propius abest a vero, rodentis atque intra cavum intestinorum morantis materiæ exitum molitur emeticis, purgantibus variis, & vario modo, in eaque re curationis cardinem docet versari.

Verum non omnis omnino dysenteria vomitorium aut purgans admittit: nonnullæ enim, etsi perpaucæ, solo opio, & prolectis sudoribus illico cessant, Sydenhamo testante: quædam aliæ, non multum ultra initia provectæ, potu tepido & emolliente comprimuntur, quas evacuans remedium exasperasset. Atque alias quasdam phlebotomia sanat, eaque repetitis vicibus instituta. Ut ita constet, dysenteriam popularem non esse morbum intestinalis cavi, acrem materiem continentis, sed ipsarum adeo *intestinalium membranarum*, rheumate laborantium; subinde & mesenterii, & omenti, & urinariæ vesicæ.

Hunc quidem rheumatismum intestinorum *persæpe* aut emeticum, aut purgans tollit, ut experientia constat.

Inde Eorum opinio nata est, qui dysenteriam prorsus omnem merum esse *saburralem morbum* arbitrantur.

Quan-

Quanquam neque altera opinio veram dyſenteriæ notionem habeat, tamen medendi rationem in *plerisque* dyſenteriarum epidemiis non erroneam inſtituit.

Potiores enim hujus morbi epidemiæ eam ſpeciem conſtituunt, quam ſuperius *bilioſam* appellavi.

Eſt nihilominus, ubi haud leves errores practici hanc quoque opinionem conſequuntur.

Quando autem bona eſſe medendi methodus poſſit, utut falſæ opinioni innixa, & quando e contrario ea ipſa opinio in errores practicos inducat, & quæ hujus rei ratio ſit; Is intelliget, opinor, qui expoſitam in antecedentibus dyſenteriæ naturam & varias ejusdem ſpecies penſitavit.

An detur contagium dyſentericum ab uno homine dimanans in plures.

Contagium dyſentericum Pauci in dubium vocarunt, idque effluvium ex uno homine exſpirans communicari Adſtantibus poſſe, plerique credunt. Miror Hercle, qui nos immunes per omnes hos annos a dyſenteria manſerimus, Medici, Medicorum Adjutores, & Ægrorum Cuſtodes. Atqui quotidie mane ſingulorum fæces luſtramus ea nocte

exceptas, & vel inviti haurimus putidiſſima effluvia totis naribus.

Probe equidem novi, Dyſentericorum dejectionibus aerem, ex quo omnes tanquam ex communi fonte potant, fœdo putore corrumpi, morbosque putridos, per eminentiam *noſocomiales* appellatos, invitare; verum quod Dyſentericorum exhalationes *eundem* in aliis morbum producant, id quidem arbitror obſervationibus adverſari.

De vanitate quorundam aliorum contagiorum.

Magni intereſſe puto, non ignorare, dyſenteriam contagio carere. Quo enim animo Medicus Dyſentericorum domos, Pauperum præprimis tabernas, adibit, de morbi contagio perſuaſus?

Quanti igitur intereſt, & eſſe Ipſummet a vano metu liberum, & eum Aliis poſſe excutere.

Idem de miliari, petechiali, & ſcarlatinoſo contagio intellectum velim; quod nullum eſt, neque tactu, nec inſpiratione, nec devoratum, neque *inoculatum* quocunque modo *eundem* in Aliis valet morbum excitare obſervatione mea & experientia multiplici id perpetuo atque conſtanter teſtante.

Sic

Sic uno ſaltem, alterove terriculamento, eoque non minimo, minus habebimus, tot inter alios tam veros, quam inanes terrores.

CAPUT IX.

Prophylaxis.

Remedium prophylacticum dyſenteriæ in frequenti alvina purgatione fruſtra quæſitum eſt, hanc enim potius noxiam arbitror, niſi præſens ſaburra eandem poſcat. Vires enim ventriculi & inteſtinorum æſtivis caloribus remiſſiores crebra purgatio magis frangit, & rheuma tanquam, ad partem *debiliorem* invitat.

A dyſenteria non præſervat, nec purgatio,

Obſervationes etiam confirmarunt, hanc prophylaxin vanam eſſe.

Æque parum a dyſenteria præſervantur Qui frequenti vomitione ventriculum per vices ſubvertunt, dyſenteria graſſante; niſi forte jam adſit cacochylia exantlanda.

nec vomitio,

At ſic non *prophylacticum* remedium haberes, ſed *curativum*.

Nec ullum vitæ genus.

Nullum vitæ genus a dysenteria intactum præteriri, supra dixi.

In quo consistat prophylaxis dysenteriæ.

Nullam certiorem prophylaxin novi quam quæ æstuantis corporis, & profusius perspirantis refrigerium repentinum & auræ frigidioris afflatum vitat.

Non raro subita dysenteria Correptos observavi, quorum male vestitum abdomen post largiores sudores subito perfrigeratum fuit.

Vitato *ejusmodi* refrigerio, cruditatem quoque, & saburralia vitia vitanda puto; quæ etsi dysenteriam sola non producant, corpus tamen debilitando eandem invitent, præsentemque reddant graviorem.

Proderit etiam præter hanc & perfrigerationis, & cruditatis fugam, leni quoque tonico vim primarum viarum sustentare.

Möhrlini apud præclarum Zimmermannum (*) observationi lubens subscribo. Eos potissimum dysenteriam a se prohibuisse, qui vitatis diætæ vitiis, potum, præsertim aquæ frigidæ, si forte corpus æstuaret, libe-

(*) Quis nescit egregium *Zimmermanni* de dysenteria librum, Qui, quidquid hucusque de eo morbo ob-

eraliorem vitaſſent, & diu noctuque non
nterceptam diaphoreſin fuiſſent experti.

Magna curationis difficultas in eo eſt, quod Ægri continuo ſurgendo, male contecti pedibus nudis, noctibus ſæpe perquam frigidis, morbi cauſſas identidem de novo repetant, perfrigerationem videlicet.

Hinc tantum quoque ſolaminis experiuntur, ſi in lecto manere jubeantur, Iisque ſupponantur excipula, in quæ vel decumbentes alvum ponant; item, ſi abdomen dolens molli & calido cataplaſmate foveatur.

Hac ego ratione dyſenteriam a me, Meisque fortunate arcebam.

CA-

---

obſervationum exſtabat, apte & philoſophice diſpoſuit; cum ſuis comparavit, leges ſtabilivit! Caput X. ejuſdem libri ſpiritum practicotaton ſpirat; opus diurna, nocturnaque verſandum manu; ſpiritum, inquam, quem Is ſolum rite intelliget, qui in praxi dyſenterica verſatus, ab hujus operis lectione ad Dyſentericorum lectulos acceſſerit, indeque iterato fuerit ad legendum præcipue decimum libri caput reverſus.

CAPUT X.

Quænam inſtructio plebi ſit danda graſſante dyſenteria.

Prophylacticas præceptiones, atque ipſam methodum dyſenterias medendi Medicorum collegia Plebem, illam potiſſimum, quæ rus colit, docere ſolent; ſi quando tempora dyſenteriæ ingruant, Ruricolis præprimis inimica.

Cur vigente dyſenteria Vulgus vix poſſit inſtrui de methodo medendi.

Quod quidem inſtitutum, ut eſt ſumme laudabile, ita arduum maxime, atque anceps videtur, ne nempe docendo noceas, ubi ſatagis prodeſſe.

Malim certe, ut *nulla* prorſus medicina fiat, quam *inepta*, & morbo *non reſpondens*, atque hoc ipſo perniciofa, & ſalutarium naturæ moliminum turbatrix.

In morbo autem *tantopere verſatili*, qui ſolertium etiam Medicorum ſagacitatem exercet, nonne ſæpius periculoſam ſibi medicationem Plebs faciet? Quam remediis valentibus tanquam totidem armis inſtruere quidam poſſumus, dexteritate vero captandæ

occa-

:cafionis, & indicationum fcientia nequa-
ıam.

Difpiciendum tamen eft, quousque in-
:ui Plebs poffit, ut conftitutionibus dyfen-
ricis aut a morbo fefe præfervet; aut eun-
:m jam præfertem vel fanet omnino, vel
.nanti naturæ faltem non obfit.

Primam inftructionis partem ea fortaffis
ræcepta, atque ea quidem fola fuppedita-
ınt, quæ de prophylaxi, & de cavenda
ftantis corporis perfrigeratione fuperius
icebam.

Alterum vero confilii caput morbum
ɔfum docebit fanare, atque *binis* folum me-
ıodis abfolvetur, ab HIPPOCRATE *de affect.*
T. II. Sect. I. c. VII. Edit. HALLERI, propo-
tis; binas enim Is fuafit, utramque *parabi-*
:m, adplicatu non difficilem, & quarum *apta*
empora atque *indicationes* vel ipfa edoceri
udior Plebs poteft.

Sunt autem hæ duæ methodi dyfenteriis
nedendi *evacuans* una, atque altera *antiphlo*
rifiica.

Inter methodos antidyfentericas complures, folum duæ funt, de quibus inftrui Vulgus poteft, & debet.

Novi perbene, *methodum antidyfenteri-*
:am minime his binis folummodo capitibus
:ontineri; verum etiam fcio, Qui has binas
fcite

fcite noverit adhibere, eum *Plurimis* profuturum; Multis quidem *directe*, non Paucis *indirecte*; vix Ulli vero (quæ res in omni medicina maximi momenti eft) obfuturum.

Et cur? Reliquæ autem morbi varietates plebejum captum fuerant; neque directa pro Iis methodus poteft Plebi dari; nifi Quis velit, ut fibi noceant male medicando.

Dyfenterias quasdam Hippocrates *loco fupra citat. evacuante* remedio curat, & *medicamentum, quod fupra pituitam purget*, propinat. In aliis vero dyfenteriis, in quibus dolor *detinet*, *partes fub umbilico multa calida lavat: ibidem.*

Quæ duæ res & *evacuantis* methodi, & *antiphlogifticæ* notiones exprimunt.

Hinc Qui fibi mederi coguntur, his *omnis* dyfenteriæ cura a potu tepido, & emolliente, itemque a fotu abdominis eft inchoanda.

Quodfi dolor *remiferit*, aut *extra tempora dejectionum penitus ceffarit*, fi & vires non fint projectæ, & febris evidentior abfit, aut ea ftatis folum horis intendatur, *medicamentum, quod fupra purget*, hauriendum dato; fotu abdominis interim continuato.

At-

Atque hac ipſa methodo *evacuante ſo-*
a quam plurimas novi dyſenterias fortunate
compreſſas; dummodo & tenuis victus acce-
lat, & lecti tepor, & potus ex emol-
ientibus, addita chamomilla, poſt emeſim
liutius ſumendus.

Opio carere tunc poſſunt; niſi forte *poſt*
meſin, dolore ſublato, abſente febre, pau-
cillo opii velis ſudores juvare, proficuos,
& alvum ſiccantes.

At vero, ſi *dolor detinet, aſſiduus* atque
etiam *extra tempora ſeceſſuum affligens; atta-*
tum non ferens, partes ſub umbilico, Suaſore
HIPPOCRATE, *calida multa lavato.* Infidum
nim hic eſſet, quin immo pernicioſum, eme-
icum. Venæſectio proderit, & fotus abdo-
ninis aſſiduus, atque aſſiduus quoque potus
ex emollientibus, althæa, malva, ſeminibus
ini &c. confectus; *ſola* enim *antiphlogiſtica*
methodus opitulabitur.

Infantes dyſenteria correptos, præprimis
ſi dolorem difficilius ferant, & inſtent præ
dolore convulſiones, *aqua calida lavare,* ſeu
calido balneo imponere, expediet.

Qui hæc medendi momenta tenuerit,
(neque ea ſunt difficilia, utpote a manifeſtiſſi-
mis

mis qualitatibus, torminum nempe *aſſiduitate*, aut *intermiſſione* potiſſimum repetita) amplifimas dyſenteriæ ſpecies ſanabit, *biliofam* nempe, & *inflammatoriam*, & ex hac utraque *conflatam*.

Unicum ſupereſt, quo id genus inſtructio carere non deberet; quas nempe methodos, quæve remedia averſari tanquam noxia & pernicioſa, oporteat, eſſet dicendum.

Verum, utut ſaniſſima conſilia dederis, vereor, ne aut nihil inde bonæ frugis, aut non niſi pauxillum, referas.

Solet enim Plebecula præjudiciis potius, quam ſanæ rationis dictaminibus auſcultare, atque hoc ipſo

- - - ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν (*).

CA-

(*) - - Vel DIS nolentibus ipſi
Se miſeros faciunt - - - Odiſſ. I v. 34.

CAPUT XI.

Quid peculiare; aut etiam commune habuerint inter se quatuor æstatum dysenteriæ.

Quatuor æstatum constitutiones dysentericas strictim delineabo; qua re inter sese convenerint; aut quid discriminis intercesserit; dicturus.

Æstas anni 1776, tota, & hinc veris pars magna, illinc vero autumni non minor, morbos ὁμοȣσιȣς, και ὁμογενεις proferebat; bile nempe prognatos, sed ea *meraciore, non inflammante, non septica*; atque *indolis bonæ*; nisi mala fortasse medicina obtigerat.

Ejusdem quoque ingenii dysenteriæ fuerunt; atque ex ea specie, quam *rheumatico-biliosam*; & *febrim biliosam-dysentericam* nominavi, *numerosissimæ* quidem; sed quæ mira celeritate & tuto solis vomitoriis, atque inter hæc tartaro emetico, promptius multo sanabantur.

Quasdam illius anni dysenterias tamarindis, manna, sale amaro, cremore tarta-

ri, tartaro vitriolato, tandem rheo, & my-
robalanis ſanatas vidi ab Iis, qui medicinam
emeticam, utut *ſuo loco*, & *ſuo tempore* per
efficacem, ignorata ejusdem præſtantia
averſantur, atque in Delicatulis, Fœmellis
Nobilioribus, Iisque.

- - *quibus dant cruſtula blandi*
Doctores.

Plus quidem temporis hæc methodus inſum-
ſit, quam quæ emetico utebatur; nihilomi-
nus Ægri evaſerunt, niſi ſi forte copioſio-
rem Quis bilem habuerat, *και ανω potentiu*
turgentem.

Æſtate vero anni ſubſequentis (1777)
dyſenteria hinc inde ſolum in publicum pro-
diit, at ergaſtula frequens inviſit, & cum
Ægrorum pernicie.

Verum ubicunque apparuerat, difficilis
plerumque fuit, longa, & evacuantibus, ſeu
ανω, ſive *κατω* non ſanata, vix mitigata.

Quasdam dyſenterias illius æſtatis mu-
tata potius temporum vice, quam vi reme-
diorum, compoſitas arbitrabar; in Juvenibus
præcipue, & qui ferendo morbo magis erant.

Erat hæc difficultas inteſtinorum non
mere bilioſa, ſed aliquantum, ut videbatur

in-

inflammans; putredine tamen non carens, ineffabilis cujusdam ingenii, cujus *solam pertinaciam* certe cognoveramus.

Hi ipsi mores morbos etiam reliquos insigniverunt, exeunte vere, æstate; atque autumno conspectos.

Salium mediorum vix ulla utilitas fuit, cum in dysenteriis hujus anni, tum cæteris in morbis. Inde in longos alvi fluxus, non comprimendos, Ægri inciderunt.

Radicis arnicæ magnus usus cum in illis dysenteriis, phlogosi prius absterſa, fuit, tum potissimum in febribus cæteris non dysentericis.

Anno 1778. numerus Dysentericorum paullo major fuit, quam priori æstate; attamen multo minor, ac anno 1776.

Dysenteriæ hæ ad illas anni præteriti proxime accedebant, nisi quod fuerint phlogisticoteræ.

Alvus hoc anno in pluribus Dysentericis tota quanta mucosa fuit, spermati ranarum simillima; magna ductilissimi & tremuli muci copia, ab excipulo vix abradenda, prodivit, qualem fere Calculosi, aut Quibus vesica ab alio quocunque stimulo irritatur;

mingere ſolent, utut hic Dyſentericorum mucus inſtar glutinis vaſi tenacius adhæſerit.

In reliquis fæces erant porraceæ, ſpumantes, fruſtula ſebacea referentes, lineis ſanguineis pictæ, carunculoſæ, loturæ carnium ſimiles.

Hæc muci excretio Ægros mirum quantum emaciabat, eoque intra non multos dies, morbo licet in *ſpeciem* tolerabili, ad incitas atque ad mortem redegit.

Qui *hac ratione* ægrotabant; methodo illa evacuante, quæ æſtate 1776. tam feliciter ceſſit, non ſanabantur; ſeu emeticum fuerat, ſe eccoproticum propinatum.

Curationem oportuit *compoſitam* inſtituere; qualem, ut unicum exemplum proferam, Puella quædam auſpicata ſubivit, mucum illum tremulum largiter, & ſolum excarnens, & dolorem totius abdominis quaſi exulcerati conqueſta. Dedi multa tepida, & emollientia per os, atque anum. Abdomen cataplaſmate fovi, corpore probe contecto, ſanquinem miſſurus, niſi jam ſuæ domi miſiſſet ſuo concilio. Elapſis aliquot diebus, & doloribus paullum remiſſioribus, lingua autem impuriore, ſalutare emeticum hau-

hausit. Paullo post convaluit, & citius, quam omnes Alii.

Post medium Septembrem 60 annorum Fœmina ad nos venit. Ante 3 septimanas diarrhœa laborabat octiduo: ea sponte cessante bene valuit. Nunc a quatriduo alvus creberrima, parca, tenesmodes, torminosa, cruenta. Dolor assiduus abdominis, non gravissimus, sed inter dejiciendum auctus. Os mucosum: febricula. Eadem methodo morbum tentavi, qua dysenteriam Puellæ modo relatam. Venam secui, sanguinem pleuriticum eduxi, noctu alvus solum quinquies mota est copiosa, & scybalosa. Altera die ter dejecit, sana posthac.

Eodem anno (1778.) dysenterias quasdam levi brachio sanavi, quasdam vero difficulter. Duos Ægros emacians alvi fluxus, quo mucus tremulus, initio torminose, dein etiam absque dolore, reddebatur, confecit serius. Binæ Fœminæ post paucos dies dysenterice moriebantur.

Existimo, me minus fuisse attentum ad commistam hujus constitutionis phlogosin seductum nempe dysenteriis anno 1776. observatis, quas *merissime biliosas* celeriter

conſtanterque paucos intra dies emeto - catharſi ſanavi.

Sed penes Lectorem erit dijudicare, num artis, an vero meam ipſius impotentiam incuſare oporteat, quod curationes quædam non ceſſerint ex voto, ubi ſuccinctam morborum hiſtoriam propoſuero.

Septuagenario Major longa per æſtatem febre, eaque intermittente, conflictabatur. Non adnotavi, qua methodo ſanitatem recuperarit. Die 4ta Auguſti 1778. nos accedit, aitque, ſe quatuordecim dierum dyſenteria gravi affligi. Ante morbum præſentem per alios quatuordecim dies præceſſiſſe inappetentiam, oris amarorem, febriculam veſpertinam. Emeto - catharſi primo, dein vero radice arnicæ dolor omnis ſublatus eſt intra dies perpaucos. Verum alvus crebro fluxit diu, noctuque, mucoſis, aquoſis, & indolenter: ſiſti nulla ratione, nequidem opio poterat ſuſpendi. Emaciatio, qualis in extrema phthiſi. Cutis pendula, ſtrigoſa, ariditſſima. Finiente Septembre periit.

Inteſtina craſſa inflammata valde, dura, rigida, difficillime ſcindenda in cadavere reperi.

Tri-

Triginta annorum cœlebs Fœmina die 13tia Aug. huc venit; quatriduana dyſenteria fuit, corpus macrum, exſuccum, aridiſſimum, ligneum, &, utut ſe ſanam fuiſſe aſſereret, notas tamen ſanitatis perpaucas habuit, hac jam ætate edentula. Dejicit inter aſſidua tormina materiem pendulam, albam, qualis ex Calculoſorum veſica exprimitur.

Remedia aut nulla ſumſit, moroſiſſima Ægra, aut devorata revomuit, vomitum ipſa immiſſa in fauces manu proliciens. Parum potulenti emollientis retinuit. Vomitibus manu concitatis aquoſa pauca cum pauco muco vomuit, cum dolorum initio levamine, dein etiam eorundem plena evaneſcentia. Manſit fluxus alvi mucoſus, & multo magis emacians; quam pro deperditi humoris mole.

Periit die 17ma Septembris. Sceleton cadaveris, non cadaver. Omentum ruberrimum: inteſtina craſſa parietes ſolito multo craſſiores habuerunt, & duros: plagæ hinc inde inflammatæ, interior ſuperficies luride rubeſcebat, muco ſanguinolento obducta: eroſio nulla.

Puella quaedam circa finem menfis Julii clam peperit, inde maturius ad prifti- nos labores reverfa dolores lumborum affi- duos experta eft. Die 28va Augufti nofo- comium adiit, a quinque diebus jam dyfen- terica: dejectiones innumerabiles, aquofae, aquofo cruentae, excretorum exigua quan- titas. Dolor ventris affiduus, attactum re- fugiens: peffime veftita, & ferme nuda ad nos venit frigidiffimo die, plures alios aeque frigidos excipiente, inquies fumma, lamen- ta affidua, pervigilium: guftus nulla ratio- ne depravatus, & nulla febris, fi pulfum, & corporis calorem fpectaveramus. Facies lurida, fubflavefcens. Tinctura rhei aquo- fa dabatur cum dolorum levamine. Tan- dem dolor jam nullus erat, at alvus fluens, aquofa, faepe cruenta. Die 3tia Septem- bris vefperi paregoricum datum eft. Ea no- cte difficilis refpiratio facta eft, quae die fe- quenti fervens, & ftrepens fuit. Periit eo- dem die.

Omentum leviter inflammatum, inflamma- ta hinc inde tenuia inteftina, hinc inde etiam mefenterium. At vero totum colon, ejus prae- cipue portio per latus finiftrum decurrens, vali-

valide inflammatum offendebatur; hinc inde quoque livefcens, craffiffimis parietibus, & vix præ duritie, etiam qua parte livor erat, fcindendis. Eodem modo etiam rectum inteftinum fuit, ejusque, uti & coli glandulæ prætumidæ, permagnæ, & dire inflammatæ.

Die 30ma Augufti alia Puella 18 annorum noftræ curæ committebatur. A quinque menfibus catamenia non fluxerunt. Octennis ex febre acuta continua decubuit. Ab eo tempore frequenter lumbricos excrevit. Triduana dyfenteria fe teneri dicebat. Color faciei fœdus erat; exiliffimi, ferme obliterati, creberrimique pulfus; dolor affiduus, perque vices ita intenfus, ut ejularet, volutaretur per lectum, dentibus commorfis ftrideret, extremis frigidis, vultu miferabili, & defperabundo. Per os atque anum lumbrici fecefferunt. Maximam frigidiffimæ noctis partem folebat extra lectum confumere, excipulo infidens, quo uti cubans non potuit. Sapor vitiofus. Tinctura rhei aquofa, & emefis aliquid levaminis, utut perparum id fuerit, attulerunt. Verum non multo poft omnia exacerbata funt. Emollientia tepida, mucilaginofa, cataplafmata &c. dolores mi-

tigarunt, alvumque fecerunt rariorem, vix dolorificam. At die 7ma Septembris periit; eo tempore, quo pulſibus & vegetioribus, & vix acceleratis, melius valere videbatur.

Omentum inflammatiſſimum fuit: inteſtina tenuia omnia profunde rubebant: totum colon, & rectum alta phlogoſi correptum, cum livore hinc inde. Membranæ craſſorum inteſtinorum craſſiſſimæ, glandulæ ex inflammatione magnæ: cruentus mucus ſuperficiem inteſtinorum internam obliniebat.

Hic curam opportuiſſet ſumme antiphlogiſticam inſtituere, & curatio a tinctura rhei aquoſa male eſt inchoata, male datum emeticum. Infidum erat levamen. Sed decepit corporis habitus, verminoſa diſpoſitio, ipſique vermes excreti; ſed maxime deceperunt aliæ Aliorum dyſenteriæ, eadem methodo feliciter curatæ.

Non pauci Dyſenterici hoc anno lumbricos dejecerunt, quemadmodum in caſu Puellæ mox memorato. Atque hi quidem Ægri plerumque ſexus ſequioris fuerunt, Fœmellæ pallidæ, & olim jam verminoſæ. Non licebat curam ab anthelminticis, emeſi, purgante, etſi mitiore, inchoare; ob dolorum aſſidui-

citatem, & intensionem ab inflammatione provenientium. Atque hæc quidem inflammatio subinde *prava* fuit, & ejus indolis, ut sanguis eductus, & præsidia reliqua antiphlogistica, non juverint, ac consueta crusta defuerit, qualis *inflammationes non pravas* plerumque solet comitari.

Omnibus hoc anno Dysentericis febricula fuit vespertina, cum pauco frigore, calore non magno; alvo tunc crebriore, & torminibus auctis. Ictus arteriarum vix accelerati. Lingua sicca, arida. Urinæ parcæ, subinde quidem copiosiores, at semper colore minime exaltato, sordidæ plerumque, mucosæ, non transparentes: sero mucum deposuere album, copiosum, ad altitudinem digiti transversi. Tandem rebus in meliora mutatis urinæ perlucidæ manserunt, absque sedimento, & quales reddi solent integra sanitate. Tenesmi excruciantes Plerisque fuere, & longo post dysenteriam tempore perstiterunt; secus multo, ac anno 1776. ubi & dysenteriam, & tenesmos unicum plerumque emeto-catharticum abstersit. Singultum, in morbi progressu, & serius, accedentem non timui

si

ſi modo reliqua ſymptomata non fuerant pejora.

Pinguia, & obeſa corpora hic morbus intra paucos dies valde ac longe validius emaciavit, quam pro excretorum ratione.

Moriebantur mente non Moti, & inter aſſiduos ſeceſſus, pulſibus exiliſſimis, & evaneſcentibus.

Incerto dierum aut ſeptimanarum numero, ſerius, ocyus, perierunt.

In cadaveribus *crudam* inflammationem offendi, &, utut hinc inde nonnunquam livor aderat, defuerunt tamen alia gangrænæ ſigna; ſcilicet friabilitas affectæ partis, & gangrænoſæ plagæ minuta cohæſio. Erat enim lividarum partium magna durities inter ſcindendum animadverſa.

Infimam plebem, Fœminas præprimis pauperiores, male paſtas, pejus veſtitas, hic morbus frequentius, & gravius laceſſivit.

Cuſtodum noſtrorum nemo, uti etiam nemoChirurgorum aut Aſſiſtentium dyſenteriam contraxit. Quidam,qui cataractæ extractionem interReconvaleſcentes exſpectabat, ubi nulli fuerant Dyſenterici, nihilominus in morbum huncincidit, ſed leviorem; cum le-

vi

vi veſticula tectus ambulacra frigidiora obambularet.

Ad eam, quæ æſtatem, & partem autumni anni 1779. fœdabat, dyſenteriam tranſeo; multiformem, & variam, & non paucis internecinam.

Menſe Junio perraræ dyſenteriæ fuerunt, Julio vero crebriores, quam plurimæ Auguſto, atque Septembri, tandem Octobri, contrahebantur.

Diverſas dyſenteriæ ſpecies, quæ hoc anno in ſcenam prodierunt, ſupra commemoravi; ea certe conſtitutio fuit, quæ quaſi compoſita ex conſtitutionibus priorum annorum videbatur, atque commiſta, aut cum iis per vices alternans; cum, quidquid dyſenteriarum priores æſtates atque autumni progenerarint, hæc una æſtas protulerit collectim.

Saburras hoc anno habuerint minus biliofas, & pauca vomuerunt, neque utiliter; niſi præmiſſis multis emollientibus, tepidis, & non raro præmiſſa etiam ſanguinis miſſione.

Salia media, quibus vel ſolis dyſenterias *biliofas* anni 1779. ſubinde curatas dixi, verna dyſenteria non tulit.

De-

Dejectiones mere albas, tremulas, vifcidasque, priori anno frequentes, hoc anno non vidi; harum vero loco luturæ carnium fimilia, carunculofa, modice viridia, luride rubra, prodierunt.

Multi certe æque urbe ac ruri perierunt, cum ob ipfis morbi naturam, nonnunquam arte fuperari nefciam, cum quod anceps, & verfatilis morbus, atque *eadem* femper vefte indutus, Ignaris *idem* fit vifus, fefelleritque.

Non datur univerfale Antidyfentericum, uti nec univerfale Antirheumaticum.

Quam male enim *eandem* in omni dyfenteria medendi rationem Ii fequantur, quibus *nomina* pro *rebus* funt; & quam vana fpes fit remedii *univerfalis Antidyfenterici*, hujus anni conftitutio luculenter demonftravit.

CAPUT XII.

De quibusdam magni momenti minutiis.

Non puto, me acutulas conclufiones, & diftinctiones, fubtiles magis quam utiles dilucidasque fecifse: aut, fi diverfiffimam morbi

faciem defcripfi, fi minutulas dedi diftinctiones, tales folummodo videbuntur Ignoranti, quod res parve perfæpe maximas trahant:

Duntaxat rerum magnarum parva poteft res
Exemplare dare, & veftigia notitias. *)

Haud quidem ignoro, magis amari illam medicinam ab ejus Cultoribus, quæ rerum occultarum enodatione tam laboriofa non indigeat, nec tam altos receffus habeat, quæve in eliciendis morborum caufis, & commiftionum variarum examine minus anxie verfatur, & multum difputari contra fcrupulofam ejusmodi, feduloque *diftinguentem* fcientiam: fed difficultas & labor difcendi difertam horum hominum negligentiam reddit. Malunt enim differere, nihil effe in hac inveftigante & philofophante medicina, quam, quid fit, operofe addifcere.

Sed etiam illud non ignoro, me adhucdum quam longiffime abeffe ab illa, quam de dyfenteria concepi, idea, & me meam ipfius mentem in defcribendo hoc morbo neutiquam plane fuiffe affecutum; neque, fi id etiam li-

---

*) LUCRET.

licuiſſet efficere, idcirco exiſtimo, his meis præceptis inſtructum poſſe jam tuto dyſenteriæ mederi; cum abunde mihi conſtet, quantum vel fideliſſima deſcriptio, morbique inde hauſta cognitio ab illa ſcientia diſtet, quam Quis ipſo artis exercitio comparavit. *Eſt enim*, ut Lancisius in *Epiſtola ad* Cochium ait, *medicina quoddam experimentalis prudentiæ genus, quæ vix doceri ab ullo poteſt: tota fere ſedulo, peritoque ab Artifice in arena ipſa invenienda, ac tractanda eſt.*

Hæc habui ex mea penu depromenda, ut cum aliis Aliorum obſervatis conferantur.

Atque ita, Qui plura, quam ego, obſervavit, &

Cui lecta potenter erit res.

Securiora tandem hanc annuam peſtem propulſandi præcepta condet, efficietque, ut una morte minus moriamur.

SECTIO

SECTIO V.

DE

MORBIS QUIBUSDAM

SYSTEMATIS HEPATICI,

PRÆSERTIM

DE ICTERO

ITEM DE QUIBUSDAM

AFFECTIBUS NERVOSIS,

ET

SPARSA QUÆDAM

VARII ARGUMENTI.

De morbis quibusdam SYSTEMATIS HEPATICI, *præſertim de Ictero.*

OBSERVATIO I.

Vir 39. annorum ante octo annos febrim tertianam autumnalem paſſus eſt: cortex dabatur: frequens erat recidiva. Ab eo tempore ſæpius cardialgiam querebatur, & incommodum ſenſuum in epigaſtrico dextro. Omni anno, vere, & autumno oris aphthas habuit, graves, curatuque difficiles. Pallor continuus, & macies quædam, alias inſolita appetiit: oculi leviſſima per vices flavedine tincti. A verno tempore anni 1777. hypochondrium dextrum in molli parte verſus ventriculum ſæpius tumuit, & gravius doluit; minus appetiit, alvo facta moroſiore. Sumſit pillulas ex gummiferulaceis, aloe &c. Inde alvus promptior, & levamen. Oculi tamen frequenter & magis icterici; officio ſuo fungebatur: plurimum equitabat. A menſe Auguſto quotidie, omni alterno quartove erronee, leviterque febrire, domi detineri, et ſæpiſſime eſſe in lecto, cum omnes antea re-

latæ moleſtiæ augerentur, virium jactura præcipue, & inappetentia, ac alvi tarditas; ut tandem non niſi enemate ſollicitata dimitteret pauca, dura, caprilla. Circa medium Octobrem vomere ſæpius pituitoſa cœpit aliquot a paſtu horis; vomitione per unum, duos, pluresve etiam dies ceſſantes, paullo poſt reditura. Aucta omnia; avli obſtructio major; vomitus crebrior. Nulli tandem ſeceſſus, nec injecto enemate provocandi; at multo frequentior vomitio. Periit quinta Novembris ejusdem anni.

Prædixi, cum circa medium Octobris in conſilium vocarer, hunc morbi exitum probabiliſſime ſecuturum; addidi etiam, me *vitium circa pylorum, ejusque coarctationem cartilagineam* præ alia quacunque re ſuſpicari: ita me eſſe per meas alio tempore habitas obſervationes edoctum.

SECTIO CADAVERIS.

Aperto abdomine ventriculi magnitudo erat prorſus inſolita, ad umbilicum uſque protenſi, & figuram ferme quadratam referentis. Pylorus, & initium duodeni ad atta-

ctum

ctum duriſſima, ſcirrhoſa, nodoſa, cum appendicibus craſſis, itidem duris, quarum una reliquis major, pàncreatis extima pars eſſe videbatur. Interior pylori facies, anguſta, ſcabra, hinc inde modice arroſa, exhibebat tuberculum atheromatoſum nucem myriſticam fere excedens; quod, forfice diſſectum, reddebat materiem pultaceam ex griſeo flaveſcentem, & fœtidam.

Tenuium inteſtinorum color pallide luteus fuit.

Inteſtinum cœcum, valdopere diſtentum, nigricabat.

Hepar, & veſicula fellea, & lien, & meſenterium, ejusque glandulæ, Sanorum erant ſimilia.

Contenta ventriculo copioſa erant & nigra; inteſtina autem tenuia, & vaſa meſenterii, fere inania.

Cœcum, & colon dextrum multis, durisque ſcybalis infarctum; colon vero transverſum, ſolum aëre plurimum turgidum, obſcure rubebat.

In ventriculo, præter materiam copioſam & nigram, deprehenſa fuit notabilis quantitas mercurii vivi, ante mortem ingeſti;

(dicuntur enim ingeſtæ fuiſſe mercurii vivi doſes ſeptem, ſingulis autem vicibus unciæ tres cum oleo amygdalarum); & in inteſtinis tenuibus diu, ſed fruſtra quæſiti.

De viſceribus thoracis, cum apertus non fuerit, nihil habeo, quod referam.

Sectioni, utpote ruri factæ intereſſe non potui; alias in hepar, & vias bilis, ejusque liberum aut difficilem, aut impeditum, effluxum in inteſtina ſedulo inquiſiviſſem: utut probabiliſſimum ſit, bilem primo difficillime per anguſtatos ductus, tandem omnino non, inteſtinum fuiſſe delatam.

OBSERVATIO II.

Viginti ſex annorum Juvenis per octo ſeptimanas appetitum ſolito minorem itemque laſſitudinem queritur. Triſtis, cogitabundus, & gravi mœrori immerſus quod nuper fuerat ab irato Hero dimiſſus, & nunc egens oberret: ſanus cæterà.

Acceſſit oppreſſio thoracis infimi, & anterioris: ſubinde vagus artuum dolor. Oppreſ-

preſſione hac pectoris, & membrorum dolore poſt 14 dies ſponte evaneſcente, icterus ortus eſt, ſcaturatiſſime flavus, per totum corpus: laſſitudo; obambulat; dejectus appetitus; oris ſubinde fœtus, & muci copia, fauces replentis.

Ictero jam tribus ſeptimanis perſtante, ad nos venit, apyretos prorſus. Fæces albæ, caninæ. Sumit ſolventia ſalina, decoctum graminis, taraxaci, dein emeticum; æque ſaturata flavedo. Continuat ſolventia & aperientia: excrementa nunc bile tincta apparebant.

Tandem febris accedit cum linguæ ariditate lignea, pavores, taciturnitas, mite delirium. Ultimis diebus brachium dextrum totum mire intumuit, tumore non rubente & valde dolorifico. Paucos poſt dies, ex quo ad nos venit, moritur.

SECTIO CADAVERIS.

In abdomine omnia bile flava ſuffuſa, veſicula fellea bile viridi refertiſſima. Hepar hinc inde vitellina bile admodum maculatum.

Liber exitus bilis per ductum cyſticum, hepaticum, choledochum in inteſtinum duodenum, hique ductus ſatis ampli fuerunt; omnia viſcera multo flaccidiora.

Metaſtaſis bilioſa.

Brachium tumens inciſum exhibuit tenuem biliformemque laticem, intra telam celluloſam ubique copioſe collectum.

Mira facultas mœroris eſt, functiones ventriculi, inteſtinorum, ac hepatis conturbandi. Frequenter a ſolo mœrore diuturno febris lenta nervoſa gigni eſt obſervata.

Pleroſque icteros *febriles* aut pernicioſos vidimus, aut ſaltem perquam periculoſos. Juvat id adnotaſſe, ut quantillum ſpei, & quantum periculi ſit in ictero febrili, Medicus prævidere, & prædicere queat.

Contigit aliquoties, *metaſtaſes bilioſas* videre, ſeu bilis diutiſſimæ collectionem confertam. Latex bilioſus e tumentis brachii tela celluloſa profluens, a depoſitione fuerat ipſius bilis reſorptæ, & ad brachium delatæ.

Ejusdem bilioſi humoris varias poſſe migrationes eſſe, & ad diverſas deferri partes, ratione probatur, & experientia.

Ad encephalon delata bilioſa materies morbos faciet varios, huic viſceri competentes:

tes: ad oculos, fauces, thoracem &c. traducta, ibique commorata, lusum illum mirificum biliosæ febris ludet, *Tomo II. meæ rationis medendi* luculenter descriptum.

Quanta morborum familia est ab una eademque materie, tanquam Protoparente oriunda!

An icterus saturatissimus, viis ad duodenum bilem ferentibus amplis atque hiantibus, quales a morte reperti sunt, oriri in Vivo potuit? An in Vivente bilis vias spasmus interclusit, morte solutus?

Ductibus biliferis omnino perviis nihilominus dari icteros posse, observationes docent, atque etiam idem in hoc casu obtinuisse lubens confiterer, ni fæces albæ absentiam bilis fuissent testatæ.

OBSERVATIO III.

Triginta novem annorum Textor a viginti fere annis, quovis autumno in hyemem vergente, rheumatica febre per aliquot septimanas decubuit. Tertius modo annus est, quo ex febre quartana, per tres anni

quadrantes durante, appetente verno calore ſine aliis remediis convaluit, quam quæ contra tuſſim validam, ſputa copioſa excutientem, & per anni dimidium una cum febre quartana affligentem, adhibuit. Fuere autem remedia hæc herbæ, ut ajebat, pectorales.

Sanus inde hucusque vixit.

Die 22da Januarii 1779. cum præcedente veſpere ſolito lautius cœnaret, & meracius biberet, mane leviter inhorruit, incaluitque alternatim. Mox vero aſſiduus & ſiccus calor ortus toto morbi tempore durabat. Erectus, ſed feſſa membra trahens & impar labori conſueto, ægrotavit. Artuum omnium dolores rheumatici.

Die 24ta decubuit. Sumit proprio conſilio pulverem myrrhæ ex hauſtu aquæ: omnia graviora.

Die 27ma tuſſis, quæ ab initio adfuit levior, nunc gravis fit, noctu præcipue infeſtans, cum ſputis difficilibus, glutinoſis. Doluiſſe hoc die ajebat utrumque hypochondrium dolore punctorio, attamen non magno, & in profunda ſolum inſpiratione, aut validiore tuſſi.

Die

Die 28va domi suæ venæsectionem instituit, eodem adhuc vespere repetitam.

Die 29na ad nosocomium defertur. Dolores artuum rheumatici hodie evanescunt. Vox rauca ab initio; sitis hucusque intensa; capitis dolor obtusus, & diminutus sapor, attamen non depravatus; nullus appetitus; lingua humida, leviter albescens; decubitus facilis in omnem partem; nullus dolor; nulla thoracis oppressio; hypochondria nunc indolentia; anxietas ingens circa præcordia; pulsus pleni, fortes. Potus dabantur emollientes, nitrosi, copiosi, tepidi.

Die 30ma Januarii venæsectio. Sanguis crustam crassissimam, non contractam, tenacem, æruginosam habuit. Urinæ fulvæ: remedia priora: cataplasma ad præcordia. Alvus liquidior, levamen nullum: pulsus idem; ingens anxietas.

Die 31ma Januarii nihil in melius mutabatur. Fit venæsectio; ingens, tenax, diffusa, icterodes, crusta phlogistica. Remedia eadem. (Ad nos adveniens videbatur levissime in facie flavescere, exceptis oculis, pulchre albicantibus; excepto & reliquo corpore, naturaliter se habente). Levis hodie

icterus

icterus per totum corpus adparuit. Pulſus iidem, uti etiam reliqua. Noctu moleſtiſſima & aſſidua tuſſis, & ferme inanis. Urinæ fulvæ, ſpiratio extra tempora tuſſiendi facilis, indolens.

1ma Febr. icterus intenſior, reſpiratio ſtrepens, fervens, tuſſiculoſa, pulſus pleni ſemper, & vibrantes, durique. Fit larga venæſectio; ſanguis majorem, ſed ejusdem, ut ante, conditionis cruſtam habuit. Urinæ profunde flavæ. Ineffabilis anxietas circa præcordia, dolor vero nullus. Facilis in omnem partem decubitus Perſtat vox rauca. Mortem ſæpius invocat præ anxietate; alvus facilis.

2da Febr. mane, vigente forti duroque pulſu, voce fere penitus abolita, & extremis frigentibus jam per aliquot horas, moritur, exacta morbi die undecima. Mens ſemper conſtabat. Alvus facilis ſemper, & biliofa.

SECTIO.

Pulmo dexter totus inflammatiſſimus, durus, ponderoſus, carnoſus. Is arctiſſime pleu-

pleuræ adhærebat ubique, uti & diaphragmati. Superficiem omnem pulmonis dextri membrana investiit, dimidiæ lineæ crassitiem habens, solidæ compagis, & plurimis rubris vasis distincta: ex duabus laminis conflata erat, facile a se invicem dividendis; quarum utraque membranam tenacem, quasi vasis quam plurimis & ruberrimis perreptatam referebat.

Notandum est, & pleuram ex parte una, & membranam extimam pulmonis; fuisse ab his membranis prorsus distinctas; neque posse hasce peregrinas membranas a degenerante, aut pleura, aut extima pulmonis superficie repeti.

Pleura, supremum & posticum thoracis dextri cavum succingens, inflammatissima reperiebatur.

Dissecta pulmonis inflammati substantia colorem cinereo- rubrum exhibuit.

Interna asperæ arteriæ superficies, uti & bronchiorum ramorumque bronchialium, ruberrima fuit; atque inflammata.

Pulmo sinister sanus, atque longiusculis, attamen validis nexibus cum membrana pleuræ ubique connexa.

He-

Hepar mole permagnum, ex rubro flavum, ponderofiffimum, majorem folito duritiem fecanti cultro opponens: ab hypochondrio dextro ad finiftrum procurrebat, replebatque præcordia tota.

Veficula fellea pauculum bilis pendulæ, tenaciffimæ, & profunde flavæ continuit. Ex ductu bilifero veficulæ felleæ, itemque hepatico, & communi, plena fuerat in inteftinum duodenum libertas, & bilis poterat preffione leviffima in inteftinum effundi.

NOTA.

1mo: Libertatem cubandi femper adfuiffe, in quodcunque latus voluerat:

2do: dolorem vere pleuriticum non adfuiffe, atque ultimis diebus nullum, utut gravis adfuerit inflammatio ipfius pleuræ:

3tio: icterum fuiffe, viis, bilem effundentibus in inteftinum, perviis & patulis, quales fuiffe etiam durante morbo videntur, cum alvum pofuerit femper bile tinctam.

OB-

OBSERVATIO IV.

Murarius 40 annorum, antea ſemper ſanus, die Martis mane ſcalam, cui Alius quidam inſiſtebat, valido niſu adhibito ſuſtentat. In ipſo hoc opere dolorem, quaſi aliquid intus ad cardiam dilaceraretur, ſentit: dolor augetur, & ad medium usque ſternum per totum ſiniſtrum latus aſcendit, ad umbilicum deſcendit: horret, caletque per vices; reſpiratio difficilis.

Die Mercurii eadem omnia. Reſpiratio ſtridens, fervens: obambulat.

Die Jovis fit venæſectio in brachio: poſtea ſputat cruenta: nil emendatum.

Diebus Veneris, Sabbathi, Dominica, omnia pejora. Hucusque extra lectum ſemper erat, laborabat, utut difficulter: quotidie vinum hauſit, & cereviſiam; morbum mero, labore & contemptu ſuperaturus. Omnibus his diebus leviter per vices friguit, caluitque.

Die Lunæ ad nos venit, ictero perfuſus non ſcio a quot jam diebus. Calor naturalis

lis ad attactum: mens conſtans, vigor: ſputum cruentum; tuſſis, reſpiratio fervens dolorque, uti hucusque: pulſus omni modo inæqualis.

Mox ſecta vena; ſanguis cruſtam phlogiſticam, diffuſam, craſſam habuit. Potus tepidi emollientes exhibiti.

Die Martis mane inter loquendum moritur.

SECTIO

Icterus ſaturatus per totum corpus.

Pulmo dexter leviter in medio inflammatus, qua dorſum reſpicit; ſiniſter vero per totum inflammatiſſimus, & ſacco totus quantus incluſus, quem & a pleura, & ab ipſo pulmone deglubere poteramus.

Saccus hic ex membrana conſtabat, vaſis plurimis, magnis, evidentibus, & evidenter cum pulmone nexis, aut ex eodem provenientibus, diſtinctus.

Aquæ flavæ unciæ tres in pericardio repertæ ſunt.

Ventriculus magnus; varicoſis magnisque vaſis diſtinctus.

Ve-

Veſicula bile tenaci medriocriter plena, ductibus in inteſtinum duodenum valde patulis; ut bilis libere tranſiret. Hinc inde maculæ rubræ in inteſtinis tenuibus, quaſi ab incipiente inflammatione.

Seri circiter libræ duæ ſubflavi in abdomine. Hepar valde flavum, molle, friabile.

OBSERVATIO V.

Scriniarius 35. annorum ſanus antea, niſi quod Bacchanalium tempore catarrho laboraverit, non diu durante, ſexta Martii mane incaluit præter morem cum vagis horripilationibus, & cephalalgia gravi. Dolor acutus a mamma dextra uſque ad criſtam oſſis ilei protenſus. Bis eo die ſecta vena eſt ſine levamine; cruſta phlogiſtica, pleuritica. Eodem die vomitiones accedunt ſpontaneæ, aquoſæ, amaræ, virides. Alvus dura. Sumſit eodem die mixturam quamdam, quam ſuſpicor fuiſſe nitroſam.

Die 7ma Martii ad nosocomium defertur. Symptomata hesterna manent, sponte vomit, & frequentissime, multa, amara, æruginosa. Alvus dura, clysteribus sollicitata.

Die 8va Martii cephalalgia mitior, lingua albidissima villosaque, ac humectata; oris amaror; difficilis spiratio, & cum thoracis oppressione: dolor pungens ab ultima costa spuria ad mammam dextram usque, & procurrens ad scrobiculum, remittens, ubi quietus jacet. Decumbit in dorsum, at in latus affectum difficilius cubat. Tussis moderata. Sputa pauca, tenacia, & hinc inde quasi herbida ac virescentia. Sumit emollientia, copiosa, tepida, nitrosa: urinæ croceæ. Fit venæsectio; sanguis valde phlogisticus, & simul icterodes: levamen nullum.

Die 9na Martii levis icterus; spontaneæ, æruginosæ, copiosæ vomitiones. Vesperi vero non amplius sponte vomebat, levari modice videbatur.

Die 10ma Martii, seu 5ta morbi, icterus paullo evidentior; nullæ vomitiones: urinæ saturate croceæ; calor intensus; dolor pun-

punctorius levis. Continuabantur emollientia tepida, nitrosa, Cataplasma ad totum thoracem dextrum, & hypochondrium dextrum adplicatum. Fit venæsectio perquam larga.

Die morbi 6ta sputa herbida, modice cruenta, respiratio anxia, brevis. Urinæ, ictérusque, & calor, uti heri. Pulsus naturalibus parumper celeriores, subduri. Venæsectio facta est; crusta eadem; remedia eadem.

Die 7ma morbi eadem symptomata. Sputa multa, cruenta subinde, subinde vero viridissima. Serum lactis copiose bibitur jam a biduo; & tepide. Venæsectio fit; ingens & icterica crusta; urinæ fere nigræ Citata decurtata, & abdominalis respiratio. Decumbit modo in utrumque latus; pulsus pleni, fortes. Calor intensus & perstans; icterus.

Die 8va morbi sputa, calor, decubitus, respiratio, uti heri. Semel æruginem modicam sponte vomit. Anxietas magna. Alvum hodie ter sponte posuit *multam, albissimam, liquidam*, quæ ante solo moveri enemate debuit. Respiratio vesperi pejor Celebratur venæsectio unciarum decem: sanguis idem.

Die 9na morbi omnia eadem. Alvus ſpontanea, ſed *viridiſſima & æruginoſa.*

Die 10ma morbi nihil emendatum.

Die 11ma morbi ob febrim valde auctam, & difficillimam reſpirationem, ſit venæſectio.

Die 12ma morbi mane venæſectio. Alvus hucuſque æruginoſa. Ex hoc tempore febris miteſcere interdiu cœpit, & non niſi veſperi inſurgere.

Die 17ma ſputa tenacia; partim puriformis, partim purulenta. Febris veſpertina.

Die 18va & 19na ſputa plurima.

Die 20ma morbi vix ulla febricula; ſputa eadem. A triduo ſubinde e lecto ſurgit.

Ab hoc tempore emaciari, tuſſi maxime nocturna vexari, & ingentem ſputorum purulentorum vim educere. Adhibita fuere pleraque, quæ in viſcerum ulceratione commendantur, cortex, lichen, lac, inviſcantia &c.; nil profectum eſt. Accedente ultimis diebus diarrhæa colliquativa, animo erecto conſtantique, & vegeto ſenſuum uſu, homo ultra ſuam o t m ſapiens, tranquilliſſime moritur die 17ma Maji 1779. Icterus ad finem uſque vitæ perſtabat.

SE-

S E C T I O.

Pulmo finifter arctiffime & validiffime per totum cohæfit cum pleura, & diaphragmate.

In cavo thoracis dextro aquæ pellucidæ libræ tres reperiebantur Tota utriusque pulmonis fubftantia innumeris abfceffulis obfeffa fuit, ita conftitutis, ut alter in alterum aperiretur, & pus continerent.

Veficula fellea contracta, fine ulla bile, vacua, atque valde angufta erat. Ductus veficularis, uti & hepaticus, & qui ex utroque coaluit, choledochus, impervii fuerunt per totum, atque occlufi, materia folida, fuccum liquiritiæ infpiffatum referente; quæ, utut calculofam duritiem habuerat, aqua tamen diffolvi poterat, paullatim, & agitatione facta. Solutionem obtinuimus inde nigram, & atramento fimilem.

Hepar mollius folito, & mole minus, quam plerumque reperiri confuevit.

Intra tunicam vaginalem finiftri teftis unciæ quatuordecim æquæ limpidæ reperiebantur. A novem jam annis hac hydrocele laboravit.

 Pleu-

Pleuroperipneumonia utriusque lateris, & hepatitis in eodém Ægro jungebantur. Uterque morbus absqùe alterius adjutorio persæpe perniciem infert. Accessit immanis quoque saburræ biliosæ turgor.

Hinc explicari potest, cur sola antiphlogistica methodus infringendæ inflammationi impar fuerit, relicto nempe acris, & æruginosæ saburræ stimulo.

Seu neque votis respondisset saburræ evacuatio. Nimis enim provecta & gravior inflammatio fuit; quam ut emesi, utut stimulum inflammantem removente, non debuisset augeri.

Alvus pigra & flava plerumque fuit, dein vero æruginosissima multo tempore, etsi impervias bilis in intestina vias a morte inveniremus.

OBSERVATIO VI.

Juvennis 20 annorum, Pincerna, corpore pleno, subrobusto, a biennio non interrupta sanitate gaudebat.

5ta

3ta Maji, cum cubitum iret- inhorruit, poſtea incaluit. Dedolatus erat; ſitivit; cephalalgia; oris amaror; anxietas; oppreſſo thorace, difficulter reſpirabat.

6ta Maji calor & cephalalgia major: amaror idem. Dolor thoracem opprimens hodie auctus, & ad totum epigaſtrium protenſus; nauſeat; difficilis in utrumque latus decubitus: tuſſis cruenta. Fit venæſectio, ſanguis exhibuit cruſtam ſummopere pleuriticam: non levatur.

Die 7ma & 8va Maji; qua ultima ad nos venit, icterico colore tinctus, omnia eadem. Vena his ſecta, & ſanguis pleuriticus ac icterodes: levamen nullum.

Die 9na Maji omnia pejora. Cruenta tuſſis hucuſque perſtat. Vena hoc die bis ſecta vix videbatur aliquid levaminis attuliſſe: ſanguis corium ictericum & pleuriticum habuit.

Die 10ma Maji caput minus dolet. Totum corpus magis flaveſcit ſuffuſum bile. Os hucuſque ſemper amarum. Lingua hirſuta flavo muco oblinita: nauſeæ; reſpiratio citata, laborioſa; oppreſſio totius thoracis; anxietas magna circa præcordia. Scrobicu-

 li,

li, & totius abdominis quasi *contracti* sensatio cum ingenti anxietate. Introrsum trahi potissimum hypochondrium dextrum existimabat. Pulsus celer, amplus, plenus, attamen absque duritie. Alvus facilis & *biliosa*: decubitus solum in dorsum; rejectio cruenta; vesperi venæsectio; sanguis uti antea. Hucusque febris quotidie increvit.

Die 11ma Maji datum est emeticum, unde multa & profunde flava revomuit, cum ingenti levamine omnium symptomatum. Tussis nulla, nec ulla cruenta sputa. Icterus vesperi dilutior.

Die sequenti icterus disparuit.

Ex hoc tempore sub usu decocti ex gramine, taraxaco, cichoreo parati, sumto dein *elixirio stomachico temperato* convaluit, ut die 20ma Maji optime se habuerit, excepto adhuc aliquo crurum aquoso tumore.

Peripneumoniam cum sputo cruento, & hepatitide adfuisse bilioso-inflammatoriam, historia morbi ostendit. Necessum fuit primo, inflammationi mederi, tanquam pernicioso effectui biliosæ & sanguinem succedentis atque amurcosæ saburræ. Verum id non suffecerat, cum & ipsum saburralem stimulum dilu-

dilutum, enervatum, mobilemque effectum vomitu ſubmovere oportuerit.

Male emeticum, initio datum, ceſſiſſet: nam eo tempore minus idonea materies erat, ut evacuaretur: & excuſſo etiam fomite bilioſo Æger ex inflammatione periiſſet, perſtante, atque adaucta.

OBSERVATIO VII.

Faber lignarius ſexaginta & ſex annos natus ultimo ſexennio ſanus vixit.

Cibi vix ullius; ſed ſtrenuus erat ardentium ſpirituum Potator.

Toto Januario os continuo amarum habuit; non appetiit, ſponte, frequenter vomuit amara, viridia; toto abdomine doluit; ſine febre.

Initio Februarii in noſocomium receptus, poſt quatuordecim dies ad Suos rediit, nihil amplius incommodi conqueſtus. Noluit diutius apud nos morari, etſi ſalutarem decocti radicis graminis, taraxaci & cichorei vim fuerat vel intra breve tempus expertus.

Circa 8vam Martii diem priora recruduere: acceſſit iſchias & artuum dolor, quibus per tres ſeptimanas domi ſuæ conflictabatur. Apud nos denuo aliquot dierum ſpatio eadem ac prius methodo, & veſicante ad locum dolentem admoto, curatus; ad Suos rediit.

Medio circiter Aprili omnibus prioribus malis pejus affectus per quatuor ſeptimanas domi decumbit: ad nos venit; emetico levatus eſt: diſceſſit.

Decima ſeptima Maji in noſocomium reverſus eſt corpore ſtrigoſo, inperſpirabili, & areſcente; greſſu titubante; ictero flavo, vireſcente, profunde ſuffuſus. Oris amarities, & lingua villoſa, muco flaveſcente obducta; dolor abdominis per vices recurrens, levior tamen; & contrectationis non impatiens, quive ad hypochondrium dextrum, indeque per latus vicinum ad humerum uſque aſcendit. Vomitiones amurcoſæ, virides ſpontaneæ, crebræ, potiſſimum poſt aſſumta: alvus libera, ſubinde fluens; pulſus exiles, celeres; virium ingens ruina, &, carne penitus diffluente, cutis aridiſſima vix oſſibus hæſit.

Ul-

Ultimis morbi diebus placide deliravit. Periit die Junii 5ta.

SECTIO.

Jecur cum virore flavum, molle, & multis corporibus rotundis, juglandem nucem æquantibus, cum pauca flavedine albis, & quasi sebaceis, ubique disseminatis, per omnem substantiam distinctum.

Vesicula biliosam amurcam continuit; quæ exprimi in duodenum nulla potuit ratione.

Ductus choledochus angustissimus corpusculis rotundis fabam æquantibus, glandulas induratas, cartilagineas ferme referentibus, ubique obsessus. Canalis ipse totus durus.

Pylorus (quemadmodum vicina quoque ventriculi portio, & initium duodeni) durus, crassus, iisdem, quibus ductus choledochus, duris & glandulosis corporibus ubique consitus.

Viscera omnia thoracis & abdominis profunde flavicabant.

Fla-

ſſa in icte-o flava. Flava quoque oſſium ſubſtantia fuit, ut-ut minus ſaturate, quam partes carneæ.

Cartilagines per omnem ſubſtantiam flavæ erant, paullo tamen dilutiori flavedine, quam qualem in oſſibus repereramus.

Meninges ictericæ. Subſtantia cerebri, ictericis meningibus, colore erat naturali, uti etiam oculorum humores.

OBSERVATIO VIII.

Vir 62 annos natus Operarius, &, ut hoc hominum genus ſolet, paullulum vinoſus, elapſo anno febre continua corripiebatur, brevi poſtea in tertianam converſa; qua poſt quatuordecim ſeptimanas ſanata, ſanus degebat hucuſque.

Ante 14 dies inhorruit incaluitque per vices incertas. Propinatum a Chirurgo remedium eſt, quod multam per os & per alvum ſaburram eduxit, cum quodam levamine.

Manebat tamen ab eo tempore ponderis in epigaſtrio ſenſus, appetitus dejectus, & ventriculi regio dura. Tuſſicula pauxillum muci

muci educens; hypogaftrium molle; facies atque oculi per hos quatuordecim dies flavo colere tincti: vomitiones freqnentes, fpontaneæ, ingeftorum.

Die 18va Novembris in nofocomium fufceptus eft, ftrigofus, & carnibus abfumtis; alvo morofa, bile tamen colorata. Febris nulla.

Die 9na Decembris vefperi moritur, cum jam mane extrema frigerent, & arteriarum ictus leviffime adhuc micantes, at appofito digito evanidi, obfervarentur. Mentis & fermoni facultas integra ad ultimum ufque vitæ momentum fuit.

Cranium refectum exhibuit duram matrem icterico colore tinctam; cerebri cortex obfcurioris paullo coloris, ac alias folet, exterior vero ejusdem fubftantia multo durior; cæterum nihil exhibuit vitiofi.

Parum aquæ inter utramque meningem fuit, atque in utroque laterali ventriculo, in dextro plus, quam in finiftro, hic plexum choroideum parvis hydatidibus obfitum monftravit: plexus vero uterque multum rubebat.

Ver-

Vertebralis utraque, ubi intra calvariam emergit, laminis offeis, quafi infulis interftincta, quin & offea ex toto paucarum linearum fpatio fuit; dextra tamen magis, quam finiftra.

Pulmones, hinc inde granulis albis durisque interfperfis, ferme toti incipiente phlegmone tentari, duriores, rubicundiores, magisque, quam Sanorum pulmo folet, ponderofi fuere. Levioribus hinc inde nexibus cum pleura, & diaphragmate cohæfere.

Aperto abdomine ventriculus ingens in confpectum prodiit, cujus pofterior facies longe lateque ex inflammatione, totam ipfius fubftantiam penetrante, rubebat; qua is in pylorum definit, hepati firmiffimo craffoque membranaceo vinculo nectebatur.

Hepar magnum, multumque infra coftas prominens, & per regionem epigaftricam protenfum. Colorem ex toto ictericium exhibuit.

Vefica fellea inflammata, intus puris albi, fed folito confiftentioris unciam, aut paullo plus, at vero bilis nihil, continuit; ductus ex hac veficula prognatus ex toto

co-

coaluit, cohærentibus inter ſe ejus parietibus, idque ibi arctiſſme omnium, quo is a veſicula naſci incipit. Canalis ſocius, quem hepaticum appellant, ita dilatatus inveniebatur, ut craſſiorem viri pollicem facile admitteret, latis æque canalibus, quaſi totidem radicibus, hepar ſubiens. Bilis ibi profunde flava, & ductilis continebatur. At vero latus hic ductus mox in perangustum canaliculum, ductum ſcilicet choledochum, duos & ſex fere lineas craſſos parietes habentem, terminabatur. Duodenum, quo loco canalem hunc ſuſceperat, craſſius multo, duriusque fuit.

Inteſtina pleraque livida, omnia fere contracta admodum id funiculi ſpeciem: omentum gangræna affectum: meſenterium totum icterico colore tinctum rubras, hinc inde latiores, maculas, quaſi ex inflammatione, monſtrabat.

Pulmones & in hoc, & in plerisque cadaveribus *granuloſas* deprehendi; granulis videlicet innumeris, milii ſemen colore, & magnitudine referentibus, duris ad inſtar cartilaginis firmioris.

En

Viscera quædam inflammata absque consuetis inflammationum signis.

En hic quoque ventriculum inflammatum, absque consuetis & manifestioribus inflammationis signis.

In hoc homine, uti in multis Aliis, Is hepar tetigit, qui ventriculi regionem exploravit: hunc enim situm, & hanc molem id viscus habuit, habetque non raro.

Difficilior solum erat hepaticæ bilis in duodenum effluxus, non autem nullus.

Intestina livida vel absque prægressa inflammatione fuerunt, vel prægressa est inflammatio, absque ejusdem signis.

Icterus chronicus Potatorum potentiora resolventia non fert.

Virorum icteros chronicos, Potatorum præcipue, subinde vidi brevi lethales fieri, ubi Æger (non contentus blanda & emolliente methodo morbum deliniri) remediis *potentius resolvertibus* fuisset usus.

Vomitus ingestorum diuturni, initio rariores, aliquo post pastum tempore oriri soliti; demum frequentiores, & post quævis ingesta, aut solidiora, aut copiosiora, mihi & in nosocomio, & olim aliquoties occurrebant. Ventriculus nihil retinuit, nisi aut hydrogalæ, aut juris carnium pauxillum; demum ne hoc quidem: extrema macie Confecti perierunt.

An

Anguſtiſſimos tunc pyloros offendi, & magnam ventriculi portionem, qua is pylorum ſpectabat, duram, ac ſemicartilagineam.

OBSERVATIO IX.

Sartor 59 annos natus, ab octodecim vero jam annis templi Cuſtos, a longo tempore ſæpius vomituriebat; amara ructabat, matutinis præſertim horis: non raro toto propemodum animo linquebatur. Potui ſpirituum ardentium, & vini quotidie & largiter indulſit, eratque cibi perpauci.

Ante quatuor vero ſeptimanas os amareſcere magis cœpit, acceſſitque ciborum faſtidium, & artuum per intervalla rheumaticus dolor, noctu exacerbatus: ſitivit.

Tertia morbi die tribus pilulis aſſumtis vomuit ſemel bilioſa, ſæpius dejecit. Emaciari dein, & abdominis ſcindentes dolores pati, & univerſim flaveſcere cœpit. Sumſit adhuc aliquoties pulverem ex jalappa, & ſcammonio, ſed omnia indies pejora.

ra. Decubuit vix non ſemper per integrum menſem.

7ma Decembris ad nos venienti conſumtio multa: cutis oſſibus hæſit, flaveſcens tota, ſtrigoſa & imperſpirabilis. Abdomen, attactum paullo rudiorem ægre ferens, tumebat tympaniticum in morem. Lingua impura erat, & os amarum; non appetebat, Vires fractæ, & pulſus exiles, celeresque. Sumtis per aliquot dies ſolventibus acceſſit diarrhæa colliquativa; 17ma moritur.

SECTIO

Cartilagines ictericæ

Cute ab anteriori thorace ſeparata primum videre erat cartilagines, quæ coſtas ſterno adnectunt, flavedine tinctas, diluta quidem, ſed ipſam cartilaginum ſubſtantiam imam penetrante. Pericardium flavicabat pariter, uti & cordis extima ſuperficies. Pulmones a ſtatu ſano vix recedebant. Diaphragmatis facies ſuperior ſana erat, inferior vero flava, nodoſa, laminas cartilagineas exhibens majores, minoresque. Hepatis color erat ex obſcura flavo virideſcens, ſubſtantia valide compacta, dura.

Laminæ cartilagineæ diaphragmatis

Ve-

Veficula fellea continebat bilem fufcam, mucofam. Ventriculus folito longe minor, flavicabat, Pancreas pugni magnitudinem & figuram fere referens, nodofum erat, & durum, fecandis manui valide refiftens. Inteftina nihil, quod præter naturam effet, oftendebant excepto cæco, quod a flatu tumebat, & coli parte extrema, qua in rectum inteftinum terminatur, hæc enim pars a finiftro latere in dextrum transverfim porrigebatur ante ultimam lumborum vertebram; inde vero inteftinum rectum fecundum offis facri latus dextrum per pelvim ad anum ufque defcendebat. Omenti margo inferior pendulus exhibebat plures feries nodorum, quorum varia magnitudo, figura varia, ut alii fabas, alii pifa majora, itemque nuces avellanas referrent; univerfim fufci coloris, & cartilaginum inftar duri. Glandulæ mefenterii induratæ, peritonæi facies interior flavicabat tota, hinc inde obfita cruftis & nodis cartilagineis. Abdominis cavo continebantur menfuræ fere tres aquæ flavicantis, quæ immerfam chartam tingebat. Membranæ corporis pleræque &

Cerebri substantia modice icterica

periostium flavescebant; immo ossa ipsa, & cerebri substantia, sed modice.

Obstaculum bilis effluxum prohibens in intestinum duodenum erant tubercula dura, circumcirca pone biliferos canales sita.

OBSERVATIO X.

Icterus emesi repetita sanatus.

Fœminæ 45 annorum, ictero profunde flavo, aut potius fusco laboranti omnis generis solventia data sunt, non emendabatur. Sapore amaro, ructibusque biliosis affligebatur. Dato tartaro emetico immanem saburræ biliosæ molem rejecit, color faciei dilutior fiebat. Deinceps singulis septimanis vomitorium datum est, cum post aliquot ab emesi peracta dies iterum ructus amaros experiretur, & singulum emeticum partem icteri aufferret.

Infidus tamen plerumque est emeticorum usus in ictero.

Postquam sexto vomitorio usa esset, ex integro convaluit.

Emetica in ictero rarius convenire observavi, etsi in casu præsente, & aliis perpaucis profuerint ferme sola.

Icte-

Icterus enim a vomitorio non raro intendebatur, aut motus febriles, qui antea non adfuerant, excitabantur. Hinc ſolum in ictero non febrili, nec diuturno, præmiſſis multis ſolventibus, & fotu præcordiorum emolliente, atque in Iis, quorum viſcera, antequam ictero corriperentur, integra exiſtimarem, atque illæſa, vomitorium cum emolumento propinavi.

OBSERVATIO XI.

Efflorescentiæ ſcarlatinoſæ Ictericorum.

In tribus Ictericis hoc autumno poſt adhibita aliquot dierum remedia efflorescentiæ naſcebantur omni nota *ſcarlatinoſæ*, itemque *miliares rubræ*, in brachiis maxime, atque per crura diffuſæ. Ut primum hoc exanthema in conſpectum prodiit, aliqua icteri emendatio obſervabatur, qui protracto eorundem remediorum uſu ex toto profligabatur.

An *ſcarlatinoſum*, & *miliare* exanthema a bile eſt in febre *ſcarlatinoſa* & *miliari*, quemadmodum nempe eryſipelas ab eodem humore generari ſolet?

OBSERVATIO XII.

In cadaveribus Eorum, quos colica Saturnina correptos ſuperpeniens epilepſia peremit, veſiculam felleam ſemper deprehendi multa & viridi amurca bilioſa turgidiſſimam; absque ictero plerumque, aut præcedente, aut conjuncto: niſi leviori, aut raro.

OBSERVATIO XIII.

Sutor febre putrida laboravit: provecto morbo icterus acceſſit. Febris ante aſſidua nunc in remittentem mutatur, debili celerique pulſu, & aridiſſima lingua: conſumtio carnium. Decocto corticis & icterus, & febris auſcultabat.

OBSERVATIO XIV.

Juvenculæ 20 annorum a 5 menſibus catamenia non fluxerunt. Ab octo ſeptimanis ventriculo doluit, calores fugaces, & vagos, minutumque appetitum, & laſſitudinem

nem experta. Vergente Julio pharmacum potavit drasticoteron; unde ventriculo vehementer, & multis vicibus, subverso multam æruginem revomuit, valideque dejecit.

Inde tormina, febris, aurigo intensa, &, cum die 6ta Augusti nosocomium adiret, lingua prærubra, & pulsus fortes, accelerati.

Cum febris & icterus intenderetur, & alvo immorigera vomitiones ingestorum accederent spontaneæ cum epigastrii cruciatu, atque ab remediis non levaretur, die 13tia morosior, oblata quævis aversaretur, & ejularet per vices, accedente subinde lumborum dolore; tandem impos mentis, & æruginosa aurigine contaminata, die 15ta Augusti, fœtu recenter mortuo prius excluso periit.

Videbatur vitriolum cupri sumsisse, quò fœtum expelleret; remedium in vulgus notum, & cui non pauca funera debentur.

Secto cadavere vesicula fellea bile ex flavo virescente plena fuit, & ejusdem humoris per *amplos* ductus liberrimus in duodenum effluxus. Hepatis substantia ita mollis reperiebatur, qualis alias pulmonum esse solet Sanorum. Vacua intestina & flatu

turgidula. Mesenterium multis in locis præ-rubrum, & veluti sugillatum.

An ductus bilem in intestinum ferentes in Vivente quoque aperti, atque ampli fuere? An vero aut spasmo constricti, aut ab utero grandescente compressi?

OBSERVATIO XV.

Rupta vesicula fellea, & bilis in abdomen effusa.

Fœmina triginta octo annorum a mense Novembri catameniis caruit, abdomine inde pedetentim increscente; se gravidam esse negabat.

9na Martii noctu derepente, & vicibus repetitis vomere cœpit ingesta, dein biliosa viridia: alvus a quinque diebus clausa; horror; frigus; calor alternans, oppressio pectoris; sitis magna; & ingens abdominis cruciatus.

10ma Martii circa meridiem in nosocomium suscepta, semel sponte & copiosissime dejecit. Vesperi venæsectio: symptomata eadem.

11ma

11ma mane altera venæſectione ſanguis valde compactus leviter phlogiſticus emittebatur; lingua ſicca cum cruſta ex albo flaveſcente; urina jam in tertiam diem ſuppreſſa applicato cathetere magna quantitate educebatur: dolor abdominis continuus, attactum non ferens; per vices exacerbatus, maxime in regione hypochondrii dextri: cutis ſubflaveſcens, perſpirabilis; pulſus fortis, celer, plenus & durus. Denuo ſecta vena eſt, & data ſunt mucilaginoſa, oleoſa. Fotus emollientes ad abdomen applicabantur, & enemata.

12ma Martii noctu, ventriculo aliquoties adhuc & ſponte ſubverſo, æruginoſa multa, dein pituitoſa & nigreſcentia rejecit. Summo mane inter Parientium dolores cum hæmorrhagia magna per vices repetente excipulum petiit, in quod fœtum quinque menſium excluſit, per horam adhuc viventem.

Tribus poſt fœtum excluſum horis occubuit.

Diſſectus thorax nil vitioſi habuit.

Abdomine recluſo bilis flavæ, mucoſæ libra in cavum abdominis effuſa colligebatur. Inteſtina omnia leviter hincinde inflammata,

multisque in locis livefcentia. Hepar coloris dilutioris, quam foleat effe, & fubftantiæ mollioris fuit. Veficula fellea collapfa maculam obfolete rubentem exhibuit, monetæ cruciferæ magnitudine; cujus medium foramine exiguo pertufum effe, paucula bilis, ea digitis compreffa, profluens, itemque injecta aqua demonftravit, qua in altera veficulæ parte, pertufæ maculæ directe oppofita, tuberculum prominuit inflammatum, & magnitudine ciceris. Duo calculi minorem avelanam æquantes, obtufis angulis præditi, intra veficulam reperiebantur. Ventriculus ingens copiofam materiem nigram, leviter mucofam, & ferme roob fambuci aqua dilutum referentem, qualem ultimis vomitibus non exigua quantitate reddiderat, continebat. Pylorus pollicem facile admifit. Inteftinum duodenum livefcens, & amplum valde, ut potius colon referret.

Ductus hepaticus, cyfticus, choledochus, pervii fuerunt. Placentam ofculo uterino ante abortum fupertenfam fuiffe, diffecto utero conftabat.

Sero intellexi, fœminam hanc infufo fabinæ furtivi amoris fructum perdere tentaffe.

OB-

OBSERVATIO XVI.

Fœmina quadraginta annorum per duos annos menſtrua nulla habuit; bene cæteroquin valens ante annum lapſum ex alto paſſa, nil tamen mali inde retuliſſe ſe ajebat, at ſanam poſthac vixiſſe, donec ante medium annum, poſt cibum præcipue paullo largiorem, preſſionem ad ſcrobiculum ſentire inciperet. Dolor cæterum nullus. Ex amicarum conſilio vinum dein amaricans per aliquot dies ſumſit. Vomuit inde per intervalla mucoſa, tenacia, item alimenta. Jejuno ventriculo non vomuit. Continuato per vices vomitu preſſionis ad cardiam ſenſatio intendebatur.

Ante novem circiter ſeptimanas, quin ſenſus rapti ejusdam abſceſſus præceſſerit, vomuit materiam, Medico *purulentam* affirmante, primo meracam, dein ſanguine ſtriatam. Quantitas materiæ per intervalla rejectæ menſ. IV. V. æquabat. Preſſio inde minor & levamen; corporis vero, robuſti antea craſſique, de die in diem major conſumtio. Hoc rerum ſtatu Ægra die 1ma Martii 1777. ad

ad nofocomium venit. Exactis hic tribus feptimanis refiduæ vires profternebantur. Omnino non appetiit; non caluit; non fitivit; vomitus per intervalla, præprimis poft ingefta; fapor rejectorum acidus, color vero cinereus, fufcus, niger, & lintea, veluti atramento tingens; levamen a vomitu; ardor circa ventriculum, & per œfophagum ad fauces ufque; alvus tarda. Pulfus contracti, non debiles, naturalibus vix celeriores; fudores noctu nulli; difficilis decubitus in latus dextrum, & vomitum promovens; tumor manum æquans in regione ventriculi verfus hypochondrium finiftrum, durus, & ad attactum dolens. Circa 27mam Martii corpus erat pallidiffimum, vix obfervandus tumor a duabus fere feptimanis; pulfus humiles debiles; faciei artuumque leve oedema; refpiratio parva; in latus affectum continuo decumbit. Mens conftans, & initio diei 28væ Martii mors.

Altera die fectum cadaver eft. Siniftrum thoracis cavum libras duas cum dimidia aquæ leviter flavefcentis continuit, dextrum vero vix unciam ejusdem aquæ. In dextro pulmone hydatis avellanæ magnitu-

di-

dine ex pedunculo tenui ſuſpendebatur. Pulmones maculis parvis nigriſque variegati, ſani cæterum. Cor parvum. Aqua in pericardio nulla & pauca in abdomine. Hepatis gibba facies cum diaphragmate membranaceo coalitu, digitis ſolvendo, nectebatur. Siniſter hujus viſceris lobus, ventriculi regionem occupans, ad duos transverſos digitos ſupra umbilicum terminabatur, eamque duritiem, quam manu toties contrectatam ultimo, quo vixit, tempore identidem minui credebamus, effecerat. Hepatis pars illa, cui veſicula fellea inſidet, cum duodeno, quo id ex ventriculo emergit, ipſoque pylore ad tres fere digitos transverſos validiſſime cohæſit; cum eodem inteſtino duodeno etiam colon transverſum valide nectebatur.

Diviſis cultro ab ſe invicem connatis hepate & ventriculo, ulcus ſemialterum digitum latum in conſpectum prodiit; hinc duodeno proxime pylorum, illinc lobo hepatico eroſis: parietes ulceris craſſi. Materies ex eo profluens, atra, odoris penetrantiſſimi, acerrimique, & quaſi acidi. Veſiculæ felleæ, & ductuum biliferorum nulla veſtigia comparebant, videbaturque hoc bilis recepta-

Veſiculæ felleæ defectus an ab eroſione?

ptaculum cum ductibus ſuis eliſum, eroſumque ipſum ulcus formaſſe. Ventriculus ingens totum hypochondrium ſiniſtrum implebat; eadem atra, quam vomuerat, materie turgens. Lien exiguus, ventriculo arcte connatus. Transverſa coli portio poſt arctum cum duodeno, & pyloro coalitum ad tres infra umbilicum digitos deſcendebat; inde ſurſum & ſiniſtrorum pergens, flexum linearem formabat. Omentum ſano ſimile, uti etiam meſenterium. Inteſtina livida. Rectum ſupra uteri fundum contra ſe ipſum retorquebatur; eo vero loco, quo id uterum, vaginamque ſibi incumbentem habet, non recta per pelvim via, ſed huc & illuc fluxum ad anum pergebat. Uteri tota poſterior facies cum ſubjecto inteſtino recto firmiſſime, cum eoque & ovaria exigua, ſtrigoſaque coaluere. Tubæ utrimque digiti craſſitiem æquantes, ſerum flavum & mucilaginoſum continebant. Ovaria complexæ tubarum fimbriæ, ipſæque tubæ cum iisdem & recto inteſtino nexu continuato membraneoque, quem cultro vix ſolvebamus, utpote difficillime ab ipſis viſceribus convexis internoſcendum, jun-

Uterus, ovaria, tubæ cum recto inteſtino firmiſſime nexa.

jungebantur. Uterus exiguus; intra parietis dextri ſubſtantiam tumorem rotundum durumque, nucis juglandis magnitudine, continens. Cultro per medium Diſſecanti eam is tumor duritiem oppoſuit, quam mollior cartilago ſolet; albidus, quique digitis excipi ex ejusdem parietis ſubſtantia veluti ex folliculo poterat. Ex inferiori & interna colli uterini facie duæ albidæ, quatuor lineas longæ unamque latæ excreſcentiæ prodibant.

Strumæ diſſectio, natura.

Glandula thyroidea in pugni magnitudinem diſtenta mucilaginem intra ſubſtantiam quaſi celluloſam, cum ſecaretur, exhibuit; ſeptis *cartilagineis* diverſa intus cava, muco tenui cellulisque membranaceis referta, efformantibus.

Nulla ſuffocatio nocturna obſervabatur; ſemper cubabat capite humili, ſituque fere horizontali.

Quare vomitus, ſi quando in latus dextrum cubaret?

Quædam deceptio in explorandis tumoribus abdominis.

Duritiem opponunt, & viſcerum indurationes mentiuntur muſculi abdominales, recti præcipue, in Iis maxime; qui eosdem habent magis toroſos, exercitatos &c. Item

he-

hepar prominens indurationem ventriculi fingit.

Doleo, me naturam ichoris non examinaſſe accuratius, qui acidum penetrantiſſimum olebat.

Nulla adfuit unquam febris, in peſſima licet ſuppuratione.

OBSERVATIO XVIII.

Die 5ta Decembris 1779. fœminam ad nos deportabant, delirantem a quatriduo, corpore emaciatiſſimo, ſtrigoſoque; 34 circiter annos natam, & viro junctam a decennio. Maritus ſequentia narrabat:

A menſis Julii initio, frequentes cardialgias paſſam, emaciari cœpiſſe; acceſſiſſe tormina frequentiora, & ante has 15 ſeptimanas vomitum ingeſtorum, initio rarius, dein vero quotidie crebrius recurſantem. A duobus menſibus alvum, ſemper antea jam moroſam, ita deſidem eſſe factam, ut non niſi acri enemata aliquid duræ fæcis emitteret.

Vino largius indulſiſſe, non raro usque ad crapulam. Nunquam peperiſſe, niſi una vice;

vice, & ante annos bene multos: eodem, quo ad nos deferebatur, die periit.

Diſſecto cadavere pylorus obſervabatur anguſtus, & ſolito durior, quive calamum ſcriptorium vix admitteret.

Multa pylorum & duodenum corpora glandulosa, duriora, majoraque obſidebant. Veſiculam felleam in fabæ molem & figuram contractam exigui calculi, ſeu potius *ſabulum biliosum* replevit; deleto, impervioque ductu cyſtico, hepatico vero, & choledocho apertis. Hepar bonum; craſſa inteſtina multa fæce infarcta. Uteri oſculum prædurum, cartilagineum.

In aliis Potatorum cadaveribus non diſſimilia vitia biliosi & gaſtrici ſyſtematis occurrebant.

OBSERVATIO XVIII.

Metaſtaſes biliosæ frequenter occurrebant, erantque variæ, atque ad varias corporis partes factæ. Viridiſſima ſputa, & meram æruginem anacatharſi eductam in Pleuroperipneumonicis non raro licuit obſervare, &

Metaſtaſes biliosæ.

linguam æruginoſo, aut praſino colore tinctam. Gravis ſimul inflammatio, forte ab ipſa acri bile ſuccenſa, pulmones tenuit.

In Quibusdam dilutam bilem, croceam, & quæ linteum aut chartam croceo colore tingebat, modiciſſime pendulam, ut vinum pendulum ſolet, atque illi bili per omnia experimenta ſimillimam, quam, ex veſicula fellea depromptam, aqua diluebam, ad varia corporis loca, e. g. ad cavum thoracis, translatam offendi. Liber nihilominus erat effluxus bilis in duodenum.

OBSERVATIO XIX.

Ictericam hoc autumno florum arnicæ decocto ſanavi; atque Aliam felle taurino, ad dr. j. initio, deinde ad dr. ij., quotidie dato.

Cuidam alteri vireſcente ærugine contaminato gummi ammoniacum profuit aceto ſcillitico ſolutum, & ad duas primo, dein vero ad tres quotidie drachmas, propinatum.

Vigente hyeme & conſtitutione inflammatoria icterus non raro phlebotomiam, & potus antiphlogiſticos ſolum admittebat, reſolventia averſabatur.

OB-

OBSERVATIO XX.

Quidam catarracta mulctati, cum in originem morbi atque ejusdem occaſionem inquirerem, aſſerebant, ſe repente viſu fuiſſe privatos, quo tempore febre acuta fuerant detenti, quam *bilioſam* fuiſſe Examinanti conſtabat.

Origo quarundam catarractarum

Sed alias quoque catarractarum origines multas & varias erat obſervare.

DE

AFFECTIONIBUS
QUIBUSDAM NERVOSIS.

OBSERVATIO I.

Chorea S. Viti.

Puella 5 annorum, ſemper antea ſana, circa medium Novembris 1778, curru in itinere ſubverſo, quo una cum parentibus vehebatur, vehementer terreſit. Nullum ul-

Extractum radicis belladonnæ in chorea S. Viti.

libi vis illatæ ſignum comparuit: nullibi dolor.

Mox a lapſu omnes corporis motus promptius & multo velocius ſolito, ac quaſi raptim peregit, attamen ordinate. Poſt octiduum motus etiam facere exleges & geſticulationes cœpit; nec firmiter ſtare, nec ſingula, quemadmodum antea ſolebat, vocabula proferre.

Tandem nec ulla ratione aut ſtare aut ſedere erecto corpore potuit: motus omnium articulum varii, geſticulatorii, citati; nil poterat proferri. Oris & labiorum aſſidua motitatio & ludicra contorſio. Nocte placidiſſime dormit & corpore quieſcente. Appetitis viget.

Die totius morbi decima octava ad nos deportatur.

Remedium ſalinum, & eccoproticum initio dedi, dein emeticum; quod interpoſito aliquot dierum ſpatio iterabatur. Non emendabatur. Acceſſi dein ad uſum florum zinci, quos ſinceriſſimos adhibui, ita ut omni quarta tantum hora duo grana exhibuerim: nihil mutatum eſt. Deſtiti poſt ſeptem dies. Fors debuiſſem experimentum

pro-

protrahere. Verum nolui tempus terere, metuens, ne malum radices agat fixiores, & nervi morbo assuefiant.

Dedi extractum ex succo recentis radicis belladonnæ paratum, dosi unius grani per 24 horas, ea lege, ut quarta quavis hora sextam unius grani partem absumeret. Elapso biduo emendationis vestigium leve comparuit. Dabatur dein granum unum cum dimidio dilutum in aqua simplici. Post sex dies elevare se in lecto potuit, & sola sedere. Intra octo dies sola etiam stare, & tandem aliquot passus eundo conficere.

Sub finem Decembris 1778. cubiculum & ambulacra obambulat, percurrit, cursu etiam veloci. Brachia necdum sunt penitus emendata: cibum enim manu propria capere non potest, & brachio dextro, manuque subinde ab objecto, ad quod extenditur, adhuc aberrat. Vocabula omnia profert, atque ordinate loquitur, attamen cum aliqua adhuc difficultate, & morose. Labiorum subinde motus inordinati observantur. Sumit per dies aliquot ejusdem extracti grana duo, in sex doses divisa.

Trigesima Decembris in febrim quotidianam, sed levem, incidit. Datum est lene solvens & deinde cortex peruvianus.

Stante febre nil emendabatur, neque etiam habebat pejus.

Sexta Januarii 1779. nulla accessio febrilis observabatur. Ea die præscripsi sequens:

Rec. Spiritus serpilli
Essent. castorei, aa. unc. ij.
Camphoræ drach. semis
M. D. ut totum dorsum, lumbi, humeri, brachia omnia mane probe fricentur.

Die 9na 10ma 11ma Januarii utroque brachio dextre apteque utitur ad cibos capiendos: vegeta est & alacris: convaluit.

OBSERVATIO II.

Convulsio chronica.

Idem exactum in convulsione.

Puella undecim annorum 1778. verno tempore mihi committebatur. Ea a triennio, ni fallor, frequenter levi totius corporis horrore, quasi ab affusa inopinato frigi-

da,

da, perſtringitur, artubus omnibus leviter & per momentum, fulguris inſtar, convulſis. Hac tranſitoria convulſione, perſtante integro omnium ſenſuum uſu, ſæpiſſime ſingulis diebus vellicabatur. Convulſa non corruebat, niſi perraro. Dederam corticem peruvianum, valerianam ſylveſtrem, folia aurantiorum, aſam fœtidam, camphoram, flores zinci &c.: nil emendabatur. Dedi tandem extractum radicis belladonnæ; primum granum unum intra 24 horas, ita, ut grani unius pars ſexta pro doſi propinaretur. Tandem exhibui grana ij. intra nichthemeron. Intra paucos dies rarius convelli cœpit. Tandem poſt 14 dies omnino non. Defecerat extractum, nec ejus ulla erat eo anno recuperandi facultas.

Puella Hungariam petiit, ubi denuo levicule convelli cœpit per vices; ſed multo rarius, quam initio, & magis tranſitorie.

Pinguis & optime valens e noſocomio diſceſſit.

OBSERVATIO III.

Epilepſia.

Idem extractum in epilepſia.

Cuidam alteri puellæ, pauperrimæ, orphanæ, tredecim annorum, a triennio convulſæ epileptice, id extractum dedi; doſi initio minutiſſima, deinde largiori, ut intra 24 horas grana octodecim in ſex doſes diviſa abſumeret. Cum ante uſum remediorum ſingulis diebus ſæpius convelleretur, id nunc erat lucrata, ut integris diebus a paroxyſmo epileptico libera perſtaret. Integris quondam octodecim diebus continuis morbus ſiluit, rediit tamen poſtmodum, utut minus frequenter. Paroxyſmus mihi videbatur plerumque eo gravior eſſe, quo longior præceſſerat ab eo immunitas. Experimentum proſequi non licuit, cum puellam quidam ejus cognatus e noſocomio abduceret.

OBSERVATIO IV.

Actiones extracti belladonnæ in corpus humanum.

Clariſſimus de Wasserberg, omnigena eruditione illuſtris, cui aliquid extracti bella-

belladonnæ commiſeram, ut data occaſione ejus quoddam periculum faceret; vim remedii in ſe ipſo expertus, ſequentia reſcripſit; obſervationibus meis cæteris ad amuſſim conſona:

Mutationes ab extracto belladonnæ in corpus humanum inductæ.

„ Ab uſu pilularum extracti belladon-
„ næ, quarum in proprio corpore pericu-
„ lum feci, ſenſi oris ſiccitatem ac œſopha-
„ gi magnam, hinc ſitim; ſiccitatem præ-
„ terea narium ac oculorum, cum ſenſu
„ quodam ardoris in hiſce ac palpebris.
„ Dum quatuor de die ſumebam, magis
„ adhuc, dum augere doſin volui, cepha-
„ lalgia; lectio ad lumen candelæ diffici-
„ lis, linearum ſubſultus, legenda oculo
„ breviori ſub foco admovenda: in ore ſa-
„ por ſubvinoſus; pulſus mollior, tardior
„ paullo, quam alias eſſe conſuevit; ſubin
„ ardor quidam ad cardiam: cephalalgia
„ auctam doſin certiſſime nunquam non in-
„ ſequuta; cum quodam ſtupore, mentiſ-
„ que acie obtuſiori reddita. “

OBSERVATIO V.

Epilepsia.

Usus extracti belladonnæ & electricitatis contra inveteratam epilepsiam.

Filius Consiliarii Sz** quarto ætatis anno initio sæpius quodam quasi terrore momentaneo & levicula, subitanea, brachiorum convulsione perstringebatur. Causam ignorabant. Ea affectio & crebrior evasit, & diuturnior graviorque, ut tandem in veram epilepsiam abierit, cujus assultus non raro quotidianos, & quavis die plerumque sæpius, perferebat. Nonnunquam integris quatuordecim diebus, quin & multo pluribus, immunis a paroxysmo fuit, absque manifesta ratione.

Innumera remedia per hos annos adhibita nil effecerunt, nisi ut morbus a quovis fere medicamine, anthelminticis variis, moscho, camphora, castoreo, valeria, asa fœtida, marte, foliis aurantiorum, cortice peruviano, fœdo quoque & sordido menstrui sanguinis potu intendi, & frequentius affligere videretur.

Pun-

Annum agebat 13tium, quo mihi concredebatur. Dedi exacta æſtate anni 1779. extractum radicis belladonnæ; minutiſſima primum doſi, ſenſim aucta, ut ſub finem anni ejusdem infra nychthemeron grana viginti devoraret in quinque doſes diviſa. Paroxyſmi ab aſſumto extracto mitigati primo, dein totis ſeptimanis non redire; reverſique imperfecti fuerunt, & qui ægrum in terram non proruerent, neque mente privarent, & citu evaneſcerent, præcipue ſi quis fortiter alloqueretur trementem ægrum. Verum noctu, atque inter dormiendum nihilominus ſubinde verus perfectusque rediit epilepſiæ inſultus.

Juſſi ut doſin dormitum eunti, & aliam media de nocte propinent.

Non rediit amplius acceſſio nocturna; interdiu vero rarius atque imperfecte.

Spes eſt, eodem remedio, quod morbum cicuravit, eum penitus fore perſanandum.

Dum hæc typis mandantur, ad machinam electricam æger quotidie accedit. Sub uſu electricitatis, & pilularum ex belladonnæ extra-

extracto paratarum, nullus est jam a multis septimanis epilepsiæ paroxysmus, neque imperfectus, observatus.

OBSERVATIO VI.

Convulsio ex terrore.

Octo annorum puer, semper antea sanus, pridie festi Nicolai simulatos spectro terrebatur. Exactis ab eo terrore 24 horis, cum iterum putaret se terreri (etsi nemo tunc ipsum terrefecerit,) subito ad parentem adprehendit, clamatque, se a spectro jam correptum iri. Hic metus, cum clamore & fuga ad proximum adstantem, hucusque frequenter rediit insperato, quavis fere die, subinde tamen post plures primum elapsos dies.

In nosocomio id illi accidit aliquoties; cursitando, clamando, proxima quævis valide apprehendendo, per aliquos minuta ineptiebat, insaniebatque.

Sumit quotidie gr. j. belladonnæ. Altera die, ex quo sumere hoc remedium cœpit, tota die insaniebat, noctemque egit in-

som-

ſomnem. Inde a paroxyſmo immunis manſit uſque ad 2dam Novembris, ubi per aliquot minuta prioris morbi acceſſum patiebatur. Die ſequenti dedi extracti belladonnæ gr. ij.

Die nona Novembris denuo paroxyſmus rediit. Data ſunt gr. iij.

Cum acceſſiones morbi frequentius reverterentur, cum impotentia mentis, & alterius aut cruris aut brachii vel utriusque convulſione, & ſopor, brevi quidem evanidus, paroxyſmum terminaret, morbusque ſub uſu belladonnæ ad epilepſiam magis magisque accederet; verminoſum quid ſubeſſe in macro puero, coloris terrei, ruſtico & pauperiore arbitratus, purgare ventrem anthelminticis cœpi. Crebriores inde paroxyſmi. Camphora & extracto chamomillæ nunc utitur; verum hucuſque absque effectu optato.

Serius ad machinam electricam adductus melioris eſſe coloris cœpit, & rariores multo levioresque pati paroxyſmos.

OB-

OBSERVATIO VII.

Chorea S. Viti.

Chorea S. Viti anthelminticis, & pituitam incidentibus sanata.

Juvenis 16. annorum, cellæ vinariæ Curator, die 23 Maji 1779. caput temulentum querebatur, cætera sanus.

Die sequenti temulentia major, ardor cum sensu pressionis ad scrobiculum, utriusque hypochondrii inflatio, ructus subacidi, nauseæ, conatus vomendi, febricula vaga, dolor per lævum brachium veluti rheumaticus, ac sensus urticationis cum levicula subinde ejusdem contractione, & momentanea convulsione: noctes turbatæ.

Die 26. Maji brachium sinistrum gesticulationes motusque facit, magis magisque inordinatos, atque animæ imperanti obedit minus. Symptomata reliqua perstiterunt.

Die 27ma ira excanduit. Omnia pejora, cum sinistri cruris quoque motu inordinato.

Die 28va lingua exiguis pustulis obsita, atque oris in lævum latus retractio accessit.

Die 30ma Maji in facie quoque quædam pustulæ effloruerunt: augebantur priora. Ve-

næ-

næſectio, quam die ſequenti repetiit: levamen nullum. Noctes perquam inquieti.

1ma Junii in noſocomium ſuſceptus eſt. Præter ſuperius enarrata, linguam albeſcentem exhibuit. Alvus difficilis & rara ſemper fuit.

Sumptis ſolventibus, ſalinis, emeticum hauſit: vomuit amara. Febricula diſparuit, cum omni moleſtia præcordiorum. Artus multo quietiores.

Poſt emeſin eccoprotica ſumſit, atque ita eſt emendatus, ut die 7ma Julii de ſolo ferme ſiniſtri brachii, atque humeri dolore rheumatico querelas moveret. Poſito igitur inter ſcapulas veſicante, diaphoreticus potus exhibebatur. Verum die ſequente, (8. Junii) absque cauſſa manifeſta incœpit flere, geſticulari omnibus artubus, trunco corporis, capite, muſculis omnibus faciei, & multa fatua per vices loqui.

A gummiferulaceis pejus habuit, a camphora peſſime. Continuum oris gluten & dentium ſordes accuſavit.

Ab eccoproticis ſalinis emendabatur denuo, non curabatur.

Ab-

Ab extracto radicis belladonnæ vertigo, cephalalgia, delirium, furor eſt ortus, ut, eo ſepoſito; purgare denuo ventrem placuerit rheo, & ſalibus mediis, cum multo oxymelle ſquillitico propinatis. Inde lumbricum dejecit, (plures olim repetitum ſeceſſiſſe ajebat), & pituitam; alvo mediocriter, ſed quotidie, fluente. Oris gluten, artus, atque omnia reliqua ſic emendata ſunt, ut ſub menſis ejusdem finem ſanus ad ſuos redierit.

OBSERVATIO VIII.

Chorea S. Viti priori ſimilis.

Idem morbus, eodem modo ſanatur.

Choream S. Viti, ab amareſcente primarum viarum pituita natam, ſolventibus, eccoproticis, rheo, arcano duplicato & oxymelle ſquillitico ſanavi in alia puella, quam diuturnus ante eum morbum rheumatiſmus afflixit; neglectus, atque in choream S. Viti ſuapte tandem fatiſcens. Nocuere ſtimulantia, extractum quoque radicis belladonnæ, flores zinci, flamma electrica, in ea ſpecie

cie choreæ, quam tubi inteſtinalis pituita & vermes produxerunt.

OBSERVATIO IX.

Tetanus maxillæ, fracturis & contuſionibus ſuperveniens, lethalis.

Magdalena Kaningerin die 26. Junii ſuccenſa turri pulveraria ſingulari ratione lædebatur. Brachium dextrum binis in locis diffractum. Pes ſiniſter infra malleolum externum vulnere cutaneo læſus. Crus ſiniſtrum & ejusdem lateris femur, ac nates validiſſime ſugillati. Apte deligata bene habuit, ac multo melius, quam omnes alii, eodem tempore & ex eadem ratione ægrotantes: venæſectio facta.

Die 3tia levis dolor lateris ſiniſtri punctorius, levicula febris: venæſectio & potus tepidus emolliens, eadem adhuc die dolorem ſuſtulit.

Attamen vulnus illud pedis cutaneum eadem die gangræneſcere cœpit. Scarificatio facta eſt partis gangrænoſæ, & deligatio

cum ſpiritu terebinthinæ, camphora, unguento de ſtyrace &c.

Partes gangrænoſæ die 7ma ſeceſſere. Tendo nudus, boni coloris, & integer apparuit. Nullus ullibi dolor.

Die 9na ſera veſpera tetanus maxillæ per vices acceſſit; noctu perſtitit, ita, ut apicem minimi digiti difficillime utrique maxillæ interponeres. Per vices ea nocte difficulter deglutivit. Alvus nonniſi enemate, eoque difficulter, movenda. Amaror oris aſſiduus, amaror & aſſumtorum, per vices quoque nuchæ tenſionem dolorificam, & caput in poſteriora valide retrotrahentem, conqueſta.

Mane diei alterius (decima morbi), ſymptomata eadem. Balneum totius corporis; cataplaſma anodynum & emolliens ad maxillam; enemata. Opii gr. iv. ſex doſibus in mixtura nevrotica propinabantur. A balneo levari ſe ait. Illud opiſthotonicum rarius jam & mitius per vices redit. Maxilla paullo latius diduci poteſt; noctu vero denuo maxillæ arctius ad ſe invicem accedunt; ita, ut ſpatium lineæ dimidiæ vix fuerit relictum.

11ma

11ma morbi mane, eadem, ut noctu. Frequenter exordia opifthotoni recurrunt. Opii gr. v. intra 12 horas ex mixtura nevrotica. Balnea ea die bina; enemata; cataplafma ex fol hyofciami, flor. chamomill. fimo equino; nil profectum. Datæ funt refractæ dofes tartari emetici, non fcopo emetico, fed alterante, antifpafmodico; naufeæ inanes, & fine levamine; nox infomnis.

Mane (12ma) datur fequens mixtura;

℞. Camph. mucilag. gummi arabic. folutæ drachm. fem.
Opii puri - - - - gr. vij.
Syrupi diacodii - - unc. j. fem.
Aquæ chamomillæ unc. v.

M. D. omni bihorio duo cochlearia: bina balnea: levamen nullum.

Tetanus eo morbi tempore acceffit, quo nullibi ullum dolorem eft quefta, atque optime fe habuerat.

Magna fugillationis pars difcuffa eft. In infimo finiftro externo femore levis apertura fponte eft facta, quæ rubrum humorem effudit & copiofum. Latum in naribus finiftris & inpurum ulcus jam inde ab initio.

 12ma

12ma: non insomnis: paroxysmi opistho-tonici frequentiores: mixtura hesterna, sed aucta opii dosi, levamen nullum.

13tia morbi, frequentiores & validiores paroxysmi opisthotoni. Difficilior in dies & horas deglutitio. Erecta melius habet. Melius etiam, si invadente opisthotono caput vi ab adstante in anteriora urgeatur. Pulsus celeres semper, & hodie solito debiliores. Opisthotonus semper cum metu suffocationis & strangulationis erat conjunctus. Alvus non, nisi enemate sollicitata, parcissima, difficilis; sudores. Ulcera coloris leviter plumbei, atque hodie ficciora. Vesperi subinde absona loquebatur: Mens dein rediit perfecte. Post mediam noctem periit.

Sumsit in morbi decursu, præter alia superius commemorata, decoctum corticis peruviani, addita sub finem morbi radice valerianæ sylv. liquore anod. min. Hoffm. & syrupo chamomill.

SECTIO

In thorace dextro sanguinis grumosi unciæ circiter tres. In eo thoracis cavo, sini-

stro

ſtro nempe, quod primis diebus pleuritice doluit, nil præternaturale inveniebatur.

In femore ſiniſtro contuſo ſanguis per telam celluloſam hinc inde deprehendebatur diffuſus; magna quantitate, nec magnas efficiens collectiones. Videbatur illud ſanguineum adhuc reſorberi potuiſſe, ſi ægra vixiſſet.

Fors in eo erravi, quod non plures fecerim venæſectiones: tres univerſim me feciſſe ſcio, primam initio, alteram cum pleurititice inciperet dolere, tertiam, invadente tetano. Sed bene habere viſa eſt, uſque dum tetanus accederet; hinc plures ante adventum tetani veneſectiones non feci.

OBSERVATIO X.

Tetanus maxillæ, vulneri ſuperveniens, ſanatus.

Vocabat ad nobilem Fœminam viginti aliquot annos natam, octavo graviditatis menſe, die 28va Julii 1779. ut conſiio intereſſem. Hiſtoriam morbi egregius ejus

Medicus de Begontina *junior*, hanc dedit.

Ante ſedecim dies (ſcilicet 2da Julii 1779.), ey alto decidit, altitudine circiter 14 pedum. Dextrum crus paullo ſupra malleolos diffractum in fruſtula, quorum quædam ex amplo vulnere exemta ſunt. Calcaneum fractum, & vulneratus pedis calx vulnere lato.

Repoſitio facta eſt: pus tenue; noctes inquietæ. Dabatur cortex peruvianus, & veſperi paregoricum.

Die a lapſu 14ta utrinque ad maxillæ articulos ſenſus conſtrictionis, identidem increſcens, ita, ut die 16ta a lapſu, cum me vocarent, vix digitis poſſet dentibus interponi. Bacillum ligneum mordicus tenebat, quo prohibere conabatur, plenam utriusque maxillæ contractionem. Pus hodie laudabilius; quies. Nulli hodie ullibi dolores.

Infauſtam feci prognoſin, nihilominus ſequentia propoſui:

℞. Pulv. cort. peruv.
— rad. valerianæ ſylv. aa. drachm. ſem.

Mo-

Moſchi.
Camphoræ aa. gr. ij.
Syrup. chamomill. q. ſ.
F. bolus, dentur tales, Nro. viij.;
omni trihorio bolum ſumat,

Veſperi ſumat mixturam opiatam; & maxillis adplicet cataplaſma ex foliis hyoſcyami, cum lacte coctis & camphora.

Die 1ma Auguſti per vices acceſſit levior opiſthotonus, isque frequenter poſtea rediit ad diem uſque 6tam Auguſti.

Die 2da Auguſti mane leves partus dolores acceſſerant, ſed fugitivi; quotidie horis matutinis reverſi, iterumque evanidi.

Noctes tranquillæ erant, leves ſolum hinc inde motus artuum convulſivi inter dormiendum.

Dolor in loco vulnerato exiguus, & vix ullus toto tempore obſervabatur, quin immo, per omne id tempus, quo tetanus adfuit, dolor in vulnere erat multo minor, quam ante ejusdem acceſſum.

Inter dormiendum maxillæ ſponte diducebantur, ita, ut bacillus, quem dentibus interpoſuit, ad impediendam plenariam maxillarum clauſarum, in ſomno ſæpenumero

ex maxillis relaxatis atque aliquantum magis hiantibus, elaberetur.

Relicto mofcho & camphora (ab utroque enim remedio multum abhorrebat), ufa eft cortice & valeriana; vefperi opio.

Die 9na Augufti circa octavam matutinam fœtum maturum & vegetum facili partu exclufit.

Pus toto hoc tempore bonum fuit. Sæpius fruftula & fragmenta offiiculorum excipiebantur.

Die 26ta Augufti maritus mihi retulit, uxorem a 14 diebus non jam indigere bacillo ligneo, quam antea mordicus tenebat; poffe maxillas parumper diducere: cætera bene valere.

Toto tempore utebatur cortice peruviano, & radice valeriana fylveftri. Convaluit.

Partu primum abfoluto coadunatio fractorum eft facta.

OBSERVATIO XI.

Tetanus, opisthotonus, epilepsia, probabilius a vermibus, & sectio.

Sutor 18 annorum a longo tempore sanus, 5ta Maji querebatur mane dolorem in nucha continuum, prementem, descendentem per dorsum; oppressionem pectoris a jugulo ad scrobiculum usque. Noctu sudor copiosus.

6ta Maji omnia eadem. Accessit levior, & per pauca minuta durans, maxillæ tetanus. Nox inquieta: sudor multus.

7ma Maji in nosocomium venienti, validi caloris sensatio utrinque ad tempora fuit, & lingua multum spurca, subflavescens; quædam oris amarities per omnes morbi dies, halitus alidum spirans, & dolor in nucha pressivus: præstat oppressio pectoris, alvus dura, & pulsus naturali celerior.

Exhibebantur haustus salini.

Die 8va eadem omnia: totius corporis musculorumque omnium obrigescentia fere continua, sæpe gravior, nunquam omnino soluta; ita, ut nunc tetanus videre-

tur univerſalis, nunc potius opiſthotonus: febris intenſior: urinæ croceæ, jumentoſæ, ſemihypoſtaticæ: ſitis: lingua impuriſſima: amaror: odor acidum redolens.

Alvus, pertinaciter clauſa, clyſtere, primo oleoſo, dein acri, reſerata eſt. Hauſtu purgante ex ſale amaro & manna iterato propinato ter purgabatur copioſe.

Noctu binis vicibus epileptice convellebatur. Linguam aliquoties commordebat. Inſomnis: inquietus. Finito inſultu epileptico jactitatio, clamor, boatus.

Die 9na febris: ſitis. Pectus liberum; impuriſſima lingua. Toto hoc tempore videbatur, ſi quis alloqueretur, velut ſubridenti vultu reſpondere.

Pulſus toto tempore naturali paullo celerior fuit, non durus. Calor naturali vix major. Urinæ cereviſiæ inſtar, brevi jumentoſæ, & paullo poſt ſemihypoſtaticæ, ſedimento ex albo rubeſcente; ſupernatante, & vitri parietibus adhærente, ſorde multa mucoſa.

Hac die minor muſculorum colli, thoracisque convulſio, agitatioque: at abdomen ligni adinſtar durum, & hodie magis

quam

quam præteritis diebus. Minor rigiditas brachiorum, rariorque convulſio. Ter dejecit. Dolor hodie utrinque in inguine; penis identidem arrectus.

Dolor ſubitaneus & pungens circa umbilicum per vices, & crebro rediit, eoque redeunte ſubito poſtrorſum convellebatur; convulſione mox iterum, ſed nunquam ex integro, ceſſante.

A meridie repente convellitur, reſpiratione diutiſſime ſuſpenſa; tandem lividus, ore ſpumas agens, non reſpirans, artubus omnibus raro & leviter agitatis, & potius obrigeſcentibus, intra octavam horæ partem periit.

Pulſus tempore inſultus epileptici explorabam; ii erant tenuiſſimi, vix obſervandi, parum celeres, tandem identidem tenuiores, manente celeritate non magna, donec omnino evaneſcerent.

EXTISPICIUM.

Pulmones boni; ſiniſter ſanguine congeſto gravior, quam alias ſolet.

In-

Inteſtina omnia flatu valdopere diſtenta. Jejunum coloris leviter ex rubro liventis, in eoque lumbrici aliquot.

Colon, antequam in rectum abierat, vaſis ruberrimis, ſolito majoribus, copioſioribus, liventibus quibusdam, longitudine ſpithamæ, cum magna annexi meſenterii rubentis portione, erat diſtinctum; quod, an inflammatorium fuerit, an ſugillatio, an potius congeſtio ſanguinis non inflammatoria, a ſpaſmis facta, ignoro.

Omentum ſolito rubicundius erat. Glandulæ meſenterii majores conſueto & infarctae apparebant: hepar mollius.

An vermes in cauſſa fuerunt? An erat aliud acre in inteſtinis, aut alibi? Tenebræ ubique.

SPAR-

SPARSA QUÆDAM VARII ARGUMENTI.

Penis fiſſus, hernia veſicæ.

Die 19. Junii 1779. nobis infans offerebatur, quindecim menſes natus, qui ſequentia exhibuit. Utrinque erat hernia ſcrotalis, magna; major tamen in latere dextro. Dextri lateris hernia fuit congenita, ſiniſtri vero poſt tres primum a nativitate menſes prodire cœpit, poſtquam infans aſſiduos antea, validosque vagitus edidiſſet. Supra oſſa pubis tumor, dimidiatum gallinæ ovum magnitudine æquans, ſubrotundus: re accurate examinata, conſtitit, eſſe veſicam urinariam, aut ejus ſaltem quamdam partem, quæ inter muſculos abdominis rectos, a ſe invicem dimotos, ſupra oſſa pubis hernioſe prodiit.

Hæc veſicæ hernia pariter fuerat congenita.

Penis in dorſo fiſſus, quouſque cum poteramus oculis perſequi.

* * *

Com-

* * *

Mortes subitæ Hydropicorum.

Complures repente moriebantur, cum ex febre acuta convalefcerent; & cruribus adhuc effent œdematofis, fi forte fomno indulferant plus æquo; aqua enim ab inferioribus partibus fubito ad encephalon decubuit.

Quidam etiam, aliunde hydropici facti, fubinde fubito fuffocati perierunt, aquis ad pectus ruentibus; aut apoplectici, fero encephalon occupante.

* * *

Tendo infenfilis.

Nudum tendinem forcipe varie tentatum, indolentem, hoc anno vidimus.

* * *

Decoctum fol aut cort. falicis albæ antifepticum.

In gangræna a decubitu, & bubonibus gangrænofis, magnæ efficaciæ effe ufum externum decocti foliorum, aut corticis, falicis albæ, certo novi.

Nemo tamen ægrorum gangrænam a decubitu apud nos primum contraxit; domi vero contractam dicta ratione in nofocomio fanavimus.

* * *

Puellæ

* * *

Puellæ 18 annorum, femper antea fanæ, a novem feptimanis in medio fterno tumor excrevit offeus; dolens per vices incertas interdiu, noctu, dolore fcindente, per mammas, & brachia difcurrente: fubinde dolor penitus quievit: nulla alia figna luis venereæ unquam adfuerunt. Electuarium ex roob fambuc. unc. iij. extr. gratiol. dr. iij. & merc. fubl. corrof. gr iij. paratum exhibebatur. Tumor dolorque difparuerunt. Convaluit.

Febris venerea larvata.

Huc quoque hiftoria pertinet Puellæ illius febre *quotidiana venerea* laborantis, p. 96.

* * *

Luem veneream, aliis præparatis mercurialibus non profligatam, fanavit mercur. fublimat. non raro; quem, aut folum dedimus cum roob fambuci commixtum, aut admixto extracto aconiti, vel gratiolæ.

Sic herpes pone aurem dextram in collo Puellæ, faniffimæ ceteroquin & nulla figna luis monftrantis, fanabatur: variam fubiit curationem rebelle malum, caufticis & veficante impofito funditus erofum, iteratis vicibus fuccre vit: veneream originem tandem fufpicabamur. Verum, nec litus mercu-

curialis, nec quæcunque hydrargyri præparata, profuerunt. Sublimato & extracto aconiti, cum roob ſambuci commixtis, herpes ceſſit, nec rediit poſthac.

Multa nobis exempla viſa ſunt luis venereæ, mercurio ſublimato corroſivo perfecte ſanatæ. Verum in re obvia certaque, atque ab uno ſolum alterove contra tot alios ac tantos in dubium vocata, nolo diutius verſari.

Viſi tamen ſunt morbi venerei quidam, qui, mercurio ſublimato rebelles, aliis obedierant mercurialibus remediis, atque his quidem præ illis.

Hinc nullam mercurii præparationem ſemper, & ubique *in omni* & *ſingula* lue venerea, deprædicandam, tanquam *univerſale antivenereum* remedium, arbitrabamur.

Idcirco modo *huic*, modo *illi* præparato locus erat; pro diverſa ægrotantis aut *idioſyncraſia*, aut ipſius morbi venerei in variis hominibus *diverſa modificatione*, aut luis cum aliis morbis morboſisque conditionibus diverſa *complicatione*.

Male

Male ergo mercurium ſublimatum ex cura antiſyphilitica quadam penitus proſcriptum voluerunt, tanquam aut inutilem, aut & pernicioſum. Sed male quoque tanquam remedium, quod ſemper & ubique *optimum* eſſet, commendaretur.

Illi igitur, qui luem eo remedio ſæpe & cum conſtantia ſanatam referebant, non fuerant atro calculo notandi, tanquam ſubleſtæ fidei, aut deceptores; utpote quos vel maxime interata, caſtaque & ſine metu, & ſine ſpe, & variis in regionibus, capta obſervatio mirum quantum juſtificat.

Profecto non merebantur magni SWIETENII manes incuſari tanquam nimium quondam creduli, atque ab aliis decepti. Veras eſſe obſervationes, de mercurii ſublimati emolumento; SWIETENIUS ſuis ipſe oculis uſurparat non raro, & experientia propria edocebatur, cui hodiernæ quoque obſervationes ſuffragantur.

Liceat hoc loco illis reſpondere, qui malevolis rumoribus circumventi, obſervationes quasdam Viennenſes atque experimenta iis verbis in dubium vocant, ut revera omnem his fidem denegare probe conſtet;

Omnia experimenta de remediorum quorundam facultate Viennæ capta ex ipſorum auctorum teſtimonio id docent, hoc vel illud remedium non raro profuiſſe præ alio quocunque, atque in morbo deſperato; aliquoties tamen non profuiſſe; nocuiſſe etiam ſubinde.

Sed ecce rem quamdam propemodum incredibilem! paucorum illepediſſimorum hominum invidioſa, ac falſitatis dudum convicta relatio de permodeſto hoc virorum gravium aſſerto triumphavit!

Verum obtrectationem hanc, temere atque imprudenter prolatam, tempus ipſum & repetita Clariſſimorum per Europam Virorum experimenta exarmabunt.

* * *

Exacerbatio dolorum venereorum meridiana.

In fœmina venerea venereis maculis & tophis tibialibus laborante notabatur quotidiana dolorum exacerbatio circa meridiem exacte recurrens: noctes bonæ erant; mercurio ſublimato corroſivo ſanabatur.

Rheu-

Rheumatiſmus tibiarum venereus omni *alterno* die *interdiu* rediit horis conſtitutis; noctu ſiluit. Tibiæ denudatæ, & aëri frigido expoſitæ multo mitius doluerunt.

Dolores venereos diu noctuque *continuos* contigit videre; itemque in alio ægro continuos diu noctuque in certa quadam brachii parte, quum alia quædam ejusdem brachii plaga ſolum noctu doleret.

* * *

Angina mercurialis.

Angina *mercurialis*, item *ulcera mercurialia* faucium bene debebant diſtingui ab *angina venerea* & *venereis ulceribus*. Ulcus enim faucium venereum mercurio ſanabatur; ortum vero a nimia hydrargyri ingeſti quantitate, purgante rhabarbarino & myrobalanis, parce ſed frequenter exhibitis, & collutoriis adſtringentibus fuerat ſublatum.

Angina mercurialis veſperi atque per noctem intendebatur, & ob hanc veſpertinam exacerbationem *venerea* eſſe videbatur.

Subinde ulcus faucium, quod initio miaſmati venereo debebatur, uſu hydrargy-

ri, properantius & copiofius exhibiti, non confolidabatur. Ulcus enim *venereum* deletum miafmate tranfibat in *mercuriale*.

* * *

Curationis difficultatem in lue venerea potius ex tempore, quo miafma intra corpus delituit, quam ex fymptomatum gravitate, aut numero, dimetiendas arbitrabamur. Inveteratum, atque annofum morbum, & palliante fubinde cura mitificatum, laboriofe fanavimus, & tarde, & acrioribus folum hydrargyri præparatis, aliisque etiam remediis, pro morbi complicati natura in opem vocatis. Luem vero recentem, utut pleno venereorum graviumque fymptomatum agmine ftipatam, absque alterius, aut morbi, aut morbofæ conditionis confortio, fanavimus citius, & mitioribus mercurii præparatis, atque iis plerumque folis.

Lues non raro levis initio vifa eft, & ob pauca, eaque dubia fymptomata, de ejus præfentia ancipites fubinde hæfimus. Pauxillum mercurii dabatur, mox certa luis

figna

ſigna comparuerunt, morbo, e latebris in lucem protracto, & quis eſſet, monſtrante.

* * *

Binas puellas hydrargyro ſanavi, ſorores, 10. unam, alteram 11. annos natam, rheumate venero, & tophis affectam utramque; probis moribus, & circumſpecte educatas, ſanas ad id uſque ætatis. Nulla alia luis ſigna aut præcedebant, aut comitabantur; parens ajebat, ſe adhuc cœlibem gonorrhœa laboraſſe, diu durante, atque neglecta, donec ſponte evaneſceret. Illœſam uxoris ſanitatem & fuiſſe antehac, & adhucdum eſſe. Sanatis puellis, quin iis adhucdum ægrotantibus, parens anginam, noctu graviorem querebatur; cujus quosdam, utut leviores aſſultus, ſæpius jam, & a multis annis perſenſit, fugaces tamen: frons quoque maculis effloruit, quales in venereis ſolent; ulcerabatur labium oris ſuperius, & fauces. Tandem ſanabatur decocto guajaci & antimonii, & mercurio ſublimato corroſivo cum extracto aconiti; ita tamen, ut labium ſuperius identidem de novo ulceraretur,

 donec

donec remediis mercurialibus, ad ipſam affectam plagam adplicatis, conſolidaretur. Triennium eſt, ex quo integra ſanitate gaudet.

Puella quædam, undecimum ætatis annum nondum egreſſa, tophos in utraque tibia exhibebat, & articulorum ſyphiliticos cruciatus; ante hanc ætatem prorſus ſana, & absque aliis luis ſignis. Omnis ſuſpicio procul abfuit morbi conſortio contracti. Puellæ mater dolorem cubitu ſiniſtri, pluribus annis, noctu exacerbatum, & jam ante, quam enixa prolem eſſet, perſenſit. Dolore tandem hoc anno præter modum increſcente nos adiit, filiam una adducit; utramque mercurio ſublimato ita ſanavimus, ut per annum ad id uſque tempus, quo hæc ſcribo, ambæ incolumem vitam degant, & veteris doloris immunem.

Fomes venereus hæreditate acquiſitus videbatur in his puellis, & pubertatis annis jamjam inſtantibus, prorupiſſe quaſi recluſo carcere, & viribus ab ætate acceptis.

* * *

Tri-

* * *

Triginta quatuor annorum vir gonorrhœam ante aliquot annos, iteratis, ni fallor, vicibus, contraxit. Decocto lignorum copiose poto gonorrhœa sanata, articulorum dolor sublatus est diuturnus; & blanda noctis silentia turbans. Angina nocturna ulcerosa, maculæ syphiliticæ in facie, atque ulcus impurum in parte capitis supremi capillata pone frontem. Labia ulceris elata erant a tela cellulosa prætumida, & luxuriose excrescente. Utebatur decoctis variis, antimonio, litu quoque mercuriali, & variis quoque hydrargyri præparatis per sex menses continuos: angina & artuum tortura emendabantur; ita tamen, ut vagus vesperi noctuque dolor, mitior quidem, nunc hanc nunc illam corporis partem impeteret. Ulcus citatricem pertinaciter renuebat, fundebatque pus non illaudabile; facies cæterum sanissimi hominis, & habitus corporis plenus atque athleticus.

Cum saliva identidem, utut non supra modum moveretur, & faciem bene coloratam, & paullo turgidiorem viderem, blan-

dis & eccoproticis remediis quotidie alvum sollicitare constitui, præscripto simul parciori victu. Animus erat, vim humorum, ob usum hydrargyri longiorem validius caput petentium, avocare, atque ita pertinaci ulceri subtrahere pabulum, ut imposito deinde siccante remedio, & levi mechanica pressione laxis & luxuriantibus plagæ carnibus admota, hæc perennis puris scaturigo exarescat.

Longo eccoproticorum usu siccatum ulcus est: at mansit vagus ille per vices & noctu maxime incurrens rheumatismus, orto in media clavicula sinistra tumore osseo, dissectæ nucis avellanæ hemisphærium æquante, dolente, si rudius tetigeras, noctuque. Ulcus ipsum post paucas septimanas, cum recenter obducta citatrix cæsariem fictitiam, qua locum crinibus carentem tegebat, ægrius ferret, & obortis forte subtus cæsariem sudoribus, vehementer pruriret, recruduit, neque amplius adhibita quacunque methodo cicatricem admisit. Exostosis unguento mercuriali inungebatur, imposito extra inunctionum tempora mercuriali emplastro.

Cum

Cum per quatuor menſes nihil proficeretur, en febrim validam, cum faciei totius eryſipelate, repente exortam facta venæſectio; & dati potus antiphlogiſtici, atque etiam emeticum. Poſt quatuordecim dies a febre profligata ulcus coaluit, evaneſcente exoſtoſi, artuumque vago dolore.

Poſt quatuordecim ſeptimanas cephalalgia hominem ex improviſo adorta eſt, dolorque in loco nuper cicatriſato validior. Secta vena eſt, & antiphlogiſtico victu paucos intra dies convaluit.

Exacto iterum menſe idem capitis dolor eodem modo ſanatus eſt.

Inde firma & vegeta ad hunc uſque diem valetudo perſtat.

Exoſtoſin & arthritidem vagam & ulceris pertinaciam, hydrargyroſis cicuravit ſolum, non autem penitus devicit. Vehementior febris auxilio fuiſſe contra antiquum morbum videtur; quam utinam in rebelli nonnunquam atque inveterato malo, ita excitare poſſemus, ut, quousque ſalutaris foret, intenderetur, neque eos tamen idcirco limites, quos intra ipſius vis medicatrix conſiſteret, egrederetur!

Articulorum dolores nocturnos & tophos, in aliis quoque nulla ſubinde ratione ſanandos, febres ſuſtulit, quæcunque demum, & undecunque exorta.

Ipſæ certe febres teſte SENECA, quædam genera valetudinis levant, & febris, quod maxime mirum videri poteſt, ſæpe præſidio eſt. CELSUS.

* * *

Quousque continuanda cura antisyphilitica?

Curam antivenereain eouſque protrahendam, donec omne miaſma penitus fuerit exſtinctum, quivis concedet; ſed, quæ ſigna ſunt miaſmatis ex toto deleti? An ſymptomatum plena evaneſcentia? Verum conſtat indubitato, luem, quæ penitus exſtincta videbatur, fuiſſe nonnunquam ſolummodo ad tempus enervatam, & absque novo contagio, denuo, ſero licet, repullulaſſe.

* * *

Scirrhorum ſubſtantia.

Scirrhos mammarum dolentes & cultro exſectos aliquoties examinavimus; ſubſtantia dura erat, & molliorem cartilaginem con-

confiftentia & colore æmulabatur; ita, ut nihil organici fupereffet, & corpus adpareret homogeneum ac cartilagineum.

* * *

Habuimus duos in nofocomio offibus fractis. Unus brachium fractum repofitumque fæpius initio commovit Non eft unio facta, licet poft aliquot dies quietiffimus cubaret, & fracta non dislocaret. Alter & brachium & femur fimul confractum habuit. Brachium confolidatum eft, non autem femur, etfi fractos artus ne hilum commoveret.

* * *

In corpore fœminæ, ex morfu rabidi canis hydrophobæ factæ, accuratiffime luftrato culter anatomicus nihil prorfus alieni læfique potuit detegere.

* * *

Multi hoc anno vifum noftro auxilio recu-

cuperarunt; cataracta ſubinde *extracta*, ſubinde vero *depreſſa*.

Non perinde nobis erat, an *hac*, vel *illa* ratione cataractæ mediamur; ſed erat non raro locus *extractioni*, nonnunquam vero ſoli *depreſſioni*.

Operatio per *extractionem* nunquam inſtituebatur, ubi rheumaticus alicubi dolor, aut arthriticus ægrum vexaret, aut cephalæa, aut hemicrania; nec iis, quibus tempora doluerunt, nec frequenti ophthalmiæ, aut eryſipelati ſæpe recurrenti obnoxiis; nec quibus tuſſis longa, aut facies puſtuloſa fuit, aut dentium & gingivarum conditio prava; neque illis demum, quibus alterutra cornea opacari incœpit, aut oculus vaſis ſanguineis amplioribus, aut varicoſis perreptabatur. His inſtituta cataractæ extractio plerumque male ceſſit, & oculus poſt operationem inflammabatur; viſu poſthac aut imminuto, aut etiam penitus amiſſo.

Eo autem in caſu *depreſſio* ſolummodo locum habuit.

Hanc vero acu argentea inſtituebamus, non in apice haſtata, ſed in conum longiorem excurrente & tenuem; cum ejus manubrium

brium calami ſcriptorii craſſitiem & formam cylindri & ſeptem pollicum longitudinem haberet.

Hoc inſtrumentum ex argento confectum dixi, ſed cupro largius admiſto; ut apice conoideo & ſubtiliori quædam firmitas & robur eſſet.

Acus ita comparata, duobus digitis comprehenſa, lente gyrando ita intra oculum immittebatur, ut nulla adhibita vi, ſed ſolo ferme pondere proprio, adigeretur.

Depreſſionem hoc modo inſtitutam oculus ita ferebat, ut deligationi vix opus habuerit, nihilque unquam mali ſit conſecutum, nec fuerit ægro neceſſitas decumbendi; præſtabat tamen oculum deligare, cum lucem repente admiſſam non raro ægerrime ferrent.

Ante, aut poſt, depreſſionem valentioribus ſanguis detrahebatur.

Unus, cataracta depreſſa, multis vicibus & cum labore vomebat; nihil tamen inde mali eſt conſecutum, neque ideo depreſſa lenticula atque infra vitreum corpus abſcondita, priorem ſtationem repetiit.

Qui-

Quibus lenticulam extracturi eramus, parari corpus debuit; aptumque reddi, operationi ſubeundæ.

Diebus aliquot ante operationem tenuiori victu utebantur, & ſanguinis detractione.

Non quovis anni tempore æqualem ſortem experti ſumus; averſabamur conſtitutiones rheumaticas, illas præprimis, ubi ventres ſupremi per infimos impetuntur.

Facilem quotidie alvum habere; poſt operationem mirum profuit, eamque enemate ſollicitare potius placuit, quam remedio purgante, utut leni.

Poſt operationes quaſcunque chirurgicas dolor in plaga vulnerata intendebatur, niſi æger quotidie & facile dejiceret.

Aëris boni habenda eſt cura peculiaris; hinc præſtat, ſeparato cubiculo committere, cui lentem volueris extrahere. Inter alios enim ægros decumbentes aëre veſcuntur immundiore, & in febres tunc epidemicas, aut motus ſaltem febriculoſos, facilius labuntur. Febris autem, utut levis, & forte ſolum ephemera, id efficiet, ut morbifica materies in ea corporis parte ſigatur, quæ ante fe-

brim

brim imbecillior fuerat dolueratque; in oculo nempe vulnerato.

Has cautelas nos ufus docuit, & eventus quidam non boni, fed quos vitare pofthac didicimus.

Hora poft extractionem elapfa, & oculo, num fe omnia ex voto haberent, denuo explorato, cataplafma impofuimus ex mica panis albi & pulpa pomorum acido-dulcium, cum aqua coctis, addito florum fambuci pauxillo.

Maturus hic ufus cataplafmatis id fecit, ut inflammatio præpediretur; quam fubinde experti eramus, cum vifus diminutione, aut etiam jactura, priusquam hoc ufi confilio effemus.

Hinc omnibus ferme indifcriminatim poft operationem hunc fotum admovebamus.

Non erat eadem in inflammationem apud omnes proclivitas; vidi enim in extractione cataractæ fecundariæ oculum cultello, forfice, hamulo diu multumque vexatum, quin ulla fuerit inflammatio fecuta; ubi aliam in alio homine fufceptam lentis extractionem cito & nitide & fine ulla oculi infigniore mole-

moleſtia peractam, inflammatio dira excepit.

Videor mihi obſervaſſe, eos, quibus ſub operatione aliquid humoris vitrei effluxit, fuiſſe ab inflammatione, tantopere metuenda, & a cujus abſentia omnis fere operationis felicitas dependet, magis immunes.

Deperdita quondam majori vitrei humoris portione, oculum ſemicollapſum, intra nychthemeron denuo ſano æqualem deprehendi turgidumque & vulnuſculum clauſum.

Emiſſus humor aqueus in alio ægro poſt dimidiam horam denuo erat reſtitutus.

IN-

INDEX

IN

Partem Primam, Secundam, atque Tertiam.

A.

Aphthæ

B.

C.

Chorea

D.

Diaphrag-

E.

Exau-

F.

Febris

Febris

G.

Glan-

H.

I.

L.

M.

N.

O.

Pe-

Pistores.

Pulmones

Q.

R.

S

Sanguinis

T.

U.

V.

Va-

Ver-

W.